

I. Commodis. 40.

Vide Cuiacium ad l. 6. supra de excusat. in-
ter. folio 194.

I. Nefennius. 41.

Cuiacius d. libro c. 17. Guterius par. 3. res. fol. 2.
num. 29. c. 15.

I. Paulus. 42.

Zafius 2. res. p. 1.

I. Paulus. 43.

Alex. conf. 37. libro 3.

I. Ex contractu. 44.

Zafius lib. 2. sing. intellect. cap. 16. Cuiacius ca.
d. libr. 12. folio 374. num. 46. Arius Pinellus,
C. de bonis maternis, folio 89. numero 100. &
seq. repetitionum 6. Vide ad ibi dicta per Rui.
in l. filiusfam. §. diui. in char. 96. col. 3. in fi. post
Alex. in 3. cum seq. de leg. 1. folio 256. numero 9.
repetitionum 8.

*Ius exequendi sententiam transit contra
eum qui in locum condemnati succedit, pro
intellectu & ratione huius textus Rot. Rom.
decy. 550. verum in antiq. Dec. conf. 445. num.
30. cum seq. Zaf. lib. 2. intellect. c. 17. Pet. Stel.
ad l. qui Roma §. Augerius. ff. de verb. oblig. nu.
100. & seq. Sebast. Sap. ad l. post adiam. Co. de
impub. num. 7. nouissime Ar. Pinel. in repetit.
ad l. 1. Co. de bon. mater. 3. pari. num. 49. fol. 243.
Cacher. decy. 157. num. 15.

I. Acta. 45.

Zafius d. libro 2. cap. 21.

I. Actorum. 46.

Vvaltherus lib. 2. miscell. c. 23. vide Dec. in
c. quoniam contra in not. 11. collat. 7. extra de pro-
bat. num. 15. vers. pro ista parte, & Lanfranc. de
Oriano, in d. c. in crim. num. 5. Ad id quod di-
cit Glossa in verb. quas. vide Alex. in l. sepe, in
8. coll. eodem tit. cum quo transit Ruin. in l. fi-
liusfam. §. diui. in char. 9. circa fin. de leg. 1.

*Menoeb. de arbit. iud. lib. 1. q. 17. Portius li-
bro 1. conclus. 43. & Ioannes Aurpachus libro 2.
Alleg. c. 17. Peckius de reparat. eccles. c. 16. Cita-
tio partis in quolibet actu requiritur. 115. li-
mitationes in quibus sententia absque cita-
tione valet. ponit Antonius Nici. in tracta. de
concord. Gloss. n. 224. quod amplius etiā in sen-
tentia principis, c. 1. ubi Abb. ult. not. extra de
caus. possess. & per Tiraquell. de ll. connub. folio
195. numer. 1. quicquid dicat Ias. ad l. nec quic-
quam §. ubi decretum. D. de off. procons. & leg.
num. 29. ubi plenē de materia. Corta in ver-
bo citatio parus, Balb. decy. 157. & 372. No-
uissime in materia huius legis per Philipp.
Port. libro 1. conclusionum. iuratum. conclus. 43.

vbi ponit 161. ampliaciones, & 224. limi-
tationes.

* I. De vnoquoque. 47.

* Citatio partis in quolibet actu requiri-
tur iis limitationes in quibus sententia abs-
que citatione valet ponit Ant. Nic. in tract. de
concord. gloss. nu. 224. tom. 1. & hanc legem am-
plia etiam in sententia principis c. 1. ubi Ab-
bas ult. not. extra de cau. poss. Et per Tiraq. de leg.
conn. fol. 195. n. 1. limit. 15. in antiq. impress. quid-
quid dicat Iasen. ad l. nec quicquam §. ubi de-
cretum. ff. de off. procons. & leg. num. 29. ubi ple-
nē de materia huius legis Cort. vers. citatio
partis. Balb. decy. 257. & 372. Nouissime in ma-
teria huius legis per Philip. Port. lib. 1. conclus.
suar. conclus. 43. vbi ponit 116. ampli. & 124.
limit.

* Ad glossam secundam hic dum dicit quod
nō debet citari ille de cuius praiudicio prin-
cipaliter non tractatur, licet in consequen-
tiam tractari possit, vide Ias. ad l. de cem. num.
3. ff. de verb. oblig. & ad l. Gallus §. quid si ran-
tum num. 130. ff. de lib. & posthum. & ad l. filius-
fam. §. diui. in l. lect. num. 47. & in 2. num. 91. &
ibi Rip. num. 50. idem Ias. ad l. nec quicquam
ff. de off. procons. & est communis sententia cū
hac glossa, vt per Socin. ad d. §. quid si ran-
tum num. 30. Alex. ad l. sepe. ff. de re iud. numer.
24. Ias. ad l. rescriptum. ff. de pactis. Marfil. sing.
30. & 75.

I. Decreta. 48.

Ræuardus lib. 4. variorum, cap. 2. Molinæus
ad l. 1. §. eadem, num. 23. & 15. D. de verb. oblig.
Vvaltherus libr. 1. Miscell. c. 18 f. 136. numero 7.
& seq. repetitionum 7. folio 190. numero 7. &
seq. repetitionum 6.

I. Et exheredatum. 49.

Valer. 1. tit. 1.

I. Nec libertate. 50.

Iuuenal. Satyr. 3.

I. Si quis. 51.

Cuiacius lib. 2. obs. c. 23.

I. Si rerum. 52.

Hotom. 5. obs. 18.

I. Contumacia. 53.

Vvaltherus lib. 1. Miscell. c. 28. Ræuardus pro-
tribun. cap. 3.

I. Contra. 54.

Paulus 5. sent. 5. c. 6.

I. Iudex. 55.

Vide cap. in literis, & cap. venerabili, parum
de off. & pot.

1. Postrem. 56.

Confessio iudicialis paratam habet executionem.

1. Quidam. 57.

Gilbertus Regius libro 2. art. c. 30. Zasius libro 2. singul. intellect. ca. 12. Forcat. in cupid. iurisper. cap. 17. Petrus Faber, ad l. 2. §. 11. D. de regul. iur. Cuiac. libro 17. obseru. cap. 34. Ibi sed si fortè, vide Ang. Aret. in §. 1. inst. de fiduc. tutel. col. 2. 189. Zasius folio 291. num. 20. & 22. tractatum 2.

1. si cum. 58.

Huius legis duplicem interpretationem, vide apud D. Goth. hic.

1. in sententiis. 59.

Gail. obs. 109. numero 3. 4. 5. 6. 7. & 8.

1. Quæsitum. 60.

August. libro 1. emend. cap. ult. Cuiacius libro 12. obser. c. 18. Ioannes Ayrpachus libr. sing. alleg. cap. 35.

1. in iudicati. 61.

Fornarius libro 1. select. cap. 18.

1. Cum quærebarur. 62.

Cuiacius lib. 9. obs. cap. 37.

1. sæpe. 63.

¶ Ioannes Robertus lib. 1. senten. iur. c. 13. & 20. Cuiacius d. lib. 12. c. 25. Molinaus ad consuet. Parisien. tit. 1. §. 31. num. 18. & seq. Couarruias practicarum questionum, c. 13. Zasius libro 2. sing. intellect. cap. 27.

¶ Sententia lata contra vnum, alteri non nocet. ut hic per doctores latissime tradit Socinus Iun. consil. 445. & per Felinum ad cap. quamuis, extra de re iudic. adde Didac. Couar. in lib. practic. quæst. cap. 12. num. 7. & 9. Non habet locum in transactione, & aliis contractibus, ut contractus cum vno factus noceat illi, & profit alteri, sing. 2. folio 992.

1. Negotiorum. 64.

Vide ad intellectum huius loci Zas. hic.

Tit. 2. De confessis.

¶ Ad totum titulum scripsit Zasius.

* Ioannes Sadolerus.

1. Confessus. 1.

Paulus 5. sent. tit. 5. §. 2.

1. Non fatetur. 2.

Zoannetus rerum quotidianarum, capite 20. illum textum limita ut per Socinum in reg. 64. 65. & 66.

1. Iulianus. 3.

Vide Cuiacium C. h. t.

1. si is. 4.

Paulus 2. sent. 1. §. ult.

1. Qui Stichum. 5.

Vulneratus fingitur mortuus à die illasi vulneris si moriatur.

1. Certum. 6.

Quomodo procedat, vide Alexandrum in l. nam postea, §. si minor, colat. 4. Iasonem in 2. de iure.

§. Sed & si. 2.

Alciatus 2. presump. 12.

§. si quis. 3.

Paulus 5. sent. tit. 5. §. 1.

§. sed. 4.

Oldendorp. cap. 4. de re iudic.

§. In pupillos. 5.

Sarmientus libro 3. select. cap. 13.

* Fachineus controuers. iuris lib. 1. c. 71.

§. Confessi. 6.

Paulus 5. sent. tit. 5. §. 2.

1. Cum fideicommissum. 7.

Cuiacius lib. 5. ad Affrican. folio 88.

Titul. 3. De cessione bonorum.

¶ Ad totum titulum scripsit Zasius. Vide Couarruiam lib. 2. variarum resolut. c. 1.

1. Creditori. 1.

Pithoeus in notis ad fragmenta iurisconsultorum pag. 76.

1. in personalibus. 2.

Pithoeus dicto loco.

1. is qui. 4.

Cedens bonis à nullo creditore conueniri potest.

1. Qui bonis. 6.

Hotomanus 24. illust. quæst.

1. si debitoris. 7.

Gellius libro 20. cap. 1.

1. Qui cedit. 8.

Cedi bonis non potest, nisi liqueat de debito.

1. Bonis. 9.

Paulus 5. sent. tit. 5. §. 2.

Titul. 4. Quibus ex causis in possessionem eatur.

Ad totum titulum extant Zasij commentarij.

1. Tres. 1.

Vide Non. 53. cap. 4. in fine.

L. Prætor

I. Prætor. 2.

Alciatus libro 2. *disposit.* capite 12. in §. hac
verba.

§. Defendi.

*Masuer in *pract. forensi* tit. 2. de *dilatione*. n. 19.

I. Apud. 3.

Defendere quid sit, declarat hic D. Goth.

I. Sed & is. 4.

Immiscet se hæreditati filius l. 1. §. de *liber.*
& *posthum.*

I. Hæc. 5.

Ad illum textum cum ibi dictis per Bar-
tolum, vide Bauer. *Instit. de testament. in penul-*
tima columna super Gloss. in 3. quaest. Limita
ad *Auth. n. si quis iudici* vers. *istud.*

I. Fulcinius. 7.

Cicero in oratione pro *Quinto.*

§. Prætor. 1.

Ræuarius pro *tribunal.* cap. 3.

Folio 170. numero 143. & 145. & §. adeo, ex
eadem l. Fulcinius numero 157. repetitionum 5.

§. Cum hoc. 2.

Mynsing. 4. ob. 80.

§. Adeo. 9.

Cuiacius libro 10. *observationum*, capite 31.
Vide Socinum in *reg.* 3.

§. illud. 13.

Cuiacius libro 1. *observationum*, capite 13. &
libro 2. capite 40. Ræuarius libro 4. *variorum*,
capite 7. Briffonius libro 2. *select.* capite 12. Ema-
nuel Soares libro *observationum*, capite 21. folio
170. numero 146.

§. Diuus. 19.

Repetitionum 5. folio 177. n. 215. & seq. & 142.

I. Si diu. 8.

Ad quid pertineat hæc lex, declarat hic D.
Gothof.

I. Vnus. 9.

Venditio bonorum absentium non rite
fit sine curatore.

I. Si pupillus. 10.

Nota hic extensionem fieri ad familia.

I. Ad cognitionem. 13.

Vide §. *relegari*. *Instit. quibus modis* 116.

I. Si quis. 14.

Bartolus in l. *locum*, §. *condemnatio*, D. de *ta-*
bulis exhibendis.

I. Is qui. 15.

Cuiacius libro 10. *obser.* cap. 32.

Tit. 5. De rebus auctoritate

iudicis possidēdis seu ven-
dendis.

¶ Totū titulū Zasius ex professo declarauit.

I. Vbi. 2.

Domicilium vbi quis habere censetur,
declarat hic Gloss.

I. Aut vbi. 3.

Baldus *decis* 216.

I. Si seruus. 4.

An quod allegat eam Bar. in l. *si vnus*, §. *pa-*
ctum, de *pac.* col. 2. vers. *tamen.*

§. si quis. 1.

Nota hic quod verba cum effectu sunt ac-
cipienda.

I. Si minor. 5.

Baldus in l. *non ideo minus*, C. de *procurat.*

I. Si non. 6.

Ex causa constituere quid, Glossa hic.

§. Si pupillus. 1.

Gesta per pupillum obseruaneur, licet po-
stea se abstineat.

I. Hæreditarium. 7.

Bartolus in l. *Fulcinius*, §. *ut. prox.*

I. in venditionem. 8.

Molinæus ad *consuet. Parisien.* tit. 1. §. 6. Gloss.
7. numero 12.

§. Si quis. 1.

Repetitionum 5. folio 178. numero 238.

§. est præterea. 5.

Molinæus dicto titulo 1. §. 6. Gloss. 7. numero
11. & 12.

§. in eum. 6.

Cuiacius libro 12. *observationum* capite 25.

I. Hæredi. 11.

Actiones persecutoria & pœnales differūt.

I. Cum vnus. 12.

Possideri quānā non possint, D. Goth. hic.

I. Cum plures. 15.

Alciatus libro 2. *parerg.* capite 25. Augustinus
libro 4. *emend.* cap. 3.

I. Cum bona. 16.

Antonius Augusti libro 3. *emend.* c. 1.

I. Quæsitum. 17.

Quis huius legis sensus sit declarat hic D. Goth.

I. interest. 18.

Cuiacius ad 11. C. de *iure dor.*

I. Dabimusque. 19.

Vide hic Ripensem numero 12.

I. V el fatuo. 21.

Augustinus libro 3. emend. c. i.

Idem. 22.

Bartolus in Rub. C. de success. edit.

l. Si ventri. 24.

Vide Ripensem hic. numero 8. & 9.

l. Ait. 25.

Ant. Aug. libro 3. emend. cap. i.

l. Qui in. 26.

Navis quemadmodum instruatur, & armetur, Glossa hic.

l. Si magistratus. 27.

Arbiter sumitur aliquando, pro curatore bonis constituto.

l. Paterfamilias. 28.

Dynus & Azo in summa, D. de vulg.

l. Rufidius. 29.

Plin. 33. c. i. Cuiac. lib. i. obs. c. 9.

l. Imperatores. 30.

Ræuardus libro 1. de praiudiciis, cap. 13.

l. Si creditores. 31.

Cuiacius libro 18. obs. cap. 39.

l. Priuilegia. 32.

Gomesius tome 2. variar. resolut. cap. 2. numero 20. col. 3.

l. si pupillus. 33.

Bartolus in l. quidam, supra de re iud.

l. Quod quo. 34.

Paulus 5. sent. tit. 12. §. 10.

l. Eum qui. 35.

Cuiacius libro 2. obser. cap. 13. & libro 11. cap. 8.

l. Eum. 36.

Romanus sing. 391.

l. Antiochiensium. 37.

Alciatus libro 1. dispunct. cap. 12. Cuiacius libro 10. obs. cap. 35.

Tit. 6. De separationibus.

Ad totum titulum scripsit Zasius.

l. sciendum. 1.

Zasius libro 2. intellect. sing. cap. 23.

* §. sciendum.

Quomodo intelligatur hic textus tradit. Pet. Surdus de c. 310. num. 8.

l. Debitor. 3.

Augustinus libro 3. emend. cap. 9.

* Antonius Faber lib. 7. coniect. cap. 16.

l. Quotiens. 6.

Paulus 4. sent. tit. 1. §. penult. & ibidem Cuiac.

l. Qui iudicium. 7.

Iudicium dictare quid sit declarat hic Gloss.

tit. 7. De curatore bonis dando.

Curator bonis quibus personis detur, Accursius hic.

l. si quis. 1.

Socinus Reg. renunciatio 338.

l. De curatore. 2.

Romanus sing. 97. folio 4.

l. si plures. 3.

Bertrand. 4. conf. 22.

l. Imperatores. 4.

Vide l. 40. supra de oper. libert.

l. Si debitor. 5.

Seneca 4. de beneficiis 39.

tit. 8. Quæ in fraudem creditorum facta sunt vt restituantur.

Hunc titulum ad finem vsque Zasius interpretatur, vide Nicolaum Vallam de rebus dubis, tract. 12.

l. Ait prætor. 1.

Oldendorp. 6. class. 1.

l. Idem. 2.

Facit l. 17. in fin. infra eod.

l. Velei. 3.

Alienationis verbum vsucapionem etiam continet.

l. in fraudem. 4.

Facere etiam videtur qui non facit, quod facere tenetur.

l. sed et si. 5.

Coniunge l. 5. supra pro derelicto.

l. Quod autem. 6.

Franc. Aret. ad l. si is qui hæres, D. de acquir. hæres.

l. ex his. 8.

Continetur hic exceptio legis superioris, qua de re Bart. hic.

l. His qui. 9.

An res

An res loco pretij succedat, vide Tiraq. de retract. lign. §. 32.

I. Aitiprætor. 10.

Petr. Faber. 1. semest. 12.

§. Si quid. 10.

Cuiacius libro 7. obs. capite 4.

§. Si debitorem. 16.

Forcatulus Neryom. dialog. 9. & Cuiacius libro 16. ob. capite 19.

Qui pecuniam sibi debitam à debitore fugiente abstulit, communicare non cogitur aliis creditoribus, ante bona possessa, secus si post bona possessa. Ias. institut. de action. in princip. numero 72. & de intellectu Moder. Ancon. in tractat. de mercat. parte 236. numero 13. re-latiue Benuenut. tractatu de cob. numero 13. fo-lio 360. decis. capitij.

I. Si pater. 12.

Qui fraudem mandat, tenetur, ac si ipse mandasset.

I. Illud constat. 13.

Reuocatorio edicto, an & quando pignus reuocetur, Glossa hic.

I. Hac in factum. 14.

Reuocari ea propriè dicuntur, quæ transla-ta fuerunt.

I. Si quis. 15.

Zafius 2. part. animom. numero 2.

I. Omnes. 17.

In donatione omnium bonorum præsu-mitur fraus & sufficit libellum presumptiue concludere Bar. ad l. cum quid, numero 19. vbi alij sic err. per. per. Felin. ad in. extra de libell. obla. Alex. consilio 108. viso rhemate. nu. 3. vol. 4. Annib. de Can. ad l. post contractum, numero 61. D. de do. Ias. ad §. Item si quis in frau. col. 7. Inst. de actionibus.

Vide Bart. in l. contractum, D. de donat. in 2. col. post gloss. in l. qui testamentum, quam allegat. D. de prob. Et Bart. in l. cum quidam, in ult. col. si certum petat. vide Ias. institut. de act. §. Item si quis, in 2. col.

§. Lucius. 1.

Repetitionum §. folio 192. numero 61. & 63.

I. Et si. 18.

Odofredus in l. iubemus, C. ad Velleianum.

I. Patrem. 19.

Ratio sanguinis omnè fraudem excludit.

I. Debitorem. 20.

§. Gloss. ibi, debitor multorum, an autem quar-ta Trebellianica dicatur debita naturaliter, video an impediatur eius repetitio, si fue-rit soluta traditur. in l. 1. & error in prin. ad l.

Falcid. Bart. & ibi Iacids Iason in l. cum quis, C. de iur. & facti ignorantia, & ad hoc vide limi-lem textum, quamuis in aliis terminis, in l. si sponsus, §. si quis supra de don. inter vir.

I. Debitor. 21.

Valla de rebus dub. & c. tract. 11.

I. Cum in vetus. 22.

Augustinus libro 3. emend. cap. 9.

I. Primo. 23.

Ignominiosissimum est bona cuiusquam propter æs alienum diuendi hac lege, vt Scæ-uola ait, famam defuncti aditione hæredita-tis conseruari, id etiam Cicero in Quintia-no multis verbis explicat, sed minus ad hunc locum accommodare, quoniam de viuents bonis illic loquitur.

I. Pupillus. 24.

Et ad hunc textum adde, quod idem sit in uno ex hered. l. fin. C. de positi.

I. Si fraudator. 25.

Lucrum capere non dicitur, qui fraudem fugit.

§. Proculus. 5.

Augustinus libro 2. emend. cap. 1.

§. Fructus. 6.

Gilbertus Regius libro 2. enantioph. cap. 20.

§. Hæc actio. 7.

Brunus tract. cession. q. 3.



LIBER XLIII.

Titulus primus.

De interdictis.



D hunc titulum laudantur Zafij commentarij. vide Quarenum li-bro 1. disput. cap. 19. Ioan. Robert. libro 3. sentent. iur. civil. cap. 19. Ho-tomanum libro 1. D. ip. cap. 20.

I. Videamus. 1.

Ripa hanc legem interpretatur.

I. Interdictorum. 2.

Quæfada libro 1. quæst. cap. 9.

§. Hæc autem. 3.

Cuiacius libro 4. obseruat. cap. 10. & libro 5. capite 21.

I. In interdictis. 3.

In interdictis nõ habetur ratio percepto-rum fructuum ante iudicium.

1. Ex quibus. 4.

Facit hic l. i. §. de vi & vi armat.

1. Interdictas. 5.

Potestatis scruiis & filialis notatur in l. potestatis verbo 215. l. de verb. sign.

Tit. 2. Quorum bonorum.

Ad hunc titulum Ripa. ad duos sequentes Zasius scripsit, vide Menoch. de adipiscenda possessione. remedio 1.

1. Ait prætor. 1.

Vide Zasium hic numero 7.

1. Interdicto. 2.

Diferentias interdicti quorum bonorum & petitionis hæreditatis, vide apud Schneideuinum in §. sequens diuisio, Inst. de interd.

tit. 3. Quorum legatorum.

Menochius de adipisc. possess. remed. 2.

1. Hoc interdictum. 1.

Hanc legem Ripa interpretatur, vide Guterium par. 1. resolut. cap. 25. numero 4. & §. hoc interdictum ibi non habet locum, quod prohibetur heres detrahare Falcidiam secundum Rapha. Cumanum consilio 61. Et hoc sentit Glo. in §. rediguntur, in verb. proinde.

§. Si quis. 5.

Cuiacius libro 10. obs. cap. 28.

§. Quod ait. 11.

Folio 141. numero 15. & sequen. repetitionum 7. folio 149. numero 111. & seq. usque ad numerum 113. & rursus numero 20. repet. 7.

1. Diuersum. 2.

Litis contestatio necessaria est in omnibus interdictis.

§. Quod. 1.

Repetitionum 5. folio 147. numero 136.

titul. 4. Ne vis fiat ei qui in possessionem missus erit.

Menochius de retinenda possessione, remed. 4.

1. Ait prætor. 1.

Cuiacius libro 15. obs. 17.

1. Suo. 2.

Quantea res est ad personam domini refertur.

1. Si quis. 3.

Zasius 2. par. Antonimiar. numero 11. Straithmannus Harmonia iuris, pag. 309.

1. Per interdictum. 4.

Dynus in cap. cum non stat, de reg. iur. in 6.

tit. 5. De tabulis exhibendis.

1. Prætor ait. 1.

De dictione penes, vide l. 63. infra de verborum signif.

§. Hoc interdictum. 2.

Zasius dicto loco, numero 20. & Straithmannus ibi supra, pag. 308.

1. Locum. 3.

Testamenta qui detinent, tenentur hoc interdicto.

§. Hoc interdictum. 7.

Ioannes Robertus libro 1. recept. lect. cap. 29. Cuiacius libro 16. obs. cap. 28.

1. Si sint. 4.

Paulus libro 5. sent. tit. 7.

1. De tabulis. 6.

Actione ad exhibendum agi non potest lite contestata super rei vindicatione.

tit. 6. Ne quid in loco sacro fiat.

¶ Ad d. totum titulum scripsit Zasius tom. 3.

1. Ait prætor. 1.

Qui dicantur æditui, declarat hic Glossa.

tit. 7. De locis & itineribus publicis.

¶ Vide Oldendorp. class. 2. act. 9.

1. Cui libet. 1.

Cæpol. tract. de seruitut. rusticorum pradior. cap. 3.

1. Vias. 3.

De via vicinali, vide §. 5. Inst. de lege Aquilia, & ibi Theophil.

tit. 8. Ne quid in loco publico vel itinere fiat.

¶ Briffonius titulo de via publica, folio 406.

1. In loco. 1.

Cæpola tract. de seruit. rust. prad. capite 3 numero 6.

§. Hoc interdictum. 1.

Corraus libro 6. Miscel. cap. 19. Briffonius libro 3. select. cap. 19.

§. Idem

§. Idem. 19.

Vide Socinum *reg.* 86.

§. Si quis à. 16.

Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 1. q. 48.* Priuilegium à principe concessum, intelligitur sine læsione iuris alterius, declara vt per Bart. *ad l. 1. num. 4. de no. Cod. fac. in materia Alexand. conf. 125. num. 3. cum seq. vol. 2. & conf. 87. nu. 8. volum. 6. Cornel. conf. 207. num. 5. & 6. volum. 4. Alciat. in tract. presump. reg. 3. presump. 11. Marfil. sing. 440. princeps. de con. 10. 11. num. 4. Iaf. ad l. certi. num. 19. ff. de consi. princip. Mandel. Alber. consilio 34. num. 10. colleg. Bonon. consilio 1. num. 57. post conf. Zabarel.*

§. si quis. 17.

Forcatulus in penn. *iur. cap. 19.*

§. Viarum. 22.

Alciatus *lib. 1. pratermiss.* Alexander ab Alexandro *lib. 2. gentil. dier. c. 28.*

§. Hoc interdictum. 24.

Brissonius *libro 4. select. cap. 12.*

l. Litora. 3.

Virgilius 9. *Aeneidos, vers. 710. & seq.*

l. si per. 5.

Cauere de damno cogi vniuersitas potest.

l. Ei qui. 6.

Lusoria magistratuum edicta esse non debet.

Titulus 9. De loco publico fruendo.

¶ Pro intellectu huius tituli, vide Cuacium hic.

l. Prætor. 1.

Folio 476. Arius Pinellus *Cod. de bonis maternis.*

l. Concedi. 2.

Pythoeus in notis ad fragmenta *iurisconsult.* pag. 76.

Tit. 10. De via publica, & si quid mea factum esse dicatur.

l. Ediles. 1.

¶ Alciatus *lib. 1. pratermissor.*

Tit. 11. De via publica & itinere publico reficiendo.

¶ Cepola de *seruit. rust. prad. cap. 3. num. 17.*

l. Prætor. 1.

Colum. 6. *cap. 23.*

l. Viam. 2.

Corraf. *ad l. seruientes. §. seruitus, D. de seru.*

l. si in agrum. 3.

Vide l. si locus, *D. quemad. seruit. amit.*

Tit. 12. De fluminibus, ne quid in flumine publico, ripæ eius fiat, quo perius nauigetur.

¶ Hoc edictum eleganter explicat Cicero in oratione pro Cecinna.

l. Ait prætor. 1.

Forcatulus *Necyom. dial. 84.*

l. Quo minus. 2.

Duarenus *lib. 1. disput. cap. 52.* Forcatulus *dialog 85.* hanc legem Ripa explicauit.

l. Flumina. 3.

Forcatulus *dial. 86. Necyom.* Cuiacius *libro 14. obs. cap. 11.*

Tit. 13. Ne quid in flumine, &c.

¶ Bossius de aquis & fluminibus, folio 389.

l. Ait prætor. 1.

De dictione *aliter*, vide hic Bart.

§. fed & si. 7.

Et id nota ex hoc textu, quod magna utilitas priuata, præfertur utilitati publicæ, vt per Alex. l. 1. num. 46. *solut. matrim. Dec. consi. 244. coll. 2. 3. & fin.*

Tit. 14. Vt in flumine publico nauigare liceat.

¶ Ant. Aug. *libro 1. cap. 9.*

l. Prætor. 1.

Vide hic Iasonem & Bald.

Tit. 15. De ripa munienda.

¶ Vide Aggenum *urbicum.*

l. Prætor. 1.

Tiraq. de *pœn. cau. §. 1. numero 37.*

Tit. 16. De vi & vi armata.

¶ Menoch. de *recup. possess. remed. 1.* Cuiacius *libro 6. obser. cap. 4.* Duarenus *libro 1. disput. annuers. cap. 20.* Gilbertus Regius *lib. 3. innot. cap. 21.*

l. Prætor ait. 1.

De particula *vnde*, vide hic Bart. & Glos.

§. Interdictum. 23.

Agens possessorio recuperandæ, debet duo probare. Idem in consultationibus cum Glossa in verb. possess. extra de offic. deleg. Adde Affli. decis. 327.

* Socin. ad l. rem qua nobis num. 16 ff. de acquir. poss. Alciat. in tract. de præs. reg. 2. præs. 21. num. 14. Rot. Rom. decis. 124. Fachineus Cō trouersiarum iuris lib. 8. cap. 10.

l. eum. 26.

An autem propter vim illatam repellendam, liceat rūpere ostia & muros, latè Abb. in c. coll. 3. de immunitate ecclesiarum.

l. Quod. 3.

Turpia lucra hæredibus extorquentur.

§. Armis. 2.

Cotta in voce Framea, in voce Romphaea.

§. Hoc. 12.

Cuiacius libro 13. obs. cap. 18. & 20.

l. si vi. 4.

Interdicto de vi, an & quando municipes teneri possint, Glossa hic.

l. si rerum. 5.

Vis compulsiua an opponatur expulsiuæ, Glossa.

l. in interdicto. 6.

Tanti res æstimatur, quanti actoris interest.

l. Cum à te. 7.

Corsetus singulari vsu fructus.

l. Fulcinius. 8.

Balb. par. 4. de præs. 4. q. 9.

l. si plures. 9.

~~Melioratus~~ de diuid. & indiuid. par. 2. numero 235. vide Bart. & post eum alios l. 4. §. Cato 3. oppos. de verborum oblig. maximè Alex. ibi in 3. coll. folio 272. numero 40. & seq. repetitionum 6. fol. 356. num. 65. & 97. & 99. repetit. 6. f. 217. numero 92. repetitionum 6. folio 235. numero 82. repetitionum 6. folio 330. numero 120. repetitionum 6. folio 249. numero 48. repetitio-num 6.

l. si de fundo. 10.

Vide l. 9. in fine, supra eod.

l. Colonus. 12.

De lectione huius loci, vide hic D. Gothofredum.

l. Neque. 13.

Infamia iuris nullo interdicto contrahitur.

l. sed si. 14.

Panorm. in cap. significauerunt, extra de test.

l. in interdicto. 16.

Interdictum unde vi, an & quomodo factio filij detur aduersus patrem, Glossa hic.

l. Qui possessionem. 17.

Vide l. si quis in tantam, C. unde vir.

l. Cum 18.

Cuiacius dicto loco. Fab. Acoram. ad l. naturaliter, §. nihil, D. de acquir. possess. num. 101. 116. 118. Purpurat. ad l. edita, C. de eden. numer. 119. vide Socinum in regul. 18. circa illa verb. pendenti iudicio, & c. Dec. quod debent distinctè & absolute vsque ad sententiam, & sic etiã post conclusionem in causa, prout est de mente Bart. Licet dictum expressè aliter non probet in l. naturaliter, §. nihil commune, in p. com. tin. Licet aliud sit secundum Ius Canonicum vt per eum. Vide tamen Iasonem ibi, qui dicit istud idem esse de Iure Ciuili, sed nõ bene probat. Tu proba per textum extra de iur. retur. in c. pastoralis, in vers. ne lites. vbi vitur duabus rationibus, secunda est cognita de iure ciuili, l. illud, D. de tribut. Item quia textus ille citat dispositionem Iuris Ciuilis, quam ita non intelligere cogita.

l. Marito. 19.

Paulus §. sent. 6. §. 8.

Tit. 17. Vti possidetis.

Cuiacius libro 5. obseruationum, capite 21. & libro 17. cap. 2. Menochius de retinenda possess. remedio 3.

l. Ait prætor. 1.

Forcatulus Neyerom. dialog. 63.

§. Inter. 3.

Vide Bartolum in l. si prius, in §. oppositione, in principio. Vbi declarat, quãdo procedat hic textus. Et adde quod procedit hic §. attenta possessione, quæ initio est apud actorẽ scientem, quod superueniat ex post facto, non est extincta actio in toto, quoad omnia in l. naturaliter, §. nihil commune, in 4. lect. de acquir. poss. vbi Bart. Idem dic, quod possidenti nõ datur rei vindicatio, nec potest petere declarari se dominũ. Felyn. in ca. examinata. 2. col. de iud. Adde quod aliquando in hoc interdicto venit restitutio possessionis, quæ erat apud aduersarium turbantẽ, iuxta Gloss. 2. in fine, in l. naturaliter, §. nihil commune, de acquir. poss. non tamen per hoc constat, quando sit retinendẽ possessionis, semper cõsideranda sit ratio principalis. Ita declarat Ias. in dicto §. nihil commune, num. 49. Ad Glossam in §. qua incipit, Possidet in fine. Adde quod est alius casus, in quo

in quo licet domino turbare, possessorē impune quādo scilicet possessore & domino cōtendente de proprietate, lata fuisset sententia pro ipso domino. Nam tali casu, possessori a gēti interdicto, vti possidetis obicietur exceptio latę sententię super petitorio. Ista est doctrina communis contra Bar. opinionem in l. naturaliter, §. nihī cōmune, in 2. col. in prin.

§. Interdictum. 6.

Repetitionum 5. folio 134. 82.

l. iusta. 2.

Incerta pars an possideri possit, declarat hi D. Gothof.

l. Si duo. 3.

Cuiacius libro 5. obs. cap. 22.

§. item. 4.

Cuiacius dicto capite 22. Ioannes Robertus libro 2. recept. lect. c. 14.

l. in summa. 4.

¶ Pro intellectu huius textus, vide notata post Socinum ad l. i. in princ. D. de acquirenda poss. nu. 50. Ioan. Igne. in repet. ad l. necessarios §. non alias, D. ad Syllan. in 2. part. numero 53.

Repetitionum 3. fo. 503. numero 53.

tit. 18. De superficiebus.

¶ Menochius de retinenda poss. remedio 4. Cuiacius libro 17. obs. cap. 2.

l. Ait præter. 1.

In Glossa in verbo agendo, vide Socinum in l. i. in 4. not. de rebus dub.

§. Quod. 3.

Folio 470. & seq. ex numero 66. Arius Pinel l. 5. C. de bonis matern.

§. Seruitutes. 9.

Ræuardus in Treboniano pag. 13.

l. Superficiarias. 2.

Vide l. 74. sup. de rei vindicat.

Titul. 19. De itinere, actūque priuato.

¶ Menochius de retinenda poss. remed. 5.

l. Prætor. 1. ●

Alexander ab Alexand. lib. 2. genial. dier. c. 20. Geraldus Lugollus de seruitu. vsucap. c. 29. vide Iasonem in l. de quib. de leg. qui illam limitat col 7. nume. 23. vers. not. diligenter.

§. Si quis. 4.

Ad illud quod dicit Bart. in fin. per Gloss. in verb. quoad vsque. vide Bald. in l. si patronus, C.

communia vtriusque iud. in pen. collat. circa fin. & in l. si. C. qui testamēta fac. poss. Alex. in cons. 24. in ult. col. in 4. vol. Et ad id quod dicit ibi Bart. de prescriptione iurisdictionis, vide Castr. in l. Imperium, §. de iurisdic. omnium iudic.

l. Nec enim. 2.

Vtile per inutile non vitiatur.

l. Inde etiam. 3.

Re sua vti quis commodē non potest, nisi eius reficiendę potestatem habeat.

§. Hoc autem. 13.

Repetitionum 5. fo. 133. numero 70.

§. Fieri. 14.

Qui reficit nouum quid facit.

l. Veteres. 4.

Facit l. 5. §. 1. infra eod.

l. Apparet. 5.

Non habent. Hanc negatiuam Haloander non legit, Cuiacius ad l. 4. sup. de vsucap.

l. Sicut. 6.

¶ Perperam hic Haloander detraxerat negationem contra fidem Florent. & manusc.

l. Si per fundum. 7.

Iūs sumitur pro seruitute, vt notat Glossa in rub. extra de iudic. in antiq.

Tit. 20. De aqua quotidiana, & æstiuā.

Menochius de retinenda poss. remedio 6.

* Praxim huius interdicti vide apud Olfendorpium clas. 2. art. 7.

l. Ait prætor. 1.

Rhodiginus libro 14. lect. antiq. cap. 14. Facit textus in l. quide, §. illud, Co. de necess. hered. Instit. Et quando iudex debeat vel possit officium suū interponere, Aret. in. in §. præterea coll. fin. Instit. de actio. & an possit cōpelli, Ias. ibi coll. 2. & 3. vide quæ hic addo ad Bart.

§. Præterea. 12.

Cuiacius libro 9. obs. cap. 37.

§. idem. 13.

Rhodiginus libro 16. lect. antiq. cap. 43.

* Strabo. lib. 23.

§. illud. 16.

~~Deinde~~ de diuid. & indiuid. par. 3. nu. 345. & 346. & 351. cum seq.

§. Deinde. 29.

~~Deinde~~ ad l. 1. §. sed si mihi, numero 88. de verborum oblig.

§. Permittitur. 41.

Duarenus libro 1. disput. cap. 52.

* Fachineus controuersiarum iuris lib. 1. c. 802.

BB.

I. Hoc iure. 3.

Vide ad hunc textum *cap. 1. de rescript. lib. 9.*
& quæ dicuntur, adde *Dec. cons. num. 5. & 8.*

§. Ductus. 4.

Parladorius rerum quotidianarum, *cap. 1. fo.*
537. num 311. repetitionum. 5.

*Socinus regula 373. Iason. *cons. 150.*

I. Lucio. 4.

Ius aquæductus, an & quomodo dividi
possit, declarat hic Glossa.

I. Cum constet. 5.

Vide Glossam in *cap. 1. §. si quis, in tit. de con-*
trouers. inuest.

I. Side via. 7.

De intellectu post Bart. Et Gloss. hic, & ad
l. 1. de itinere actusque priuato, §. 1. cum glo. vide
Pau. de Cast. ad l. si prius, col. 2. vers. est, & 4. D.
de oper. nou. nunt. & ibi alij. omnes, Bart. ad l.
1. in prin. reg. 4. D. eod. & præcipue de illis ver-
bis, sine præiudicio amittitur seruitus. Idem Bar. ad
l. si prius, col. 9. in princ. 3. op. de form. & mod. cau.
Alciat. libro 6. parerg. cap. 24. Sed intellectu
Bart. ad dicta verba sine præiudicio non vide-
tur tutus, nam quod præiudicium facere po-
test, si non vitur cauens hic aliquo modo ut
dicitur, & ideo verus sensus esse potest, quod
agens negatoria, cauet se non vsurum si re-
pendere super seruitude, sine præiudicio e-
ius, id est quod cōuenus, qui est in quasi pos-
sessione eius, ille interim vitur sua seruitude
amittenda habito respectu ad animum agen-
tis negatoria, ut alias sepe in simili est, quod
ex destinatione res consideratur, licet ea nō
sit, in *cap. 3. cum Glossa de coniu. Lepros. in l. si ita*
stipularius fuero, §. Chrysegonus, cū Gloss. in verb.
quaramus, D. de verb. oblig. in l. dotale. l. cū Glo.
D. de fund. dotal.

I. Cui per. 8.

Nota hic quod quædam tasitè in sermone
excipiuntur.

Tit. 21. De riuus.

Menochius de retinend. possess. remed. 7. Ol-
dendorp. *class. 2. aff. 8.*

I. Prætor. 1.

Alciatus libro 2. prætermisforum, Festus in vo-
ce Riuus.

I. Labeo. 2.

Plinius libro 38. capit. 12. Vitruuius 8. cap.
vltim.

I. Seruius. 3.

Cassiodorus 3. variar.

§. Si quis. 10.

Cuiacius libro 16. obfer. cap. 17. in principio.

I. De riuus. 4.

Isidor. 13. orig. 12. & libro 20. cap. 3.

Tit. 22. De fonte.

¶ Menochius de retinenda possess. remed. 8.

I. Prætor. 1.

Oldendorp. 2. class. 8. aff. 8. Ifido. 14. orig. 21.
*Varro lib. 5. de ling. latin.

Tit. 23. De cloacis.

¶ Alexander ab Alexandro libro 3. genialium
dierum cap. 14. Oldendorp. 2. class. aff. 8. Lañ.
Inst. cap. 20. lib. 1.

I. Prætor. 1.

Menochius de retinenda possess. remed. 8. Plin.
36 cap. 12.

*Duarenus 1. disput.

§. Quod. 10.

Duarenus libro 2. animaduers. disput. ca. 12. &
libro 1. cap. 16.

I. Quamquam. 2.

Briffonius libro 4. select. antiq. cap. 12.

Tit. 24. Quod vi aut clam.

¶ Beroius question. 3. & 4.

I. Prætor. 1.

Per Bartolum, vide Antonium de Cancro
in tract. de execut. instrum. in 2. not.

§. Hoc interdictum. 1.

Repetitionum 5. folio 132. numero 55.

*§. sed etsi contra. 7.

*Consule Cuiacium apud Paulum. lib. 5.
sent. 6. §. 3. in fine.

I. Prohibere. 3.

Hunc textum declarat Ruinus in l. 1. ff. de
oper. nou. nunt. in 4. q. Bar. 16. q. 2. §. nunciatio, col.
2. de leg. 1. fo. 46. num. 65. repet. 5.

I. Seruius. 4.

Vide Bartolum in l. quod Nerua, in 3. oppos.
D. de depos.

I. Aut quis. 5.

In quibus actibus diei & consulis mentio
necessaria sit, vide hic D. Gothof.

I. Si quis. 1.

Augustinus libro 1. emend. cap. 3.

§. Et si fortè. 2.

Repetitionum 5. folio 145. numero 134.

I. Si ego. 6.

Nota

Nota hic Duumuiros dici magistratus municipales.

l. Si alius. 7.

Patientiam operis tollendi quis præstare interdum cogitur.

§. Bellissime. 3.

Declarat, vt per Alex. in l. 1. §. nuntiatio, nu. 6. de noui oper. nuntiat. vers. tum fallit, vbi citat hanc legem vide Gloss. in fin. §. si ad summam, in verb. au. cerit, eod. tit. fol. 45. num. 5. repet. 5.

l. Nam origo. 8.

Possideri quædam per se non possunt, quæ tamen per vniuersitatem possidentur.

l. Nam & si. 9.

De specularibus, vide Cepolam de seru. urb. præd. cap. 63.

l. Quia. 10.

Pro quibus rebus competat interdictum hoc, vide hic Glossam.

l. Is qui. 11.

Initium hoc loquitur tatum in puteo, sed idem etiam est in vino & in frumento.

§. Si quis. 2.

Alciatus libro 2. parerg. c. 27. Cofraus libro 1. miscell. cap. 19.

§. Si fundus. 10.

Cuiacius libro 2. obs. cap. 25.

§. Aristo. 11.

Cuiacius d. loco. Ioannes Robert. lib. 1. recept. lect. cap. 35. Cuiac. lib. 16. obs. c. 29.

l. Quamquam. 12.

Interdictum hoc, an & quando domino competat, examinat hic Glossa.

l. Denique. 13.

Fructuarius agere potest interdicto vtili quod vi, vt hic.

l. Nam. 14.

Delicto serui notæ deditione liberamur, vt declarat hic Glossa.

l. Semper. 15.

Pastinandum. Pastinati quid, Columella lib. 4. de re rust. cap. 28.

§. Hoc interdicto. 7.

Repetitionum 8. folio 496. numero 165.

l. Competit. 16.

Cupressos. De cupressis, vide Virgil. 3. Æneid. & 2. Georgicor.

l. Interdictum. 17.

Facit hic l. 3. & l. 13. sup. eod. tit. iunctis ibi notatis.

l. Si immaturam. 18.

Sylua cædua dicitur, quæ certis temporibus cædi solet.

l. interdum. 19.

Coniunge hic l. 7. §. 5. supra eod. Duplex est hic lectio, de qua D. Gothof. hic.

l. Vi facit. 20.

Tiraquellus de retrahit liniager, §. 1. numero 88. & sequent.

l. si opus. 21.

Cato cap. 32. de re rust. in fine Cepol. tract. de seru. rust. cap. 43.

l. si vitem. 22.

Alciatus libro 4. parerg. cop. 20. Duarenus 2. disput. cap. 40.

§. Si ad ianuam. 2.

Duarenus libro 2. anniuers. disput. capit. 44. Ruardus pro tribunal. ca. 3. Cuiacius libro 16. obs. c. 12. * In fine adde l. 1. & l. 2. C. vt nemini liceat.

§. Si is qui. 5.

Menochius de arbit. iudic. libro 2. cas. 45. folio 169. n. 135. repet. 5. * Hippolitus Marfilus singular. 8.

tit. 25. De remissionibus.

¶ Duarenus lib. 1. disput. ca. 16. Augustinus libro 1. emend. ca. 3. Cuiacius libro 1. obser. capite 16. & libro 16. capite 31. & lib. 9. obs. 17. Emanuel Soares libro 1. obser. cap. 20. Ioannes Robertus libro 2. recept. lect. cap. 12.

l. Ait prætor 1.

¶ Intelligētia istius legis colligitur ex his, quæ ponit Gloss. mag. in 2. parte, in l. 1. in prin. D. de nou. oper. nunt. Videlicet quod iste textus intelligitur nuntiationē tenere siue veritate inspecta, siue iuris permissione. Et nuntiatio dicitur non tenere, quando potest ab initio sperni, vel ratione personæ, vel rei, vel causæ. Sed profecto ista intelligētia videtur contra illud textum, qui si bene inspicatur, intelligendus est de nuntiatione, quatenus veritate inspecta. Et vltra alia argumenta, quæ fieri possēt, maxime istud stringit, quod I. C. declarat illa verba: lus habet, quando dominum vel seruitutem habet, quod intelligo effectualiter, iuxta l. 1. quod quisque iure, l. 1. in fi. D. ad municipalē. Et crederem totam hanc l. vnā cum titulo loqui de remissionibus, quæ sunt ex conuentione, & sic de remissione necessaria & effectuali, quod patet, quia iam clarum est, textum istum non intelligi de remissione, quæ fit præstita satisfactione, quia remissio non est necessaria, scil. per partem, sed bene remissio fit à lege, ipso iure, etiam remissio quæ fit per iudicē, videatur necessaria.

B B. ij.

ria. Et crederem, quod non sit necesse, ut iudex expressè faciat remissionem, sed sufficiat pronuntiare partem nuntiatam habere ius ædificandi, & tunc ipso iure censetur fieri remissio. Ex quo apparet nuntiantem ex postfacto, non habere ius nuntiandi per sententiam iudicis, & ex actis coram eo factis, perinde est ac si à principio apparuisset, pro ut isto modo argumentatur. Bald. *post Glo. in l. 1. de nou. oper. num. col. 2.* dum opponit d. l. 1. *et 2. ne quis eum*: Et ideo eo modo dicò sicut, quando à principio apparuisset nuntiantem nullum habere ius, quod remissio fit ipso iure, ut fatetur Bartol. in d. l. 1. col. 5. eodem modo, quando ex postfacto.

*Fachineus *Controuersiarum iuris lib. 8. c. 50.*

§. Si sub. 1.

Folio 130. numero 33. repet. 6. folio 36. numero 128. 133. et 137. repet. 5.

Tit. 26. De precario.

¶ Cuiacius *libro 4. obs. cap. 7.*

1. Precarium. 1.

Ad Gloss. 2. in fin. Vide Iasonem in l. dedi, §. *liber, de condi. causa dot. et nouissime Instit. de action. numero 30. alias, et 7. Marf. sing. 57.*

1. Ait prætor. 2.

Couarruias *libro 3. resolut. cap. 15.*

1. Veluti. 3.

Precarium rerum mobilium esse potest, ut & commodatum.

*Cuiacius *lib. 12. obs. cap. 37.*

1. in rebus. 4.

Nota hic cum possidere, qui precario habet, ut l. 15. §. 4. *infra eod.*

1. Sed si. 5.

Guterius *resolut. par. 1. cap. 49.* Beroius *quæstion. 69.* *Albericus hic.

1. Certè. 6.

Ant. rubr. ad l. non solum, §. Morte, D. de noui oper. nunt. Tiraquellus in tract. consilio 2. par. 1. ampl. numero 6. post Bartolum col. 15. Ruin. ad l. si is qui pro emptore, folio 36. de usucap. Iasonem *Instit. de action. in principio, in finalib. verbis.*

1. se & si. 7.

Facit hic l. ita. *supra commodati.*

1. Quæsitum. 8.

Vide Iasonem post alios in §. omnium *Instit. de act. in Gloss. in verb. nullo iure.*

§. illud. 2.

Repetitionum §. folio 88. numero 68.

§. Hoc interdicto. 8.

*Vide Paulum *lib. 5. sent. tit. 6. §. 12.*

1. Precario. 9.

Vide Paulum *libro 4. sent. tit. 16. §. 11.*

1. Quamuis. 10.

Partus sequitur matrem precario vel commodato, vel deposito datam.

1. Si debitor. 11.

An precarium soluat pignore liberato, vide hic Glossam.

1. Cum precario. 12.

¶ Augustinus *libro 4. emend. cap. 14.* Forcatulus *Necyom. dial. 301.* Guterius *resolut. par. 1. c. 12. num. 6.* Vers. non transit. ibi, *vel hac actio*, hæc Glo. est singularis, quod actiones dativæ non transeunt ad heredes, secundum Iasonem in l. iurigenium, in principio, num. 5. ff. de pactis. Sed contrarium tenet Decius in l. cum mora, col. pen. circa medium, C. de transact. & Fortunus Hispanus in dicto §. et ideo, coll. 1. Quando procedat sub numero 25. fol. 84. Cagnolus de reg. iur. Vide Alciatum in l. de testatio, col. 2. de verborum signif. Bartolum in l. ubi ita donatur, D. de donat. caus. mortis.

1. Si seruus. 13.

Facit hic l. 5. §. 1. *supra de precar.*

1. Interdictum. 14.

Gilbertus Regius *libro 1. enantioph. cap. 10.* Paulus §. *sent. 6. §. 10.*

1. Et habet. 15.

Huc spectat parabola patrisfamilias operarios conducentis, Matth. 20.

*Conciliatur hæc lex cum lege 6. *supra* hoc titulo à Fachineo *Controuersiarum iuris, lib. 8. cap. 16.*

1. si adoptauero. 16.

Vide quæ notantur in l. 3. §. 1. *supra de acquir. possess.*

1. Qui precario. 17.

Coniunge hic l. 1. in fine, *supra vii possidetis.*

1. Vnusquisque. 18.

Nota hic quod unusquisque potest rem suam precario dare.

1. Duo. 19.

Possessiones duæ in eundem hominem concurrere non possunt.

§. Cum quia. 20.

*Cuiac. ad l. iurigenium, ff. de pact. Gilbertus Regius *libro 1. enantioph. 1. 10.*

1. Ea quæ. 20.

Res vendi ita potest ut apud emptorem sit ex causa precarij, vel conducti.

1. Cum precario. 21.

Molinaus ad l. 1. §. sed, numero 4. et 85. D. de verb. oblig.

lis qui 22.& vlt.

Precarij possessione spoliatur, qui precarium denegat.

titul. 27. De arboribus cædendis.

¶ Arbores cædi vetuit lex duodecim tabularum, Plinius libro 17. cap. 1.

l. ait prætor. 1.

¶ Nicolaus Valla de rebus dubiis, &c. tract. 8. Paulus 5. sent. 6. §. 13. & Cuiac. ibidem.

* §. si arbor. 2.

* Vide Cuiacium apud Paulum 5. sent. 6. §.

13.

l. si arbor. 2.

Valla dicto tract. 8.

tit. 28. De glande legenda.

¶ Forcatulus in penu iuris, cap. 15. Hoc autem interdictum descendit ex duodecim tabulis.

l. ait prætor. 1.

Plinius libro 16. cap. 5. quid sit glans, tractant Doctores hic.

titul. 29. De homine libero exhibendo.

¶ Hoc interdictum de homine libero exhibendo latum fuit anno 571.

l. ait prætor. 1.

Folio 56. numero 7. col. 3. Arius Pinellus C. de bon. matern. Alciatus libro 10. par. 2. cap. 20.

l. Nihil. 2.

Lex Fauia de plagiaris publici iuris est.

l. Quod. 3.

Alciatus 1. præsumpt. 1. Cuiac. libro 19. obs. 17.

l. si quis. 4.

Modicum tempus pro quo interdum sumatur, vide hic Glossam.

* Quis non tenetur exhibere debitorem laetantem, adde Iaf. ad §. prætere, nu. 49. & seq. Inst. de act. Girard. sing. 17. Boer. decif. 174.

tit. 30. De liberis exhibendis, item ducendis.

¶ Pro intellectu huius tituli, vide Cuiacium hic.

l. ait prætor. 1.

Paulus 5. sent. 6. §. 15. & 2. sent. 9. §. 2.

l. immo. 2.

Est etiam interdictum de vxore exhibenda.

l. Deinde. 3.

Nota hic actionem ad exhibendum, præparatoriam esse rei vindicationis.

§. Iulianus. 4.

Folio 157. numero 57. Arius Pinellus C. de bonis matern.

§. in hoc interdicto. 5.

Augustinus libro 3. emendat. cap. 9. Cuiacius libro 3. observationum, 38. l. 46. §. 1. D. de verbor. significat.

l. Si cum. 4.

Vide in hanc legem Cuiacium, 4. ad Africarium, folio 60.

tit. 31. De vtrubi.

¶ Menochius de re inend. possess. remed. 2. An vtrubi vel vtrubi legendum sit nihil refert, hac de re, vide Cuiacium libro 5. obser. cap. 22. Mæuius in Tarentilla.

l. Prætor. 1.

Paulus 5. sent. tit. 6. §. 1. §. 4. in fi. Inst. de interd.

§. Hoc interdum. 1.

Ant. Aug. libro 4. emend. cap. 14.

tit. 32. De migrando.

¶ Ant. August. lib. 4. emend. cap. 14. Migratio apud veteres quando fieri solita, vide hic D. Gothof.

l. Prætor. 1.

De particula In, vide D. Gothof. ad l. 34. supra de usurpationibus.

§. Hoc interdum. 1.

Pensio an & quando debeat, declarat hic Glossa.

§. Cui rei. 2.

Infrequas pro eo quod est minus frequens.

titul. 33. De Saluiano interdicto.

¶ Cuiacius libro 5. obs. cap. 24. & Menoch. de adipisc. possess. remed. 3. Oldendorp. 2. class. act. 3. Cuiac. hic.

l. in Saluiano. 2. & vlt.

Cuiacius libro 5. obs. cap. 24.

B.B. iij.

LIBER XLIII.

Titulus primus.

De exceptionibus.



Viarius ad Nou. 112. Oldendorp. tract. de excep. Papon. 2. notar. libro 9. Specul. in tract. de except. & replic. Est Tertulliani liber de præscriptionibus aduersus hæreticos. * Est præterea Ioannis Monachi liber de exceptionibus in iuris scientia.

I. Agere. 1.

Actio quid actionis verbo an contineatur exceptio, vide hic D. Gothof.

* Reus excipiens fit actor, id est oportet ipsum fungi partibus actoris ut hac l. *in exceptionibus*, ff. de pact. nam exceptiones quæ affirmant, vel soluisse indebita contendunt hoc ostendere debent. textus est in l. cum de in debito, D. de prob. Limita hoc non procedere in exceptione non numeratæ pecuniæ, quia qui excipit nihil ponit, sed negat, limita & in aliis casibus quos enumerat glossa in l. in exceptionibus, D. de probat.

I. Exceptio. 2.

Pro declaratione, vide Doct. Marc. Soc. in §. Cato, de verb. oblig. numero 259. Oldendorp. l. de except. cap. 1. 10. 9. 13.

I. Exceptiones. 3.

Ad hanc diuisionem pertinet, quæ tractant Rhetores de constitutione trāslatiua, de qua Cicero libro 2. de inuention. Quint. libro 3. Inst. orator. cap. de statu.

I. in pupillo. 4.

Ut locupletior quis dicatur factus quod tempus inspiciatur Glossa hic.

I. Is qui. 5.

Exceptionibus pluribus uti an liceat, examinat hic Glossa.

I. Si rem. 6.

¶ Hæc lex declarat exceptionem doli mali dari, non tantum aduersus eum qui dolum malum admisit, sed etiam aduersus successorem eius, siue sit successor vniuersi iuris, vniuersorum bonorum, veluti hæres, aut bonorum possessor siue successor vnius rei, veluti legatarius, aut donarius, vel quis alius qui in dominiū vnius rei successerit ex causa lucratiua, ut legatum est causa lucratiua, donatio est causa lucratiua, quia nihil ob eam re legatario vel donatario abest huic qui successit in rem ex causa lucratiua, nocet exceptio doli ex persona auctoris sui, veluti ex persona testatoris & persona donatoris: at non nocet etiam emptori rei vel ei qui vicē em-

ptoris obtinet, qui ex lucratiua causa rem non habet. Harmenop. 3. c. 5.

I. Exceptiones. 7.

Cuiacius libro 16. obs. cap. 8.

* Antonius Faber lib. 8. coniect. cap. 3.

I. Nemo. 8.

An exceptiones duæ contrariæ simul proponi possint, dubitant hic doctores: quidam enim negant, alij affirmant, vide Dyn. in cap. nullus pluribus, de reg. iur. in 6. & Cepol. in l. 4. C. de usucap. pro empt.

I. Non utique. 9.

Cap. exceptionem 63. de reg. iur. in 6. cap. cum venerabilis, extra de except.

I. Modestinus. 10.

Pulchrè examinat hanc legem Zasius hic, quem vide.

I. Qui adgnitis. 11.

Vide Paulum 5. sent. 5. §. ult.

I. Generaliter. 12.

Cuiacius libro 5. obseruat. cap. 37. Ræuandus libro 2. de præiudic. ca. 3. Pithœus 2. notar. fol. 81. adde Cuiacium libro 5. obs. capite 34.

I. Si post litrem. 13.

Vide in hunc locum Cuiac lib. 9. obs. ca. 27.

I. Filius familias. 14.

Solutionem denegare potest, cui repetere solum permittitur.

I. Aduersus. 15.

Iuratum fit necne quibus ex causis quærat, declarat hic Glossa.

I. Fundum. 16.

* Marant. de ord. iud. 4. par. 20. dist.

Corra lib. 12. miscel. c. 5. Ripa ad l. naturaliter §. Nihil commune, pag. 145. §. de acquir. poss. Ræuandus libro 2. de præiudic. cap. 6.

* Repet. §. folio 334. numero 77

Menoch. de ord. iud. 4. par. 20. dist. 1. Ripa l. naturaliter, §. Nihil commune, n. 145. D. de acquir. poss. & ibidē Fab. Acor. n. 87. Orm. n. 90. Corr. 77. Iason. ad §. præiudiciales in prin. Inst. de act. Ioan. Bapt. Ferr. cons. 175. in prin. vide Cuiacium 9. ad Affrican. folio 224.

I. sed si ante. 17.

Ad hanc legem Corra. D. ca. 5. & ad d. §. nihil commune, pag. 305. Cuiac. dist. ca. 37. Antonius Guibertus libro 1. quæst. iur. ca. 18.

Adde hunc textum procedere quādo sententia fuit lata secundum communem cursum causarum, secus si per extraordinarium probatum. Bart. supra ad l. præcedentem incip. fundum, sequitur Alex. ad l. de pupill. §. 15. cui col. 2. de oper. nou. num. quem §. legit cum l. 3. eiusdem titulli, adde Fab. Acoramb. ad l. naturaliter, §. nihil commune, de acquir. poss. num. 61. yba.

vbi Lud. Bolog. numero 42. & Claud. Mar. numero 48. Anton. Rub. numero 188.

Folio 292. numero 188. repet. 5. & folio 314. numero 79. eod. Quidam autem aiunt hanc legem male collocatam, & pertinere ad titulum infra de exceptione rei iudicatae, verbaque interposita esse declarant Doctores hic.

1. Fundi. 18.

Corra. d. pag. 304. fol. 259. num. 72. repetitio. 5. vide Cuiacium lib. 9. ad African. folio 2. 5. & sequentibus.

1. Omnes. 19.

Exceptio reo competens, competit eius etiam fideiussori.

1. Exceptiones. 20.

Circa l. si. vide Decium in rub. C. qui admittitur, numero 77. cum seq. examinantem q. huius gl. si. Exceptionum autem aliae sunt intentionum seu facti, aliae iuris, ut notat hic Gloss.

1. Rei maioris. 21.

Facit hic l. 16. sup. eod. & l. 4. supra de in integ. restit.

1. Exceptio. 22.

Exceptiones quaedam condemnationem minuunt.

1. Filiusfamilias. 24.

An iuramentum filii familias profit patri, vide hic Gloss.

tit. 2. De exceptione rei iudicatae.

¶ Ad totum titulum Zasius scripsit, vide Oldendorpium cap. 39. de exceptionibus.

1. Cum res. 1.

Cuiacius libro obs. cap. 7. Exceptio rei iudicatae quibus & in quos detur, vide hic Glossam Rubricariam.

1. Qui cum. 2.

De formula exceptionis, vide D. Gothof. in l. 25. supra de bon. lib.

1. Iulianus. 3.

Facit hic l. 7. §. 4. inf. de excep. rei iud.

1. Rei iudicatae. 4.

Agere nomine alieno etiam sine mandato possunt coniunctae personae.

1. De eadem. 5.

Eadem res dicitur, licet actio varietur.

1. Singulis. 6.

In hac lege Paulus rationem dandae exceptionis rei iudicatae, exponit id est equitatem huius exceptionis, singulis controuersiis & libris singulas actiones vnumquemque iudicati finem sufficere, vide hic Albericum.

1. Si quis. 7.

Hotomanus illustr. quaest. 28. Sententia lata super toto & continente praedicta parti & contento.

1. Item parte. 8.

Hae lex optime explicatur hic a Socin. & Zas. quos vide.

1. si a te. 9.

Folio 263. numer. 120. & seq. & 127. repet. 5. & folio 301. numero 317. repet. 5. vide Alex. in l. naturaliter, §. nihil commune, coll. 6. de acquir. poss. Hereditatis verbo quid comprehendatur, declarat hic D. Gothof.

* Emendatur haec lex ab Antonio Fabro lib. 12. coniect. cap. 13. 14.

1. Si mater. 11.

De origine possessionis, vide §. 4. infra eod. & l. 27. eod. Rom. sing. 155.

* Fachineus Controuersiarum iuris lib. 1. c. 51.

§. eandem. 4.

Cuiacius lib. 11. obs. c. 35. Ut hunc locum melius intelligas, vide Gloss. in l. 1. §. pen. supra quemad. restit. aperi.

* §. idem Iulianus.

* De emendatione huius textus vide Antonium Fabrum lib. 12. coniect. cap. 15.

1. Cum quaeritur. 12.

Declaratur ista lex per Soz. in l. si quis, §. generaliter, nu. 2. D. eod. tit. de except. chart. 278. Socin. reg. 7. Domini appellacione quod intelligatur, vide Ioannem Petrum, Dylum, Guillelmum de Cuneo, vide Capel. Tholof. decis. 272. Socin. reg. 119.

1. Quantitas. 13.

Corpus, quantitas, & ius, hic vnum & idem significant.

1. Et an eadem. 14.

Idem corpus quatenus accipiendum, pulchre Plato in Parmenide.

§. Actiones. 2.

¶ Proponitur hic differentia vna inter actionem in rem, & electionem in personam, quod si eadem res mihi debeatur ex variis causis actione in personam, veluti ex stipulatu & ex testamento, & exemptione, venditio e & ex vna causa egero, vel actione exempto, vel actione ex stipulatu, non possum agere in personam, nisi expressa causa litis, expressa causa obligationis, atque ita ego si ex vna causa egero, nec obtinero, nec prohibeor postea agere ex alia causa, nec agere mihi ex alia causa obstat exceptio rei iudicatae: quia non eadem mihi nunc ex causa petendi quae fuit priori iudicio. Hotomanus 27. illustr. quaest. in prin. Oldendorp. in tract. de actio. in 3. diuis. num. 5.

B D. iiii.

§. Si quis. 3.

¶ Quod est in hoc §. apertissimum est, eum qui egit interdicto de possessione fortè interdicto vti possidetis vel vtrubi possessionem suam esse vocans, licet causam hanc possessionis non contenderit, postea agentem de proprietate actione in re non repelli exceptione rei iudicatæ, quia alia res est proprietas, alia possessio: nihil habet commune, proprietas cum possessione l. naturaliter, §. 1. D. de acqui. possess. l. 3. in fine, D. vti possid. l. 9. C. de sentent. & inter iudic. §. fin. D. de except. rei iud. vide Bartolum in l. si. vers. ulterius oppo. C. de colicill. Vide limitationem ad illum textum per Bart. in l. naturaliter, §. nihil commune, col. 2. vers. pro declaratione, de acqui. possess. Nota autem hic differentiam interdicti & actionis realis, ut hac lege videre est.

l. si inter me. 15.

Nota hic quod argumentum procedit affirmatiue non negatiue.

l. Euidenter. 16.

Res eadem non operatur contrarium effectum l. 18. §. 1. supra de probat.

l. si rem. 17.

Vide Glossam in l. filium, supra de adquirend. heredit.

l. si quis. 18.

Addel. 12. & l. 13. supra hoc tit.

l. Duobus. 19.

Gilbertus Regius libro 2. in arthrop. cap. 20. vide Baldum decis. 13. l. si soror, C. de coll. & Bar. hic.

l. si ex testamento. 20.

Petitio generalis restringitur ad illas res, de quibus facta est persecutio.

l. Sicum. 21.

Nota hic quod actio personalis competit etiam ex testamento.

§. Si fundum. 3.

Corrafius libro 5. Miscell. capitulo 3. folio 180. & l. 1. Arius Pinellus Cod. de bonis matern. Nota autem hic differentiam vsusfructus causalis & formalis.

l. si cum vno. 22.

Vide Baldum in l. 1. C. si vnus ex pluribus.

l. si in iudicio. 23.

An id quod venit in iudicio, officio iudicis mercenario peti possit, Glossa hic.

l. si quis rem. 24.

Vide Cuiacium lib. 6. tract. ad Affric. f. 98.

l. Si is qui. 25.

Facit hic l. 43. §. 6. supra de adil. edict.

l. Egi tecum. 26.

Vide Cuiacium tract. 9. ad Affric. folio 225.

l. Cum de hoc. 27.

Baldus, Bartolus, & Albericus hic pro intellectu huius legis.

l. Exceptio. 28.

Vide quæ notat Bart. in l. naturaliter, §. nihil commune, D. de acqui. possess.

l. indicata. 29.

¶ Sententia contra heredem lata, alteri coheredi non nocet.

l. Ex sextante. 30.

Pro intellectu huius loci, vide Zasium hic.

§. Latinus. 1.

Quando pignus constitui possit in re propria, vide Bart. in l. si finita, §. Iulianus, supra de damn. infect. & Bald. in Auth. siue C. ad Velleianum.

* Antonius Faber lib. 7. coniect. cap. 18.

l. Paulus. 31.

Vide Dylum in tractatu de præscriptionibus.

tit. 3. De diuersis temporalibus præscriptionibus, & de accessionibus possessionum.

¶ Exstant ad hunc titulum Zazij prælectiones, vide Nou. 9. Bal. cons. 374. li. 5. & an tempus.

l. Quia. 1.

Cuiacius libro 2. observationum. cap. 18. Oldendorp. c. 35. de exceptionibus. Baldus in l. 2. §. si quis in iudicio, infra si quis caution.

l. in tempore. 2.

Differentia est inter tempus legitimum, & conuentionale, Macrobius l. 1. Sat. c. 14.

l. Longa. 3.

Contrarium huius legis asserit, l. 7. C. de Agric. & cens.

l. si seruus. 4.

Vide Cuiac. lib. 16. obs. c. 38. Seruus quibus possit stare in iudicio, vide hic Gloss.

l. An vitium. 5.

Cap. si diligenti, extra de præscrip.

§. Ex facto. 1.

Bald. in l. cum qui, §. in hac, & ibi Angel. §. de public. in rem actio.

l. Si duobus. 6.

Cuiac. lib. 5. obs. c. 40. & lib. 9. ad Affrican. folio 226. De lectione huius textus, vide Gloss. hic.

l. Si

I. si quisquam. 7.

Curtius lib. 1. *etiam ad fratrem* c. 54 Forcatul. Necyom. dialog. 85. Ioannes Robertus *recept.* lib. 1. cap. 17. Cuiacius ad l. 45. *supra de usurp.* Balduinus in §. *flumina*, *Inst. de rerum diuisione.*

I. In accessione. 8.

Balb. *tractat. de prescript.* 3. par. 1. *question.* 12. in fine.

I. Rescriptis. 9.

Ræuardus in *Triboniano*, pag. 16. vide §. 12. *Inst. de usurp.*

I. intra quatuor. 10.

Delatores qui dicantur, vide Bud. in l. *plurimum*, *supra de iur. & fact. ign.*

I. Cum hæres. 11.

Quod defunctus non potuit vſucapere nec hæres poterit, licet ignoret vitium defuncti, vide Boer. *dec.* 42. num. 3. l. 1. par. Cagnol. ad l. *Quod ipsis*, num. 1. *de reg. iur.* Soc. *reg.* 389. in materia huius legis, Port. *Imol.* l. 4. *conclu.* 1. ornati, num. 1. folio 288. Cagnolus *de reg. iur.* Facit l. 13. *supra de usurpat.* & l. 1. *C. de vſucap. pro hered.*

I. Creditor. 12.

Balb. *tract. de prescript.* 3. par. 1. q. 2.

I. in omnibus. 13.

Balb. *tract. de prescript.* 5. par. 2. q. 1.

I. De accessionibus. 14.

Si vinco vincentem te, multo magis vinco te. Pro limitatione ad hunc textum, Port. ad §. *preferuntur* post Glo. ibi *Inst. de senatusconsult.* Tertul. ubi quod hæc regula non habet locum quando sunt termini dispares, idem Port. ad §. *quos autem*, *Inst. de bon. possess. limitat* alio modo. Cagnol. ad *reg. non debet cui ad fin. D. de reg. iur.* & 7. limitationes ad regulam ponunt. Moder. *Imol.* libro 3. *commun. opin. reg.* 27. Oldendorp. in *tract. suo form. inuestig. action.* Aristoteles §. *Ethicor.*

I. Accessio. 16.

An & quibus casibus vſucapio sine possessione procedat, vide hic Glof.

Tit. 4. De doli mali & metus exceptione.

Ad totum titulum Zasius scripsit, vide Oldendorp. c. 61. *de exceptio. extat inst. de dolo*, *supra libro 4. tit. 3.*

I. Quo lucidius. 1.

Folio 441. numero 31. *repetitionum* 1. De legitimis doli coniecturis, vide Oldendorp. c. 61. *de exceptionib.*

I. Palam. 2.

Exceptio doli quo ad agentem est in personam, quoad excipientem in rem.

§. Circa. 3.

Emanuel Zoares lib. 1. *obser. cap.* 26. *Quest.* da lib. 1. q. *iur. c.* 12. Guterius par. 1. *resol. c.* 47. folio 103. num. 12. *tract.* 4.

* Papon. 1. *notar. c. de prest. mutuel.*

Vide Ozer. *Inst. de oblig.* in 8. col. *vers. stip.* & in 9. *vers. non obstat dum quario loco*, & in Rubr. *illius ut. in ultim. coll. post princip.* & Aret. *Inst. de excep.* in 4. *coll. vers. capio*, & secundum versic. & prædicta, vide & Paul. Castren. in l. *indebitam*, in princ. *de cond. indeb.* Bened. Vadus *extra de probat.* in cap. *quoniam contra falsam*, in §. *petitiones.*

I. Item. 4.

Vide Roman. *sing.* 99.

I. Apud Celsum. 4.

Bald. ad l. 1. *C. de seruus fugit.* & in l. *quonia*, *C. de testib.*

§. si quis. 4.

Cuiac. lib. 1. q. *obser. c.* 29. * & ad l. 1. §. 8. ff. *de pact. Angel.* in l. 1. *supra de eo per quem factum erit*, *quominus quis in iudicio sistat.*

* §. Apud Iulianum.

* De emendatione huius §. vide Antonii Fabrum, lib. 12. *coniecturarum cap.* 11.

§. Quod si is. 6.

Folio 478. num. 205. & seq. *repetitionum* 6. folio 353. num. 47. & seq. *repetitionum* 6. Solui pupillis vel quasi pupillo non potest, nisi tutore authore, ut notat hic Glossa.

* Pro interpretatione huius §. vide Antonium Fabrum lib. 12. *coniecturarum cap.* 5.

§. Quæsitum. 12.

Valla *de rebus dubijs tract.* 10. Bartol. in l. *ita stipulatus* in fin. *infra de verb. oblig.* vide item Zasium hic.

§. si quis. 24.

Puluxus ad legem Attiniam. Ioannes Robertus lib. 1. *recept. lection. cap.* 7. Cuiacius libro 15. *obser. c.* 22. Glossa in l. *de pupillo*, §. *meminisse*, §. *de noui operis nuntiatione.* Alex. ab Alex. lib. 2. *genial. dier. cap.* 7.

§. * ductoris. 31.

* Hunc §. explicat Necusant. *tract. de pignor. memb.* 3. par. 8. num. 8.

§. illud. 34.

Gilbertus Regius lib. 2. *tract. c.* 20. Metus exceptio non datur filio aduersus parentem.

I. Purè mihi. 5.

Augustinus lib. 4. c. 8. Guterius par. 3. *resol.*

lur. c. l. num. 21. vide l. 14. supra de excep.

§. si cui. 1.

- Vide Bart. in l. *Modestinus, circa med. donat.*
Datur nobis regula quod ea quæ sunt animalia ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum, quod quomodo procedat, vide Castr. in l. *Papinianus, §. si filius, de inofficiso testam.* Adde quod etiam ius illud offerendi, quod se habet in modum actionis, non præscribitur Barto in l. *pignus, supra de vucap. & Dec. conf. 164. coll. penult. in fin. Papon. 2. notat. cap. 3. folio 614.*

l. si opera. 6.

Facit hic l. 72. *supra de solut.*

l. Dolo. 8.

- Vide Ias. *Instit. de action. in §. in bona fidei, in 9. col. in gloss. in verb. doli, & Ias. in l. si con. ante 2. soluto matrimonio, num. 184.* Adde limitantes, illum textum per Alexan. in l. *naturaliter, §. nihil commune, nu. 122. de acquir. possess.* Et nota quod hæc lex non habet locum in processu, secundum Bar. in lege quorum legato.

§. in vniuersum. 1.

Marc. Mant. *sing. 665 num. 1. folio 945.*

l. Liberis. 13.

Cuiacius 8. *ad African. folio, 186. in fin.*

* l. Fideiussor euictionis.

- De intellectu post scribentes hic Doct. ad l. *si insulam ff. de verb. oblig. super 3. oppos. Bart. ubi Crot. num. 50. & seq. Iacob. de Nig. num. 206. & seq. Ann. de Cano. num. 137. Corn. confilio 149. l. 4. Socin. conf. 199. lib. 2.*

l. Pater. 17.

Ad gloss. fin. §. fin. in fin. vide Aret. *Instit. de actionibus, in §. aque, in 3. coll. in princip. & ibi Ias.*

Tit. 5. Quarum rerum actio non datur.

¶ Ad omnes huius & sequentis etiam tituli leges Zasius scripsit, alij legunt hic de exceptione iurisiurandi.

l. iurisiurandum. 1.

Bellissimè. Hoc etiam verbo utitur Iurif. consultus in l. 6 §. 3. *supra quod vi aut clam.*

§. Quæ onerandæ. 5.

Cuiac. libro 16. *obs. c. 8.* Marcus Vertranius *de iur. lib. c. 12.*

Vide Abb. cap. 1. in 2. *not. extra de offic. deleg. & dic ibi post Bart. in l. ad inuidiam quod metus causa.* Nota hic argumentum sumptum ab interuallo tempore, quæ de re Cuiac. *supra dicto loco.*

§. Item. 11.

Ex iuramento filij acquiritur patri exceptio.

l. si filiofamilias 2.

Hæc lex est de exceptione iurisiurandi, & de exceptione quod in alea gestum sit, & de exceptione quod libertatis onerandæ factum sit, si patre iugante cum creditore filiofamilias eius delatam sit iurisiurandum & filius iurauerit patrem dare non oportere, patri prodest exceptio iurisiurandi, *ut l. ult. D. de exc. p. sibi* quæ imputabit aduersarius quod filiofamilias iurisiurandum detulerit, & ita etiam exceptio pacti si filiusfamilias pactus sit rem alienam à patre non peti, patri prodest, *l. si tibi, §. ult. & seq. ff. de pactis.*

§. si mala. 1.

In hoc §. agitur de exceptione, quod in alea gestum sit, de qua & in l. *in exceptionibus, ff. de proba. si in alea rem vendam ut ludam, & emptori ea res euincatur emptori agenti ex empto euictionis nomine, obstat exceptio quod in alea gestum sit, quia sibi imputare debet ludens alea lusu vetito & prohibito legibus, sibi inquam imputare debet, qui in alea emit rem à lusore qui pecuniam mox aleæ permittitur erat. quo argumento etiam recte dices & in alea creditæ pecuniæ ad ludendum efficacem repetitionem non esse. obflare enim hanc exceptionem quod in alea mihi credideris & huius rei argumentum præbet lex quod si minor, §. restituio, D. de minor.*

§. si seruus. 2.

In hoc §. agitur de exceptione: quod libertatis onerandæ vel opprimendæ causa factum sit, de qua & in l. *huius tituli, & in l. 7. de exception. exceptioni locum esse Paulus docet non si seruus domino pecuniam promiserit pro capite ut fieret: quia hæc conuentio licita est & frequentissima, sed si seruo ultro manumisso, postea dominus pecuniā ab eo stipulatur non tam ut eam exigat quam ut libertum sibi deuinctum & obnoxium habeant, quo plus eum libertus reuereatur aut timeat, quodve magis ei obtemperet, quæ res maxime onerat libertatem: atque ideo etiam hæc conuentio rata non est. nam si ex ea dominus agere pergat, repellatur exceptione quod libertatis onerandæ causa gestum sit, de qua exceptione si plura quis scire desideret consulat Cuiac. libro 16. *obs. c. 8.**

Tit. 6. De litigiosis.

¶ Hic titulus hodie non est in vfu apud Gallos, ut optimè notat Imbertus in Enchiridio.

l. Liri-

I. Litigiosam. 1.

Protestatio facta emptori ne rem emat,
non facit rem litigiosam.

I. Si seruus. 2.

Vide l. ult. C. hoc eodem tit.

I. Rem de qua. 3.

Cuiacius libro 10. obser. c. 26.

Tit. 7. De obligationibus & actionibus.

Paucis exceptis omnes istius tituli leges
Zafius explicuit. Paccius in l. frater à fratre, D.
de cond. indeb.

*vide commentaria in subiles ac illustres
materias de obligationibus Petri Ricciardi
IC. Patricij Pistoriensis.

I. Obligationes. 1.

Hanc Gloss. dicit singularem Iafon. in §.
iurigenum. in princ. numero 9. de pact. Bald. &
Dec. in rubr. de pac. qui dicit hoc esse improprie, &
vide Iaf. ibi supra in §. sed num. num. 27. Paulus
sent. tit. 7. & 2. tit. 4. §. 3. *Papon. I. notar.

I. Consensu. 2.

Ad id, quod ibi dicitur per Glo. in verb. co-
fessire, vide Crot. in Rub. de verborum obligatio.
dum loquitur de pollicitatione, & cum hac
Glossa concordat glossa fin. in l. 1. de contrahen.
emp. & ad illā Gloss. in fin. vide Iafon. in fin. de
actionibus, §. praedictiales, in 9. col. numer. 35. Ad
§. f. circa intelligentiam illorum verborum
ex bono & æquo, vide Budæum in annot. in
Pandectas in l. 1. de iust. & iure. Gloss. ibi: consen-
sire. Vide Doct. præsertim Imol. & Alex. in l.
fistipuler. §. fin. de verborum obli. & Alex. conf.
707. coll. 2. in l. vol. Vlpia 20. §. 13. *Pap. I. notar.

I. Obligationum 3.

Ad eius intellectum vide Bald. in l. ad exa-
ctionem, in fi. Cod. de dor. promiss. & eundem, in l.
suis, de liberis & post hic, colum. 6. num. 5. vide l.
ita stipulatus, in 3. col. tit. 1. & Bar. in l. qui Roma,
§. Flavianus, in 1. & 2. oppos. & ibi Iaf. in 1. & 2.
not. D. eod. Varro, §. de ling. Latin.

§. Non. 1.

Ad quid citet illū textum, Bella pert. Inst.
de obliga. in princ. colū. 8. circa fin. vide Gloss. in
§. omnes. Inst. de verborum oblig. Nota autem
quod ille nō spōderi qui statim dixit Spōdeo.
*Cuiac. ad l. 1. ff. de pact. Varro lib. 5. de ling.
Latina.

I. Ex maleficio. 4.

An, quot & quibus modis maleficiū com-
mittatur Glossa hic.

I. Si quis. 5.

Cuiacius libro 8. obser. cap. 34. Tiraq. tract.
de pæn. cau. 13.

§. is quoque. 5.

Vide Doctores in l. Cod. de obligationibus &
actionibus.

§. item. 6.

Facit hic §. ult. Instit. de obliga. qua ex quas.
delent.

I. in omnibus. 6.

Ioannes Robertus sentent. iur. libro 1. cap. 3.
Qui malorum opera vitur etiam insciens
aliquatenus culpæ tenetur.

I. Actiones. 7.

Limita vt per Socin. in reg. 244. & etiā per
Barto. in l. de die, numero 2. D. qui satisdare cog.
vide Dec. in reg. fauorabiliores. D. de regulis
iuris. Alex. ad. in d. l. de die, in 2. col. in princ. vers.
item limita. Ex hac autem lege constat quod
pater & filius inter se cōtrahere & obligari
possunt.

I. Sub hac. 8.

Obligatio concepta in voluntatem hære-
dis promissoris an valeat Glossa hic.

I. Filius. 9.

Quot & quæ actiones competāt filio Glo.
hic.

I. Naturalis. 10.

Vide Ioā. Fab. Instit. de obligat. in 4. coll. post
princip. Et vide ad quid allegetur per Bart. in
si unus, §. pactus ne peteret, in 4. col. num. 50
D. de pact. Et Pet. de bella Pert. Inst. de iure na-
turali gē. & civil. colum. 10. circa fin. Et vide o-
mnino Iafon. Instit. de actionibus, post. princip.
numero 44. vide Barto. etiam in l. si is cui ex-
pro, in princip. de verborum signifi. Horom. lib. 3.
obs. cap. 2.

I. Quicumque. 11.

Facit hic l. 38. §. 17. infra de verborum obliga-
tionibus.

I. Ex depositi. 12.

Actio in hæredes ex dolo defuncti quibus
casibus detur Glossa hic.

I. In factum 13.

Ioannes Vandus libro 1. variarum question.
cap. 4. Vt intelligas quid sit in factum actio,
vide l. si filiusfam. supra si cert. per.

I. Serui. 14.

Vide l. 22. infra de regulis iuris. & §. 6. Instit.
de inutil. stip.

I. Qui cum. 15.

Vide l. 2. C. de excep. rei iud.

I. Qui à seruo. 16.

Possessio hereditatis retinetur per seruum hereditarium.

I. Omnes. 17.

Vide Socin. in reg. 42.

I. Si is qui. 18.

Barto. in l. si mihi & tibi, D. de leg. 1.

I. Ex promissione. 19.

Ad hanc legem adde an id quod defertur maiori per beneficij statutum dicatur Lurcum, vide Gloss. in l. si donatarius, in fin. supra de cond. ex caus. Item adde quod qui consequitur aliquid mediante pecunia, quæ quidem dicitur illicita puta pro beneficio ecclesiastico, censetur habere titulo lucratiuo Bart. in l. licet si quis om. ff. caus. & quomodo dignoscatur titulus lucratiuus ab oneroso, latè Iaso. in §. item, numero 28. usque ad 33. Institut. de ad. n.

*Bart. in l. 1. §. pro dote & in l. si constante, D. solut. matr. num. 67. quod ex parte filiorum sit onerosus Titulus dotis,

I. Seruus. 20.

Vide Gellium libro 2. noct. attic. c. 1. Aristot. 7. Ethic. cap. 5.

I. Contraxisse. 21.

Conueniri ex contractu quis potest, vbi soluere tenetur.

I. Cum quis. 22.

Ad hanc legem vide Doct. in l. vinum, supra Glo. in verb. quanti, D. si certum petatur, Cuiac. 3. ad African. fol. 19. De sententia & emendatione huius legis, vide Anton. Fabr. libro 16. coniecturarum cap. 10.

I. Traiecticia. 23.

De intellectu post scribentes hic Doct. ad l. si insulam, D. de verborum oblig. supra 3. oppos. Bart. vbi Crot. numero 137. Corn. cons. 149. nu. 6. à Soc. cons. 99. lib. 2. Cuiac. 7. ad Africanum, folio 128. & 129.

§. De illo. 1.

Corrahus libro 2. Miscel. cap. 6. folio 428. numero 106. repetitionum 6. & fol. 453. numero 87. fol. 406. numero 28. & seq.

I. Actio. 25.

Iason. in §. actio autem, Inst. de action. *Cuiac. ad l. iurigenium D. de pact.

I. Omnes. 26.

Actiones pœnales quibus casibus post litem inchoatam heredibus non dentur Gloss. hic.

I. Obligationes. 27.

Obligationes quæ dicantur propriis viribus non consistere Gloss. hic.

I. Actio. 28.

In personam dū dicitur ibi quod petitio est in rem, adde aliquando contrarium reperiri secundum Harmonot. in l. naturaliter, §. nihil commune, D. de acquirenda possessione, in 1. quæstione.

I. Lucio. 29.

Restitutus libertati in credita priora non recidit.

I. Seruus. 30.

Impossibilis conditio, in omnibus contractibus vitiatur.

I. Non locum. 31.

Impossibile quomodo quid dicatur, declarat hic D. Goth.

I. Cum ex vno. 32.

Hotomanus 27. illust. quæst.

I. Constitutionibus. 33.

Augustinus libro 1. emend. cap. 2 vide Gloss. Inst. de act. in §. de maleficiis, in 3. parte princip. illius Glo. & ibi Gomez. numero 47. vide Bart. in l. ex hoc edito, numero 41. D. de eo per quem factum erit.

I. Qui seruum. 34.

August. libro 1. cap. 3.

§. Hinc. 2.

Cuiacius libro 3. obs. cap. 25. & libro 15. cap. 23. Ioannes Robertus libro 1. recept. senten. cap. 25. Hotomanus illustrium quæstio. 28. in fine. Robertus 1. animaduert. 29. Anton. Mereat. 1. notat. 29.

I. In honorariis. 35.

Vide text. in l. ai prator, D. qua in fraudem cred.

I. Actionis. 37.

Ræuarius lib. de prauiciis. cap. 7. adde, quod actionis appellatione continetur etiam exceptio, vt habetur in l. eleganter, in princip. de del. Alciat. libro 12. parerg. cap. 9.

I. Non figura. 38.

Pro intellectu huius legis, vide Ias. ad l. 1. D. de verborum obligation. in princip. vbi Alciat. numero 6. Ponta. numero 6. & 10. Alciat. lib. 12. parerg. cap. 8. Fortu. Garz. ad l. si vnus, §. pactus ne peteret, num. 164. D. de pact. Ozer. §. 1. num. septimo, Institut. de lier. obligat. Menad. principum institut. de obligat. numero vnde cimo.

Vbi Gloss.

Vide Gloss. *Inst. de literar. oblig. in verb. scrip.*
& ibi Ioan. Fabr. in 3. col. post prin. & ibi Ozer.
5. fol. prope fin. & per eundem in tit. de oblig. in
4. col. in princ. & Socin. l. 1. in primo not. de verbo
rum oblig. & ibi Alciat. folio 445. numero 64.
repetitionum 1.

I. Hereditarium. 40.

An & quæ sit huius legis dubitandi ratio;
vide hic D. Goth.

I. Quotiens. 41.

Ludovicus Vitalis *lib. 1. variar. lect. capite 3.*
Hotomanus *illustr. qua. 18.* Cuiacius *lib. 13. ob-*
seru. c. 25. Robertus *1. animad. c. 29.*

I. Is cui. 42.

Vide Alciat. in l. *creditor. de verb. sign. in*
verb. sub cond. & ad fin. gloss. vide Bart. in l. 1. de
leg. 1. in 4. colum. & post eum alios. Anton. Mer-
cat *1. not. cap. 29.*

* Cuiac. *lib. 18. obs. cap. 1.*

I. Obligari. 43.

Hæc lex ait obligari posse patrēfamilias,
vbi frustra videtur addere *sua potestatis*: quo-
niam nullus videtur esse paterfamilias quin
sit suæ potestatis, immò paterfamilias nihil
aliud est quàm homo sui iuris, suæ potesta-
tis, suæ spontis: ergo vt dixi frustra videtur
addere *sua potestatis* nisi sit aliquis paterfami-
lias non suæ potestatis, & sane non suæ po-
testatis paterfamilias videtur esse, qui in po-
testate curatorum est, vt loquitur, l. 2. de cu-
rat. fur. veluti is cui bonis interdictum est, hic
igitur non videtur esse suæ potestatis, quam
ob causam etiam constat eum ex contractu
obligari non posse, l. 6. *iii. seq.* ergo vt pater-
familias obligetur necesse est, vt prorsus sit
suæ potestatis, vt neque sub tutorum neque
sub curatorum potestate agat, necesse etiam
est vt sit pubes: nā impubes siue sit in pote-
state patris siue sub tutoribus agat, obligari
non potest ex contractu, l. 101. *D. de verborum*
obliga. l. 2. in fin. j. de reg. iur.

Seruus autem ex contracti- bus non obligatur.

Subaudiendum est iure civili. nam iure na-
turali seruus ex omnibus ferè contractibus
obligatur l. 14. *h. t. l. 19. in princ. D. de neg. gest.*
l. 13. in princ. de cond. indeb. verum nihil facie-
bat ad propositionem huius legis adnotatio
hæc de seruo, quoniam certissimum est pa-
trēfamilias seruum esse non posse.

I. Obligationum. 44.

Molinaus *de diuidis & indiuidis. par. 3. n.*
606. Proponit autem initio huius legis Pau-
lus obligationum quæ scilicet verbis cōtra-
hantur siue stipulationum ferè quatuor esse

causas, diem nempe, conditionem, modum,
aut accessionem, quæ tamen obligationum
causæ, non sunt per se sed per accidens, quia
& sine iis constitui & perfici obligationes
possunt, vt puta si pure contrahantur, pura
obligatio ob omnibus his causis pura est:
quia neque dies illi inferitur, neque condi-
tio, neque modus, neque accessio.

Ferè.

Rectè ait, Ferè vt & optime notat Accur-
sius qui his etiam addi potest locus quo pro-
missor stipulante se pecuniam daturum pro-
mittit, quæ obligatio est nō etiam pura, quia
& tacite dies inest quo in eum locum perue-
niri potest l. 41. §. *ubi. l. 73. tit. seq.* estq. hic Phi-
losophicum temperamentum quod satis pla-
cet: nam & Macrobius *primo in somnium Sci-*
pionis verbum inquit, quo hanc diffinitionem
temperaret adiecit Ferè.

§. Circa. 1.

Dies inferitur obligationi, vel à quo inci-
piat vel in quē desinat obligatio, dies à quo
incipiat inferitur hoc modo. Calendis Mar-
tiis tot nummos dare spondes. nam etsi inci-
piat hæc quidem obligatio statim ipso iure
ante Calendas Martias, tamen non incipit cū
effectu, quia nulla eius est executio antequā
Calendæ Martiæ venerint. neque enim ex ea
agi potest ante eum diem, quod comprobat
legum ingens numerus & quasi seges hoc es-
se certissimum l. 14. l. 73. l. 124. *tit. seq.* & aliis
in finitis locis, neque enim incipiente obli-
gatione semper incipit etiam agendi facul-
tas, non semper cœpta obligatione & agendi
ex ea facultas est, idemque hoc loco Paulus
scribit aperte dum ait, naturam obligationis
incipientis ex die hanc esse, vt ante diem nō
exigatur obligatio. igitur nascitur statim, a-
ctio non nascitur ante diem. diem autem in
quem debetur aut confertur obligatio obli-
gationi adiecit hoc modo, decem annua
vsque ad annum 25. ætate meæ dare spondes
l. 56. §. *qui ita. tit. seq.*

§. Conditio. 2.

In hunc §. Emanuel Costa *lib. 1. select. ca. 23.*
conditio autem apponitur stipulationi si vel
stipulatio fiat ex conditione vel ad cōditio-
nem utroque modo dicitur contrahi obliga-
tio. sub conditione siue fiat ex conditione, si-
ue ad conditionem, id est siue inferatur cō-
ditio obligationi vt ab ea incipiat obligatio,
veluti decem dare spondes, si naus ex Asia
venerit, siue inferatur conditio obligationi
vt in eam desinat obligatio veluti decem da-
re spondes, nisi naus ex Asia venerit, & illo
quidem modo id est ex cōditione, rectè obli-
gatio contrahitur, & suspēdit obligationem

hoc vero modo id est ad conditionem non contrahitur rectè, sicut neque ad diem si ius ciuile & ius summum spectemus, si ius prætorium quod huiusmodi conuentiones tue-
tur interposito exceptionum remedio etiam ad conditionem rectè contrahitur obligatio, & vt ait, existente conditione locus erit exceptioni pacti vel doli mali, qua repellatur stipulator si pergat agere post conditionem impletam.

§. Modus. 3.

Modus specialiter dicitur apponi stipulationi, cum apponitur disunctio quæ ponat in arbitrio promissoris hanc vel illam rem dare, vtram maluerit, namque ingeritur ita modus petitioni stipulatoris, vt nō possit alteram rem petere absceisè & purè prærepta electione promissori, non possit etiam vtrāque rem petere, sed vt stipulatio concepta est debeat disunctim alterutram hanc vel illam petere, nisi velit incidere in periculum plus petitionis, denique hæc disunctio imponit modum petitioni stipulatoris sive stipulatus sum Stichum aut Pamphilum: alterius inquit solutio totam obligationē perimit. neque tamen alterum petere stipulator potest purè, id est sine disunctione quin plus petat quandiu vterque est inquit, id est quandiu ambo viuunt vt l. 2. §. Scamola. ff. de eo quod certo loco: nam si alter interierit is solus qui superest peti potest, perinde atque si solus deductus esset in stipulationem, l. Stichum aut Pamphilum. §. 1. D. de solut.

§. Accessio. 4.

Accessio, duplex est accessio personæ vel accessio mixta ex persona & ex re, accessio rei solius non est causa obligationis nisi sit modus, quod sic declaro si stipuler illud & illud pura est obligatio, cui nulla annexitur causa, si stipuler illud aut illud mortalis stipulatio est, itaq. facit tertiā causam accessionē obligationis, non possis dicere esse accessionem rei solius, sed vel accessionē personæ, vel accessionē rei & personæ. Accessio personæ est si stipuler mihi aut Titio dari, quo genere obligatio quidē. Titio non quaritur, quia alteri per liberam personā acquiri obligatio non potest, Titio tamen soluere inuito stipulatore promissor potest, l. 12. §. pen. ff. de solut. videlicet antequā stipulator egerit & litem contestatus fuerit l. vlt. 57. ff. de solut.

Mihi aut Titio.

Rectè ait, *mihi aut Titio*, nam si ita stipulor Titio, aut mihi nihil ago, l. qui res, §. si seruus, D. de solut.

Rei cum mihi decem aut Titio.

Alia est accessio non personæ, id est rei, quæ accessio mixta appellatur ex persona scilicet & ex re, ex personis & rebus quæ sit hoc modo, cum mihi decem aut Titio hominem stipulor, alia re designata in personam meam & aliam in personam Titij vt l. qui hominem, §. stipulatus, D. de solut.

§. si ita. 5.

Ad intellectum huius §. vide Zasium lib. 1. sing. intellect. c. 4. stipulatio hoc modo concepta si fundum non dederis centum dare spondes, centum sola sunt in obligatione, fundus in solutione duntaxat, solutio tamen fundi ipso iure non liberat reum, quia fundus debitus non fuit solutio pecuniæ, liberatur ipso iure non solutio fundi, qui non debebatur, sed liberat per exceptionem, quoniam voluit stipulator, vt dando fundum se debitor liberare posset à præstatione pecuniæ: sed hoc exigitur vt soluat fundum re integra antequam lis de pecunia contestata sit, coniunge autem cum hoc §. l. si quis pro eo. 46. ff. mandati, & quæ ibi notantur.

§. sed si nauem. 6.

In specie huius legis stipulatio ita concepta est, Fundum dare spondes, si fundum nō dederis centum dare spondes, vel ita vt ibi, ponitur, nauem fieri spondes, si nauem non feceris, centum dare spondes, nihil refert an in dando an in faciendo concipiatur stipulatio, & hoc genere vtrumque videtur esse in obligatione fundus & pecunia: fundus purè, pecunia sub conditione, vt verò sunt duæ stipulationes, vna pura, altera conditionalis, quoniā quot sunt res tot sunt stipulationes, tot itē formulæ, vnde quaritur an si existat conditio posterioris stipulationis, vt puta si promissor moram fecerit in dando fundo, an, sit in arbitrio stipulatoris vel pecuniam petere ex posteriori stipulatione, vel fundū ex priori quasi manente vtraque obligatione, nec priore translata in posteriorem, & Paulus, in hoc §. verius esse statuit duas quidem ab initio esse stipulationes ante moram promissoris, verum existente conditione posterioris priorem obligationem nouari & transfundi in posteriorem.

l. Is qui ex. 45.

Hotom. 28. illu. 7. quæst.

l. Furiosus. 46.

Pupillus societate coita ex communiter gesto teneretur.

l. Adrianus. 47.

Ibi: vt faciliores. Ad hanc materiam vide gl. in l. de die, in prin. qui satis dare cogantur. Et quæ addo in l. si præses, de penis. Adde, quod probationes rei præferuntur probationibus actorum

ris. Dec. conf. 9. fin. Adde, quod actus præsumitur potius factus tempore promisso, quã prohibito. Barto. in l. non solum, §. sed ut proba-
ri, D. de oper. noui nuncia. Et de paritate proba-
tionum latè Dec. conf. 709. qui etiam dicit,
quod aliud est quando Ecclesia agit, & pro-
bationes aliquanti spes etiam leuiores, præ-
feruntur. de probat. act. Dec. conf. 302. Et le-
gatum liberationis comprehendit omnem
casum l. si quis rationem, §. fin. ubi gl. de lib. leg.

I. In quibuscunque. 48.

Facit l. 29. supra de adoption. & l. 124. infra de
reg. iur.

I. Ex contractibus. 49.

Mercerius libro 2. opin. cap. 22.

I. Quod. 50.

Vide l. 37. §. 2. infra de verborum obligatio-
nibus.

I. Nihil. 51.

Harmen. libro 5. titul. 11. Hotomanus libro 3.
obs. cap. 17.

I. Obligamur. 52.

Cuiacius libro 17. obs. cap. 18. vide Alex. ad
Gl. libi positam in l. mulier, §. cum proponeretur,
in pen. col. D. ad Treb.

I. Plura. 53.

Hotomanus illust. quæst. 27.

§. Cum generaliter. 1.

Vide l. 181. infra de verb. sign.

Eum ad quem ea res perti-
nebit contineri & adro-
gatorum & eorum qui in
iure succedant personas.

Malè Florentiæ & adrogati, nam adroga-
tus non est successor: sed adrogator successor
est vniuersi iuris quod adrogatus habuit,
priusquam capite minueretur per adroga-
torem.

I. Contractus. 54.

Huius legis extensionem, vide apud D.
Gothof. hic.

I. Quæcumque. 55.

Est fortè non istius textus quod ex contra-
ctu, tanquam ex parte oriatur obligatio, ef-
fer inconueniens, quod apud eum reperire-
tur obligatio, qui non contraxisset.

I. In omnibus. 57.

Vide l. 9. C. de iur. & facti ignor.

I. Sciendum. 58.

Latè contestatio instituta ad actionem pro-

ducit atque perpetuat, Hotoman. libro 3. ob-
seruation. 28.

I. Pupillus. 59.

Contrarietatem huius legis solue vt per
D. Goth. hic.

I. Nunquam. 60.

Hotom. illust. quæst. 27.

I. Procurator. 61.

De materia huius legis, vide l. 9. supra de
aur.



LIBER XLV.

Titulus primus.

De verborum obligatio- nibus.

Hunc titulum scripserunt Za-
sius, Alciat. Ferretus, Corrafius,
Duarenus, Baro, Charondas & Cu-
iac. ad Rubricã, l. 1. & 2. *Interueniens*
& Bolognetus latè differens de origine con-
tractuum & stipulationum ad Rubricam, Va-
conius libro 5. de var. l. 1. cum 2. seq. vide Corra-
fium libro 1. Miscell. cap. 24. Paulus §. sent. tit. 7.
*Iacob. Niger. Tormer.

I. Stipulatio. 1.

Vaconius libro 5. declar. 68. Charondas lib. 1.
verisim. ca. 21. Bolognetus latè disputans de for-
ma & validitate stipulationis, vide Glossam in
l. nepos Proculo, de verborum sign. Ad id quod
dicitur per Doct. An debeat præcedere in
terrogatio, & sequi responsio, vide textum
contrarium dicentem in l. præpostere. C. de test.
circa §. si quis & r. Nota ex illo textu probari
posse, stipulationis contractum posse consiste-
re solis interrogatiuis verbis. Quid si interro-
go si promittas 100. tu dicas quin, tale dictum
est interrogatiuum, vt constat apud grammati-
cos. Nota autem hic verba esse presentium,
non absentium, vt notat Ouidius de Ponto.
*adde Cor. Iac. Nig. Paul. Leon. Socin. Iun.
Ioannem Borcholten.

§. Qui præsens. 1.

Vvaltherus lib. 2. Miscel. c. 20. & 22. Adde ad
hunc textum, Vaccon. declar. 215. Zuccar. ad Ru-
bric. C. de pact. num. 43. & seq. Bulgar. ad l. pe-
tens. C. pact. numero 4. & 8. Verbum statuerit
hic positum debet intelligi per viã interroga-
tionis, nã nõ potest stipulatori diuersitas re-
sponsonis placere, nisi per viã acceptionis
aut per viã interrogationis, sed acceptatiõis.

hic ex parte interrogantis non admittitur, quia esset pactum de pollicitatione, ergo necessario debet intelligi, quod placuerit per viam interrogationis, quod erit si primo dixerit, Titio promittis Stichum & respondeat promitto Pamphilum, & interroget iterum promittis, respondeat promitto. Nam hic intelligitur facta noua stipulatio, de Paphilo, & verbum illico operabitur quod reintegretur stipulatio solum quoad verba, alioquin ex interuallo etiam res iterum essent in stipulatum deducende, ibi stipulatio ad hanc Glossam vide late Purpuratum post alios in *l. Imperii*, col. 23. & 4. de iurisd. omn. iud.

¶ In stipulatione quæ requirantur, vide hic D. Goth.

§. Si quis. 2.

Vaconius d. libro 5. declar. 69. & 71. Aug. lib. 1. emend. cap. 1. Ioannes Robertus lib. 1. recep. lect. cap. 23. Eum repetit Bolognetus fol. 134. num. 42. repet. 7. & folio 147. numero 7. repet. 6. folio 100. num. 4. & 8. repet. 7. Paulus 5. sent. §. 2. & §. 12.

§. Si stipulanti. 4.

Vaconius d. lib. declar. 71. Maior summa continet in se minorem, fallit ut per Alex. ad l. diem proferre, §. si plures, numer. 9. & seq. D. de arb. Curtius ad l. edicta, num. 121. C. de eden. limita ut per las. ad l. ex facto, §. item quaro, n. 2. D. de vulg. & pup. Zuccar. ad Rub. C. de pact. num. 34. E. 43. Bereng. ad l. pacta conuenta, c. 2. numero 37. D. de contrah. emp. & Inst. de inui. stipular. 383. H. I. Connanus 386. I. K. 387. A. connanus, folio 302. numero 37. repet. 2. stip. 383. H. I. Connanus.

* Cuiacius ad l. iurisdictionem D. de pact.

1. stipulationum. 2.

Ad hanc legem secundam & tertiam & sequentes copiosissime & optime Molinæus in labyrintho de diuiduis & indiuiduis, Valla de rebus & dubiis trac. 18. hanc legem repetit etiam Bolognetus.

§. Ex his igitur. 2.

Repet. 6. folio 100. numero 33. & seq. usque ad num. 30. fol. 240. numero 170. fol. 255. num. 147. & 143. folio 318. numero 502. 505. 506. 508. 510. 514. fol. 357. numer. 110. folio 342. numero 259. & seq. & 263.

§. Si tamen. 3.

Alciatus libro 1. parad. cap. 8. folio 202. nu. 50. & seq. repet. 6.

§. item. 5.

Alciatus d. libro 1. c. 13.

1. idem pluris. 3.

Huius stipulationis mentio fit in l. 2. §. 5. supra eod.

1. Eandem. 4.

Hoc caput eleganter explicat Lælius Taurellus, & Angel. Polit. lib. epist. illust. viror. 11. epistol. vlt.

§. Cato. 1.

Hoc caput explicat Alciat. tomo 4. & tomo 6. * libro de diuisio. stip. Ripa in interpret. Zasius in schol. tomo 5. & ex professo Lælius Taurellus, & repetit fusissimè Bolognetus repetit tomo 4. vide Vaconium declar. 7. & 204. Duarenium libro 1. disput. c. 59. Charondam lib. 1. veris. cap. 21. Corrasium libro 4. Miscel. c. 15. Curtium Burgensem libro 2. exas. ad fratrem. c. 4. * Bolognetus ad consuetud. Paris. §. 5. Gl. 1. num. 83. Palladorium rerum quorum. c. 6. vide interpretationem huius legis in hoc §. per Antonium Fabrum coniecturarum libro 3. cap. 8. Et vide Alciat. libro parad. capite 13. vbi etiam super dictis Bartol. & Doct. loquitur. Et ad id quod dicit Bartol. in 10. oppo. d. §. Cato. vide eundem eodem loco, col. 14. Et ad dicta per Bar. ibi, in 5. oppo. cum dictis, etiam per alios Doct. vide eundem eadem l. col. 20. Ad dicta per eundem in 6. quæst. vide Ruin. post alios, quos allegat in §. item si in facto, in lect. imprefsa.

¶ Dispositio istius §. habet tantum locum in stipulatione stricti iuris, non prætorij, vide Bar. in l. pœnales §. Iulianus, nu. 3. ad l. Falc.

1. stipulationum. 5.

Alciat. lib. 1. parad. c. 1. Glo. ibi in dando vers. sub faciendo comprehendit non facere, vide latius per Alciat. in §. Cato, num. 22. & per Rom. nu. 76. & procedit etiam in pœnalib. ut per Dec. in l. id quod de reg. iur. in prin. & ad dictum Gl. facit l. 1. in prin. de calum. vide omnino Bart. in l. naturalis in prin. de præscrip. & textum in l. 4. quæ in fraud. cred. & l. qui non facit de reg. iur. & Glo. in l. solo, de lib. causa. Vide quosdā Hispanos disputantes, qui inter cæteras conclusiones suas posuerunt hanc formulam nemo est tamen magno ingenio, qui ex hac Pomponij diffinitione, quid stipulatio sit intelligere possit, & consequenter Pomponium si stipulationem non rectè diffinire, & ut audiui mouebantur hoc modo: quia dicit quod stipulatio est verborum conceptio, deinde subdit, quibus is qui interrogatur daturus facturus monebitur, illa dictio quibus refertur, proculdubio ad verba de quibus dictum fuit.

§. Satis. 2.

Alciatus lib. 1. paregr. c. 2. * Bolognetus ad rub. huius tituli, num. 55.

§. si

§. Si sortem. 4.

*de diuini & indiuidui, parte 3.
numero 177.*

lis cui. 6.

Ripa in interpret. Curtius libro 2. lect. sub scecin.
cap. 3. Guter. solus. par. 1. c. 32.

I. Impossibilis. 7.

Limita, vt per Bart. in l. quidam cum filiis. in
4. coll. vers. ven. D. eod.

I. In illa. 8.

* Socin Iun. ad l. ita stipulatus nu. 244. Ho-
rat. laic. conf. 136. n. 21. inter conf. diuers. ad caus.
crim. 10.

Ripa d. loco Corral. libro 3. Miscell. c. 21. Cui-
cius libro 1. obs. c. 22. & libro 9. cap. 17. Emanuel
Zoares libro 1. obs. c. 31. Gilbertus Regius lib. 1.
diu. cap. 13.

I. si Titius. 9.

Potest quis agere sine actione, Iason ad l. si
prius, numero 18. D. de noui oper. Socin. Iun. ad l.
ita stipul. numero 173. & seq. D. de verborum oblig.
Menoch. lib. 1. de arbit. iud. quast. facit in simi-
li, quod dicit Gloss. in verb. debetur. In fin. de
action. vers. item oppo. de popul. & ibi per Aret.
declarando, vt feci ibi. defendendo eum ab
impugnationibus, Ias.

I. Hoc iure. 10.

Zafius 1. par. antinom. numero 21. Emanuel
Costa libro 2. select. cap. 13. Cuiacius libro 8. obs.
cap. 9. Theodorus Straitmanus harmonia iu-
ris pag. 289. Gilbertus Regius lib. 1. diu. cap.
13.

I. Filius. 11.

In stipulatione consideratur tempus quo
interposita est, l. 26. in fine, infra de stipulatione
seruorum.

I. si ita. 12.

Gilbertus Regius d. cap. 13. vide Bart. in l. 1.
in princ. de noui oper. nunc. vide omnino text.
l. conditio, supra eodem tit. vide Cast. in l. 2. §. ite
in ult. col. de verb. oblig.

I. Qui ante. 13.

Intra Kalendas & post Kalendas an idem,
vide Robert. 3. animad. c. 29.

I. Si ita. 14.

Fideiusor non accedit obligationi fictæ,
vt l. 65. j. de fideiusor.

I. Et ideo. 15.

In indiuiduis nihil censetur factum, nisi to-
tum fiat, vt notat hic Glossa.

I. Si Stichum. 16.

Alciatus libro 1. parad. c. 15. Vide Bar. in l. ubi

autem, in §. penè, eod. tit. Aret. Inst. eod. §. si ita,
ult. col. ubi loquitur, circa gl. huius §. fin. Et ad
rationem huius textus, vide Alciat. libro 1.
parad. cap. 15.

I. Stipulatio. 17.

Vide tex. in l. si Frateres. Alias est l. cum duob.
§. idem respondit, pro Socio.

¶ Gl. verb. stipulatur. & ad additionem ibi &
quæ constitut in facto, de quo per Doct. in l.
1. si cer. per. & Dec. in conf. 277. colum. si similiter
quod possessionem probet, vt hic per glo. &
ideo Dec. conf. 252. col. 7. conf. 302. colum. 5. & de
probatione possessionis, vide Bar. in l. siue C. de pro-
bat. & ad tex. in l. ad probationem, C. locati. & in
possessorio probatis extremitatibus cense-
tur probatum medium, Dec. in d. conf. 302. col.
6. folio 52. num. 4. gl. 104. tract. 7.

¶ Couar. in 4. d. de re. 2. par. rub. num. 16. col. 2.
in ur. vide per Scribentes, de verb. obl. vide So-
cin. in reg. 108. & in c. in presentia, extra de pro-
bat. in §. not. ibi cum citat Bar. in l. fin. C. de pact.
& Barro, in l. stipulatio ista, §. alteri, dum oppo. de
iusta. D. eod. quem ponderat Crot. in repet.
istius l. in 1. not.

¶ Vide Bar. in l. 1. §. cum citatio. de noui operis
actioni. Ad hunc §. vide gl. in l. quacunq. ge-
rimus, de actio. & oblig. & gloss. in l. 1. in princip.
de pact. vers. in diem. Et limita, vt per Gloss. in
fin. in l. conuicti mittantur semper de reg. iur. in
§. fin. & vide text. in §. si cum reo, l. si unus, D. de
pactis.

¶ In quibus autem terminis habeat locum
§. ite Bart. in l. cum lex, de fideius. penul. coll. cir-
ca prin. vers. non constat, d. §. alteri. Limita non
habere locum fauore libertatis, vt Ruin. in l.
stipulationes non 35. char. vers. §. ego nescio, D.
eodem. Et ad intellectum istius textus cum
gloss. verb. interest, vide Bartol. in l. stipulat. in 11.
coll. D. eodem.

¶ Et ad doct. Bart. num. 5. in fi. eod. vide Crot.
in d. l. stipulatio, in prin. Et ad eius intelligenti-
am ibi, nem. potest. vide gl. Gallus in prin. char.
6. super Gloss. verb. posse, de lib. & posthu. vide ibi
Ias. & Aret. In it. de eo. cui liberi. caus. ban. in
prin. super glo. conditionibus.

I. Quibus. 18.

~~l. 1. in prin. sup. num. 30.~~

I. Si stipulatio. 19.

Huius legis rationem collige ex l. 66. §. 5.
in fin. supra de leg. 2. Nou Leonis. 18.

I. Huiusmodi. 20.

Quod tibi. Sic legit Zafius hic nu. 5. Aliter
Corrasius Quod mihi.

I. Si diuortio. 21.

Emanuel Costa lib. 2. select. c. 21. Menoch.
de arb. iud. cas. 212.

l. Si id quod. 22.

Vide hic Ferretum & Cuiacium inter se dissentientes.

l. Si ex legati. 23.

Quid sit mora, declarat hic D. Goth. Ho-roman. 28. *illust. quest.*

l. Sed si. 24.

Pupillus an possit moram committere, vide hic Bart. iuncta glossa.

l. Si dari stipuler. 25.

An stipulatio secunda plus contineat quam prima tanquam nouet, vide hic Glos.

l. Generaliter. 25.

Pro intellectu huius loci vide Cicer. libro 3. *officior.*

l. Veluti. 27.

Temporalis stipulationis tempus expectandum est, ut ex ea agi possit.

l. Si rem. 28.

Traditio est datio possessionis, meamque rem mihi tradi non dari stipulari possum.

l. Scire. 29.

Zafius 2. *par. antinim.* 8. Straitmannus *harmonia* pag. 307.

l. Sciendum. 30.

Hanc repetiit Ioannes & Bolognetus ad eius intellectum, vide Rui. in l. *char. 2. in verb. ista qua.* D. eodem. ad dispositionem istius legis, vide per Bald. in *tract. de dot. in 11. parte in 3. speciali* quem refert & reprobatur Gloz. in l. *singularia 2. not. de probat.* Socin. in *regul. 325. cum sequen.*

l. Si rem 31.

Tempus praesens, an, quando, & in quibus spectemus, vide hic Glossam.

l. si in nomine. 33.

Error in corpore vitiat stipulationem, non autem in nomine,

l. ti Stichus. 33.

Facit hic l. 8. *de peric. & com. rei vend.* l. 107. *supra de solutionib.*

l. Multum. 34.

Pro intellectu huius legis, vide Corrasium hic, multis explicantem eam.

l. si stipulor. 35.

Stipulari non possumus, quod fieri & dari impossibile est per rerum naturam.

§. Si in locando. 2.

Zoannetus *restitution. ad pandect. c. 14.* Ioan.

nes Robertus *recep. iuris civil. lect. libro 1. cap. 4.* Forcatul. *Necyom. dialog. 5.* Vaconius *libro 5. de clar. 60.*

Contractus qui celebratur consensu, valet etiam adhibita solemnitate verborum de intellectu, Crot. *ad rubric. de verborum oblig. prima lect. in fi.* Bottigel. *num. 52.* Bald. *Nou. numero 36.* Hier. *Ven. num. 100.* Iac. *de Nig. nu. 3.* Torniel. *num. 100.* Alciat. *ad l. 1. §. 1. 2. not. numero 16.* eodem tit. Bottigel. *ad l. 1. §. si quis, nu. 18.* eodem tit. Zoannet. *libro 1. restit. D. c. 14.* Vacon. *declar. 172.* Forcatul. *in Necyom. iur. dial. 5. numero 5.*

§. si quis. 36.

Dolus ex proposito, & dolus re ipsa comparantur Rip. *ad l. in quariam.* D. *ad l. Falc. & ita communis sententia, ut per eundem lib. 3. cap. 15.* & de intellectu huius textus, Soc. *Lun. conf. 129. num. 67.* libro 1. *& ad l. ita, nu. 70.* D. *de verborum oblig.*

¶ Folio 8. numero 52. repet. 6. folio 465. num. 70. repet. 6.

¶ Vide Soc. in l. 15. qui, §. cum ita, in 16. colum. cum seq. *vers. 2. conclu. de rebus dub.*

l. si certos. 37.

Nummi interdum dantur ut species, interdum ut quantitas.

l. stipulatio. 38.

Cuiacius *libro 12. obs. cap. 56.*

§. si quis. 3.

Folio 318. numero 112. repet. 6.

§. Hi qui sunt. 6.

Molinaeus *de diuisiis & indiuisis princip. numero 11.*

§. Alteri. 17.

Guterius 1. *par. resolut. cap. 36.* stipulari alteri nemo potest regulariter limita ut per Ias. *ad l. qui Roma.* §. *Chrisogonus.* numero 38. D. *de verborum oblig. folio 164. num. 4. repet. 7. fol. 167. nu. 4. repet. 7.*

§. stipuler. 20.

Vide Soc. in *Rub. eiu. dem tit. in 6. coll. in fin. cu. sequen.* Et Ruin. in *d. Rub. in 4. char. in 2. coll. & in 90. char. in vers. sola difficultas.* Et Ruin. in l. 1. §. si quis ita, in 20. char. in fin. *de verborum obligation.* Et D. Iacob. Fafa in l. 2. in princ. *notab. si certum petatur.* Folio 68. numero 111. *repetitionum 6.*

§. si quis ita. 24.

Menoch. *libro 2. de arb. ind. c. 53. fol. 93. nu. 512. repet. 6.*

l. Dominus. 39.

Hanc legem optime explicat Paulus de Castro hic, quem vide.

l. Filius.

I. Si filius. 40.

Vide initium tituli, *Inst. de stipulatione ser-*
uorum.

I. Eum qui. 41.

Die presenti debetur quod indefinite
promissum est.

I. Qui hoc anno. 42.

Meliorum ad l. 2. §. si quis simpliciter, sup. eod.
numero 75.

I. Si quis. 43.

Menoch. *de arbit. iud. libro 1. quest. 68.* hanc
totam legem repetit Ioannes Bolognetus.

I. Et ideo. 44.

Meliorum de diuid. & indiuid. par. 3. numero
67. cum seq.

I. Quodcunque. 45.

Vtilis actio ex stipulatione patris acquiritur
filio.

§. Sicuti. 1.

Pilæus *quest. 3.*

§. si quis ita. 2.

Costa *libro 1. select. cap. 15.*

§. Non solum. 3.

Costa *dicto libro 1. select. cap. 17.*

I. Centesimus. 46.

Alciatus *libro 1. disjunct. c. 1. Costad. lib. c. 19.*
vide Alciat. *libro 3. disjunct. c. 1.*

§. si ita stipulatus. 2.

Costa *libro 2. select. c. 23.* & Couarruuias *lib.*
3. variarum resolut. c. 15. Sarmientus *libro 2. se-*
lect. cap. 6. & Menoch. *de arbit. iudic. libro 1. qua-*
stion. 69.

§. illam. 3.

Folio 472. numero 142. repetitionum 6.

I. Qui sit. 47.

Romanus *conf. 56. in casu proposito, col. 2.*

I. si decem. 48.

Couarruuias *pract. quest. c. 19.*

I. Cum filius. 49.

Quod notatur hic de fideiussoe volunta-
rio, qui beneficium excussionis non habet,
vide hic Bart.

I. in illa. 50.

Augustinus *libro 1. emend. cap. 3.* Cuiacius *li-*
bro 2. obs. cap. 30.

I. is qui. 51.

Manumitti facile sine culpa domini serui
non possunt, vt hic possunt tamen l. i. & pas-

sim, C. quibus ex caus. ser. pro pra. libert. l. si quis
in graui, §. si ex stipulatu. supra ad Syllan.

I. in conuentionalibus. 52.

Vide Bartol. *in l. 1. in princip. in 4. column. post*
princip. de actionibus empt. Alexan. in l. si certi,
in princip. in 4. column. circa finem, si certum pe-
tatur. Bartol. in l. videamus, §. si actionum, de u-
suris.

¶ Manumitti facile sine culpa domini serui
non possunt, hic tamen possunt, vide l. i. &
passim, C. quibus ex caus. ser. pro premio libertatē,
l. si quis in graui, §. si ex stipulatio, supra ad Syl-
lanian. Bart. in l. qui se patris, colum. 5. Cod. unde
lib. Aret. in l. 3. D. de praroriis stipulationibus, &
in conf. 99. longitudo, col. 1. l. filium, §. videamus,
D. de bon. poss. contra tab.

I. stipulationes. 53.

Pro intellectu huius legis, vide Hotoman.
lib. 3. obs. c. 30. & Cuiac. hic.

I. in stipulationibus. 54.

Genus dicitur hic quod de pluribus licet
numero differentibus enunciatur.

§. Operarum. 1.

Vaconius *lib. 3. declar. 72.* Corrafius *libro 2.*
Miscel. cap. 3. Pro intellectu huius loci, vide
Imolam, Alexandrum, Angelum, & Bartol.
hic.

I. Cum quis. 55.

Socin. *in l. si is qui ducenta, §. cum ita, in 1. col.*
de rebus dubius. Adiecto autem hæredi solui
non potest rationem adfert Glossa hic.

I. Eum qui. 56.

Valla *libro 3. elegantiar. Oldendorp. cap. 6.*
de except.

§. si hominem. 8.

Zafius *libro 2. intellect. singular. c. 26.* Debitor
sub conditione an possit in mora constitui
negligendo, declarat hic Bart.

I. si quis. 57.

Effectus obligationis conditionalis tran-
sit ad hæredes, qua de re Bart. hic.

I. Qui vsum. 58.

Hunc textum notat Roman. *in l. 1. §. vsum-*
fruct. D. de noui oper.

¶ Ad dicta per Bar. ibi in 2. coll. num. 3. dum
expresse dicit vsumfructum esse partem fun-
di, vide textum in l. & per insurand. §. illud cer-
de acceptil. qui dicit contrarium. Et ad dictam
l. qui vsumfructum. Respōde quod ille textus
dicit, est similis illi qui petit partem, non e-
nim dicit illum petere partem fundi, quic-

CC. ij.

quid dicat Glossi. in d. §. illud, in Glossi. Et vt clarius hoc scire possis, vide fundi definitionem, quam Alciat. in l. quæstio, de verborum significatione, posuit. & in l. fundi appellatio, eodem tit. & in l. recte, quem omnino videas, & vide etiam omnino tex. §. si cui fundus alienus, Inst. de legat. ibi. quia usufructus in petitione servitutis locum obtinet. Usufructuarius est quodammodo socius proprietarij, vt notat Roman. in l. cum filius §. dominus, D. de legat. 2.

1. Quoties. 59.

* De emendatione huius legis vide Antonium Fabrum lib. 16. coniecturarum 8.

Horomanus illustr. quæstion. 16. Alexand. in l. si mora, colum. 5. D. soluto matrimonio. Bald. in l. si pacto poenam, C. de de pact.

1. idem. 60.

Facit l. 22. supra de rebus cred. & l. ult. de cond. trib.

1. Stipulatio. 61.

Cuiacius libro 16. obseruat. cap. 39. Cassian. con. filio 39.

Ioannes Aurpachus libro 4. epist. cap. 4. Stipulatio non valet per quam aufertur libera testandi facultas. Scribentes hic latè & an habeat locum, quando agitur de dimidia hereditatis, per Dec. conf. 184. numero 1. & 10. vers. successine. In materia per Iul. Clar. lib. 4. sent. §. donatio 419. Didac. Couarru. ad rub. extra de testam. 2. par. numero 16. & vide Barto. conf. 72. libro 1. Math. singu. 137. Dec. conf. 184. Angel. in var. de testam. in Glo. 104. numero 4.

1. Seruus. 62.

Alex. in l. 1. col. 2. C. qui admitti.

1. Si ita quis. 63.

Barto. in Auth. sed & si quis, col. 3. C. de secund. nupt.

1. Huiusmodi. 64.

Contrarium asserit l. cum quidam, in princ. D. de usur.

1. Quæ extrinsecus. 65.

Glossi. ibi voluit si dicas, quasi dictum sit Sempronium Asinum constituo procuratorem meum, vide Alex. in l. testamentum, C. de testamentis. An error in nomine appellatio vitiet, vide Soc. in reg. 120.

1. si minor. 66.

Ræuardus pro tribu. cap. 13. Prohibitum ad tempus post tempus permissum intelligitur, vt optimè notat hic Glossi.

1. Illa stipulatio. 67.

Collige factum vel dationem non videri, contra naturam stipulationis.

1. si poenam. 68.

Anch. conf. 249. Bald. in l. cum allegas, in l. col. C. de usur.

1. si homo. 69.

Bald. in l. falsus, column. 2. in princ. Cod. de furt.

1. Mulier. 70.

An infans stipulari possit, vide l. 1. supra eo. & l. 1. §. 13. D. de oblig. & act.

1. Cum quid. 71.

In stipulationibus facti affirmatiui, poena negatiue concipienda est.

1. stipulationes. 72.

Duarenus libro 1. disput. cap. 19. Molinæus tribus locis libro de diuidijs & indiuidijs, maxime par. 2. numero 204. 206. cum seq. par. 3. num. 54. cum sequen. & numero 147. Vacconius lib. 5. declar. 72. cum duabus sequen. Parladorius d. c. 6. Gilbertus Regius d. cap. 13. hanc legem repetit Ioannes Bolognetus illum textum cum materia limita vt per Iason. post alios, in l. qui Roma. §. flauus, in 3. not. D. eodem tit. Soc. in reg. 133. per Gozad. in l. 2. & 4. col. verb. 15. C. de pact. inter empt. & vend. per Bald. in l. neque, C. de oper. lib. in fin. Ad dicta per Barto. num. 33. vers. quid ergo. vide Alciat. libro 1. parad. cap. 20. rursus illum textum limita quando iuramentum interuenisset, vt per Alexan. conf. 179. in 6. col. vers. nam licet 11. 12. col. & conf. 89. omiff. non necess. folio 5. volum. 7. Solent autem hic omnes plerique doctores materiam diuidui explicare.

§. si quis ita. 1.

Alciatus libro 1. parerg. c. 10. Ante Calendas debitor, nisi finitis Calèdis non est debitor: dies enim stipulationis nõ cedit vt ex ea agi possit, nisi præterita die in conditione adiecta. Nota autem hic cedere dies ei non solet qui conueniri non potest, & contra conueniri is non potest cui dies nondum cecit, vide l. 99. in fine infra eodem. Loquitur hic §. de pœnali stipulatione, qua dere Bart. hic.

§. Planè. 2.

An & quando mora fieri dicatur, pluribus declarat hic Glossa quam vide.

1. interdum. 73.

Emanuel Costa libro 1. select. cap. 7.

1. Stipulationum. 74.

Plin. libro 18. Modio Romano responder Gallorum Boissellus, vide Budæum supra ac. asse.

1. Vbi autem. 75.

Coniunge cum hac l. fideiusfor, §. 1. sine, D. mandati.

§. Eun-

§. Fundi. 2.

Vide Barto. in l. stipulationes, in 4. quest. D. de verborum oblig.

§. Hæc stipulatio. 10.

Vide Doctores in l. 2. §. & harum, eodem tit. in Glo. in verbo *viam*, maxime Socin. ibi in 4. call. in prin. & Ruin. ibi in 4. char. Ozer. hunc §. limitat in §. fin. Inst. de inut. stip.

l. Si stipulatus. 76.

Vide Bart. in l. si ita, de auro & argen. leg. col. 2. circa fin.

l. Ad diem. 77.

Vide Aret. Inst. de fideius. & Doct. in l. quid si te, D. si certum petatur, folio 93. numero 196. repetitionum 2.

l. si filius. 78.

Fundus quid, vide l. 115. infra de verborum signific.

l. si procuratori. 79.

Marc. Mant. sing. 402. numero 1. folio 902.

l. Quotiens. 80.

Verba debent semper sic interpretari, ut actus magis valeat, quam ut pereat limita ut per Ias. ad l. verbis civilibus, num. 4. cum seq. D. de vulgari & pupill. amplia ut per Dec. ad cap. cum super, ad fin. extra de off. deleg. vide eundem Dec. ad l. in contrahendis, num. 5. D. de reg. iur. Ias. ad l. 1. §. hoc autem, nu. 5. de novi oper. nunc. & l. si quis ante num. 18. D. de accu. folio 483. nu. 264. repet. 6.

l. Quotiens. 81.

Ad intellectum vide Castr. in l. stipulatio, col. 1. circa med. de verborum oblig.

l. Nemo. 82.

Ille textus videtur corruptus ibi non inutiliter, ut patet ex dictis per Aret. Inst. de inut. stip. §. vers. iure.

§. Si post. 1.

Ioannes Robertus libro 1. sent. iur. c. 23.

l. inter stipulantem. 83.

In hanc legem Cuiac. libro 11. obser. cap. 36. Docet autem initio huius legis de se quemque stipulanti promittere debere, non de alio, puta se daturum vel facturum, non alium daturum vel facturum, si de alio promiserit, promittit Lucium Titium illud daturum facturumve promitto inutilem esse stipulationem, & adeo inutilem, ut ea sit solummodo utilis, per quam negotium geritur, inter stipulantem & promittentem, inter contrahentes ita scilicet ut promissor obligetur stipulatori. Itaque stipulatio alieni facti non valet l. sicut

reus 65. D. de fideius. l. 38. in prin. h. tit. Vide Ias. in addit. ad port. Inst. de inut. stip. in prin. colum. 3. vers. sed aliter disputatur, & ad prin. vide Castr. in l. stipulatio, in prin. in vers. 2. fallit, de verborum oblig. & Doct. maxime Ozer. Inst. de inutilibus stipul.

§. Si Stichum. 1.

Pro intellectu huius §. facit quod notat Menoch. de arbit. iud. libro 2. cas. 93. In stipulationibus si contrahentes dissentiant, in corpore quod in stipulationem deducitur, ut si quis stipuletur Stichum, & de alio sentiat ipse de alio promissor, nulla stipulatio est, idemque in iudiciis Aristoteli existimat, petito scilicet Stichum nullum esse iudicium, si ab alio Stichum sentiret actor de alio reus, quam sententiam Aristonis merito Paulus hoc loco improbat, quia non eadem est ratio stipulationum & iudiciorum, stipulationes ex utriusque partis consensu perficiuntur l. continuum, §. 1. hoc tit. Sed iudicia redduntur iniuriam in non consentientem, trahimur enim in iudicium litemque contemnamur iniuri, l. summa §. ult. D. de pecul.

§. Si stipulanti. 3.

~~Ad l. 1. §. si quis~~ ad l. 1. §. si quis, numero 42. & 43. supra eodem.

§. Sacram. 5.

In hunc §. Corrasius libro 6. Miscell. c. 17 Fornerius libro 1. select. c. 16.

Forum aut Basilicam.

Foro in quo iudicia fiunt, coniungit basilicam, in qua negotiationes exercentur, l. pediculis §. item queritur, D. de auro & argen. leg. proxima etenim foro erat basilica negotiatorum, qua de re Plutarchus in Carone, & Plautus in Capivis. sub Basilicanos omnes, inquit, abiget in forum.

§. Si rem. 6.

Paulus docet in hoc §. obligationem etiam extinguere, quæ ex stipulatione nasci solet. si qua stipulatione stipulatus sim mihi rem dari ex causa lucratiua (veluti ex causa donationis) eadem mihi priusquam agere ex stipulatione obuenerit, id est si dominium eius adquisiero ex alia causa lucratiua, veluti ex testamento, iure legati aut iure hereditario, dominio inquit extinguere obligationem id est dominij acquisitione ex alia causa scilicet lucratiua.

§. Stichum. 7.

Si quis Stichum stipulatus sit mortuum, quæ vivere credebatur, hæc stipulatio inutilis est ab initio, quia nullius rei nullum est debitum, l. 60. supra hoc tit. immo & si Stichus qui ex stipulatu debetur, nullus esse cœperit, ante moram debitoris id est si ita decesserit,

CC iiij.

& stipulatio inutilis sit. l. 23. *hoc tit.* excipitur vnus casus in hoc §. si stipuler hominem quē mihi promissor debebat, tanquam fur ex causa conditionis furtiuus, qui iam mortuus erat: nec enim furtiuus hominis mors furem liberat conditione furtiuus, quia & contigisse ea semper intelligitur post moram l. vlt. de *condict. furt.*

§. Si quis. 8.

Ancilla pręgnante vendita, certę partus non est venditus l. si *pręgnans*, D. de *euct.* quia nec partus pars ancillę esse intelligitur, qui scilicet iam editus est, l. *parium*, D. de *verb. sig.* id tamen actum videtur inter contrahentes, vt partus sequatur emptorem ancillę: & quamuis eucto partu non competat, actio ex stipulatione duplex, de qua est intelligenda l. si *pręgnans*, competit ramen actio, ex empto euctiois nomine, quod partus euctus sit, in id quod interest l. 8. de *euct.* & si ancilla pręgnante precario rogata, licet partus rogatus non sit, id actum videtur, vt partus in eadem causa habeatur, l. 10. D. de *precar. verum* vt Paulus ostendit in hoc §. vlt. ancilla pręgnante iudicio fisci promissa, id actum nō videtur, vt partus sistatur, aut ancilla nondum enixa: quia cum partu nihil actori negotij est, & ideo ancilla partu leuata si sistatur, in eadem causa fisci debet.

l. si infulam. 84.

Ad hanc legem scripsit Ripa, & repetiit Ioannes Bolognetus & Menoch. de *arb. iud. libro 2. centu. 1. cas. 7. & seq.*

l. In executione. 85.

In hanc legem Corraf. ad l. *vias*, n. 7. & seq. D. de *seruitutib.* Exequimur obligationē siue stipulationem quam contraximus, & nobis acquisiuimus ex ea actionem instituendo & extorquendo exsolutionem a debitore. actio & quę eam sequitur, exactio est executio obligationis. at pluribus a promissore hæredibus relictis, executio obligationis quadriariam fieri potest vt declaratur in hac lege, vel singulis hæredibus diuisim conuentis pro parte hæreditaria.

§ Prima. 1.

Fol. 260. numero 45. repetitionum 6.

§ Quod. 3.

Fol. 354. num. 765. repet. 6.

§ Pro parte. 4.

Vide Ruin. in l. stipulationes, in 11. *chart. in pr. equam tit. 51 6. chart.* vbi limitat hunc textū, & vide Ias. in hac l. §. *has*, in 2. *nor. in fi. de verbor. oblig.* post Imol. quem alleg. in l. *super*. §. *officium*, ad fin. de *aqua plu. arcena*, & vide Ruin.

in d. §. & *has* in 1. *chart.* & Ias. in l. si *amen*, in 1. *coll. & ad §. in solidum*, vide Ruin. in l. 4. §. *Caro*. 16. *col. folio*. 231. numero 34. 36. 40. 42. 46. *repetit.* 6. folio 214. numero 41. & 43. *repetitionum* 6. fol. 297. numero 110. 114. 116. 120. 216. & 218. *repetitionum* 6.

§. in solidum. 5.

Fol. 242. numero 158. & seq. repet. 6.

§. item. 6.

Stipulatus sum fundum dari, & si fundum non dederis tot dari pœnæ nomine non nouandi animo, & promissori plures hæredes extiterint, vno non dante fundum in tempore, in solidum committitur pœnalis stipulatio, etiam si ceteri cohæredes partes suas soluerint l. 5. §. *vlr. hoc tit.* quia pœnæ causa indiuidua est, aut tota committitur, aut nulla ex parte, vel si minimū superfit ex fundo quod datum non sit, vnicuique hæredi pro parte tantum hæreditaria pœnæ solutio iniungitur, vt l. *hæredes*, §. *idem iuris*, D. *famil. ercisc.* omnes tenentur in pœnam cōferre, quamuis vnus tantū in culpa sit, ceteri sint innoxij qui partes suas præstiterint & priori obligationi obtemperauerint ceterum non plus portione hæreditaria pœnæ nomine a singulis exigitur. eademque ratione quod & hic norauit. Paulus, quia indiuidua est pignoris causa, id est pignus non soluitur, nec luitur, si vel vnus tantum nummus superfit, si vel teruncius tantum superfit in obligatione pro modico antotum, pignus tenetur, etiam si æris reliquum persolutum sit.

§. Quicunque. 7.

In hoc §. ostenditur aliquando eum qui sub conditione debet etiam defecta conditione obligari: vt puta si ipse iurauerit vt conditio deficeret. quod accipiendum videtur de conditione potestatiua, vt loquuntur Imperatores, quę scilicet fuit in potestate stipulatoris, vel alterius cuiuslibet, vel quę fuit collata in casum euentumque fortunę, vt si eam conditionem promissor impederit pro impleta habeatur, & hoc est quod ait l. x. 167. D. de *reg. iur.* quotiens per eum cuius interest conditionem non impleri fiat quominus impleatur, perinde haberi ac si conditio impleta fuisset folio 310. numero 344. & seq. repet. 6. folio 335. num. 63. & seq. repet. 6.

l. Quod dicitur. 86.

Vide l. 29. supra ead.

l. Nemo reus. 87.

Ait hæc lex quod nemo rem suam sibi dari purę stipulatur, recte: quia dare est dominium transferre. & rei cuius dominus sum amplius.

amplius fieri dominus non possum, l. 29. §. 1. vlt. l. b. t. eadēque ratione rem alienā frustra stipulor, in eum casum quo mea sit vt Paulus docet hoc loco. cui tamen obicitur statim l. 1. §. si quis conditione, D. vt legat. nom. cau. quæ hoc videtur velle, valere stipulationem si is cui res quædam legata est, sub conditione ab hærede stipuletur eam sibi dari existentis conditionis tempore, quo tamen tempore videtur res sua fore, dicendum est illum §. valde pugnare cum hac lege si loquatur de legato per vindicationem; quod legatario ipso iure acquiritur statim atque extiterit conditio. Acti non de eo legato accipienda est congrui enim sensus sunt & adhibendi §. legibus accommodandi sed d. l. 1. §. si quis. de alio genere legati intelligendus est, cuius dominium in legatarium non transit sine facto hæredis vt de legato per damnationem, &c.

1. Mora rei. 88.

Paulus §. sent. 7. §. vlt.

1. si à colono. 89.

Facit hic l. 13. supra de seruitutibus urbanorum præd.

1. Cum stipulati. 90.

Vsuræ currunt lite contestata non nouatione.

1. si seruum. 91.

Paulus §. sent. 7. §. vlt.

§. De illo. 2.

Folio 63. numero 79. repetitio 2.

§. Effectus. 6.

Limita vt per Bart. in l. filio, D. de dona. causa mort. & per Ruin. in l. stipulationes non in 23. eod. tit. & quomodo debeat intelligi vide Bart. in l. 2. §. 1. col. D. si cert. per.

1. si ita stipuler. 92.

Potest quis suæ personæ hæredis personam adiungere.

1. si sic. 93.

De verbo fumendi, vide Scruium §. Enid.

1. Triticum. 94.

Forcat. in pen. iur. cap. 6.

1. Qui insulam. 95.

Iunge hic l. 39. supra de conditionibus & demonstration.

1. Qui seruum. 96.

Stipulationes iauentæ sunt vt nobis acquiratur non alij.

1. si ita. 97.

Quatuor intellectus ad hanc legem, vide apud Iasonem.

1. Existimo. 98.

~~Existimo~~ in labyrintho 16. legum. vide Ruinum in l. stipulationes non diuiduntur, in 8. char. eodem tit. Et eundem Ruin. in l. 2. §. ex his quidem, in 15. char. eodem tit. Instit. Aret. de actionib. §. alteri, in 1. notab.

1. Quicquid. 99.

Cuiacius lib. 14. obser. c. 32 limita & declara vt Ias. in l. qui se patris, col. 15 quam limitationem dicit esse mirabilem, & non alibi, C. unde lib.

1. Conditio. 100.

De futuri stipulatione, vide hic D. Gothofred.

1. Puberes. 101.

Mercerius lib. 1. opinion. cap. 6.

* Quomodo concilietur hæc lex cum §. curatorem C. dein integ. restit. vide Fachineu controuersiarum iuris lib. 3. cap. 9.

1. Venditores. 102.

Interesse appellatione an litis sumptus contineatur, vide hic Glossam.

1. Liber. 103.

Quando habeat locum hæc lex, numero 7. & post declarat. Cagnol. de reg. iur. numer. 7. & post num. 8. folio 62. folio 492. num. 125. repetitio num. 8. Ad ibi dicta per Gloss. vide Doct. in §. non solum, Inst. de legat. super gloss. vide Bart. & alios, in l. stipulationes non diuiduntur, in 12. op. po. & maxime in 22. eod. tit.

1. Cum seruus. 104.

Dec. in l. non vult heres esse 6. numer. 8. infra de reg. iur.

1. Stipulatus. 105.

Vide Iason in l. acceptam, C. de vsur.

1. Qui ex pluribus. 106.

Vide glo. Inst. de inutil. stip. §. de alia. Mathes. sing. 171. num. 4. folio 295.

1. Vtrum. 107.

Promissio pro aliquo emancipando valet.

1. A Titio. 108.

Folio 172. numero 17. repetitio 6. vide Zasium hic, stipulatio conditionalis in incertam personam collata valet.

1. si ita. 109.

Facit hic l. 42. in fin. supra de leg. 2.

1. si mihi. 110.

Vide Ias. in l. si plenè, §. coniuncti, coll. 1. num. 30. de leg. 1.

CC. iiii.

I. si stipulatus. 111.

Latitudo stricto iuri opponitur.

I. si quis. 112.

In disjunctiuis electio est debitoris, l. 10 in fin. supra de iure iur.

I. Cum stipulatus. 113.

Alciatus libro 3. parerg. cap. 10. in principio, vide ad quid istum textum alleget gloss. in §. omnis, in verb. tribut. debet, Inst. de verbor. oblig. & vide Bal. etiam illam allegantem pro contraria opinione in l. 1. Cod. quomodo & quando iudex, colum. 3. circa finem, versic. modo sic vltorius quaro.

I. Si fundum. 114.

Vide in hanc legem Ripensem.

Lita stipulatus. 115.

In hanc legem scripserunt Ripa & Ferretus, vide Zasium libro 1. singul. intellect. c. 4. Alciat. lib. 11. parerg. cap. 10. 11. & 12. & libro 3. ca. 12. Cuiacium lib. 14. obs. c. 32. Charondam libro 1. versim. c. 13.

* Papon. l. notar. 11.

I. Decem. 116.

Folio 488. num. 66. & 71. repetition. 6.

I. si centum. 117.

Cuiacius libro 15. obseru. cap. 24.

I. Liber homo. 118.

Facit l. 54. supra de acquirendo rerum dominio.

§. Decem. 1.

Emanuel Costa lib. 1. select. cap. 7. August. lib. 2. emend. cap. 1.

I. Doli. 119.

Vide l. 53. supra eodem.

I. si ita. 120.

Emanuel Costa dicto libro 1. capite 2. Molinæus ad l. 1. §. si stipulanti, numero 8. supra eodem.

I. Ex ea parte. 121.

Præcius inuersionum cap. 2. Iaf.

I. Qui Romæ. 122.

Hanc legem totam explicat Ferretus, vide Guibertum Costanum lib. 1. quest. c. 5. Hotomanum lib. 1. de vsu cap. c. 4. 1. volum. var. disput. Paulus 2. sent. tit. 14. §. 3.

§. Callimachus. 1.

Ioannes Robertus lib. 1. recep. iur. ciuil. lect. cap. 1. Cuiacius lib. 2. obseru. cap. 11. Alciat. libro 10. parerg. cap. 19. Duarenus libro 1. anniuers. c. 10. folio 430. numer. 141. & 249. & seq. repet. 6. Alciat. libro 9. parerg. c. 10.

§. Huius. 2.

Cuiacius lib. 1. obseru. 19. Ræuardus libro 1. varior. cap. 13. Sarmientus libro 2. select. cap. 1. f. 428. num. 119. seq. repet. 6. & folio 52. num. 251. repetitionum 6 folio 478. num. 207. ad §. duo fratres, ex ea d. l. numero seq. repet. 6. Robertus libro 6. recep. lect. cap. 1.

§. Coheredes. 3.

Menoch. de arb. iud. cas. 220. Robertus lib. 1. recept. cap. 1.

§. Agerius. 4.

Hunc §. repetierunt Pet. Stella & Francisc. Duarenus, vide Alciatum lib. 1. disjunct. ca. 11. Costam lib. 1. select. cap. 23. Couarruiam practica. quest. cap. 39.

¶ Vide quod per hunc textum notat hic. Paul. Castr. & Hipp. sing. 304. Alciat. lib. 1. disjunct. ca. 13. & post Docto. hic Paris. conf. 121. libro 4. Cuiacius 1. obseruation. cap. 29. & 8. ad Africanum.

§. Seia. 5.

Alciatus d. loco. Corrafius libro 2. Miscel. cap. 20. Ioannes Robertus d. operis libro 2. c. 3. Augustinus lib. 1. emend. cap. 3. Menoch. de arbit. iud. cas. 220. post scribentes hic, vide Alciat. libro 1. disjunct. cap. 13. Hotomanus 1. obseruation. 8.

§. Duos fratres. 6.

Hunc §. repetierunt Crotus Niconitius, Leonius & Mandellus. Ripa & Bolognetus, vltra latissimè tradita hic per scribentes, adde post omnes de intellectu huius textus, Franc. Conn. Gallum in commentarijs iuris ciuil. libro 6. cap. 3. numero 8.

* ¶ Faquineus controueriarum iuris lib. 5. capite 20.

I. si flagitij. 123.

Ripa in Interpretationibus.

I. Insulam. 124.

Vide l. 8. & l. 72. §. 1. supra hoc tit.

I. Cum stipulamur. 125.

Vide l. 75. §. 1. supra eodem, & l. 23. supra de seruit. urb. prad.

I. si ita. 126.

In hanc legem Corrafius libro 5. Miscellan. cap. 11. In principio autem huius legis proponitur questio de stipulatione ita concepta, si Titius consul factus fuerit, tunc ex hac die in annos singulos dena dare spondeo, an valeat, & ideo post triennium impleta conditione, id est Titio facto consule, an præteriti temporis habita.

habita ratione trigēta peti possint, qua de re, merito dubitari Africanus ait in l. 64. *supra hoc tit.* dubitādi materia hæc est, quia hæc stipulatio preposterè cōcepta videtur propter illa verba, *Tum vel Tunc ex hac die*, quæ quidem hoc significare videntur, ut si Titius cōsul factus fuerit, hac die, dena præstentur in annos singulos.

Dena dare spondes.

Quid sit *Dena* non intellexit hic glossa. nam *dena* & *decem* idem esse arbitratur, idem esse & *dena* & *ad dena*, & *dena* proprie esse viginti nesciens, Latinos *dena*, quina *se na* & his familia dicere.

§. Titius. 1.

Sciendum est fundi, vel ædium, vel rei cuiusque appellatione plenam proprietatē significari, ideoque eum qui fundum promittit aut legat, plenam proprietatē promittere aut legare nec liberare dando proprietatem sine usufructu. *Leu qui ita stipulatus* § 6. §. *si à te, supra hoc tit.* & dicit fundum fundum esse, hoc dicit dominum se fundi esse pleno iure, vel se fundi plenā & solidam proprietatem habere.

l. si pupillus. 127.

Ad regulam illius legis, vide Soc. in l. *cum filio, in antepen. col. cum seq. de leg. 1.* Doct. in l. *quod te, si certum pot.*

l. si duo. 128.

Molitorius de diuiniis & indiuiduis, parte 2. num. 19.

l. si quis. 129.

De particula *Neque*, an sit disunctiua, vel coniunctiua, vide Cuiac. & Alciar.

l. Quod dicitur. 130.

Facit hic l. 39. *supra eod.*

l. Iulianus. 131.

Molitorius d. operis part. 2. numero 102. vide Ruin. in l. *stipulationes*, eodem tit. in 18. *char. in versu. ad istud*, & vide Barto. in l. *si continuus*, §. *fin. in ultim. colum. eodem titu. folio 324. nu. 59. repet. 6.*

l. Quidam. 132.

Vide Ruin. in l. *si is qui*, nu. 31. *de usucap.* & ad vers. *sed videamus ibi quo tamen casu*, vide Ias. in l. *qui Roma*, §. *duo*, in 9. *coll. in princip. verb. D. eodem.*

¶ Dum contra illum opponit d. l. *si filius eo.* dicas quod solutio facilis est, quia fideius. obl. est access. in §. *fideius.* Inst. *de fideius.* quod potest stare in persona domini, sine principa li, & hoc est quod voluit glossa in d. l. *si filius eo.*

dicat quod attenditur tēpus sequutæ numerationis, & etiam voluit hoc sentire Bar. in d. l. *si filius.*

l. si sic. 133.

August. lib. 1. *emend. c. fin.* Zoannetus restituit. cap. 5.

l. titia. 134.

Couarr. in 4. *decret. & ad c. gemma, de spō. 2. par. Rub. num. 16. col. 2. fol. 219. num. 17.*

§. idem. 3.

Vide Aret. Inst. *de inutilib. stipulat. §. si ita scriptum, circa fin.*

l. Si ita. 135.

Paulus libro 5. *sent. tit. 7. §. 2.*

§. Seia. 2.

In hunc §. August. libro 2. *emend. cap. 2.* Huius autem §. species hæc est. Seia hortos emit mandatu Titij, ac deinde Titio stipulanti promittit, se hortos tradituram, cum is pretium omne cum vsuris soluisset, in continēti autem subiecto pacto placuit inter eos, ut Titius pretium cū vsuris solueret intra Calendas Apriles & hortos acciperet: & lex ait Titium si non multo post Calendas Apriles offerat pretium cum vsuris, nec vlla in illa modici temporis mora sit captio, Seia rectè agere ex stipulatu hortos sibi dare oportere, & hæc est sentētia huius §. vnde nō rectè colligas pactum stipulationi subiectum in continēti, valere ad actionem ex stipulatu Titio dandam, quia ea Titio actio nō ex pacto competit, sed ex priori stipulationi, quæ pacto immutata non est. & Seia nulla proponitur competere, ex pacto qua pretium cum vsuris petat.

l. Si sub vna. 336.

Molitorius in labyridiho 16. legum.

§. Si qui. 1.

Ad Doctrin. Bar. in vers. *quero quid si ven didit*, vide Ruin. in l. *stipulationes nō*, in 8. *char. in fi. de verb. oblig.*

l. Continuus. 137.

Alciar. libro 1. *paradox. cap. 3.* Vvaltherus libro 2. *Miscel. ca. 27.* Gilbertus Regius libro 2. *in vartop. cap. 20.* Inter interrogantem, & respondentem, non debet interuenire actus omnino extraneus, alias stipulatio vitietur. quod interuallū stipulationē vitiet vide Jacob. de Nig. ad l. 1. §. *qui presens*, numero 20. & numero 31. *D. eod.* Cagnol. ad rubr. *D. de regulis iuris. n. 3.* Camil. Plaut. in tract. *de not.* Crauer. c. 4. *per totum lib. 1.* Ad eius intellectum vide Ruin. in l. 1. *de verborū oblig. in 14. char.* Et quid in aliis contractibus vide Glossam & Doct. in l. *si sit*

puler. §. fin. super eodem & not. per Bart. ibi. Et ad not. per Bart. ibi in §. fi. in 2. col. in vers. item quaro, vide Ruin. in l. 2. §. si in facto, in 4. chart. de verb. oblig.

§. Cum ita. 2.

Corraſius libro 4. Miscel. cap. 22. Guibertus libro 1. quaſtion. iur. cap. 5. Cotta in memorabil. in voce diploma. Menoch. de arbit. iud. libro 1. in princ.

§. illud. 4.

Cuiacius libro 5. obs. cap. 34.

1. Eum qui. 138.

Facit hic l. 112. supra eod.

1. Cum ex causa. 139.

Quando actus tangit, omnes, citari omnes debent.

1. Pluribus. 140.

Ad declarationem huius legis, vide Iaf. in 2. par. Ruin. ad prin. Inst. de don. num. 423. 125. 427. de stipulis. annua bina trina die. Vid. Bud. ad l. necessarius, de p. g. act Corraſius libro 5. Miscell. c. 6. num. 6. dixi etiam supra ad l. si legatum, D. de ann. leg. numero 97.

§. De hac. 1.

Augustinus libro 1. emend. cap. 6. Laurentius Valla. libro 4. elegant.

§. Et si placeat. 2.

Machimus in labyrintho 16. legum.

1. si seruus. 141.

Diversitas quæ obligationi nihil detrahit, stipulationem non detrahit.

Tit. 2. De duobus reis consti- tuendis.

Hic titulus mutatus est magna ex parte per Nouel. 99. quam vide.

1. Qui stipulatur. 1.

Reus dicitur & stipulandi, promittendi, debendi & satisfaciendi.

1. Cum duo. 2.

Ad ibi dicta per Bar. in fin. vide Port. Inst. eod. in prin. & ad illum text. Ideoque petitione, vide Ozer. Inst. eod. tit. §. si ex huiusmodi notabilibus. Vide etiam Bar. in Auth. hoc ita, Cod. de duobus reis, in 4. q. 3. q. princ.

1. in duobus. 3.

Ad ibi dicta per Bar. in 2. quest. sub num. 7. dum allegat. l. 1. §. si apud. D. de pos. vide Ruin. eum saluantem ab impugnatione, Iacob. de Bella pert. & Arct. in l. 4. §. Cato, in 2. col. D. de

verborum obligation. folio 38. numero 10. repetitionum 6.

1. Duo rei. 4.

Folio 173. numero 21. & sequen. & 30. repetitionum.

1. Nemo est. 5.

Cuiacius libro 5. obs. c. 35. vide Bart. in Auth. hoc ita, in 6. q. C. de duobus reis, & in l. si is qui, numero 56. de usucap.

1. Duos reos. 6.

Ex duobus interrogatis qui responder, obligatur, & e contrario.

1. Ex duobus. 7.

~~Ad hoc~~ in l. 1. §. si quis simpliciter, numero 28. de verborum obligation. ad eius intellectum vide Doct. in l. 1. §. qui, de verborum obligation. & Ruin. ibi in fin. in 13. char. cum princip. seq. Alciat. libro 1. parad. c. 3 folio 173. numero 23. & 27. reper. 6.

1. His verbis. 8.

Facit hic l. 2. supra hoc tit.

1. Eandem. 9.

Cuiacius d. c. 35. folio 134. numero 68. & numero 117. repetitionum 6. vide Ruin. in l. stipulationes non diuiduntur in 11. & 12. char. de verborum oblig. & ad §. sed si, vide Socin. in §. Cato, in 13. & Ruin. ibi in 22. col. & dicta. per Bart. hic in pag. 9. Limita ut habetur not. infra ead. l. si patre, de in rem vers.

* Antonius Faber libro 11. Coniecturarum capite 19.

1. Si duo. 10.

Vide l. 25. supra de pactis, & l. 5. supra de compensat.

1. Reus. 11.

Vide Cuiacium ad Nouel. 99.

1. Si ex duobus. 12.

Alciatus libro 1. parad. cap. 2. Corraſius romano 2. pag. 348.

1. Si reus. 13.

Duplex est hic lectio, qua de re D. Goth. hic.

1. Et stipulationum. 14.

Vide l. 18. infra rem ratam haberi.

§. 1.

* Hic §. subobscurus & nondum intellectus explicatur ab Anton. Fab. lib. 11. Coniecturarum cap. 3.

1. Si id quod. 15.

* Antonius Faber l. b. 11. coniect. cap. 19.

1. Ex duobus. 16.

Facit hic l. 25. §. 3. supra de usufructu.

1. Siue

1. Siue à certis. 17.

Coniunge hic l. 9. *supra eod.*

1. Ex duobus. 18.

*Uoluntatem de diuuisis & indiuiduis, par. 3. nu. 122. cum sequentib. * Repet. 6. folio 188. nu. 16.*

1. Cum duo. 19.

Ex hac lege colligunt quidam quod peregrini homines obligari non possunt, verborum conceptione.

Titul. 3. De stipulatione seruorum.

Facit hic lib. 3. *Inst. tit. 18.*

1. Cum seruus. 1.

Vide l. 98. §. 7. *de solutionibus.*

§. Cum seruus. 6.

Folio 479. numero 212. *repet. 6.*

1. Seruus. 2.

¶ Fol. 47. numero 84. repet. 5. Ad summarium facit textus in l. ille à quo, §. tempestuum, supra ad Trebell. in l. Vranus, vers. & puto, de iudic. & in l. qui quis, c. de postulato, & l. 1. §. si seruus ext. ro se emi mand. & l. 1. vers. nec nō, de re iudic. permitt. & Alex. in l. 1. n. 12. de iuris. omnium iud. & Gloss. in cap. per nostras de iure patronatus, & l. pen. supra de arbit. Hinc est quod dubitatur, an Papa possit seipsum absolvere? not. per Dec. conf. 751. coll. 5. & 6. & an habens potestatem conferendi beneficium, sibi ipsi conferre possit? Abb. in cap. si de instit. & an tutor possit sibi ipsi soluere? l. quoties, §. sicut, de administratione, iur. & an executor. Dec. conf. 24. coll. 2. Itē, an quis possit seipsum eligere? Bart. in lib. omnibus, §. si Titium, de legat. 1. ubi ponit multa similia, & an quis ad sui utilitatem possit prestare autoritatem suam aliis, traditur in l. 1. de auctor. iur. & faciunt quēdā ad iurisdictionem de iuris. omnium iud. & quod aliquis aliquando potest legare sibi ipsi, puta, Quando dominus legaret Vassallum sibi ipsi, Dec. conf. 1289. in fin. & vide quando potest seipsum constituere tutorem l. prator, §. de tut. & cur. datis, & multa similia ad hunc textum, vide per Iasonem in l. 1. §. si collegium, in fine ad Trebell. sed in contrarium facit, quod aliquando quis constituitur sibi ipsi l. si a scriptis sit, in princ. de ben. poss. secund. tab. & aliquando in pignore quis succedit in suipsius locum l. si prior, in princ. qui potiores in pig. habent, iur. quid si iudex primæ instantiæ successerit, in locum iudicis appellationis? Gloss. in l. eos in prim. C. de appell. & Gloss. in c. quare, de elect.

1. Si seruus. 3.

Facit l. 1. *supra de acquir. possess.*

1. Si seruus. 4.

Vide Bart. in l. frater à fratre, in pen. coll. de cond. indeb. qui videtur intelligere, quod in d. l. totus contractus pendeat. Et ad dicta per Bart. in d. §. si. dum opponit l. Stichum, §. stipulatio, in contrarium videtur textus in l. a ead. l. sed cū quis, §. si opera, vide Bart. in l. qui Roma, §. duos fratres, in 3. quæst. de verb. oblig.

1. Seruus. 5.

Coniunge §. ult. *Inst. per quas personas nobis oblig.*

1. Ofilius. 6.

Seruus quod facit præcedente iussu domini, facere videtur nomine iubentis.

1. Proinde. 7.

Seruus quatenus potest, dominum repræsentat.

1. Item. 8.

Iunge hic l. 15. *supra tit. prox.*

1. Item si seruus. 9.

Alternatiua, an & in quibus casibus vitietur D. Gothof. hic.

1. sed si ita. 10.

Vitile per inutile non vitiatur.

1. Cum enim. 13.

Alciatus libro 2. *diffinit. c. 20.*

1. seruus meus. 14.

Vide §. 1. *Inst. hoc eod. tit.*

1. seruus. 16.

Vide l. 74. §. 1. *supra de verb. oblig.*

1. si communis. 17.

An & quæ sit promissorum & relictorum differentia, declarat hic Glossa.

1. si seruus. 18.

An & quando fisiones duæ, circa idem concurrere possint, notat D. Gothof. hic.

1. si alienus. 19.

Bonæ fidei possessores redacti sunt ad instar dominorum in fructibus acquirendis.

1. liber homo. 20.

Cuiacius libro 17. *obs. cap. 5.*

§. Apud. 1.

Repetitionum 3. folio 470. numero 63.

1. si seruus. 21.

Cuiacius libro 16. *obs. iur. cap. 38.* Alteratio personarum stipulationem interdum vitiat.

l. Seruum. 22.

Coniunge hic l. 39. infra eod.

l. Eadem. 23.

Nota hic seruum posse domini conditionem meliorem facere.

l. Si seruus. 25.

Goucanus libro 3. lection. cap. 32. Cuiacius lib. 16. obs. cap. 38. Hotomanus 3. obs. 19. Ad limitationem huius legis, vide notata per Bar. in l. 1. §. 1. supra de usufr. Clau. de Scif. Felin. in cap. de quarta, de prescrip.

l. V usufructus. 26.

Molimus in Labyrinth. 16. legum. Ad huius legis intellectum, vide Ruin. in l. stipulationes non diuiduntur, in 7. char. in vers. mihi videtur ff. de verb. obl. & vide Aret. Inst. de inut. stip. §. alteri super gl. 1. & super glos. in §. idem iuris in vers. protinus de inut. stip. & Doctor. ibi, maxime Fabr. & Ozer. super d. glo. vide etiam omnino Bald. in l. 1. D. locati qui reddit rationem ad hunc textum in l. addit. circa fin. & vide Bart. in l. si seruus communis Mauj. §. fin. in 2. coll. circa med. D. eod. Bart. in Rub. C. de rescind. vend. in princ.

l. seruus. 27.

Nota hic seruum non habere commercium.

l. si ex re. 28.

Quod queritur ex fructibus communibus commune esse debet, Varro lib. 4. de ling. Lat. Cicero 2. de legib. Cuiacius lib. 6. obs. cap. 32.

l. si communis. 29.

Nota quod dictio eadem constituit duos res.

l. seruus. 30.

Seruus alienus dicitur quem alienum posideo.

l. si cum duorum. 32.

Cuiacius libro 11. obs. cap. 12.

l. si liber homo. 33.

Hotomanus 4. obs. cap. 23.

l. seruus. 34.

Vide Bart. in l. sequitur, §. de illo, D. de verbor. obligat.

l. seruus. 35.

Seruus hereditarius dicitur qui est in hereditate iacente.

l. Quod seruus. 36.

Corraus in rub. de seruitut. pag. 37. Operibus frequentius est operis quam operibus, Virgil. 8. Aeneid.

l. si communis. 37.

Ioannes Aupachus libro 3. epistolar. cap. 1. l. argentarius in fine, supra de edendo, l. eum qui, §. si mihi, §. de iniur.

l. si seruus. 38.

Bart. in l. si. C. de condition. insert.

l. Cum seruus. 39.

Gaius noster. Sic Gaium nostrum appellat in Instit. Initio.

l. Quid quid. 40.

Vide hic Angelum & Imol.

*Repet. §. num. 184. fol. 197.

LIBER XLVI.

Titulus primus.

De fideiussoribus & mandatoribus.



Aulus 1. sent. tit. 20. Fideiussor est, qui dicit fideiubeo. Sponsor qui dicit spondeo. Fidelpromissor qui dicit fideipromitto. Paulus 1. sent. 9. §. 5. Harmen. 3. ut. 6.

* Vide tractatus de Fideiussoribus diuerforum authorum, Imp. Colonie apud Gymnicum in 80. 1593.

l. Omni. 1.

Fideiussor obligationi illicitæ accedere non potest. Plato 12. leg.

l. Et commodati. 2.

Vide l. 1. in fine, supra commodati.

l. Qui satisfacere. 3.

Fideiussor locuples intelligitur, non tantum ex facultate, sed ex conueniendi facilitate.

l. Potest accipi. 4.

Cuiacius 8. ad Affrican. folio 201.

l. Generaliter. 5.

Optime hanc legem explicat D. Gothof. hic.

l. Stipularus. 6.

Fideiussor præcedere obligationem potest, l. 4. supra hoc tit.

l. Quod enim. 7.

Vide Bart. in l. Marcellus, in 2. coll. vers. quare, quod pro eo, D. eod. Quomodo dignoscatur naturalis obligatio, vide hic Glossam.

l. Græcè. 8.

Folio 189. numero 17. repet. 6. Couar. c. quamuis, col. 1. num. 4. folio 115.

§. Illud

§. illud commune. 7.

Modicum ad l. i. §. stipulanti, num. 9. & 10. & §. sed si mihi, num. 30. 31. 32. & 38. D. de verb. oblig. Guterius resolut. par. i. tit. 22. Gilbertus Regius lib. 2. c. 20. Nota autem hic plus esse purè quam sub conditione obligari.

* Fachineus controuers. iuris lib. 9. cap. 51.

I. Fideiussores. 9.

Facit hic §. 5. *Inst. eod. tit.*

I. si dubitet. 10.

Fideiussores in partes conueniuntur, quoties constat eos esse soluendo, quod tamen limitatur quatuor casibus, de quibus vide hic Albericum.

§. ita demum. 1.

Emanuel Zoures lib. obser. 1. cap. 17. Cuiac. lib. 9. obser. cap. 17. Harmen. 3. tit. 6. cap. (super literis, extra de testib.

I. Qui contra. 11.

Hanc legem limita per l. Marcellus & quod ibi notat Alex. C. b. 1.

I. si mandatu. 13.

Cedi actio ei debet qui pro alio conuenitur.

I. Cum reus. 14.

An & quomodo tollantur obligationes, declarat hic Glossa.

I. si stipulatus. 15.

Aristot. lib. 5. politic. cap. 3.

* §. 1.

* In hunc §. Antonius Faber lib. 11. coniecturarum, cap. 15.

I. Fideiussor. 16.

Hypothecaria an possit cedi, sine principa li, declarat hic Bartolus, Alexander cons. 47. vol. 3. Bart. in l. si constante, ff. soluto matrim.

§. Cum fideiussor. 6.

Pro confirmatione glossæ penultimæ cõmuniter reprobata, vide Alex. in præallegato loco, numero 42.

Et ad intellectum etiam illius legis, vide Alexandrum loco præallegato, num. 41.

Ad §. fideiuss. vide Ioannem Fabrum instit. de obliga. in 4. col. post princip. vide Baldum in l. Marcellus, 2. col. vers. quero quid pro eo, de fideiuss. l. 1. in fine, de action. §. omnium, & per glossam, in verb. nullo iure. Vide Schol. apud Harmenopulum libro 3. tit. 6.

I. Fideiussoribus. 17.

Hanc legem optimè explicat D. Gothofr. hic.

I. Qui debitorem. 18.

Soluere intelligitur, qui delegat debito-

rem animo nouan di.

I. seruus. 19.

An seruus fideiubens obligetur etiam naturaliter, declarat hic Bart.

I. sed & si. 20.

Vide Gloss. in l. in personam, §. quæ pecuniam, supra de pactis.

I. Hæres. 21.

Cuiacius libro 7. ad Affricanum, folio 133. & sequenti.

I. Mortuo. 22.

An appellatione personæ veniat vniuersitas, vide Bald. in l. metum, §. animaduertendum, supra quod metus causa, & in l. quicumque, Cod. de seruis fugi.

I. si mihi. 23.

Vide l. 56. §. 2. supra de verb. oblig.

I. Lucius. 24.

An & quando literis credentiæ, credendum sit, declarat hic Bart.

I. Marcellus. 25.

Ræuardus lib. 2. variar. c. 9. Ioannes Robertus lib. 2. recept. lection. cap. 34. Ad ibi dicta per Bart. in 2. col. num. 4. vers. quero pro eo vide Institut. de act. in §. omnium super gloss. in verb. nullo iure. Ad textum, vide dicta per Bartolum & Alex. in l. Et si, ff. de re iud. Cuiacium ad l. 19. §. de usurpation.

* Anton. Fabr. lib. 8. coniectur. cap. 5. 6.

I. inter. 26.

De beneficio cedendarum actionum, vide l. 16. supra eod.

I. si plures. 27.

Paulus 1. sent. 20. §. unico. Bald. in l. mulier, C. de iure dotum.

* §. ultimo.

* Malè à nonnullis emendatum fuisse hunc §. tradit Anton. Fab. lib. 11. coniect. c. 5.

I. si contendat. 28.

Vide Balbum tract. de præscript. 4. parte q. 32. Paul. 1. sent. 20. §. vlt.

I. si sub impossibili. 29.

Impossibile in principali, impossibile etiam est in accessorio, vt notat Baldus.

I. Fideiubere. 30.

Facit hic l. 3. in fine, supra de negotiis, & l. 20. in fine, supra mandati.

I. si fideiussor. 31.

Vide Bart. in l. non solum, §. morte, in 34. prin. vers. circa 2. col. pen. de nou. oper. nun. Qui pro alio soluit ante diē, nō potest agere ante diē.

I. Ex persona. 32.

Pro faciliiori huius legis intellectu, adde l.

4. §. 1. *supra de obligat. & act.*

l. si cum. 33.

Cuiac. lib. 10. obs. c. 29. Bart. in l. hac autem, §. fin. quib. ex cau. in poss. eat. Bald. in l. 2. C. de pact.

l. Hi qui. 34.

Ludovic. Rom. consi. 119. Ang. in l. fin. §. si supra de eo per quem factum erit.

l. Cum fideiubeat. 35.

Fideiubens pro seruo in solidum tenetur, etiam si nihil in peculio sit.

l. Cum is. 36.

De actione utili, vide Bartolum in l. qui se debere, D. de condit. ob. caus.

* Pro intellectu huius legis, vide Antoniū Fabrum lib. 11. coniectur. cap. 9.

l. si quis. 37.

Rationem ad hunc textum, vide per Bartolum in l. frater. 3. col. num. 10. de cond. indeo. Et ad Glossam, vide Bartolum reprob. num. 11. in loco præalleg. & in 6. col. num. 21. & vide Glossam Instit. de fideiuss. in §. iam omnibus, in Gloss. fin. Et ad dicta per Bartolum in princ. huius l. in 3. col. vide Abb. in c. cum contingat, numero 8. chart. vers. circa princ. num. 6. & Paul. Castr. in Auth. sacrament. pub. C. si aduersus vend. & vide Alexand. in cons. 243. col. vol. 1. qui dicit dicta Bart. communiter reprobantur, folio 29. & 20. & ferè per totum opus Couar. cap. quamuis, vide l. 57. supra de oblig. & action.

* De intellectu huius legis, vide Petrum Rebussum.

l. si Stichum. 38.

Nota hic accessorium esse non posse sine principali.

l. Ut fideiussor. 39.

Paul. de Castr. in l. si nomen, D. de hered. vel actione vendita.

* Antonius Faber lib. 11. coniectur. cap. 9.

l. Cum duo. 40.

Facit hic l. 6. §. 1. supra de duobus reis constituendis.

l. si fideiussores. 41.

Cicero l. officior. 1. & 4. Academic. Baldus in Auth. presente, C. h. t.

l. si ita. 42.

Harmonop. 3. tit. 6. Exceptio peremptoria, regulariter non opponitur post sententiam.

l. si à Titio. 43.

An diuersorum fideiussores recipiant beneficium diuisionis, Bart. hic.

l. Stipulatus. 44.

August. lib. emend. c. 3. Quis autē huius legis sensus sit, declarat hic D. Goth. quē vide,

l. Fideiussor. 45.

Bartol. in l. facere, supra solut. matrim. Spec. in tit. de iudic. §. sponsalia.

l. Cum lex. 46.

Ad ibi notata per Bart. in 3. col. vers. nec obstat, §. alteri, vide Ruinam in l. 1. in princ. de verbor. oblig. Ratio huius legis petenda est ex l. 16. supra eodem.

l. si debitori. 47.

Fideiussor an pro fisco intercedere possit, declarat hic Bart.

l. si Titius. 48.

Cuiacius lib. 11. obser. c. 32. * & lib. 10. cap. 23. Harmen 3. tit. 6. Connanus lib. 6. comment. iur. civil. Cuiacius lib. 10. obs. 23.

* Antonius Faber lib. 8. coniectur. cap. 1. 2.

l. si testamento. 49.

Folio 3. numero 20. reper. 6. Bart. in l. 1. supra de condit. indeo.

l. Debitori. 50.

Successio quando habeat vim solutionis, vide hic apud Bart.

l. Inter eos. 51.

Molinæus de diuid. & indiuid. par. 2. numero 59. & 60. Beneficium diuisionis ubi & locum habeat, vide Glossam. hic.

* §. Duo rei.

* Abrogatum à Iustiniano Papiniani responsum quod extat in hoc §. Declarat Ant. Faber lib. 11. coniecturarum cap. 5. & lib. 12. c. 1.

§. Fideiussor. 1.

Folio 186. num. 11. & 14. repet. 7. decis. 162. post numerum 4 f. 252. decis. Afflict. f. 188. num. 26. & 28. repet. 7. Ad materiam huius §. vide Bart. in l. ex duobus reis, supra de duobus reis.

§. Bonis. 5.

Vide Ioannem Fabr. Instit. eod. tit. §. si plures, colum. 2. Ut hæredi fideiussoris competit beneficium diuisionis, ita etiam fisco.

l. Amissi. 52.

Marsil. tract. de fideiussor. ibi ulterius quero & stauo, & quero nono.

l. Capiris. 53.

Paul. de Castr. in l. si de iure iur. & in l. adulter, D. de adulter.

l. si in pignore. 54.

An fideiussor qui promittit in cōtractu teneatur ad resolutionem contractus, vide Baldum in l. si præium, ad fi. C. de adl. action.

l. si ita. 55.

Corrasius libro 2. miscell. cap. 14. Cuiacius lib. 11. obs. cap. 33.

l. si quis. 56.

Gueuar-

Gueuarra ad l. 6. numero 2. §. de offc. praesid.
Corraſius tomo 2. pag. 370. Sarmientus libro 1.
ſelect. c. 3. Forcat. Necyomant. dial. 53. Iaſon in
l. ſi ita 14 ſupra de verb. oblig. an ex iuramen-
to oriatur obligatio tam de iure ciuili, quā
canonico, vide notata in cap. nouit de iudic. &
in c. quinta uallis, de iureiur. l. iurandū quod
ex conuentione, ſupra de iureiur.

§. Si nummos. 2.

Corraſius libro 2. miſcel. cap. 14. vide notata
per Baldum in l. ſi. C. ad Macsdon.

l. Fideiuſſor. 57.

Fideiuſſor ante reum conueniri non po-
teſt.

l. Si à colono. 58.

Quid diſponat. & quando diſpoſitio illius
habeat locum. Repet. 16. numero 6. folio 100.
vide l. 86. ſupra de verborum obligat.

l. Paulus. 59.

Facit hic l. 24. §. ſupra de ſuis.

l. Vbi cumque. 60.

Ad Gloſſam magnam ibi, dum allegat, §.
ſin. in 1. not. Inſtitut. de replicat. Vide Iaſonē in
§. ſin. 1. not. Inſtitut. de actionibus. Ad hanc le-
gem vide notata per Baldū in l. tam manda-
tori in princip. C. de non numer. pec. Ray. de For-
liuio in l. i. C. de ceſſione bon. Nicolaus de Nea-
poli. §. vlt. Inſtit. de actionib. Martheus Brunus
traſſ. ceſſion. bonorum. q. 19.

l. Si vt proponitur. 61.

Mandator ſortitur forum ex perſona rei.

l. Si fideiuſſor. 62.

Bartolus in l. non ſolum, in §. morte, ſupra de
op. noui nuntiat.

l. Inter. 63.

Dolo facere non videtur, qui iure ſuo v-
titur.

l. Fideiuſſor. 64.

Facit hic l. 56. §. 1. ſupra mandati.

l. Sicut. 65.

Bar. in Rub. infra iudicatum ſolui prope ſinem.

l. si feruus. 66.

Bald. in l. qui crimen. col. 8. C. qui accuſ. non poſſ.

l. Exceptione. 67.

Cuiacius libro 6. ad L. affricanum folio 101.

l. Fideiuſſores. 68.

Corraſius libro 2. miſcel. cap. 14. Bald. in l. 2.
cum lege ſequenti. D. qui ſanſidare cogantur, &
ibidem etiam Romanus.

l. Tutor. 69.

Actio vna an in aliam tranſfundatur, de-
clarat hic Bart.

l. si à reo. 70.

Reo obligato ad proprietatem, poteſt pro
vſu fructu accipi fideiuſſor.

l. Granius. 71.

Connanus lib. 6. comment. iuris ciuili in prin.

l. si fideiuſſori. 72.

Cuiacius libro 11. obſer. cap. 37.

*Antonius Faber. lib. 11. coniecturarum cap.
20.

l. Cum procurator. 73.

Adde l. 40. ſupra de procuratoribus.

titu. 2. De nouationibus & delegationibus.

¶ Harmenop libro 3. tit. 5.

l. Nouatio. 1.

Oldendorp. ca. 46. de exceptionib. Paulus §.
ſent. tit. 8.

l. Omnes. 2.

Harmenop. li. 3. tit. 5. Mar. Socin. in conſ. 21.

l. Cui bonis. 3.

Pupillus vt conueniri poſſit quid requira-
tur, vide Bart.

l. si vſuſfructus. 4.

Bart. in l. res quarum, C. de iure dot.

l. in diem. 5.

Obligatio pura nouari poteſt in diem.

l. si ita fuero. 6.

Socin. l. ſingularia, D. ſi cert. petat.

l. Cum enim. 7.

Ad intellectum huius legis, vide Alex. no-
uiſſime in l. ſingularia, ſi cert. petat.

l. si Stichum. 8.

Per nouationem tranſſeruntur quædam,
quædam non.

§. si ab alio. 5.

Menochius de arbit. iudic. 212. Ariſtoteles
de natura animalium.

l. si pupillus. 9.

Paulus §. ſent. tit. 8. §. vltimo.

§. Qui actum. 2.

Folio 68. numero 118. repet. 6. folio 38. numero
12. repet. 2.

l. Cui rectè. 10.

Facit hic l. qui vſum fructum, ſupra de verb.
obligat.

l. Delegare. 11.

Delegatio quid, Connanus libro 6. com. iur.
ciuili. c. 8.

I. Si quis. 12.

Donare videtur qui sciens se tutum exceptione promittit.

I. si non debitorem. 13.

Dynus in cap. pr. sumitur ignorantia, extra de reg. iur.

I. Quotiens. 14.

Vide Alexand. in l. si quis, in fine de verb. obli. & alios Modern. post quos vide Ruin. in ult. chari. ubi not. limit. illum textum.

De intentione huius textus disputat late Bal. in l. i. de execut. rei iud. & in l. si in 7. quæst. Cod. de contrahend. empt. Rom. in l. si marito, in princ. D. solut. matrim.

I. si creditor. 15.

Pœna non intelligitur repetita in stipulatione nouante.

I. seruus. 16.

Nota hic accessorium tolli, sublato principali.

I. Delegare. 17.

An & quæ sit differentia delegantis & de legati debitoris, vide Gloss.

I. Nouatione. 18.

Negusant. tractat. de pignor. 6. par. 5. memor.

I. Doli exceptio. 19.

Cepol. in l. 4. numero 29. Cod. de usucapione pro emptore, Cicero pro Rabirio. An & quando exceptio actoris noceat fideiussori quo ad agendum, vide Baldum in l. vii. o. C. de acquir. possess.

I. Nouare. 20.

Nouare possumus obligationem per nosmetipsos, si sui iuris sumus interposita stipulatione scilicet, in quam veterem obligationem transfundimus, per nosmetipsos inquit si sui iuris sumus, vel per alios qui voluntate nostra stipulætur nouanda prioris obligationis causa veluti per filiumfamilias, aut per seruum iubendo vel ratum habendo, ut idem Paulus ait §. sent. tit. 8. vel per procuratorem specialem, ut ait in fine huius legis, per procuratorem omnium bonorum, cui scilicet generaliter sit cōcessa libera administratio omnium bonorum. His autem verbis. Si sui iuris sumus, Paulus nō excludit filiosfamilias aut filiosfamilias: nā filiusfamilias etiam si sui iuris nō sit, tamen patris obligationem sine voluntate patris nouare non possit, suam tamen obligationem nouare potest, l. filius h. tit. ergo his verbis si sui iuris sumus, non excluduntur prorsus qui sunt alieni iuris: verum meo quidem iudicio his verbis excluduntur hi, qui sub tutoribus aut curatoribus agunt.

gunt.

Pro intellectu huius legis, vide Paulum de Castro hic.

§. Pupillus. 1.

Recte Paulus in hoc §. de pupillo mentionem facit, ad differentiam, scilicet eius qui sui iuris est, qui paterfamilias est sui iuris, pupillus inquam quamuis sit paterfamilias, tamen nouare obligationem non potest sine tutoris autoritate, tutor vero nouare obligationem pupilli potest si hoc pupillo expediat. Nouare etiam potest procurator liberam habens rerum administrationem, alias non potest.

I. Si debitorem. 21.

Ad hanc legem, vide Cynum in l. falsus, inf. de furis.

I. Si quis. 22.

An & quomodo confirmetur nouatio, vide hic D. Gothof.

I. Filius. 23.

An & quo casu seruus nouare possit, declarat hic Glossa.

I. Nouatio. 24.

Nouatio contingit etiam hæreditate iacente.

I. Non ideo. 25.

Ad faciliorem huius legis intellectum, vide de Paulum de Castro.

I. si is cui. 26.

Disiunctiua pro coniunctiua interdum ponitur.

I. Emptor. 27.

An nouari possit quod venit officio iudicis. Bart. hic.

I. Fundum. 28.

Bar. in l. plane, §. i. §. de leg. i. & in l. Mala, D. de dote pref.

*Pap. i. not. tit. de prest.

I. Aliam. 29.

Folio 60. nu. 366. repetitionum 6. An post litem contestatam fiat nouatio, vide Bart. in l. i. Cod. de iudiciis.

I. Paulus. 30.

Vide notata Pauli de Castro hic.

I. si rem. 31.

An per sequentem stipulationem conditionalem purgetur mora præcedens & quæ de prædicta stipulatione communicatur, vide Bar. in l. eum qui iura §. si. D. de verb. oblig.

§. si duo. 1.

Ioannes Robertus libro 1. sentent. iur. cap. 11.

Nota

Nota hic acceptilationem solutioni comparari.

1. Te hominem. 32.

Alias incipit hæc lex *A te & à Seio mihi dari &c.*

1. Si Titius. 33.

Delegare propriè non potest, nisi qui debitor est.

1. Dubitari. 34.

Vide quod consultiuit Romanus *consil. 507.*

Tit. 3. de solutionibus & liberationibus.

In hunc tractatū scripsit rectissimè Brifsonius. An & in quo differat solutio à liberatione, declarat hic Bart.

1. Quoties. 1.

Cuiacius libro 5. *obser. cap. 34.* Contius lib 1. *disp. ut. cap. 7.* An præsumatur quis magis suo nomine facere quàm alieno, vide Bart. in l. *post dore, in 3. & 6. lection. & Dyn. supra soluto matr.* Quando quis dicatur magis suo nomine quàm alieno soluere, vide Bart. in l. *si pœna sup. de condict. in d. eb.*

1. Dum in re. 2.

Quæ præsentī fieri dicantur, declarat hic Glossa.

1. Cæterum. 3.

Pro intellectu huius legis, vide Bart. hic.

1. Et magis. 4.

Nota hic eum satisfacere, qui dat fideiussorem.

1. In his. 5.

Bart. in l. *creditor, §. si duobus, supra mandati.*

§. Si duos. 1.

Molinæus de *diuid. & indiuid. par. 2. num. 53.* Socin. Regula. creditor partem 75.

1. Nec enim. 6.

Ordo an sit curandus, vide *cap. 1. de collat. in prag.*

1. Si quid. 7.

Grauiores causæ obligationis censentur quæ famosæ. notat Bart. hic.

1. Illud. 8.

Ioan. de Anan. in *cap. qualiter, §. ad corrigendos, extra de accus.*

1. Stipulatus. 9.

Glossa est corrupta & fuit eius mens dicere, quod si esset mandatum, posset expressè prouocari, quod quidem est contra regulam in d. l. *si verò, nō solum tacitè potest reuoca-*

ri per litis contestationem l. *si quis stipulatus, supra eodem.* Limita hunc textum in casu l. *si ita stipulatus fuero, §. Titius, sup. de verb. oblig.*

1. Quod stipulatus. 10.

Adiectus solutionis causa ius petendi, nouandi & accepto ferendi non debet.

1. Stipulatus. 11.

An pupillo adiecto solutionis causa solui possit sine eius tutore, Glossa hic.

1. Vero. 12.

Pileus q. 14. De procuratore generali & cum libera. vide Bart. & Castr. ad l. *procurator cui generaliter, D. de procur. adde hūc textum, vide Tiraquellum de retract. §. 9. gl. vlt. num. 7. Hopper. ad tit. in *tit. de oblig. libro 3.* Bart. in l. 3. *supra soluto matrimonio, l. magis puto fundum, §. si, D. de rebus eor.**

§. interdum. 1.

Pileus q. 112. An coniuncte personæ solutionem recipere possint in l. *filia, D. de soluto matrimonio.*

1. Ratum. 13.

Alciatus libro 2. *dispunct. cap. 11.* Erasmi. *chil. 4. c. 7. prob. 75.* Horatius de *art. poet.* Theoph. hoc tit. Ioann. Andr. in *explicat. consanguin.*

1. Quod. 14.

Benuenut. *super titu. manda. numero 24. folio 156. decis. capitij.* Hanc legem allegat Bald. in l. 1. *§. ubi autem, C. de caduc. toll.*

1. Pupillo. 15.

Delegare an & quo effectu possit pupillus sine tutore, declarat Glossa hic.

1. Sub conditione. 16.

Pro intellectu huius legis, vide Alex. *cons. 117. vol. 5.*

1. Cassius. 17.

Nota hic quod lucrum cum alterius iactura nemo facere debet.

1. Si quis. 18.

Vide Glo. in verbo *stipulationes, in l. Manius, §. duorum, & ibi Castren. penult. coll. de legatis 2.* An mādatur videatur reuocatum per mādumissionem, vide hic Bart.

1. Fugitiuus. 19.

An fugitiuus possessionem acquirere possit, declarat hic Glossa.

1. si rem. 20.

Bart. in l. *Aristo, §. Labeo, supra de donation. & in l. si quis aliam. §. eod.*

1. Si decem. 21.

Bar. in l. *decem, supra de verborum obligat. & Castren. hic.*

I. Filius familias. 22.

Vide glossam *Institut. quibus aliena. licet vel non, in §. fin. in verbo condemnabitur*. Vide l. 7. C. de rebus cred. & l. 23. C. de pact.

I. Solutione. 23.

Textus in can. *quaris, de consecrat. distint. 4.*

I. Vbi fideiussor. 24.

Releuet. Releuare Galli verbo *dechargerv-* tuntur.

I. Ex parte 25.

Pro intellectu huius legis, vide l. *si testamen* to, §. I §. de fideicom.

I. Si creditor. 26.

Acceptilatio an liberet debitorem, vide hic D. Gothof.

I. Etiam. 27.

Eiustionis promissio emptoria venditori debetur.

I. Debitores. 28.

An soluens minus legitimo administrato- ri liberetur Glossa hic.

I. Cum stichus. 29.

Ioannes Robertus libro 1. *recept. lect. cap. 36.* Cuiacius libro 15. *obseruat. cap. 24.* Robertus 2. *animaduert. 2. Mercat. 2. notar. 31.*

I. si debitor. 30.

An generalitas sit euitanda, Glossa in *cap. ad hac, extra de rescript.*

I. inter. 31.

In operibus artificialibus in quibus verti- tur ingenium & disciplina, in dubio intelli- gitur personæ industria electa, Felin in *ca. cum omnes, extra de constitut. Rom. sing. 670.* Ludo. Burg. ad l. *si subiiciant, numero 131. D. de ind.*

Adde Abb. in *cap. 10. numero 2. de precario.* & faciunt ad hanc legem dicta per Aret. in §. *usufruct.* *Institut. de usufruct.* & an ex iusta causa quis possit expedire per alium? vide l. *de polli- cita. & quod possit, vide Gloss. in c. 1. §. si autem, d. l. Corradi.* & an quis per substitutum Barto. in l. *continuum, §. si ab eo, de verb. oblig.* Bart. in l. *nemo, supra de duob. reis.* & ibi Alex.

I. si seruus. 32.

Vide Aretinum *Instit. quibus alien. licet, vel non, in §. in glo. liberaliter, folio 274. numero 175. repet. 3.* Hæc lex declaratur *si quis seruo, §. eod.*

I. Qui sibi. 33.

Bart. in l. *opus auersione, supra locati.*

I. Qui hominem. 34.

Paulus 5. *sen. tit. 8. §. unico.*

I. Quod seruus. 35.

Bart. in l. *eum qui ita, §. qui sibi ad finem, D. de verb. oblig.*

I. Si pater. 36.

Brissionius libro 4. *select. cap. 10.* August. lib. 1. *emend. cap. 6.* Rhodiginus libro 2. *select. antiq. cap. 53.* Arillot. libro 7. *hystor. anim. cap. 4.* Gel- lius libro 16. *noct. att. cap. 2.*

I. Quotiens. 37.

Molinæus d. *operis, par. 2. numero 58.* Bartolus in l. *ex duobus, supra de duobus reis.*

I. Cum quis. 38.

Cuiacius libro 7. ad *African. fol. 139.* Seneca 4. *de benef. 59.*

§. si debitorem. 1.

Vide Castrenf. post Gloss. & Bart. in l. *qui mihi donat, am de donat.*

De tacitis conditionibus, vide Oldender- pium in *Topica, numero 5.*

§. De peculio. 2.

Cuiacius libro 11. *obser. cap. 34.* Bartolus in l. *non quocumque in princip. D. de legat. 1. & in l. inter stipulantem, §. si rem, D. de verb. oblig.*

I. si soluturus. 39.

Cuiacius libro 8. ad *Africanum, folio 206.* A- lex. *cons. 102. vol. 1.*

I. Si pro me. 40.

Actio an & quomodo nobis queratur, per factum liberæ personæ, vide hic Bart.

I. Reo. 41.

Hunc textum allegat Bart. in *Rubrica, Cod. depositi, in questione nona.*

I. sed nec. 42.

An & quomodo fiat solutio, vide hic D. Gothof.

I. in omnibus. 43.

Liberato principali accessorium itidem li- beratur ipso iure.

I. in munerationibus. 44.

Molinæus in *notis intellectibus*. Bar. in l. *sicut, §. supernacuum, D. quibus modis pignus vel hy- poth. soluit.*

I. Callippo. 45.

Nicolaus Valla *de rebus dubiis &c. tract. 11.* vide Angelum in l. *insulam, & Imolam* ibi- dem in 9. *fall. regul. D. de ver. oblig.* * Bald. *Nov. tract. de dote, par. 6. priu. 54.*

I. Si quis. 46.

Pet. Fab. 1. *Semst. 24.* Cuiacius lib. 19. *obsc. 38.*

I. in pupillo. 47.

Vide Bart. in l. 1. §. *impuberes, D. com. Decis. lex finalib. circa fin. D. de reg. iur.* Gomef. *inst. de actionib.* qui de prædictis facit mentionē, in §. *actiones autē, in 9. col. in l. not. Locupletior quis di-*

quis dicatur intellige, vt per Dec. in l. ex pœnalibus, de reg. iur. Cyn. in l. fin. Cod. de in integr. restitut.

l. Tiria. 48.

Quæfada quæstion. iur. cap. 15. Cuiacius libro 15. obser. cap. 12. An per dationem in solutum probeatur possessio, vide Spec. in m. de employ. numero 52. & 57.

l. solutam. 49.

Hanc legem limita, vt per Baldum in l. 1. C. de except.

l. si cum. 50.

Vide Bart. in l. 1. in princ. de pactis. Bart. in l. 1. D. solut. matrim. Marfil. sing. 57. l. cum de debito, supra de probat.

l. dispensatori. 51.

Pro intellectu, vide Arcet. 9. praiudiciales, Instit. de action. Facit autem hic l. 38. §. 3. supra eod. hoc titulo, quam hic coniunge.

l. satisfactio. 52.

Quæ sit differentia inter satisfacere & soluere, vide Doct. in l. 1. D. qui satisf. cog.

l. Soluere. 53.

An & quomodo ignorantis meliorem conditionem facere possimus, declarat Gloss.

l. Solutionis. 54.

Quoniam hæc lex satis est difficilis & intricata, vide ad eam Bart. hic.

l. Qui sic soluit. 55.

Limita l. vt per Gerar. sing. 26. Corrasius ad l. frater à fratre, D. de cond. indeb. 8. par. numero 13. postius ibi, numero 5 Bart. in Auth. et qui. C. de bo. auth. iud. poss.

l. Qui mandat. 56.

Iunge hic l. 180. §. de reg. iur. & tit. Instit. quibus modis tollitur oblig.

l. si quis. 57.

Vide Bald. in l. si quando, §. 1. supra de leg. 1. & l. insula, D. de verb. oblig.

l. si quis. 58.

Bart. in l. si procuratori falso, D. de condict. ob causam.

l. Si ira. 59.

Dyn. in cap. ratum, vers. quæri potest de regulis iuris in 6.

l. Is qui. 60.

Præscriptio successoris auctoris liberatio nem inducit l. 54. supra de euiction.

l. dispensatorem. 61.

Cuiacius 8. ad Affrican folio 150. Spec. tit. de defensore.

l. Si debitor. 63.

Coniunge hic l. 55. §. de pact. & l. 56. §. eod.

l. Cum iussu. 64.

Facit hic l. si operas, D. de doli mali & metus except.

l. si filia. 65.

Dos an & quomodo solui, furiosi filie à marito suo diuertenti, vide hic Gloss.

l. si pupilli. 66.

Vide l. si à furioso, supra de reb. cred. & l. si cum dotem, in fine, supra soluto matrim.

l. si quis. 67.

De vera huius loci lectione disputat Rufardus & Concius hic.

l. seruus. 68.

Bart. in l. conditionibus, §. de conditionibus & demonstrationibus.

Deprauatà esse à Triboniano sententià in hac lege, tradit Ant. Fab. lib. 17. C. de test. cap. 15.

l. si hominem. 69.

Vide l. 4. in fine, supra de re iudic. l. 20. supra eod. & l. 27. supra de nexalibus.

l. Quod certa. 70.

Zafius in l. stipulatio ista, §. incertam, supra de verbor. oblig. Socinus in reg. Doctor. 77.

l. Cum decem. 71.

Vide l. qui hominem, §. 1. supra eodem, & l. si ex duobus, §. 1. supra de duobus reis.

l. Qui decem. 72.

Cuiacius libro 8. ad Affrican folio 207.

§. Cum stichum. 1.

Molinæus ad consuetud. Parisien. tit. 1. §. 13. Gloss. 11. num. 3. Negusantius tract. de pignorio. par. 5. membro 3. par. 2. in princip.

§. stichum. 4.

Alciat. libro 1. parerg. cap. 26. Cuiacius lib. 18. obser. cap. 20. cum §. non idem in l. Mausius, D. de reg. 2. 388. folio 389. Connanus, vide Glossam in verb. stipul. in l. Mausius, §. eadem, & ibi Castr. in pen. col. de leg. 2. folio 195. numero 21. repet. 6. Soc. regula causa ana 42.

l. Ob trigenta. 73.

Pecunia redacta ex pignore vendito, in quam causam conuertatur, Glossa. hic.

l. id quod. 74.

Vide l. 22. supra de pignorat. act.

l. Sicut. 73.

In acceptilatione & liberatione, quæ verba intelligantur, vide hic D. Gothof.

l. Modestinus. 76.

Vide Socin. l. 2 §. si tamen, in 3. col. circa fin. D. de verb. oblig. & Ruin. ibi in v. char. ali.

DD ij

rer loquentem ad textum, & vide ad quid al
leget hunc textum Bar. in l. fin. de duobus reis.
& in Auth. in 12. quest. de duobus reis. Modum
consequendi cessionem post solutionem, vi-
de per Ang. in l. cum is, supra de fideiuss.

* Pro intellectu huius legis vide Anto-
nium Fabrum lib. 11. coniecturarum cap. 9.

I. in liberto. 77.

Nulla antiquior obligatio est in liberto,
quam primo instanti libertatis.

I. si alieni. 78.

In nummis vel pecunia numerata, sola im-
mixtione transfertur dominium declara vt
per Iasonem ad l. singularia, numero 12. D. si
certum petat. Hippol. Rimi. Instit. quib. alien.
lic. vel non, §. 2. num. 54. vide Doctor. Modern.
l. singularia super Gloss. 1. si certum pet. & ibi Go-
zard. in cap. 21. in l. 2. §. appellata, in fine, D. eod.
An autem & quomodo reconcilietur solutio,
vide hic Glossam.

I. pecuniam. 79.

Longa manu. quid his verbis intelligendum
sit, declarat hic D. Gothof.

I. prout. 80.

Hac de re, vide l. nihil tam naturale, D. de
reg. iur. & quæ ibi dixi.

I. si stipulatus. 81.

Actus nudi ministerij, non transeunt ad he-
redem.

I. si cum. 82.

Limita hanc legem per Ioannem Andr. in
addit. ad speculatore. m.

I. si tuo seruo. 83.

Qui soluit debitum, naturaliter tantum
non repetit.

I. Egisti. 84.

Petrus Faber 1. Seme. 23.

I. solidum. 85.

An minus soluat, qui moram in soluendo
committit. vide hic D. Gothof. * Cuiac. ad l.
iurigenium 7. §. patronum. 8. D. de pact.

I. Hoc iure. 86.

Baldus in l. falsus, C. de furtis.

I. Quodlibet. 87.

Constitutus ad administrandum soluere
creditoribus potest.

I. Filia. 88.

Ad huius legis intellectum, vide Bald. in l.
qui alienam, §. quanquam, supra de neg. gest.

I. Ex pluribus. 89.

Bartolus in l. si in stipulat. supra de donationi-
bus.

I. Filius. 90.

Facit hic l. 22. §. 1. 31. in si. supra de minoribus.

I. Si debitor. 91.

Vide quod notat Bald. in l. finali. C. de con-
stit. pecun.

I. si mihi. 92.

Nota hic manumissionem in quibusdam
morti esse similem.

I. si duo rei. 93.

Cuiacius lib. 11. obser. c. 34. folio 495. post nu-
merum 10. tractatum §. Bar. in l. naturaliter, §.
nihil commune, supra de acqu. poss.

I. si is cui. 94.

Cuiac. libro 3. obser. cap. 28. Bart. in l. 1. circa
finem, D. si cert. per.

I. stichum. 95.

Gilbertus Regius libro 2. §. v. in p. cap. 20. A-
ret. conf. 121. in fine.

§. Quod vulgò. 3.

Cuiacius d. cap. 34. §. libro 15. cap. 11. An ap-
pellatione rei veniat fideiussor, vide Lud.
in l. 1. §. de fideiuss. * Emendatur hic. §. ab An-
tonio Fabro. lib. 8. coniecturarum cap. 4.

§. Naturalis. 4.

Vide Ozer. in rub. Instit. de obligat. in vlt.
coll. Naturalis obligatio pacto & iurciurando
tollitur ipso iure, quod prodest fideiussori,
adde Alciat. lib. 4. paradox. cap. 7. vbi quod hic
verbum iuncto pacto intelligitur de pacto vesti-
to, contra autem quod intelligatur de pacto
non reprobato à lege, tradit Corraus lib. 1.
miscell. cap. 1. ad intellectum huius textus, ad-
de mod. nostros ad prin. Instit. de oblig. num. 18.
Bello. lib. 2. supput. cap. 1. Zucchar. ad rubr. C. de
pactis, nu. 86. Limita illud, quod per istam l.
solet dici, vt per Bald. in l. eius qui in provincia,
si cer. per. quem refert Iason in l. rogasti, §. si si-
bi in 3. notab. & ibi per Dec. si cer. per. Et ad §.
quod vulgò, vide Gloss. in verb. plenior, mihi
nō videtur verū id, quod dicit ibi. Sed intel-
ligerē ibi ego plenior, id est, cū fideiussor nō
sit quē principaliter obligatus, & ratio pos-
set esse, quia si est tantū fideiussorio nomine
obligatus, & heres debitoris efficitur, cōfun-
detur obligatio, & efficitur principalis. Et ita
diceretur per fideiussionem pro se ipso obli-
gat⁹, quod nō potest esse. l. heres. §. seruo tuo, de
fideiuss. Pac. in l. frater à fratre, D. de cond. indebi-
* Cuiacius ad l. 1. D. de pactis.

§. Si mandato.

* Hunc §. Explicat Antonius Faber lib. 11.
coniecturarum cap. 10.

§ Vsumfructum. 6.

Emanuel Costa libro 2. select. ca. 10. Cuiac.
15. obs. cap.

15. obf. cap. 11. & libro 11. cap. 34. & 7. ad Affric.
folio 136. in fine.

*Antonius Faber lib. 17. Coniectur. cap. 13.

§. Si creditor. 8.

Cuiacius libro 15. obf. cap. 12. Compensatio-
ne nemo ipso iure liberatur.

1. Pupilli. 96.

Petrus Faber in tit. D. de reg. iur. pag. 211. Ad
huc textum dum loquitur de interdicto frau-
datorio, vide Iasonem Inst. de actionibus, & si
quis in fraudem, in fin. pen. coll. Delegatio tuto-
ris liberat debitorem pupilli.

§. Cum pupilla. 1.

Folio 233. numero 10. repe. 7. Actione extin-
cta quæ reuiuifcat, an directa, an utilis. Bart.
hic.

*§. Soror.

*Antonius Faber lib. 12. Coniecturar. cap. 7.

1. Cum ex pluribus. 97.

Lucius libro 6. & Cicero libro 3. Officior.

1. Qui res. 98.

Curtius libro 2. eiusd. aff. artem, cap. 34. Cyn.
in l. 1. C. si aduersus transaction. Spec. in tit. de in-
tegr. sti.

§. Aream. 8.

Fornerius lib. 2. select. cap. 16. Corrafius lib.
3. miscell. cap. 13. Marc. Mant. sing. 201. numero 2.
folio 871. Ibi maximam vide l. Inter quos, & ad-
munt, de dano infecto. An extincta obligatione
fufcitetur alia. Bart. hic.

1. Debitorem. 99.

Hotomanus 8. illustrum quæst. Cuiacius 5.
ad Affricanum.

1. Quæro. 100.

Fornerius, supra dicto loco. Hotomanus 15.
illust. quæst.

1. Paulus. 101.

Botticel ad l. cum quid si cert. pet. nume. 33. &
ad textu, & Bart. hic vide Boer. decis. 317. Soc.
conf. 144. libro 1. & 142. libr. 1. Tiraq. de retract.
par. 2. §. 1. gloss. 18. num. 16. Alb. Brun. in tract. de
Aug. Corrafi lib. 3. miscell. cap. 13. per tot. Bald. ad
l. quicumque, C. de ser. pub. num. 26. Roman. sing.
419. quod tempus: pecuniæ valor si mutetur,
quod solutio debet fieri ratione valoris qui
erit tempore solutionis. Bolog. off. 16. fol. 49.
numero 23. repetitionum 2. De mat. huius le-
gis, vide per Iasonem in l. 2. §. 1. supra si cert.
petat.

§. Palulus. 1.

Pro intellectu huius §. facit Bartolus in l.
qui falsam, infra de fals.

1. Creditor. 102.

Alciatus libro 2. diffundit. cap. 23. Forcatulus
Necyom. dial. 6. num. 1. Curtius dicto libro 2.
cap. 8. Corrafius libro 1. miscellaneorum, cap. 9.
vel 8. Cuiacius 8. ad Affricanum.

Si creditoris vel tutoris culpa non præces-
sit, periculum pecuniæ pertinet ad debitorem
vel pupillum, Botticel. ad l. quod te, D. si cert.
pet. numero 33. Plin. libro 34. cap. 1. Alex. in l. li-
berta, D. solutio matrim.

1. Cum ex pluribus. 103.

Alexander consilio 2. volum. 4. Bartolus con-
silio 37. volumine 1. & Alexander consilio 5.

1. Ante restitutam. 104.

An soluta ab herede ante restitutam here-
ditatem rata habenda sint, Gloss. hic.

1. Quod dicimus. 105.

Alexander ab Alexandro libro 6. genial.
dier. cap. 10. Alciatus libro 2. parerg. cap. 8. Me-
noch. de arbit. iurac. libro 2. cap. 27. Imola in l.
ita stipula. in principio, supra de verb. oblig.

1. Aliud. 106.

Bart. in l. si cum fundum, supra de pactis.

1. Verborum. 107.

Cuiacius libro 1. obf. cap. 38. §. 1. Instit. quibus
modis l. oblig.

1. Et qui. 108.

Cuiacius dicto libro 1. obf. cap. 38. Bald. in l.
fi. Cod. de const. pec. Cyn. in l. generaliter, Cod. de
non num. pec.

1 it 4. De acceptilatione.

Cuiacius libro 5. obf. cap. 36. Quid autem sit
acceptilatio, vide per Cuiaciū in paratitlis.

1. Acceptilatio. 1.

Hotom. libro 3. obf. cap. 18. §. 1. Instit. quibus
modis tollitur oblig.

1. Pupillum. 2.

Pro confirmatione huius legis, vide tex-
tum in l. cum hi, D. de transact.

1. Per procuratorem. 3.

Hotomanus illustr. quæst. 32. & 33. Cuiacius
libro 15. obf. cap. 16.

1. Acceptilatio. 4.

Ratio huius legis est, quoniam est actus
legitimus.

1. In diem. 5.

Alciatus libro 3. parerg. cap. 5. An & quæ sit
acceptilationis & solutionis similitudo, de-
clarat hic Glossa.

1. Pluribus. 6.

Verba liberationis generalia ad quæ res
ferantur, Bart. hic.

DD liij.

I. Sanè. 7.

Continet & hæc lex modum faciendæ acceptilationis.

I. An inutilis. 8.

Forcatulus *Necym. dialog. 5. Molinæus ad l. 1. §. si quis ita, numero 40. & 41. de verb. oblig.*

Ad hunc textum dum in fine dicitur quod iurifgentium sit acceptilatio, intellige quantum ad capacitatem, quod tam liberi quam serui possint ea vti mod. *ad rubr. D. de verb. oblig. & ibi Hier. Verin. num. 172. Iacob. Nig. num. 89. Riminal. ad princ. inst. de dom. nu. 187. usque ad 189. Bald. in l. non codicillum, Cod. de testament.*

* Cuiac. *ad l. iurifgentium, ff. de pact.*

I. Pars. 9.

Facit hic l. 9. §. 1. *supra de solutionibus.*

I. sed & si. 10.

Acceptilatio est iurifgentium approbatione.

I. species. 11.

Alteri adquirit qui eum liberat, qui liberatur sit locupletior, quamvis ea reuera nihil accrescat, tamen hodie ipso ditior est, quod nihil decrescit, quippe nihil diminui species est lucri.

I. Quod in diem. 12.

Quis sit huius legis sensus, declarat hic D. Gothof.

I. Et per. 13.

Alciar. *libro 8. parerg. cap. 2. Corsetus in Rub. de iureiur. quæst. 6. Hotom. lib. 3. obs. c. 12. * Repet. 6. fol. 138. num. 49.*

§. si quis. 3.

Cuiacius *libro 13. obser. cap. 12. An fideiussio præcedere obligationem possit, declarat hic D. Gothof.*

§. tutor. 10.

Molinæus *ad d. §. si quis ita, num. 4. quare autem tutor, curator, aut similes non possint accepto ferre, declarat hic Bart.*

I. nisi. 14.

An & quo casu non valeat acceptilatio, vide hic Glossam.

I. si is qui. 15.

An superflua noceant in obligationibus, notat Glossa hic.

I. si ex pluribus. 16.

Nota hic acceptilationem solutioni comparari.

I. Qui hominem. 17.

Vide Bart. *in l. 2. §. si ramen, D. de verb. obl. & ibi post eum alij, maxime La. in 2. coll. vers.*

respond. tu posses. An & quæ sit differentia inter solutionem & acceptilationem.

I. Et vno. 18.

Stipulatio generis alternatiui diuidua est. * Cuiac. *ad l. iurifgentium, D. de pact.*

I. si accepto. 19.

Vaconius *libro 3. declaration. 69.*

I. si accepto. 20.

Cuiacius *libro 5. obs. cap. 36.*

I. si sub. 21.

Vide l. 4. & l. 12. *supra eodem.*

I. seruus. 22.

Molinæus *ad d. §. si quis ita.*

I. si ego. 23.

Facit l. 1. C. de cupressis, *libro 11. tit. ult.*

Tit. 5. De stipulationibus prætoriiis.

Goueanus *libro 1. variar. lect. c. 33.*

I. Prætoriarum. 1.

Quæ dicantur stipulationes iudiciales, vide §. 2. *Inst. de iur. stip.*

§. Cautionales. 2.

Ad gloss. mag. in fi. vbi alij dicunt quod nouatur emptio, vide Bartol. *in l. ita stipulatus, in 14. coll. D. de verb. oblig. & ad prin. vide Alciar. libro 1. par. ad. cap. 1.*

§. Stipulationum.

Cuiacius *libro 9. obser. cap. 5.*

I. Prætoriar. 2.

Prætorias stipulationes, aliàs contineri dicit hoc loco Paulus rei restitutionem, sive de re restituenda cauere, vt ait, *l. inter stipulant, §. Sacram, in fin. D. de verb. obl. & has esse indiuiduas, quia res pro parte rectè restitui non pot., l. si duo, D. de positi, aliàs verò continere incertam quantitatem, id est, quod stipulatoris interest, vel quod idem est, quæti ea res est utilitate stipulatoris & has diuiduas, quia in pecuniæ præstatione esse desinat cuius facillima partitio est.*

Vide Dec. *in l. plus cautionis, D. de reg. iuris, in §. incertam. Bar. in l. 4. §. Caro, in 2. q. de verb. obl. & post eum ibi alios Doct. maxime Soc. col. 25.*

§. sicuti. 1.

Stipulatio de operis noui nuntiatione, quæ vicinorum molitur opus aliquod nouum, vicinorum nuntiatione nouum opus repromittit, & satisfactum de opere restituendo, id est de deponendo eo quod fecerit, vel reponendo eo quod deposuerit, si iudicatum erit in eo ei non fuisse faciendum nouum opus, *l. stipulatio, D. de noui oper. nunt. hæc stipulatio indiuidua est, quia opus restitui non potest pro parte dict. l. stipulatio, §. quasi.*

§. *quæstum* & l. 4. §. *ult.* D. de verb. oblig. quasi diceret hoc loco Paulus, operis restitutio ætus indiuiduus est, sicut & operis institutio l. stipulationes non diuiduntur, D. de verbor. obl. & generaliter facta omnia sunt indiuidua.

§. incertam. 2.

Duarenus libro 2. annuvers. ca. 11. Molinæus de diuiduis & indiuiduis, part. 2. numero 445.

l. Generaliter. 3.

Vide l. 53. supra de procuratoribus.

l. Prætorie. 4.

Facit l. 25. §. 15. supra de noui operis nunciat.

l. in omnibus. 5.

Alter alteri non stipulatur in stipulationibus extraiudicialibus.

l. in omnibus. 6.

Prætorie stipulatio pœnæ stipulatione nõ vitiatur.

l. Prætorie. 7.

Duarenus libro 1. disquis. annuvers. cap. 14.

l. Paulus. 8.

Paulus libro 5. sent. tit. 9. §. 1.

l. in prætorie. 9.

Cuiacius libro 9. obser. cap. 5.

l. Si præses. 10.

Oldendorp. c. 5. de testibus, & 69. de excep. numero 29.

l. in huiusmodi. 11. & ult.

Facit §. 7. Inst. de verbor. oblig.

tit. 6. Rem pupilli vel adolefcentis saluam fore.

Hæc stipulatio communis & cautionalis dicitur.

l. Cum pupillo. 1.

Facit hic l. 4. §. 4. infra eod.

l. Si pupillus. 2.

Forcatulus Nemyom. dialog. 90.

l. Aut dare. 3.

An & quis dicatur seruus publicus, declarat hic D. Gothof.

l. Non quasi. 4.

Negotiorum gestio exerceri potest etiam antequam administratio finia.

l. si filius. 5.

Agitur hic de stipulatione rem saluam fore, qua iis cauetur qui sub tutoribus vel curatoribus agunt, & de stipulatione ratam rem dominum habiturum, qua procurator vel defensor cauit dominum ratum habiturum, quod

cum stipulatore egerit, & contraxerit, & de stipulatione duplæ quam euictionis nomine de venditore emptor stipulatur, quæ omnes prætorie stipulationes sunt, hæc autem lex quinta de stipulatione rem saluam fore.

l. seruum. 6.

Corrafius tomo 1. pag. 342. Molin. ad l. 1. in prin. num. 419. & 200. de verb. obl. vide Doct. in l. 1. in prin. D. de verb. obl. Et Ruin. ibi in 6. & 9. char. vide Gloss. in l. mulieri, de verb. obl. & Gloss. in §. pupillus, in verb. multum. Instit. de inutilib. stipul. quas reprobât Doct. in d. 20. §. pupillus maxime Aret. in fin. illius §. Et Ozer, ibi in notab. & in d. vers. multum, Repet. 6. folio 36. numero 52. folio 108. numero 32. folio 185. nu. 20. & 22. folio 143. num. 65. & 73. repet. 6.

l. Datius. 7.

Facit hic l. 17. sup. de testament. tut.

l. Et si. 8.

Coniunge hic l. 61. supra de iure dot.

l. Cum pupillus. 9.

Rei & bonorū appellatione nomina comprehenduntur.

l. Si postea. 10.

Corrafius libro 2. miscell. cap. 12. Cuiacius libro 3. ad Africanum folio 27.

l. Cum rem. 11.

Res pupillo salua non intelligitur, quando ei res non præstat.

l. Si plures. 12.

Corrafius libro 8. miscell. cap. 12.

tit. 7. Iudicatum solui.

Cuiacius libro 10. obser. cap. 29.

l. in stipulatione. 1.

Facit hic l. 31. supra de re. iudicata.

l. Cum lite. 2.

Nicolaus Valla de rebus dub. & c. tractat. 15.

l. si quis. 3.

Procurator constituitur mandato vel ratione habitatione.

l. is autem. 4.

Vide l. 3. §. 1. supra de administ. tutor.

l. iam tamen. 5.

In addit. Ma: h. sing. 115. numero 2. folio 270.

l. iudicatum. 6.

Coniunge hic l. 5. §. 2. sup. eod.

l. Si ante. 7.

Augustinus libro 3. emend. cap. 9.

l. Si petitor. 8.

Astor & reus idem esse non potest.

DD iiii.

I. Iudicatum. 9.

Concordat l. 2. §. 2. *supra de stipul. seruorum.*

I. Si ad. 10.

Molinæus *de diuid. & indiuid. par. 2. nu. 524. cum seq.*

I. si seruus. 11.

Cuiacius libro 1. *obser. cap. 29.*

I. Si reus. 12.

Vide l. 2. *supra de in ius vocand.*

I. Cum quærebatur. 13.

Bremodicium quid, vide Cuiacium *ad l. 7. in fine, supra de minor.*

I. Si ex duobus. 14.

Molinæus *d. par. 2. nu. 520. & 521.*

I. Hæc stipulatio. 15.

Cuiacius *lib. 6. ad Affric folio 92.*

I. Ex iudicatum. 16.

Idem Molinæus *d. par. 2. num. 54.*

I. Ex clausula. 17.

Defendi non dicitur quod insolidum non defenditur.

I. Vir bonus. 18.

Indefensus non dicitur, qui accipere iudicium non cogitur.

I. Nouissima. 19.

Stipulatio iudicatum solui, an & quomodo committatur, D. Gothof. hic.

I. Cum apud. 20.

Molinæus *d. par. 2. ex num. 530.*

I si vnus. 21.

Tunge hic l. 14. *supra eod.*

Tit. 8. Rem ratam haberi & de rati habitione.

Baro *ad tit. de fideiuss.*

I. Cum quis. 1.

Vide l. 71. *supra de fideiuss.*

I. in stipulatione. 2.

Facit hic l. 11. *C. de procur.*

I. Cum minor. 3.

Rænaldu Corfius libro 3. *indagat. cap. 8.*

§. Falsus. 1.

Math. in l. 1. *C. quando prouoc non est necess. nu. 35 fol. 346 folio 172. num. 144. repet. 4. & fol. 319. num. 164. repet. 8.*

I. Procurator. 4.

Interesse consideratur aliquando in lucro.

I. Non tantum. 5.

Ad intellectum huius legis, vide hic Bald.

I. Tutore. 6.

Adde l. 39. *in fin. supra de procur.*

I. si is cui. 7.

Vide l. 3. §. 7. *supra de bonorum possessionibus.*

I. Procurator. 8.

Inter dominum & seruum non est utilie obligatio.

I. Actor. 9.

Quintilian. libro 6. *cap. 3. Cicero 11. ad Atticum 10.*

I. interdum. 10.

Vide l. 5. §. *conueniuntiales, supra de verborum obligation.*

I. Vel pascitur. 11.

Tunge hic l. 20. *infra eodem.*

I. Quo enim. 12.

Facit hic l. 13. *supra de solutionibus.*

I. si commissa. 13.

Hæc lex initio docet, commissa stipulatione de rato: id est domino nõ habente ratum, domino non approbante, quod procurator gessit in tantum competere actionem, in quantum stipulatoris interest, quod quidem Paulus in hac lege æstimat de damno dato vel lucro intercepto stipulatoris.

I. in quantum mea interfuit.

Ergo in æstimationem eius quod interest venit, non tantum damnum datum id est diminutio patrimonij nostri, quodve patrimonio nostro abest: sed etiam quod patrimonio nostro non accessit, id est lucrum interceptum, nam & lucrum interceptum damni species quædam est, l. 2. §. *merito, D. ne quid in loc. pub.*

I. Si quis. 14.

Vide l. 15. §. 9. *supra quod vi aut clam.*

I. Amplius. 15.

Bellonus libro 2. *d. disputat. c. 9. vide Doct. ad l. fin. C. de edend. vbi Dec. num. 8.*

I. si in debitum. 16.

August. *tit. 9. cap. 9.*

I. Cum debitore. 17.

I. si procurator. 18.

Curtius libro 1. *enr. ad f. arr. m. c. 53. Molin. d. num. 174. & d. num. 8. folio 210. numer. 137. repet. num. 6. folio 221. & 150. repet. 10.*

I. in stipulatione. 19.

Vide l. 18. §. 1. *in fine, supra de uolo.*

I. Non.

1. Non solum. 20.

Facit l. 40 §. 1. *supra de procur.*

1. Ne satisfatio. 21.

Adde l. 65. *supra de procurat.*

1. si sine iudice. 22.

Ratum haberi non potest quod non est.

1. Procurator 3.

Nora hic inspicere quod cuenire solet.

1. Bonorum. 24.

Forcatulus *Necyom. dial. 79. vide Bart. in l. 1. col. 3. C. qui admitti*, dum refert solutionem Jacobi Burigar. & ibi ceteros. Pro intelligentia istius textus, vide Alex. in l. 1. C. qui admittitur. num. 15. in fin. chart. 72. Pro declaratione etiam & intelligentia, vide Bart. Soc. in l. quod meo, n. 2. ff. de acquir. poss. f. 159. Cagnolus de regul. iur. Cuiac. tract. ad African. 4. folio 62.

1. Pater. 25.

Cuiacius 6. ad African. folio 39.



LIBER XLVII.

Titulus primus.

De priuatis delictis.

DVarenus lib. 1. disput. anniuers. c. 3. vide Clarus §. 1. q. 1. Gomefium c. 1. delictor. num. 9.
* Extat epitome delictorum ac cautiarum criminalium Petri à Plaza.

1. Civilis. 1.

Clarus §. sent. §. 1. q. 1.

§. Hæredem. 1.

Ræuardus lib. 3. varior. cap. 8. Vide Bart. hic numero 7. & sequentibus.

1. Numquam. 2.

Vide in hanc regulam hotoman. 27. illust. quæstion.

1. Si quis. 3.

Harmen. 8. sent. 4. §. 15.

Tit. 1. De furtis.

Jacobus Ræuardus de a. thorit. prudent. cap. 13. Menchaca illust. controuers. ap. 48. Menoch. de arbit. iudic. cap. 1. §. Egidius Bollius in ulo de furtis, Clarus §. f. r. um.

1. Furtum. 1.

Alciat. lib. 1. disput. cap. 10. & lib. 2. præermis. Rhodiginus lib. 10. antiq. lect. c. 6. Forcatulus.

Necyom. dial. 29. Vide Bart. in l. ex hoc iure in 6. col. vers. 3. de iust. & iur.

* Adde adhunc textum in simili Rimin. Instit. de donat. ad princ. numer. 202. Anton. Aug. ib. 4. c. emend.

1. Furtorum. 2.

Paulus libro 2. sent. tit. 41. §. 2. Ant. Aug. libro 5. emend. cap. 4.

1. Fur. 3.

Alciat. d. lib. 1. Forcatul. d. dialog. 29. Ferrandus lib. 1. explic. iur. cap. 42.

1. Quo destinauerit. 4.

Fur manifestus non est, post diem furti commissi deprehensus.

1. siue igitur. 5.

Pithoeus in notis ad 7. collationum legum Mosaicarum.

1. Quamuis. 6.

Pithoeus in notis ad fragmenta iurisconsultorum, pag. 7.

1. si quis. 7.

Paulus 2. sent. tit. 31. §. 8. * Cuiac. tract. 1. ad African.

1. Nec manifestum. 8.

Paulus libro 2. sent. tit. 31. §. 2.

1. Ei qui. 9.

Clarus §. sentent. 6. Bossius ca. de rapinis, numero 36. * Antonius Faber lib. 16. consuetudinum capite 12.

1. Cuius. 10.

Paulus libro 2. sent. tit. 31. §. 4.

1. Tum is. 11.

Facit hic l. 12. §. 1. & l. 76. §. 1. supra hoc tit.

1. itaque. 12.

Paulus 2. sent. tit. 1. §. 16.

§. sed etsi. 2.

Augustinus libro 1. emend. cap. 3. Zoannetus restitut. cap. 12. Cuiacius libro 11. obser. cap. 11. & libro 16. cap. 30. Robertus Aurel. libro 2. recept. lect. cap. 9.

1. is cui. 13.

Cedi actio furti creditori à debitore potest.

1. Eum qui. 14.

Cardin. in clement. indecorum, extra de blas. & qual.

1. Creditoris. 15.

Paulus 2. sent. tit. 31. §. 18.

1. serui. 17.

Corrafius a. l. a. r. e. a. f. r. a. v. e. num. 39. de condition. Limit. & per Paul. Cast. in l. cum a. cum, de iur. n. §. 8. & vide quæ circa illud tex.

tum dicat Bart. in l. frater. & ibi doct. maxime Grat. qui per illum textum tradit nouam rationem, quare obligatio civilis non possit esse inter patrem & filium, folio 266. numero 70. repetitionum 2.

I. Quod dicitur. 18.

Alex. ab Alex. cap. 10. lib. 6. genial. dier. Cuiac. libro 12. obs. c. 23.

I. In actione. 19.

Vide Gloss. in l. i. §. si quis argentum, supra depositi.

I. Cum xs. 20.

Stellionatus tenetur qui xs pignori dedit, idque aurum esse affirmavit.

I. Vulgaris. 21.

Plin. libro 18. cap. 3.

§. Qui furti. 7.

Vide doctrinam Bart. in l. sacularij, Cod. de extrinord. crim.

I. si quid. 22.

Varro libro 4. de lingua Latina.

I. Impuberem. 23.

An ætatis habeatur ratio in delictis, declarat hic D. Goth.

I. Nec minus. 24.

Condici res furtiua an & qua ætate possit Glossa hic.

I. Verum est. 25.

Gellius libro 11. cap. 11.

I. si apes. 26.

Hieron. Magius libro 1 Miscell. c. 3.

I. Qui tabulas. 27.

Paulus libro 2. sent. tit. 31. §. 22.

I. Sed si. 28.

Quis furto instrumenti, adiciere videatur declarat hic Gloss.

I. Hoc amplius. 29.

Oldendorp. claf. 2. act. 1. num. 6.

I. si hæreditariæ. 30.

Oldendorp. claf. 2. act. 1. num. 6.

§. si quis. 1.

Furti etiam tenetur, vt optimè declarat Labeo, is qui tabulas instrumentorum, rei publicæ, municipij alicuius, aut subripuerit, aut interleuerit, idem etiam esse de cæteris rebus publicis, deque societatibus declarat idem iurisconsultus. An delens instrumentum animo lucrandi sibi vel alteri, teneatur furti, anque si animo iniuriandi & nocendi creditori teneatur damni iniuriæ. Vide hic Bart. & adde Alex. conf. 127. vbi etiam po-

nit quando ex concretatione instrumentorum furtum committatur.

I. Quidam. 32.

In hanc legem August. lib. x. emend. cap. 3.

I. Tutor. 33.

Facit l. 2. supra de tutel. & rationib.

I. Is qui. 34.

Zoannetus rerum quodid. c. 19.

I. si quis. 35.

Coniunge l. 7. C. hoc tit.

I. Qui seruo. 36.

Facit §. 12. Inst. de oblig. qua ex delicto.

§. Item. 1.

Ad doctrinam Bart. ibi in fin. vide Berq. in c. 1. in 220. char. exir. de off. deleg.

I. si pauonem. 37.

Pauonum fera est natura, l. 5. §. 5. de acquir. rer. dom.

§. Qui alienum. 4.

Alciat. libro 2. pratermiss.

§. sed si. 6.

Vide Bart. in l. singularia, in 2. parte, & ibi Castrenf. in 11. colum. D. si cerum per. Vide declarationem Alexan. in l. naturaliter, §. nihil commune, numero 6. de acquirend. poss. ff. dum declarat l. 1. §. Dominus ad Syllan. quæ declaratio conuenit & huic §. licet de eo mentionem non faciat.

I. si iussu. 44.

Facit hic l. 18. in fine, inf. de solutionibus.

I. si socius. 45.

An, quando, & quomodo rei communis furtum fieri possit D. Goth. hic.

I. Inter omnes. 46.

Cuiacius libro 6. obs. cap. 1.

Adde Forcatul. in Necyom. iur. dial. 29. num. 2. Honor. de Perusio conf. 28. num. 15. Inter consilia diuersa ad caus. crim.

§. Rectè. 7.

Forcatul. d. dialog. 29. Ad notata per Bartol. ibi numero 6. vide Bald. ibi in l. qui fuere, de statu hominum, Ang. in tract. malefic. vestem celestem. Hyppol. Mar. in repet. l. fin. q. vlt. D. de iurisdic. omnium iud.

§. Per contrarium. 3.

Facit §. 8. Inst. de obligat. qua ex delicto nascuntur.

I. si dominium. 47.

Ad id quod dicit Bart. ibi in vers. quaro. circa voluntaria.

853

voluntatem furis allegat glot. in §. alia. Inst. de actio. Rurn. in l. Gallus, §. idem credendum, in 37. char. de liberis & posthum.

I. Qui vas. 48.

Forcatulus Necyom. dial. 96.

§. Ancillas. 5.

Puluxus ad l. Atiniam, cap. 7. & 11. Ioānes Robertus recept. lect. 1. lib. c. 6. Cuiacius lib. 15. obs. cap. 29.

I. interdum. 49.

Coniunge hic l. i. C. de iure dotium.

I. in furti. 50.

Crinitus libro 3. de honest. disciplin. c. 13. Math. in l. unic. Cod. de sen. qua pro eo quod inter. numer. 21. folio 331. Intellige vers. sancimus huius legis, in quantum loquitur de contractibus, in qui bus dari est in obligatione, numero 22. ibid.

I. Nam. 51.

Facit §. 16. Inst. ad legem Aquil.

I. si quis. 52.

Paulus libro 2. sent. tit. 31. §. 14.

§. Iulianus. 16.

Adde l. 17. supra de solutionibus.

§. Si titius. 17.

Facit hic l. 48. in fine, supra eodem.

§. si ex duobus. 18.

Congruit hic l. 16. C. de pignorib.

§. Si quis. 20.

Alciatus libro 2. dis. punct. cap. 13. Cuiacius lib. 16. obs. cap. 6.

I. Qui iniuriæ. 53.

Seneca libro 3. de beneficiis.

I. si pignore. 54.

Macrobius libro 1. Saturnal. c. 6.

§. Furem. 2.

Cuiacius libro 14. obs. c. 21.

I. Cum creditor. 55.

Vide l. 7. C. unde vi.

I. interdum. 36.

Fornerius l. selest. 15. Cuiacius libro 15. obs. cap. 37.

§. Qui furem. 1.

Krickovius commun. opin. centar. 3. c. 11.

§. si res. 2.

Puluxus d. libro c. 16.

I. si crete. 57.

Cuiacius libro 16. obs. c. 17.

I. Filio. 58.

Vide l. 14. §. 13. supra eod.

I. Si is qui. 59.

Furti non teneretur qui suum recipit.

I. ancilla. 60.

Cuiacius libro 7. ad Africanum, folio 127.

I. Si seruus. 61.

Cuiacius 1. & 8. ad Africanum, folio 159.

*Et ad l. 4. D. de pactis.

I. Furtum. 62.

Vide l. 1. §. 3. supra de seruo corrupt.

I. Non poterit. 63.

Paulus libro 2. sent. tit. 21. §. 14.

I. A Titio. 64.

Legatum transit recta via in legatarium, vide Rip. ad l. 1. numero 25. & 27. Iaf. 16. 82. & 115. Cra. numero 56. cum seq. & alij omnes repet. D. de leg. primo, Soc. in reg. 221. Iaf. ad l. filius, §. diui, 2. lect. numero 116. de leg. 1. & ad l. seruus, §. fin. numero 9. eodem tit. Doct. ad l. filium, quæ habentem, numero 7. C. fam. ercif. Ang. à Gambel. in trac. de testam. glos. 23. num. 2. volum. 7. traet. Dec. ad l. omnia, num. 5. si certum pet. Rip. ad l. fideicom. numero 50. ad Treb.

¶ Nunc aduerte ad hunc textum, quia ego dico quod ille seruus qui committit furtum non est seruus, neque hæredis, neque legatarij, nõdum adita hæreditate, quod non sit hæredis ante aditam hæreditatem probat hic textus ibi. nec iuc cũ faceret furtum eius fuerit, sed hæredis qui nondum adierat hæreditatē, vt text. princ. ibi ante aditam hæreditatem. quod non sit legatarij, nec verè nec fictè probo. nã legatum non debetur, nisi à tempore aditæ hæreditatis, iuribus vulg. & sic verè non est legatum quod autem nec fictè probo, quia sicut hereditas nondum adita non dicitur heredis, ita nec legatum legatarij. Sed cui⁹ erit ista hereditas vel istud legatum eo tempore dic quod nullius, sed stabit in pèdenti donec adita fuerit, postea autem legatarij legatum, ratio ponitur in fine: quia ea quæ legantur recta via ab eo, qui legauit ad legatarium, transeunt, intellige post aditam hæreditatē, quia alias hereditas stat in pèdenti, & spectantum est, quæ transit in heredem, & in legatarium ante aditam hereditatem, vide Glos. sam magnam in fin. l. si heres seruus, de legat. 1. Traet. 7. Glos. 23. numero 2. folio 2. Repet. 7. folio 373. numero 7.

I. Quia. 65.

Ad Doct. Bart. ibi in fin. vide Soz. in reg. 301.

Ad §. vetare. vide eundem Socin. in reg. 292.

I. si is qui. 66.

Vide §. 10. Inst. de oblig. qua ex delicto.

§. Si is cui. 1.

Folio 481. numero 597. & sequen. repetitio-
num 8.

1. inficiando. 67.

Plin. 37. an & quomodo fiat furtum annu-
lorum.

1. Hæreditariæ. 68.

Coniunge hic l. 40. §. de hered. per.

1. Aut iniqua. 69.

Facit hic l. 35. supra de usurpation.

1. His enim. 70.

Adde l. 18. supra commodati.

1. si is cui. 71.

Lucrum comprehenditur in eo quod in-
terest.

1. Sempronia. 2.

Iniuria nobis fit quoties quis iniuriöse nos
ad tribunal iudicis vocat.

1. si is qui. 73.

Facit hic l. 8. C. hoc eodem tit.

1. Furtiuam. 74.

An duobus pœna præstari possit, vide hic
D. Goth.

1. si is qui. 75.

Nota hic rerum incorporalium furtum
non fieri.

1. Qui re. 76.

Vide l. 5. §. 8. supra commodati.

1. Qui faccum. 77.

Coniunge l. 67. supra eodem.

1. Rem. 78.

Facit l. 17. supra de præscrip. verb.

1. Si debitor. 79.

Coniunge l. 22. in fin. principij, supra de pign.
action.

1. si vendidero. 80.

Vide l. 1. infra de bonorum raptorum.

1. Ob pecuniam. 81.

In hanc legem Alciat. libro 1. dispunct. ca. 3.
Augustin. libro 1. emend. cap. 3. Straitmannus,
harmonia, iuris pag. 264. Ruardus libro 2. va-
riorum cap. 19. Ioannes Robertus libro 2. recep-
tation. cap. 2. Vult autem hæc lex, quod si cu-
rator rei frumentariæ pecuniam civitati sub-
straxerit, & in usus suos converterit, eum te-
neri furti, sicut si quam rem aliam civitati
subtraxisset, l. sed & imaginem §. 1. hoc. du-
bitatur autem an etiam criminaliter teneat-

tur iudicio peculatus. ratio dubitãdi est, quo-
niam crimen peculatus intenditur tantũ in
furem, pecuniæ publicæ, id est populi Roma-
ni, & ciuitates aliæ priuatorum loci habentur,
l. cum qui, in fin. D. de verborum sign. & sanè
ita respondet Papinianus ob pecuniam ciui-
tati subreptam, eum teneri quidam furti pri-
uata actione & civili, non autem crimine pe-
culatus cui opponitur litatim, l. 4. §. ultim. l. ad
legem Iul. pecul. quæ euidenter, ait rectè insti-
tuiti peculatus accusationem in eum etiam
qui pecuniam subripuit ciuitatis. cuiusque
vel municipij, sed animaduertendũ est quod
addit lex 4. hoc esse ex constitutionibus prin-
cipum Traiani & Adriani.

1. Fullo. 82.

Paulus libro 2. sent. tit. 3.

1. Si quis. 83.

Paulus lib. 2. sent. tit. 3.

1. Quamuis. 84.

Vide l. 42. §. 13. supra de usurpation.

1. is cuius. 85.

Adde hic l. 10. & l. 1. supra hoc tit.

1. si ad dominium. 86.

Coniunge hic l. 14. infra de verborum signi-
fication.

1. Creditori. 87.

Facit l. 15. supra eodem.

1. Si quis. 88.

Vide l. 1. C. de bonorum rapti.

1. Si liberis. 89.

De furioso domestico, vide l. 11. §. 1. infra de
pœnis.

1. si quis. 19.

Vide Socinum reg. 392. An & quibus casu-
bus tacens pro consentiente habeatur, vide
hic Glossam.

1. Meminisse. 92.

Alexand. ab Alexand. libro 6. genial. dierum,
cap. 10. Fornerius libro 1. select. cap. 15. Antoni-
Guibertus in Polyhistor. cap. 18. de hoc vide l.
56. §. 1. supra eodem titulo. Quid autem sit cri-
minaliter agere, vide titulum de public. iud.

Tit. 3. De tigno iuncto.

Vide Bossium in præxi de tigno iuncto, O-
dendorp. clas. a. 7. 6.

1. Lex. 1.

Cuiacius libro 9. obseruat. cap. 16. Ruardus
ad l. 11. tab. cap. 12. Josephus Scaliger apud Pe-
trum in dictione Tignum. Hotom. in commen.
12. l. 1. tab.

L Sed

1. sed si. 2. & vlt.

An, quot, & quibus actionibus tignum iniungens teneatur Glossa hic.

Titul. 4. Si is qui testamento liber esse iussus erit, post mortem domini ante aditam hæreditatem subripuisse, aut corrupisse quid dicetur.

1. si dolo. 1.

Ius naturale plerumque pro iure gentium sumitur.

§. Non alias. 2.

Contius libro 1. lect. subsecinar. cap. 2. Cuiac. libro 6. obser. cap. 1. De dictione cito, vide Gloss. & Ang. in Auth. de mens. ord. cler. col. 3.

§. Præterea. 12.

Gilbertus Regius Nosorinus libro 1. de iur. cap. 20. subrogatum an sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur, vide Gloss. hic.

§. Scæuola. 15.

Ioannes Aupachus epist. 2. c. 7. Quis huius §. sensus sit optime, declarat hic D. Gothofr. quem vide.

1. si paulò. 2.

Iusta ignorantia nō semper meretur excusationem.

Titul. 5. Furti aduersus nauas, caupones, stabularios.

Ægidius Bossius cap. 57. praxeos, Oldendor. class. 7. art. 5.

Clarus §. furum, numero 27. Paulus 2. senten. 31. §. 15.

1. lineos. 1.

Contius dict. libro 1. cap. 1. Clarus 5. sentent. §. 6.

Titul. 6. Si familia furtum fecisse dicetur.

Vide Ægidium Bossium cap. 68. praxeos.

1. Vtilissimum. 1.

Bart. in l. hos accusare, §. omnibus, infra de accusacione.

1. Quotiens. 3.

Bart. in l. semper, si in sepulchro, supra quod vi aut clam.

1. Etiam. 4.

Hotom. libro 1. de vsur. cap. 7. Cuiac. ad l. 62. in fin. supra pro socio.

1. Familia. 5.

Cuiacius libro 6. obs. cap. 1. in Gloss. verb. agi. vers. puta si omnino, per istā Gloss. vide quæ declarat Ias. in §. si minus. in 5. col. Insti. de act. per hanc legem limita l. liber homo, D. ad leg. Aquiliam.

1. Labeo. 6.

Iniquum est vt plus hæredes ferant quàm nos ipsi.

Tit. 7. Arborum furtim cæsarum.

Cuiacius libro 9. obser. cap. 12. Paulus 5. sent. 20. c. 6. Harmen. 7. Oldendorp. c. 7. vide Bossium hoc tit.

1. si furtim. 1.

Hanc legem declara per Bald. in l. 1. C. ad l. Aquiliam.

1. Sciendum. 2.

Paulus 2. sent. 31. §. 21. Grammat. decis. 36.

1. Vitem. 3.

Plin. libro 24. cap. 1. & Harmenop. ibid.

§. Quod si quis. 4.

Forcatulus in pen. iur. num. cap. 10. Colum. libro de arboribus, c. 1. c. 5. c. de re rust. cap. 9.

§. Labeo. 6.

Forcatul. 4. capite 10. Harmenop. supra dicto loco.

1. Cædere. 5.

Cotta in voce cadere. Turnebus libro 31. 23. aduers. cap. 19. Cuiacius libro 9. obs. cap. 12. Hæroclitus in commentariis ad leges duodecim tabularum.

1. Si plures. 6.

Harmen. libro 6. tit. 7. in fin. adde l. 51. in fine, supra ad legem Aquiliam.

1. Furtim. 7.

Paulus 2. sent. tit. 31. §. 25. Plinius libro 18. cap. 1. Oldendorp. act. 7. clas. 7.

1. Facienda. 8.

Interdicto quod vi aut clam tenetur, qui arborem clam cædit.

1. Si colonus. 9.

Clarus 4. sent. tit. 28. Augustin. libro 3. emend. cap. 1.

I. Si gemina. 10.

Augustinus libro 2. emend. cap. 1. An & quomodo arbor vnica censetur, vide hic Glossam.

I. Sed si. 11.

Facit hic l. 9. in fin. supra eod.

I. Qui agrum. 12. & vlt.

Facit l. 5. in fi. supra de seruo corrupto.

Titul. 8. Vi bonorum raptorum, & de turba.

Ægidius Bossius tit. de rapina. vide proxim huius actionis apud Oldendorpium, Paulus 5. sent. tit. 3.

I. Qui rem. 1.

Quomodo fiat rapina, vide textum in l. si quis ex domo, supra de furtis.

I. Prætor ait. 2.

An hominis appellatione femina contineatur, declarat hic Glossa.

§. Hoc edicto. 1.

Ioannes Robertus recept. lect. libro 2. cap. 29. Rainaldus Corfus libro 1. indagat. cap. 5. Ad ibi dicta per Bart. in 4. coll. vide Socin. in reg. 311. Ad illum textum vide Ang. in l. vnic. C. quando act. præiud. crim. Confessio de crimine in ciuili, an præiudicet in criminali, vide Specul. in tit. de confessis, §. nunc videndum, ad finem.

§. in hac actione. 13.

§. Barto. in l. heredes palam. §. in testamentis, de testamentis, Bal. conf. 138.

Folio 24. num. 34. repetitionum §. Petr. de Arch. conf. 158. An plus puniatur delinquens palam quam clam, vide Bart. hic, in additio.

I. Si seruus. 3.

An negligentia quo ad vnum præiudicet quo ad alium, vide Bar. hic.

I. Prætor ait. 4.

Augustinus libro 4. emend. cap. 16. Paulus 5. sent. tit. 6. §. 3. Harmen. libro 6. tit. 7. Clarus vlt. quest. 36. & 60.

I. Non potest. 5.

Harmen. libro 6. tit. 7. l. 65. in fine, supra de furtis.

I. Quod vi. 6. & vlt.

Clarus §. vltim. question. 16. & quest. 60. numero 13.

Titul. 9. De incendio, ruina, naufragio, rate, naue, expugnata.

Harmen. libro 6. tit. 7. Paulus libro 5. sent. tit. 20. Oldendorp. class. 7. act. 8.

I. Prætor ait. 1.

Paulus libro 5. sent. tit. 3. §. 2. facit l. 44. supra de acquir. rerum domin.

I. Quo naufragium. 3.

Quid sit rapere, declarat hic Glossa quam vide.

§. Deinde. 1.

Folio 21. numero 25. repetitionum 3. Angel. tract. de maleficiis, in verbis & dictus Titus se defendendo.

§. Qui electa. 6.

Augustinus libro 4. emend. cap. 6. Alciat. libro 6. prætermiff. Harm. libro 6. tit. 1. An alteri inferat iniuriam qui se rueretur, vide hic D. Gothofred.

I. Pedius. 4.

Gloss. in verb. conditione, vide Dec. conf. 6. numero 61. Vbi etiam docet, quæ sit maior pœna capitis an furca. Et an ex maiori pœna censetur delictum maius. item regula istius legis fallit in 9. casibus, vt per Felin. Cicero act. 7. v. errin.

§. Diuus. 1.

Menoch. de arbit. iud. cap. 297. Cyn. & Bald. in vlt. Cod. de sum. trin. cap. cum quadam de iur. reuocand.

I. Si quis. 5.

In pœnis imponendis quidnam inspicimus, vide hic Glossam.

I. Expugnatur. 6.

Inuolantur. Quid hoc verbo intelligatur, declarat hic Glossa.

I. Ne quid. 7.

Gilbertus Regius Nosorinus libro 2. enantioph. cap. 20. Ang. tract. de maleficiis, in verbo incendiario, Authen. contra, C. vbi de criminibus agere.

I. Ratis. 8.

Gloss. in c. excommunicatum, de rapina.

I. Quæ ædes. 9.

Ræuardus ad l. 12. tab. c. 24. Gilbertus Regius Nosorinus d. c. 20. Paulus 5. sent. 18. §. 2.

I. Ne piscatores. 10.

Turres quæ nocturnis ignibus, cursum nauigantibus ostendere solent quomodo vocentur D. Goth. hic.

I. Si fortuito. 11.

Augustinus libro 4. emend. cap. 11. Cuiacius libro 3. obs. cap. 24. Vide Bar. in l. 1. circa fi. de off. præfect. vigilum. Rapere videtur qui occasio-

nem rapiendi dedit, qui lumine ostenso, naves in locum rapinæ obnoxio deducit.

l. Licere. 12.

Menochius *de arbit. iud. cas.* 390. Marf. *consil.* 24. numero 36. Paulus *5. sentent.* 1. §. vii. Vlpianus *tit. 12. collatione legum Moisaicarum.*

Titul. 10. De iniuriis & famosis.

Egidius Bossius *tit. de iniuriis*, Clarus *§. iniuria*, Plaza *miscel. eod. lib. 1. capite 12. & 6. Quæ sit atrox iniuria*, Menoch. *de arbit. iud. cas.* 263.

Paulus *5. sentent.* iii. 4. Oldend. *claf.* 7. act. 10. Harmen. *libro 6. tit. 9.*

l. Iniuria. 1.

Paulus *5. sentent.* 4. §. 1. Fab. *libro 6. cap. 8.* Clarus *5. sentent.* 10. Paulus *4. sentent.* iii. 4. §. 1.

l. Quod si viro. 2.

Vide *l. eum qui*, §. *sumptus*, eod. §. *filiusfamilias*, *infra de adulterijs*, §. *si stipulatus*, *supra de verborum obligationibus.*

l. Illud. 3.

Bellouifanus *libro 1. cap. 3. num. 37.* Paulus *5. sentent.* iii. 4. §. 2.

l. si cum. 4.

Folio 496. *Conarruius in 4. decret.* Bellouifanus *lib. 1. cap. 3. num. 14.* & Paulus *5. sentent.* iii. §. 1. 4.

l. Lex Cornelia. 5.

Oldendorp. *c. 7. de exception.* Papon. *1. notat. 10.* Alciatus *4. de verb. sign.*

§. Damnum. 2.

Briffonius *libro 3. select. cap. 13.* Menoch. *de arbit. iud. cas.* 262. Valla *elegant. libro 6. cap. 47.* Verberare & pulsare quid sit, declarat hic Goth.

§. si quis. 9.

Ræuardus *ad l. 12. tab. c. 25.* Pithoeus *in opere sub titulo pag. 7.* Alexand. ab Alexand. *lib. 6. genial. iterum, c. 10.* dixit Delrio nonnulla in repetitione *l. transigere*, *Cod. de transact.* Paulus *5. sentent.* 4. §. 15. Harmen. *libro 6. tit. 9.*

§. Eadem. 10.

Alciatus *libro 2. pratermissor. libr. 1. parerg. c. 8. & lib. 5. c. 3.* Cicero 4. Tuscul. Paulus *5. sentent.* 4. §. 6. Horat. *Satyr. 13. 20.* Gellius *libro 1. cap. 20.*

l. Quod. 6.

Duarenus *libro 1. disput. cap. 37.* Ræuardus *libro 2. de prauis. cap. 9.* Arnobius 4. *aduersus gentes*, August. *libro 2. de ciuit. cap. 9.*

l. Prætor. 7.

Ammian. *libro 28.* Paulus *libro 5. sentent.* tit. 4. §. 16.

§. si dicatur. 1.

Ræuardus *libro 2. de prauis. cap. 9.* Harmen. *libro 6. tit. 9.* Paulus *5. sentent.* 4. §. 9. & 17. §. 18. & §. 19.

§. Posse. 6.

Cuiacius *libro 9. obseru. cap. 16.* Ræuardus *libro 1. varior. c. 9.* Fornerius *libro 1. select. cap. 21.* Paulus *5. sentent.* tit. 4. §. 10.

l. Vulneris. 8.

Hinc adde barbæ iniuriosam vellicatorem, vt notat hic D. Goth.

l. sed est. 9.

Clarus *5. sentent.* §. 10. in princip. Bellouif. *lib. 1. cap. 3. numero 31.*

§. si atrocem. 3.

Turnebus *libro 28. aduers. cap. 35.* Cuiac. *c. 20. de præscrip.* Bellouif. *1. cap. 3. numero 86.* Paulus *5. sentent.* iii. 4. §. 2.

l. Adtentari. 10.

Attentari pudicitiam quid sit, declarat hic Glossa.

l. Non solum. 11.

Glossa in *can. panem*, de *consecrat. dist. 2.*

§. si mandatu. 3.

Vide Bero. in *c. 1. in 1. char. in fin. cum seq. de offic. delega.* Mandato an excusetur delictum, vide hic Glossam.

l. si quis. 12.

Pro intellectu huius legis, vide hic Albericum.

l. iniuriarum. 13.

Guido Papa. *decis.* 323. Iniuriarum actio an & ad quid detur, Gloss. hic.

§. si quis. 2.

Alciatus *libro 2. disput. cap. 13.* Forcatulus Auiarij *cap. 4.* Ræuardus *pro tribuna. c. 3.* Pilæus *quæst.* 27. Nota hic iniuriam non facere qui ius exequitur, vt pluribus declarat hic Glossa.

§. si quis. 3.

Vide Alciat. *libro 2. disput. in cap. 13. c. quod quis mandato, de regulis iuris in 6. l. 5. Cod. de in- res. dist.*

l. sanè. 14.

Balb. *tract. de præscript. 5. par. 4. quæst. 6.* Iun. *nal. Satyr. 6.*

l. Item. 15.

Seneca 10. *declam.* Paulus *5. sentent.* 4. §. 6. 7. & 8.

§. Conuicium. 3.

Forcatulus *Necyom. dial. 57.* Ioannes Rober-
tus *libro sent. iur. c. 7.*

§. idem. 16.

Duarenus *libro 1. disput. cap. 25.* Gellius *libro*
13. cap. 13. Ammianus *libro 28 in fi.* Cuiacius *li-*
bro 2. obseru. c. vlt.

§. si quis. 13.

Forcatulus *Necyom. dialog. 58.* Iuuenal. *Satyr.*
10. Suetonius *in Augusto, cap. 74.* Iuuenal. *Sa-*
tyr. 15.

§. si quis. 15.

Briffonius *libro 1. select. cap. 4.* Ræuardus *lib.*
2. variorum cap. 17. Cuiacius *libro 3. obseruatio.*
capite 18.

§. si quis. 31.

Briffonius *libro 3. select. cap. 8.* Forcatulus *d.*
dialog. 38. Seneca. *10. decla. 1.* Cuiacius *libro 6.*
obseru. cap. 5. Paulus *5. sent. 4. §. 15.*

§. Adiicitur. 38

Turnebus *d. capite 31.* Cuiacius *libro 20. obs.*
cap. 9. Duarenus *libro 1. disput. cap. 25.* Alciatus
presump. 3. & 24.

§. Prætor. 43.

Turnebus *d. libro 28. cap. 32.* An & cui per-
missa sit castigatio, declarat hic D. Gotho-
fred.

I. sed non esse. 16.

An & quomodo iniuria illata seruo plu-
rium æstimetur *Glof. hic.*

I. Sed si. 17.

Quando possit pater remittere iniuriam
factam filio, vide *Ias. in l. contra, §. si filius, nu-*
mero 15 de pactis. Faber *1. semest. cap. 10.* procu-
rator verus quis dicatur D. Coth. *hic.*

I. eum qui 18.

Corrafius *Miscell. cap. 14.* Ioannes Robertus
libro 2. sentent. iur. c. 7. Couarruias *libro 1. va-*
riorum resolut. cap. 11. Clarus *§. iniuria, numero*
15. Plaza *libro 1. cap. 1.* Bellouisan. *libro 1. capit.*
3. numero 17.

§. Si iniuria. 3.

Zafius *libro 1. singul. intellect. cap. 17.* Corrafi⁹
lib. 4. Miscell. c. 11. Paulus *lib. 5. sent. tit. 4. §. 3.*

I. Si creditor. 19.

Facit hic *l. 13. §. 3. & l. 15. §. 29. supra eodem.*

I. Si iniuria. 20.

Coniunge hic *§. 1. Inst. sedem hoc tit.*

I. Iniuriarum. 21.

Quanti per legem *12. tab. æstimarentur*
iniuriæ, declarat *Gel. libro 20. noct. astic. c. 1.*

I. Qui in domum. 23.

Vide *l. 18. supra de in ius vocando.*

I. si quis. 24.

Iniuriæ tenetur, qui seruum à domino suo
distrahi prohibet.

I. si stuprum. 25.

Harmen. *libro 6. tit. 3.*

I. si quis. 26.

Cuiacius *libro 17. obs. cap. 17.*

I. si statui. 27.

An & quo casu iniuriarium actio, in bonis
nostris sit, vel non sit *Glof. hic.*

I. Iniuriarum. 28.

Iacob. de Aretin. *tract. cession. Rubr. 4.*

I. si seruus. 29.

Facit *l. 11. §. 8. supra quod vi aut clam, & l. vlt.*
supra vi bon.

I. seruo. 30.

Rationem huius legis collige ex lege se-
quenti.

I. Nec magistratibus. 32.

Pulchrè in hanc sententiam Cicero *lib. 1.*
epistol.

I. Quod. 33.

Nota hic qui sint magistratus mino-
res.

I. si plures. 34.

Cuiacius *libro 8. obs. cap. 20.*

I. si quis. 35.

Quis huius legis sensus sit, declarat hic D.
Gothof.

I. si filij. 36.

Facit hic *l. 5. in fin. supra ex quibus causis in*
posseatur.

I. senatus. 38.

Briffonius *select. antiq. libro 4. cap. 12.*

I. Vestem. 39.

Ræuardus. *lib. 3. variorum cap. 5.* Petrus Pla-
za *libro 1. cap. 5.* Constantius Landus *præter-*
miss. cap. 15. Rationem huius textus explicat
hic *Glof.*

I. Diuus. 40.

Damnatus actione iniuriarum an sit infa-
mis *Bart. hic.*

I. Pater. 41.

Infamia verù tollatur vel minuatur, pater
na minuta *Glof. hic.*

I. Iudici

I. iudici. 42.

Paulus libro 5. sent. tit. 4. §. 17.

I. Si inferiorum. 44.

Ludouicus Vitalis *variar. lect. cap. 7.* Dūare-
nus libro 1. disput. c. 24. vide l. 8. *supra* si seruitus
vindictetur.

I. De iniuria. 45. & vlt.

Bart. in *extranag. qui sint rebelles*, Bal. in l. reos,
C. de accus.Titul. 11. De extraordinariis
criminibus.Bosius de *extraordinariis criminibus*. Cui-
cius lib. 8. cap. 33. Hunc autem titulum esse ge-
neralem nota hic.

I. Sollicitatores. 1.

Hotomanus libro 1. *obseru. in D. cap. 4.* Au-
gustinus libro 3. *emend. capite 9.* dixit Delrio in
repetitione 1. transigere. Menoch. de arbit. iudi.
cap. 289. Grammat. decif. 38. Paulus libro 5. *sent.*
tit. 4. §. 5. & §. 17.

I. Sub pretextu. 2.

Bald. in *capit. 1. §. canis enicula*, extra de pa-
ctis.

I. Stellionatus. 3.

Crimen stellionatus non est publicum, vt
nec expilatæ hæreditatis.

I. Diuus. 4.

De pena abacti parrus, vide l. 8. *infra* de fi-
cariis.

I. in eum. 5.

Facit hic l. prima, in fine, *supra* de seruo cor-
rupto.

I. Annonam. 6.

Dardanarij. De dardanis vide Turneb. 9.
aduers. 27.

I. Sacularis. 7.

Crinitus de honest. disciplina cap. 8. Rhodigi-
nus libro 13. antiquar. lection. cap. 50. Turnebus
d. cap. 17. Forcatulus *Necyom. dialog. 18.* Cui-
cius libro 10. *obser. cap. 27.* & libro 10. *obserua.*
cap. 34.

Vide l. 3. §. 3. in fine s. de off. præf. vig.

I. Sunt. 8.

Barro. in l. 1. Cod. de summa trinit. & si de ca-
tholice.

I. Sunt quædam. 9.

Crinitus d. operis libro 8. cap. 10. Alciatus libro
2. prætermiff. Dynus in cap. si cui, extra de ac-
cusat.

I. in Ægyptio. 10.

Cotta in voce commoia. Forcatulus in penu-
iuris cap. 14. Cælius d. operis libro 27. cap. 6.

I. in circulatores. 11.

Forcatulus *Necyom. dialog. 88.* Cicero & Se-
neca libro de beneficiis.Titulus 12. De sepulchro
violato.Cælius Rhodiginus libro 9. capit. 14. *antiq.*
lect. Menoch. de arbit. iud. cap. 387. Harmen. lib.
6. tit. 5. Paulus libro 1. *sent. tit. 21.*

I. Sepulchri. 1.

Actio sepulchri violati infamiam irro-
gat.

I. Si sepulchrum. 2.

Cuiacius *obser. 37.* libro 10. in fin.

I. Prætor ait. 3.

Lipfius libro 5. *epistol. quæst. epist. 18.* Folio 161.
numero 18. repetitionum 7. Vide l. 1. *institu. de*
act. in princip. in 3. colum. ante med. & ad §. diuus,
vide cap. 1. de constitui. & ibi Glos. fin. Cuiacius
libro 6. *obser. c. 22.*

§. Non perpetuas. 4.

Fornarius libro 1. *select. cap. 14.* Brissonius se-
lect. *antiq. libro 2. ca. 17.* Paulus 1. *sent. tit. 21. §. 1.*
Cicero 2. de legib.

§. Diuus. 4.

Bart. hic, vide Glos. & scribentes ad l. de qui-
bus, D. de leg. par. 2. lect. 2. colum. Paul. de Castr.
numero 19. repet. in col. 34. aut. n. 39. Bart. ad l. 2.
cap. quæ sit long. consuet. 2. col. ad fin. & seq. An-
nib. de Cano. ad l. nemo, num. 57. de leg. 1. For-
catulus in *Necyom. ur. dialog. 1.* numer. 26. Folio
179. num. 39. repetitionum 1. folio 161. numero
158. repetitionum 4. Paul. libro 1. *sent. tit. 21. §.*
2. Malcard. de probat. 919. ad 934.

I. sepulchra. 4.

Facit hic l. 36. *supra* de religiosis.

I. Vtimur. 5.

Præcius *geminat. cap. 20.* Cuiacius libro
13. *obser. cap. 36.* Alex. *conf. 46. vol. 2.*

I. Sepulchri. 6.

Bart. in l. *ubi cæptum*, C. de iudic.

I. sepulchri. 7.

An reus contumax possit opponere excep-
tionem litis pendentiæ coram alio iudice,
vide per Ioan. de Bell. disputantem in l. 1. *ubi*
de crim. ag. oport. Bald. in l. 1. de leg. 1. Bart. in l. cum
istos populos, C. de sum. trinit. An & quando excep-
tio litis pendentiæ opponi debeat, Bart. in l.
peremptoria, ad fin. C. de rescript. vend.

E E.

1. Sepulchri. 8.

Facit hic l. 38. §. de religiosis.

1. De sepulchro. 9.

Coniunge l. 3. §. eodem.

1. Quæsitum. 10.

Aliam poenam, vide in l. ultim. in fine, Cod. eodem.

Tit. 13. De concussione.

Concussio est terror iniectus pecuniæ, vel rei alterius extorquendæ causa.

1. Si simulatio. 1.

Vide Nou. 24. cap. 2.

1. Concussionis. 2.

Coniunge hic l. 1. §. 2. infra de falsis.

Tit. 14. De abigeis.

Harmenop. libro 6. tit. 5. Paulus libro 5. sent. tit. 18.

1. De abigeis. 1.

Cuiacius libro 3. observationum capite 10. Cotta in voce vernex. Iacob. Curt. libro 3. eix. ad fratrem, cap. 11.

1. Abigeatus. 2.

Huc facit lex unica, C. eod.

1. Oves. 3. & vlt.

Forcatulus in cupid. iurisper. cap. 13. Cuiacius libro 6. obs. cap. 8. Pithoeus in notis ad fragmenta iurisper. pag. 93. Paulus libro 5. sent. tit. 18. §. 1. Clarus §. sent. §. vlt. quæst. 6. vers. 13.

Tit. 15. De præuaricatione.

Nonius libro 9. Miscell. c. 4. Contiut libro 9. c. 40. Menoch. de arb. ind. cas. 323.

1. Præuaricator. 1.

Cuiacius libro 9. obs. c. 40.

1. Sciendum. 2.

Facit l. 6. infra hoc tit.

1. Præuaricationis. 3.

Delictum omne dicitur priuatum, nisi lex exprimat esse publicum.

1. Si is. 4.

Cuiacius libro 6. obs. cap. 232.

1. Accusator. 5.

Vide l. 2. infra ad Turpillianum.

1. Ab Imperatore. 6.

De ratione, vide Nouellam Leonis 60.

1. in omnibus. 7.

Cuiacius libro 6. cap. 11.

Tit. 16. De receptatoribus.

Paulus lib. 5. sent. tit. 2. §. 4.

1. Pessimum. 1.

Rolandus à Valle, conf. 45. numero 15.

1. Eos. 2.

Paulus libro 5. sent. tit. 3. §. 5.

Tit. 17. De furibus balneariis.

Alciatus libro 2. parerg. cap. 38. Petrus Victor libro 7. variar. lect. capite 17. Menoch. de arbitrio, ind. cas. 296.

1. Fures. 1.

Forcatulus Nesyom. dialog. 23.

1. Sed si. 2.

Paulus l. 7. collatio. leg. Mosaisarum.

1. Miles. 3.

Gellius libro 10. noct. Atti. c. 10. Front. libro 1. strategematum.

Tit. 18. De effractoribus & expilatoribus.

Bosius in tractatu de carcere. De effractoribus iustianæ vel ostij, vide l. 5. supra de furtis, §. 11. Inst. de oblig. qua ex delict.

1. De his. 1.

Bosius in dicto tractatu de carcere 4. num. 5. cum seq.

§. Expilatores. 1.

Alciatus libro 1. prætermiff. & libro 1. parerg. cap. 11. Augustinus libro 4. emend. c. 16. Menochius de arb. ind. cas. 299. Cuiacius libro 6. obs. c. 31. Paulus libro 5. sent. tit. 3. §. 3. Cuiacius libro 25. obs. c. 31.

* ¶ De fugiente ex carceribus vide Fachineum Controuersiarum iuris lib. 9. c. 66.

1. Inter. 2. & vlt.

Cuiacius libro 10. obs. c. 27. & libro 6. c. 8. l. 1. supra de furibus bas.

Titul. 19. Expilata hæreditaria.

ris.

¶ Vulgò sic inscribitur. De crimine expilata hæreditatis.

1561

I. Si quis. i.

Pœnam expilantis hæreditatem, notat hic Bartolus, quem vide.

I. Si expilata. 2.

Hanc legem explica vt in Glossa, Cicero libro 7. epist. ad Treb.

I. Res. 4.

Res hæreditariæ omnium hæredum sunt communes.

I. Vxor. 5.

Furti vxor an teneri possit, optimè declarat hic Bartolus.

I. Si rem. 6. & vlt.

Pro intellectu huius, vide quæ notat Bart. in l. omnes, §. recte, supra de fur.

Titulus 20. De crimine stellionatus.

Alciatus libro 1. p. verg. cap. 16. Menochius de arb. iud. cas. 381. stellio quis dicatur, Plin libro 30. cap. 10. Cuiacius libro 10. observationum, cap. 16.

I. Actio. 1.

In hanc legem Foreatul. Necyom. dialog. 28. His autem verbis Papinianus significat actionem stellionatus non venire ex legibus, non esse legitimum & ordinarium iudicium, non in ea actione crimen legitimum vt pœnam legitimam vt ait l. 3. §. 1. hoc titulo. quatuor actiones sunt quæ veniunt ex legibus certis, vel ex edictis prætorum, & priuatis actionibus, vnde actionem stellionatus non contineri certissimum est, quia hæ actiones sunt ciuiles non criminales, at actio stellionatus est criminalis. Glossa tamen hic ait hoc crimen neque esse publicum, neque priuatum.

I. Stellionatus. 2.

Duarenus libro 1. disput. c. 42. Gilbertus Regius Nosorinus libro 1. enantioph. c. 3. Cuiacius lib. 10. obs. c. 26. quos consule.

I. De periurio. 4.

Duarenus libro 1. disput. annuvers. c. 17. Cuiac. libro 2. observation. cap. 19. Menochius de arbit. iud. cas. 319. & Cuiac. libro 13. observation. c. 21. Hotoman. libro 5. observation. cap. 4. Cuiac. lib. 10. obs. c. 26.

Tit. 21. De termino moto.

Ferrandus libro 1. explic. cap. 43. Menoch. de arbit. iud. cas. 393. Constans Landus enarrat. in

tit. de iustitia & iure, cap. 24. Festus in voce Termini, Paulus libro 5. sent. iii. 22 §. 2. & lib. 1. tit. 16. §. vnic.

I. Terminorum. 1.

Paulus libro 1. sent. iii. 16. §. unico. An pœna termini moti sit pecuniaria Glo hic.

I. Diuus. 2.

Deus vetuit ne quis terminum transmoueret, Deuteronom. a. 19.

I. Lege. 3. & vlt.

Augustinus libro 3. emend. c. 9. Curtius a. 25. ad fratrem, lib. 3. cap. 16. Pithoeus 3. notarum. Liuius libro 5. c. 3.

titulus. 22. De collegiis & corporibus.

Bossius de unionibus & colligationibus: Brissonius libro 1. selet. cap. 14. Paulus libro 5. sent. iii. 22 §. 2. Ioseph. lib. 4. antiq. Roman.

I. Mandatis. 1.

Cotta in voce collegia. Cuiacius lib. 7. obser. cap. 30. Dion. libro 58. Ioseph. libro 14. antiq. Plin. libro 10. epist.

I. Collegia. 3.

Collegia omnia præsumuntur illicita, nisi probentur licita.

I. Sodales. 4.

Cotta d. de loco. Alciatus li. 2. disput. c. 14. & libro 2. prætermis. Augustinus libro 1. emend. cap. 8. Vnde autem dicti sint sodales optimè declarat hic D. Goth.

Titulus 23. De popularibus actionibus.

Actio dicitur popularis, vt & iudicium popolare.

I. Eam. 1.

Actiones populares in quibus differant à publicis iudiciis D. Goth. hic.

I. Si plures. 2.

Arbiter sententiam dicere non compellitur.

I. Sed si ex. 3.

Is cuius interest, in dubio aliis præferendus est.

I. Popularis. 4.

Bald. in l. penultim. in 7. quasi, C. de execut. res iudic.

1. Qui populari. 5.

Nemo procuratorem dare cogitur, *vl. l. 42. supra de procur.*

1. Mulieri. 6.

Bar. in l. in prouinciali. §. fin. de operis noui nunciacione.

1. Populares. 7.

Felin. in cap. dilecti. de maior. & obed.

1. Omnes. 8. & ult.

Lite contestata, actiones etiam populares, in hæredes dantur.



LIBER XLVIII.

Titulus primus.

De publicis iudiciis.

D Varenus libro 1. disput. c. 37. Ioannes Robertus lib. 4. sentent. iur. c. 10. Briffonius li. 2. select. c. 1. Copiose Antonius Correa ad ordinat. Lusitania li. 5. tit. 1. Cuiacius lib. 8. obs. c. 34. Clarus lib. 5. sent. §. 1.

1. Non omnia. 1.

Clarus lib. 5. recept. §. sent. §. 1. in princ. Aret. in c. veniens, extra de accus.

1. Publicorum. 2.

Crimen publicum, non eo dicitur quod capitale.

1. Publica. 3.

Augustinus libro 1. emend. cap. 2. vide legem sextam, infra hoc eodem tit.

1. interdum. 4.

Reuardus libro 2. de praiudic. cap. 9. folio 237. numero 106. Et folio 204. num. 277. repetitionum 5. Et folio 116. numero 157. repetitionum 7. Preiudicium iudicio publico fieri potest.

1. Si qui. 5.

Menoch. de arbit. iud. libro 1. quest. 8. Clarus libro 5. sententiarum §. ult. q. 45.

1. Defuncto. 6.

Menoch. de arbit. iud. cap. 185. Crimen an & quomodo extinguatur, declarat hic D. Gothofr.

1. infamem. 7.

Vide Socin. in reg. 119. Crimen publicum damnatum tantum infamat.

1. Ordo. 8.

Briffonius select. antiq. libro 2. cap. 1. Cuiacius libro 8. obs. c. 33. & libro 10. cap. 11. Paulus lib. 5. sent. tit. 5. §. 8.

1. Sciendum. 9.

Paulus libro 5. sent. tit. 16. §. 1.

1. Inter. 10.

Duarenus libro 1. disput. cap. 7. Cuiacius lib. 7. obs. cap. 15.

1. Seruus. 11.

Folio 538. numero 74. rep. 6. Paulus libro 5. sent. tit. 16. §. 11.

1. Custodias. 12.

Clarus libro 5. sententiarum §. ultimo, questione 45.

1. Accusatore. 13.

Ioannes Robertus libro 2. sentent. iur. cap. 3. Menoch. de arbit. iud. libro 1. quest. 79. cum seq. Bossius iii. An in crimen iud. qui pro absenti. interue. possit. In crimine publici iudicij non ad mittitur procurator, adde per Felin. ad c. me minimus, extra de accus. Maran. in tract. de ord. iudic. 4. par. princ. numero 25. cum sequent. Soc. in reg. 322. Procur. Marian. Socin. ad c. veniens, nu. 69. extra de accus. Cepol. cap. 66. in caus. & caus. 253. & plura loca ad hanc materiam congerit Apostil. ad c. potest quis de regulis iuris in 6. Tho. Ferrat. caus. 255. Alexand. consilio 4. viso, colum. 1. lib. 6. Cornel. consilio 17. licet, colum. 3. & consilio 173. tit. 3. lib. 3. Hieron. consilio 74. pariter, & consilio 46. Ruin. conf. 5. habita. col. 5. lib. 5. & ratio est vt per Bonifa. de Vital. in tract. al. in Rub. de procur. numero 10. Cepol. lib. 45. numero 2. & consilio 47. numero 3. cum pluribus sequentibus. vide l. 3. in fine, infra de accusationibus.

§. Ad crimen. 1.

Folio 455. numero 27. repetitionum 1. Clarus lib. 5. sent. §. ult. q. 32.

*Fachineus conuersionum iuris lib. 1. ca. 24.

1. Generi. 14.

Harmen. libro 6. circa fin.

Tit. 2. De accusationibus & inscriptionibus.

¶ Duarenus libro 1. disput. c. 38. Nonnulla Ioan. Robert. de operib. libro 4. capite 12. az. 13. An hodie reus aliquis condemnari possit sine accusatore, vide l. 6. §. 2. infra de munerib.

1. Non est. 1.

Papon. 2. notar. 7. Clarus 5. sentent. §. ultimo, q. 14.

1. Gen.

I. Certis. 2.

Petrus Gregorius 31. *synag.* 14.

§. Pupillis. 1.

Cuiacius lib. 17. *obs.* cap. 17. & 30. vide l. 5. & 6. *supra* de popularibus actionib.

I. Libellorum. 3.

Adde dum hic ponitur forma libellandi in actionibus iniuriarum, numquid in interdicto unde vi, quod est famosum, requiratur in libello expressio temporis spoliationis, Roman. *conf.* 191. *instabo* Soc. ad leg. *rem qua nobis* num. 15. *vers.* *dubatur istam*, & 4. D. de acquir. *possess.* Afflict. *dec.* 150. *sape* Ang. *Inst.* de exceptio. in Rub. num. 25. Purpur. ad l. edita, numero 48. Cod. de eden. Rot. *decis.* 491. Bellam. *decis.* 111. Franc. Bap. Ferr. *consilio* 168. num. 21. Balb. *decis.* 20. adde quod iste textus requirere exprimi locum & tempus maleficii, non procedit subsistente iusta causa ignorantiae in iudice Natta Asten. *consilio* 422. numero 11. lib. 2. In materia Viu. libro 1. *com. pin.* in verbo *accusator*. *opin.* 18. Clarus lib. 5. *sen.* §. *ult.* q. 12. *vers.* *quaro, qua sit forma.*

*Nota quod interdum pars tenetur declarare & ostendere solum loci.

§. item. 2.

Duarenus d. libro 1. cap. 3. Brissonius libro 4. *selec.* cap. 7. vide Petrum Gregorium. 32. *synagmar.* 8.

§. sed & si. 3.

Folio 120. numero 212. *repetitionum* 7. Clarus li. 5. *sententiarum*, §. *ultim.* q. 12. *versicu.* dixi *exprimendum*.

I. is qui. 4.

Paulus libro 5. *senten. ritu.* 17. §. 1. Cuiacius 2. *obs.* 18.

I. Seruos. 5.

Cuiacius libro 6. *obs.* cap. 17. Pithoeus in d. *notis* pag. 81. Plaza *Miscel.* libro 1. c. 44.

I. Leuia. 6.

Vide hic Non. 17. §. 3.

I. si cui. 7.

An & quid sit inscriptio vel subscriptio, de clarat hic D. Gorch.

§. idem. 2.

Folio 51. numero 235. *repetitionum* 5.

I. Qui accusare. 8.

Petrus Gregorius 32. *synag.* 13. Cuiacius libro 17. *obs.* cap. 30.

I. Alij. 9.

Facit hic l. 4. *supra* eod.

I. Nonnulli. 10.

Cuiacius libro 17. *obs.* c. 38. vide Alciat. lib. 3. *disput.* cap. 9.

I. Hi tamen. 11.

Clarus libro 5. *sententiarum*, §. *ult.* *quast.* 14. in *fine*.

I. Hos accusare. 12.

Cuiacius libro 6. *obs.* cap. 30.

§. Lege. 2.

Cuiacius libro 6. *observation.* c. 12.

I. Mulierem. 13.

Petrus Gregorius 32. *synag.* 13.

I. senatus. 14.

Coniunge hic l. 41. in *fine*, *supra* de *penit.*

I. in eum. 15.

Ciuiilis actio ante criminalem inuendi potest.

I. si plures. 16.

Aulus Gellius libro 2. cap. 4.

I. si seruum. 17.

Congruit hic l. 2. *infra* de *custod. reor.*

I. Cum Titia. 18.

Clarus 5. *sententiarum*, §. *ultimo*, q. 13. *vers.* *item quaro.*

I. Diui. 19.

Clarus libro 5. *sententiarum*, §. *ult.* q. 15. *versicu.* *item quaro.*

I. Ex iudiciis. 20.

Contius ad l. *Iul. maiest.* 22. *Repet. 3. f. 474. num. 21.

I. Capitis. 21.

Vide l. 6. C. de *procur.*

I. Alterius. 22. & vlt.

Forum quis fortitur ratione criminis.

Tit. 3. De custodia & exhibitione reorum.

Ræuarius libro 3. *variarum* c. 12. Menoch. de *arb. iud.* cas. 303. & 305. Bossius de *carcere*, & titulo de *carcerat. fideiuss.*

I. De custodia. 1.

Plinius libro 10. *epist.* 30. 31.

I. Si seruus. 2.

Menochius d. cas. 303. & casu. 30.

I. Qui exhibendi. 2.

Cuiacius libro 8. *obs.* cap. 30.

EE iij.

I. Diuus. 3.

Clarus libro 5. sent. §. ult. q. 46.

* Fachineus *Controversiarum iuris lib. 1. c. 34.*

I. Si quis. 4.

Menoch. de arb. ind. libro 1. q. 14.

I. Si confessus. 5.

Menochius d. cas. 303. Ad illum textum, vide Socin. in reg. 70.

I. Diuus. 6.

Alciatus libro 1. parerg. c. 9.

I. Solent. 7.

Vide Nouell. 13. l. c. 5.

I. Carceri. 8.

Cassiodorus 4. Boffius tit. de carcere 4. numero 20.

I. de militibus. 9.

Turnebus libro 28 aduers. cap. 31.

I. ne quis. 10.

Nota hic principem alloqui proconsulem.

I. Non est. 11.

Ius dici potest ratione delicti, etiam in extraneos homines.

I. Milites. 12.

Folio 308. num. 16. repetitionum 1.

I. in eos. 13.

Curtius Brugensis libro 2. eic. ad collegam cap. 8. Boffius in tract. de carcere.

* Quomodo concilietur hæc lex cum l. 1. supra de extractoribus declarat Fachineus *Controversiarum iuris lib. 9. c. 65. 66.*

I. Non est facile. 14.

Paulus libro 5. sent. tit. 31. §. 1.

§. Quod. 4.

Dum vult iste §. quod non liceat audire carceratos. Adde neque etiam eos qui ducuntur ad carceres, Bart. in l. 3. §. transfugas, de sicariis. Declara ut per Felin. in c. cum iuramento, extra de homicid. ubi etiam dicit quod non liceat consanguineos incarcerationi honoris causa, id est propter verecundiam seu dedecus.

Tit. 4. Ad legem Iuliam maiestatis.

De lege Iulia maiestatis exstat copiosus tractatus Hieronymi Gigantis, & liber singularis Anton. Contij, qui singul. legis huius in. exponit, latè Clarus §. laesa maiest. Cuiacius libro 16. obs. cap. 10.

I. Proximum 1.

Duarennus libro 2. disput. cap. 22. Latè Dec. conf. 256. qui statuas, adde, an qui male loquitur de principe debeat puniri, Dec. conf. 236. coll. 1. * Fachineus *controversiarum iuris lib. 9. cap. 60.*

I. Quive. 2.

Cicero pro Rabirio perduellionis reo.

I. Lex duodecim. 3.

Paulus libro 5. sent. tit. 29. §. 1.

I. Cuiusque. 4.

Petrus Gregor. 35. syn. m. 3. cap. 1. numero 9. & sequent.

I. Non contrahit. 5.

Tacitus 1. annualium.

I. Qui statuas. 6.

Cassiodorus libro 7. variar.

I. Famosi. 7.

Petrus Faber apud Cuiac. cap. 28. de prescriptionibus.

I. in quæstionibus. 8.

Paulus libro 5. sent. tit. 29. Seneca 3. de beneficiis cap. 26.

I. eorum. 9.

Paulus libro 5. sententiarum, tit. 29. §. ult. ubi affectus puniuntur.

I. Maiestatis. 10.

Quintilianus libro 8. Inst. cap. 3. Tertul. aduersus Marcionem.

I. is qui. 11.

Vide Petrum Gregorium 35. synagmat. 1. numero 2.

Titul 5. Ad legem Iuliam de adulteriis coercendis.

¶ Dixit copiosè Delrio in repetitione legis transigere. Cod. de transact. Scripti de hac lege librum singulare B. Briffonius. Aegidius Boffius tit. de conu. damnavo & punibili. Clarus, libro 1. §. adulterium, §. fornicatio, §. incestus. Paulus libro 4. sent. tit. 26. Harmen. libro 6. tit. 2. ad de stipulatoribus Non 141.

I. Hæc lex. 1.

Hæc de re meminit Suetonius in Augusto. Dion. 48. Tacit. 2. ann.

I. Ex lege. 2.

Alexand. ab Alexand. libro 4. genial. diurno cap. 1. Harmenop. libro 6. tit. 2. Clar. 5. sentent. §. ult. quæst. 3. adde & Bartolum hic.

LSi may

I. Si maritus. 4.

Vide l. cum qui, & l. contra maiores, Cod. de inofficio.

§. Si ante. 2.

Cuiacius lib. 17. obs. cap. 30. Oldendorpius in tractatu de usucapionibus, titulo de adulterio, numero 5.

I. Nuptam. 5.

Maritus uxorem accusare potest de adulterio in matrimonio commissio.

I. Inter. 6.

Alciatus libro 1. dispunct. cap. 26. & 2. pratermiss. Ferrand. libro 1. explic. iur. cap. 44. Paulus lib. 1. sent. iii. 13. §. 6. Harmen. libro 6. tit. 3. Clar. sent. §. stuprum.

I. Qui pupillam. 7.

Vide l. 12. §. 2. supra de accusatione.

I. Et si. 9.

Iuuandi amici causa de via non est declinandum, Gell. libro 1. cap. 3.

I. Mater. 10.

Cuiacius libro 3. obs. cap. 28.

I. Miles. 11.

Folio 361. numero 48. repetitionum 5.

§. Quidam. 5.

Folio 358. numero 80. repetitionum 6.

§. Quærebatur. 7.

Cuiacius libro 6. obser. cap. 16. Sarmientus libro 1. select. cap. 5.

*§. Ea quæ.

*Fachineus Controuers. iuris lib. 1. cap. 24.

§. Defuncto. 8.

Natus in domo mariti ex muliere quæ probatur commississe adulterium, præsumitur filius legitimus mariti fauore filiationis, adde Dec. consilio 65. Gozad. consilio 13. nume. 48. Dec. ad cap. per tuas, numero 8. extra de probat. Alciat. tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 37. Paris. latè conf. 10. nume. 83. & consilio 29 num. 77. libro 2. Socin consilio 26. numero 84. libro 2. Menoch. de arbit. iud. libro 1. q. 88. numer. 24. & libro 2. cent. prima, cas. 89. numero 21.

I. Hæc verba. 12.

Clarus lib. 5. sent. §. ult. q. 88.

I. si vxor. 13.

Alciatus libro 1. pratermiss. & libro 2. parerg. cap. 40. Cuiacius libro 6. obseruation. cap. 16. & lib. 1. obseruation. cap. 5. & 18. Corta in voce Me

retrix, Ræuardus libr. 4. variarum cap. 10. Ioannes Aurpachus lib. 1. singul. alleg. cap. 32. Hotomanus libro 1. obseruation. in D. cap. 9. Forcatulus in cupid. iuris per. cap. 5. Sarmientus libro 1. select. cap. 5. Menochius de arbit. iudic. libro 2. capite 71.

§ sed & in ea. 2.

Quæ sit vulgaris vxor Crot. in memorabilibus in verb. meriti. ad fin. Adde pro intellectu huius textus Lud. Sard. in tract. de naturalib. lib. 1. par. §. de copula, n. 12. 9. volum. tract. Ad versic. diuus, vide Didac. in tit. de testamen. l. par. c. 1. numero 6. cum sequet. Ad vers. quamuis, eundem Didac. vbi supra in 2. par. cap. 7. §. 6. numero 11. Iacob. Menoch. de arbit. iud. cap. 1. quest. 88. numero 23. & publice & latè contra Hotomanum idem Menoch. libro 2. centur. 2. cas. 71. per tot.

I. is cuius. 14.

Pythæus in notis ad fragment. iuriconsult. pag. 8.

I. si maritus. 15. §. Legis. 1.

Cuiacius lib. 17. obser. c. 30.

I. Qui vxori. 16.

Vide l. 12. in fine, C. eodem tit.

I. Denuntiaffe. 17.

Denuntiatio per procuratorem fieri potest.

I. Vel antequam. 18.

Cuiacius libro 8. obs. cap. 26.

I. Adulter. 19.

Paulus 2. collat. leg. Moïsis.

I. Patri. 10.

Patri datur ius occidendi adulterum cum filia. Amplia hunc textum vt patri liceat occidere filiam in adulterio etiam prægnantem, Bart. ad l. Imperator, numero 2. D. de statu homi. de ratione Rom. sing. 756. In materia an & quando, & qualiter patri, vel marito &c. Mars. ad l. patri vel marito de quæst. nouissime ad hunc textum & quod quinque requirantur, vt procedat eius decisio Iul. Clar. libro 5. sent. §. homicidium, versiculo dixi. etiam vbi ampliat hanc decisionem etiam in clerico adultero & in iudice vel magistratu.

I. sic eueniet. 21.

Appellatione patris auus non comprehenditur.

I. Nec in ea. 22.

Paulus 2. collat. leg.

§. in accusatione. 1.

Cuiacius d. libro 6. c. 14. Ioannes Robertus libro 4. epist. c. 12.

EE. iij.

1. Quod ait. 23.

Alciatus libro 2. pareg. c. 25.

1. Marito. 24.

Marito permittitur occidere quosdam adulteros vxoris suæ, adde quod sicut marit⁹ potest, ita eius socij, quia quando lege vel statuto mihi aliquid impune cōceditur, potero id facere conuocatis sociis extraneis. Vt per Paul. de Castr. ad l. raptiores, Cod. de episcopis & clericis, intellige vt per Tiraquel. de retract. §. 2. Gloss. 1. numero 68. & 69. & quos adulteros impune occidere possit marit⁹, vide per Socin. Iun. consil. 34. numer. 7. volumine. 2. Rolan. à Valle consil. 34. nume. 1. cum seq. vol. 2. Iulius Clarus libro 5. sent. §. homicidium, vers. sed quid dicendum. In materia Didac. Couarru. in epir. 2. par. c. 7. §. 7.

1. Capite. 25.

Duarenus lib. 1. disput. cap. 30. Gilbertus Regius libro 2. in v. 7. cap. 10. vide Ias. post eos quos refert in l. admonēdi, in 63. col. de iureiur. aliquid per Bar. in l. de minore, §. tormēta, in 4. col. de quest.

1. Constante. 26.

Cuiacius libro 20. obseruat. cap. 11.

1. si stipulauerit. 27.

Paulus 2. sent. tit. 26. §. 2.

1. Quod. 28.

Vide Nou. 117. c. 11.

1. Mariti. 29.

Harmenop. libro 6. tit. 2.

§. Quinquennium. 7.

Folio 319. & 322. repetitionum 5.

1. Pater. 30.

Clarus d. §. homicidium, numero 48.

1. Quinquennium. 31.

Cuiacius cap. 24. de prescript.

1. Nihil. 32.

Cuiacius d. libro cap. 15.

1. si quis. 33.

An pubes sit adulterij capax, vide hic D. Gothof.

1. Stuprum. 34.

Cotta in voce adulterum.

1. Accusaturus. 35.

Iunge hic l. 31. supra hoc eodem tit.

1. si minor. 36.

Ferrandus libro 1. explic. c. 45.

1. Filium. 37.

Facit l. 17. §. 11. supra de iniur.

1. Si adulterium. 38.

De incestu Clarus §. incestus.

§. idem. 5.

Bellonus libro 2. supput. c. 6.

§. Imperator. 8.

Clarus §. homicidium, numero 49.

§. Præscriptione. 5.

Vide Ruin in l. Gallus, in §. & quid si tantum, numero 66. D. de liberis & posthumis: Harmenopulus libro 6. tit. 2. De differentia incestu & adulterij, vide Cuiacium libro 2. obseruationum capite 17.

1. Quasitum. 40.

Mulier nubere potest cum quo adulterij tantum in simulata est non conuicta, vt Nouel. Leonis 30.

1. in crimine. 41.

Paulus libro 2. sent. tit. 26. §. 3. Dilatio concedi ex causa à iudice potest.

1. Si is qui. 42.

De iure aureorum annulorum, vide titulum supra.

1. Si ealege. 43.

Cuiacius libro 1. obseruationum cap. 39. Ruardus ad l. 12. tabul. cap. 21. Pilæus questio. 23. Nota autem hic adulterium sine dolo esse non posse.

1. Defuncta. 44. & vlt.

Facit hic l. 11. §. 4. & §. 8. supra eodem.

Tit. 6. Ad legem Iuliam de vi publica.

Paulus libro 5. sent. tit. 5. §. 2. Harmenop. libro 11. tit. 11. Multa Menoch. de arbit. iud. cas. 394. Bossius titulo de pluribus violentis, vide Paponem 22. arrest.

1. Lege. 1.

An arma quis in domo habere possit, declarat hic D. Goth. quem vide.

1. Excipiuntur. 2.

Continetur hic exceptio legis superioris.

1. in eadem. 3.

Harmenop. libro 6. tit. 7. Paulus libro 5. sent. tit. 26. §. 3.

1. Vtve. 4.

Paulus lib. 5. sent. tit. 7. §. 8. 7. & vlt.

1. Qui

I. Qui coetu. 5.

Augustinus libro 4. emend. c. 16. Harmenopul. libro 6. tit. 7. Antonius Augustinus ad Modestinum. * Fachineus controuersiarum iuris lib. 8. cap. 8.

I. Et eum. 6.

An & quando raptus accusatio finiat, declarat hic Glossa quam vide.

I. Lege Iulia. 7.

Paulus libro 5. sent. tit. 26 § 1. Clarus 5. sent. §. vlt. quæst. 30. Forcatulus Necyom. dialog. 1. Cuiacius libro 11. obs. cap. 22. Spartianus in Adria no, ibi enim agit de catanudiatis.

I. Lege Iulia. 8.

Lex Iulia prohibet impediri aliquem accusatum, quominus Romam vel alio vadat ad se defendendum.

- I. Armatos. 9.

Vide Ant. Aug. libro 2. emend. c. 1.

I. Qui dolo. 10.

De exceptione loci non tuti, vide Oldendorpium cap. 17. de exceptionibus, cum sequentibus.

I. Hi qui. 11.

Paulus libro 5. senten. tit. 3. §. 3. in fine, Ang. in l. si pignore, §. furem, supra de furiis.

I. Qui noua. 12.

De vestigalibus umbræ & æri impositis, vide Cuiacium libro 10. obs. capite 7.

Tit. 7. Ad legem Iuliam de vi priuata.

Paulus libro 5. sent. tit. 26. § 8. vis priuata fit sine armis.

Præteius catapodismat. libro 1. multa de vi priuata, Menoch. di. cas. 394. unde etiam late tradit de interdictione armorum usus, sed ex constitutionibus, Inst. de interdictione. & §. item lex Julia, Inst. de publicis iud.

I. De vi. 1.

Bart. in l. momentaria, Cod. unde vi, & in l. iniuriarum, supra de iniuriis.

Duarenus libro 1. disput. cap. 22. Cuiacius lib. 1. obs. cap. 38. libro 9. cap. 16.

I. Nec interest. 3.

Vide l. 5. C. de accu. De vi ablatiua, vide hic Bart.

I. Legis. 4.

In hunc locum vide Paponem 23. arrest. 3. tit. des recours des prisonniers.

I. si quis. 5.

Paulus libro 5. senten. tit. 26. §. 3.

I. Ex senatusconsulto. 6.

Adde hic l. 1. § 1. infra de falsis.

I. Creditores. 7.

Paulus libro 2. senten. tit. 14. §. 5. & libro 5. tit. 26. §. 4. Harm. libro 6. tit. 7. Menoch. de recup. possess. remed. 5. Cuiac. apud Paulum 5. sent. tit. 26. §. vlt.

I. Si creditor. 8.

An & in quo differat hæc lex à præcedenti, declarat hic Bart.

Tit. 8. Ad legem Corneliam de sicariis & veneficiis.

Paulus libro 5. sent. tit. 23. §. 9. Harmen. li. 6. tit. 1. Papon. 22. arrest. 5. Brissonius li. 2. select. cap. 11. Plaza. li. 1. Miscell. cap. 9. & 10. Bossius tit. de homicid. Clarus li. 5. §. assassinium & c. §. homicidium, Petr. Gregor. 36. syntag. 15. & seq. * In hunc titulum commentaria Valentini Volt. in 8. 1595.

I. Lege. 1.

Iudex necare videtur quoties innocentem condemnat, v. Clarus d. §. homicidium. numero 28. Iudicium autem profiteri quid sit, vide l. 24. inf. de fals.

§. Diuus. 3.

Paulus libro 5. sent. tit. 23. §. 4. Harmenop. libro 6. tit. 6. Pius annotamenior. cap. 61. Cotta in voce cucuma. Forcatulus Necyom. dialog. 27. Menoch. de arb. iud. cas. 324. Cuiacius li. 15. obs. ca. 27. can. homicidas 31. can. 23. quæst. 5. Cucuma quid. Ambrosius sermone 90. Cuiacius lib. 10. obseruat. cap. 15.

§. Sed & in. 5.

Interfici indemnatum etiam 12. tabularum decreta vetuerunt.

De dormiente Menoc. de arb. iud. cas. 327. de amante, cas. 318. Saluianus 8. de providentia: Augustinus primo, de ciuitate Dei, Valerius libro 7.

I. inauditum. 2.

De inaudito, vide Tacitum 4. annal. anno urbis 776.

Forcatulus Necyom. dialog. 81. Cuiacius libro 4. cap. 12. & libro 6. capit. 17. folio 66. numero 18. Arius Pinellus, C. de bonis maternis, l. uni, Cod. de emendatione propinquorum, l. 3. Cod. de patr. potest.

I. Eiusdem. 3.

Paulus libro 5. *sent. tit. 23. §. vlt.* Harmen. libro 6. tit. 10.

¶ Clarus §. homicidium, numero 13. Alex ab Alexan. libro 2. *genial. dierum cap. 10.* Cotta in voce *pyrocampæ*, Antonius Guibertus libro 1. *question. iur. cap. 16.*

¶ Pygmentarius. Qui dicantur pygmentarij, declarat hic D. Goth.

§. Transfugas. 6.

Transfugis dexteras præcidit, Fabius Maximus teste Frontino.

¶ De saluo conducto & eius violatoribus, Menoch. *de arbit. iud. cas. 336. & sequen.* Itē de saluagardiis *cas. 338.* An bannitus occidi possit, Clarus d. §. numero 52. vide Ruin. in l. 1. in princ. in 4. *char. cum sequen. de acquirend. possess.* Vide etiam Bart. in l. *ut vim fin. numero 1. D. de iustitia & iure.* Valer. lib. 2. *cap. 2.* vide Appianum in Annibal. Hirci. 8. *comment. Flor. libro 51. Pet. Fab. 1. semest.*

I. Lege Cornelia. 4.

Iude x capitis pœnam inferens alicui contra leges puniatur vt sicarius.

§. Cum quidam. 1.

Vlpianus 1. *collat. leg. Moſaic.* Suctonius c. 2. in Othone.

¶ Cuiacius libro 14. *obſer. cap. 4.* Quid autem sit laiciuia, optime explicat hic D. Gothofr. quem vide.

§. idem diuus. 2.

Cuiacius libro 17. *obſer. cap. 24.* Ammian. libro 14.

¶ Briffonius libro 2. *ſelect. cap. 21.* De testiculorum incisione, vide Celsum libro 7. *cap. 19.* Paulus libro 5. *ſentent. tit. 22. §. 3. in fi.* Tertull. 2. *aduersus Marcionem.*

§. Planè. 3.

Paulus libro 3. *ſen. tit. 6. §. 62.* ſecandi peritia ad chirurgos pertinet.

¶ Briffonius libro 2. *ſelect. cap. 4.* Chirurgia medicine affecla dicitur, vt optime notat hic D. Gothofr.

I. Hi quoque. 5.

Thlibian. Quid sibi velit hæc vox optime D. Goth hic.

¶ Ferrandus libro 1. *explic. cap. 26.* Alciatus libro 2. *prætermiſſ.* facit hic l. 128. *infra de ver. ſign.*

I. is qui. 6.

In lege Cornelia de ſicariis dolus non lata culpa ſpectatur.

I. in lege. 7.

Paulus libro 5. *ſent. tit. 23. §. 6.*

¶ Fornerius libro 1. *ſelect. cap. 10.*

I. si mulierem. 8.

De pœna abacti partus, vide l. 39. *ſupra de pœnis.*

I. Furem. 9.

De furis nocturni & incendiarij differentia, vide Cuiac libro 9. *obſ. cap. 1. & libro 14. obſ. cap. 15.* Forcatulus *Necyom. dialog. 96.* Fornerius *ſelect. libro 1. cap. 23.* Clarus §. homicidium, numero 47. facit l. 54. §. 4. *ſupra de furis, & l. 4. ſupra ad legem Aquil.*

I. si quis. 10.

Capitis pœna plectitur, vt incendiarius qui inſulam exuſſerit.

I. Circumcidere. 11.

Seneca 3. *de ira 40.* Paulus libro 5. *ſent. tit. 22. §. 3. & §. vlt.*

I. infans. 12.

Arnobius 8. *aduerſus gentes in principio.* Quintilianus libro 1. *Inſt. ca. 9.* Menoch. *de arbit. iud. cas. 325. & 329.* Pausan. libro 8. *cap. illud relatum 15. q. 1.*

I. ex ſenatusconſulto. 13.

Qui mala ſacrificia fecerit beſtiis ſubiicitur, Paulus libro 5. *ſententiar. tit. 23. §. 9.* Mercurius libro 2. *opinion. cap. 1.* aut gladio ponitur, Harm. libro 6. *tit. 10.*

I. Diuus. 14.

Conſilium non factum vniuſcuſque puniendum eſt, Paulus 5. *ſent. 23. §. 2.*

I. nihil. 15.

Harm. libro 6. *tit. 6.* Paulus libro 5. *ſent. tit. 29. §. 5.* facit *cap. vlt. de homicid. in 6.*

I. Qui cædem. 16.

Clarus libro 5. *ſent. §. vii. quaſt. 60.* Gellius libro 10. *cap. 19.*

I. Sed in rixa 17. & vlt.

Paulus 1. *coll. legum Moſaic.* Harmenopolus libro 6. *tit. 10.*

¶ Adde in materia quod delinquentium in rixa quilibet teneatur, de eo quod fecit, & nō de eo quod alij fecerūt, Gandi. in *trac. maleſ. Rub. de homicid. numer. 7.* Anchara *conſilio 216.* Hippol. *conſ. 65.* Gramma. *decis. 17. numer. 4.* & *deci. 25.* Tiraqu. *de pœn. temp. c. 45. in l. ſca. lac. conſilio 121. num. 26. volum. 1. crim. auctor rixæ ſemper*

semper est inquirendus, cum ei sit ignoscendum qui prouocatus se vlscisci voluit, l. 14. §. 6. in fine, de oper. lib.

TIT. 9. De lege Pompeia de parricidiis.

Paulus libro 5. sent. tit. 24. Harmen. libr. 6. tit. 6. Paulus ibid. §. 10.

1. Lege. 1.

Fratres patruels dicuntur qui ex eodem patre, vt optimè notat Cuiacius lib. 6. obseru. cap. 17. sic etiam fratres matruels qui ex eadem matre, Hotom. libr. 5. obs. §. 31.

1. Frater. 2.

Paulus libro 5. sent. tit. 24. §. 1. §. 6. Inst. de publicis indicij.

1. sed sciendum. 3.

An & quis dicatur, parricida optimè declarat hic Bart.

1. Cum pater. 4.

Pater & mater sponsi an contineantur appellatione soceri, declarat hic Bart.

1. Diuus. 5.

Qui filium interficit, latronis magis quam patris iure vitur, vt l. uni. C. de emend. propin. Marc. Mant. singu. 155. num. 2. folio 884. Valer. Maxim. libro 8. tit. 1. Gregor. 36. synag. 24. numero 27. & 28.

1. Vtrum. 6.

An conscij puniantur, vide Bartol. in l. 1. §. in eo, supra ad Syllanianum.

¶ De criminibus Menoch. de arbitr. iud. cas. 355. Ad declarationem huius legis, vide Berro. in c. 1. in 12. col. in fin. Bald. in cap. 1. extra de officio delegati & sequent.

1. si sciante. 7.

Exitium dare dicitur, qui mutuatur pecuniā, And. in cap. Michael de usur. Lapus alleg. 14. & Rom. consil. 275.

1. Parricidij. 8.

Bart. in l. vi. vim, supra de iustitia & iure, l. 1. Cod. unde vi.

1. Pœna. 9.

Paulus lib. 5. sent. tit. 24. §. 1. Isidor. libro 5. tit. 5. Iuuen. Sa. yr. 13.

¶ Cælius libro 6. lection. antiq. cap. 43. Magius lib. 4. Miscel. 9. Turnebus lib. 8. aduer. cap. 23. Ferrandus lib. explic. iur. cap. 4. Corrafius lib. 1. Miscel. cap. 3. Forcatulus Neyerom. dialog. 34. Cicero 1. ad Herennium.

De variis pœnis parricidarum, vide Papo. 2. notar. 7. hoc tit.

1. Eorum. 10.

Facit hic l. 13. in fine, supra de Syllamiano, & l. 2. & 4. C. de apostat.

¶ Cuiacius libro 4. obseru. cap. 14.

Titul. 10. De lege Cornelia de falsis, & S. C. Liboniano.

Clarus libro 5. §. falsum, Ægidius Boffrust. de falsis, Paulus libro 5. sent. tit. 15. De falso testimonio non admittendo, vide colla. legum Mosaitarum 8. Pap. 22. arrest. 12. & 13. & 2. nota. 3. cap. du crime de faulx. De falsa moneta, Petrus Gregor. 36. synag. 1. ad finem quinti capituli, Pet. Fab. 1. semest. vlt.

1. Pœna. 1.

Clarus 5. sent. §. falsum 4. Paulus libro 5. sent. tit. 26. §. 2.

¶ Pithocus in notis ad fragment. iuris consulti. pag. 87. & 88. Papon. 2. notar. 12. numero 9. l. 4. §. 3. supra quod cum eo.

§. Pœna. 13.

De pœna falsariorum, vide Nouell. 77.

¶ Alexand. ab Alexand. libro 6. genial. dierum cap. 20. Menoch de arbitr. iud. cas. 306. & sequenti. idemque cas. 313. Adde quod si falsum committitur circa rescriptum principis, habet locum pœna mortis, vbi Salycet & alij, Cod. eodem, & per Abbat. in cap. ad falsarium, coll. fin. extra de crimine falsi Falsarij pœna hodie est capitalis edicto Francisci Regis lato anno 1539.

1. Qui testamentum. 2.

Paulus libro 5. sent. tit. 7. & 5. sent. tit. 25. §. 1. & sequ.

1. Qui ignorans. 3.

Clarus libro 5. sent. 4. vers. aperiens, l. 5. supra de his quibus vi indig.

1. si quis. 4.

Vide & coniunge l. 12. infra eod.

1. Senatus. 5.

Vide Cuiacium libro 6. obser. capite 3.

1. si quis. 6.

Cuiacius 3. ad Affric. f. 31. & consultat. prima.

§. si institutus. 1.

Paulus lib. 4. sent. tit. 5. vlt. Cuiacius hic & lib. 8. obseru. c. 1. vbi tractat de reliquis iuris antiqui exheredationis lictorum.

1. Nullo. 7.

Coniunge l. i. §. 8. *sup. de officio prefetti urbis.*

1. Quicumque. 8.

Cicero 3. *in Verrem.* Paulus libro 5. *sententiarum, tit. 25. §. 1.*

1. Lege Cornelia. 9.

Cuiacius lib. 19. *observationum, cap. 25.* Procopius 3. *de bello Gotthico.* Briffonius libro 1. *select. cap. 8.* Cuiacius libro 11. *observ. cap. 1.* Hotomanus libro 5. *observat. capite 26.* Paulus lib. 5. *sententiarum, tit. 25. §. 1.*

1. De eo qui. 10.

Facit hic l. 15. *vers. scribere, supra eod.*

1. Si pater. 11.

Pater an instrumentum conficere possit pro filio emancipato, Bartolus hic.

1. Cum falsi. 12.

Vide l. 6. *supra de publicis iudiciis*, & l. 4. *supra eodem.*

Augusti libro 4. *emend. capite sine.*

1. Falsi. 13.

Huc refert titulum Codicis *de mutatione nominis.*

§. Ordine. 14.

Cuiacius ad l. 1. *de his qui in exi.* Menoch. *de arbit. iudic. cas. 315.* Cuiacius lib. 20. *observationum, cap. 18.* de differentia relegati ad tempus, & ad tempus ordine mori.

1. Filius. 14.

Vide l. 13. *supra ad legem Falcidiam.*

1. Diuus. 15.

Paulus lib. 4. *sententiarum, tit. 7. §. 1. & 2.* & lib. 5. *sentent. tit. 25. §. 1.* Forcatulus *Necyomant. dial. 55.* Clarus libro 5. *sententiarum, §. falso. 4. vers.* An puniatur is qui sibi aliquid adscribit, D. Gothofredus hic.

* Crot. ad l. 1. *§. is qui pro emptore de usucap. n. 196.* Natta ad *Auth. quod sine, Cod. de test. nu. 4. & seq.*

1. Instrumentorum. 16.

An notarius teneatur falsi, D. Gothofredus hic.

1. Cum quidam. 17.

Paulus lib. 5. *sentent. tit. 25. §. 5.*

1. Vxori. 18.

An notarius possit vxori suæ legatum adscribere, vide Paulum 3. *sententiarum. tit. 6. §. 15.*

1. Qui falsam. 19.

An & quomodo falsa deprehendatur materia, Glossa hic.

1. Falsi. 20.

Rolandus à Valle 1. *conf. tit. 16. num. 7.*

1. Qui duobus. 21.

Cuiacius lib. 13. *observ. cap. 21.* Hotomanus lib. 1. *observationum, cap. 4.*

1. Impuberem. 22.

Vide Cuiacium ad l. 22. *supra de verborum obligationibus.*

1. Quid sit. 23.

Paulus lib. 5. *sententiar. tit. 25. §. 4.* Papon. 22. *Arrest. 12. num. 3.* Clarus lib. 5. *sententiarum. tit. 4.* Gregorius 76. *syntag. 15. num. 5. & 8.*

1. Aithales. 24.

Professus indicium, sic apud Plinium 3. *epist. ad Nepotianum*, Salustius in *Lugurtino*. Nihil autem profteri iudicium quam denunciare crimen iudici, vt & illud apud Suetonium in Domitiano cap. 17. *profteri conspirationis iudicium*, Papon. 2. *notar. 7. capite du crime de faux.*

1. Qui nomine. 25.

Ad quid notanda sit hæc lex, optime declarat hic D. Gothof.

Ræuârdus pro tribunal. *cap. 3.* Paulus libro 5. *sententiarum, tit. 25. §. 4. & sequent.*

1. Si quis. 26.

Coniunge l. 4. §. 2. *supra familia erciscunda.* Menoch *de arbit. iudic. cas. 108. idem cas. 312.* Paulus lib. 5. *sentent. tit. 25. §. 11.* Cicero 10. *ad Atticum, epist. penult. & 8. famil.*

1. Eos qui. 27.

Præsumitur contra testem mutantem dictum suum, vide Alciarium 2. *presumpt. capite 30.*

* Ad hunc textum vide Dec. *ad cap. per tuas in fine extr. de probat.* Marf. *sing. 212.* Felin. *ad cap. cum in tua, num. 2. extr. de test. de intellectu.* Alber. *in tract. de test. in ultim. parti. numer. 4. & 5.*

1. si à debitore. 28.

Quid sit proferre diem, optime declarat Cuiacius libro 3. *observ. cap. 7.* iunge hic l. 3. *supra de fide instrument.*

1. si quis. 29.

De literis subreptitiis, vide Paponem 2. *nota. 5. 6. des lettres receuables.* Menochium *de arbit. iudic. cas. 314.* vide Bartolum hic numero 4. & sequent.

1. Lege. 30.

De hac lege testamentaria, vide Paulum libro 5. *sententiarum, tit. 25.*

1. Diuus. 31.

Per errorem falsum instrumentum proferens excusatur, qua de re Menochius *de arbit.*

bit. ind. cas. 317. exemplum vide in l. 1. §. 12. supra eodem.

l. Hodie. 32.

Paulus libro 1. sententiarum, titulo 13. §. 3. & 5. sententiarum, titulo 25. §. 4. & seq.

l. Si quis. 33. & ult.

Vide Nouellam 115. in principio, Paulus libro 5. sententiarum titulo 25. vide etiam Cuiacium in quadam consultatione.

Titul. 11. De lege Iulia repetundarum.

Hæc lex lata fuit à Iulio Cæsare, quam ante Lucius Piso tulerat, vide Cuiacium lib. 6. observationum, cap. 18. & libro 7. c. 9. Cicero nem in Bruto, Paulum libro 5. sent. tit. 28. Papon. 2. notat. cap. 7.

l. Lex Iulia. 1.

Paulus libro 5. titulo 28. §. 1. Cuiacius libro 7. observationum, cap. 9.

l. Datur. 1.

Coniunge l. 20. supra de accusationib.

l. Lege. 3.

Bossius titulo de officialibus corruptis pecun.

l. in comites. 5.

Vide l. 1. C. hoc eodem tit.

l. Eadem 6.

Cap. si scitatus, extra de rescrip. Baldus in l. eū qui, C. de procuratoribus, vide Alciatum libro 4. dispunct. cap. 9. An notariatus dignitas sit ars, vide l. medicos, C. de professor.

l. Lex Iulia. 7.

Vide in hunc locum Alciatum libro 3. dispunct. capite 9. & sequenti. Cuiacium libro 6. observationum, capite 18. An iudex possit accipere osculenta & poculenta, Ang. in l. datur, supra hoc titulo.

§. Illud. 2.

Bartolus in l. qua fientis, iste quæst. & in l. additio, C. de episcopali audientia, Cuiacius lib. 11. obs. cap. 22. Sensus autem hic est iudicem accepto alicui ferre non posse opus publicum faciendum.

§. Hodie. 3.

Papon. 3. notat. 7. cap. du crime de concussion, folio 503. Reuarius ad l. 12. tabularum, pagina 80. & 4. Arrestorum, numero 12. §. 7.

* Adde Rom. ad l. cum mulier, col. 32. ff. soluto matrimonio in verbo Aduerte tamen, quem sequitur Fel. ad cap. dilecti, num. 11. ext. de excep. & Marf. sing. 100. & 270. adde Mara. de ord. iud. 4. part. 1. aut. num. 50.

l. Quod contra. 8.

Adde hic l. 18. supra de officio prefidis, & l. 46. supra de contrahenda empt.

Tit. 12. De lege Iulia, de annona.

Pap. 2. notat. 7. c. a'abus commis sur la police.

l. Contitit. 1.

Crimen est fraudare publicam annonam.

l. Lege Iulia. 2.

Vetitum est societatem inire, quo annona fiat carior.

l. Imperatoris. 3.

Vide l. 8. infra ad municipalem, l. 9. supra rerum amotarum, Gucuarra ad l. 6. §. 4. numero 10. de officio prefidis, iunge hic l. 13. supra de accusationibus.

Tit. 13. Ad legem Iuliam peculatus, & de sacrilegis, & de residuis.

Paulus libro 5. sententiarum, titulo 17. §. 9. Inst. tit. de publicis iudiciis.

l. Lege. 1.

Papon. 2. notat. 7. c. du crime de peculat, Duarenus libro 42. dispunct. c. 26. Petrus Gregorius 34. syntag. 39. Paulus libro 5. sent. tit. 19. Harmenopolus libro 6. tit. 5.

l. Lege Iulia. 2.

Papon. 24. Arrest. 20. numero 3. & 2. notat. 7. du crime de sacrilege.

l. Peculatus. 3.

Petrus Gregorius 33. syntag. 14. 15. 16. 17. 38. Papon. 2. notat. 7. & seq.

l. Lege Iulia. 4.

Petrus Gregorius 34. syntag. 30. Paulus libro 5. sententiarum, titulo 27. §. unico.

§. Non sit. 6.

Petrus Gregorius 35. syntagmat. 19. num. 4. Papon. 24. Arrestorum 10. numero 3. 4. Alciatus libro 2. dispunct. c. 3. Brissonius selectar. libro 2. c. 15. De pœnis sacrilegij, vide Petrum Gregorium supra dicto loco.

§. Sed & si. 7.

Papon. 2. notat. 7. cap. des requestes, Duarenus 2. dispunct. 6. Fornerius libro 2. select. c. 22. Ad glossam penultimam ibi, vide Alciatum libro 2. dispunct. cap. 3. Petrum Fab. 1. Semejt. 22. folio 243. Petrum Gregorium 32. syntag. 19.

l. Diui. 5.

Papon. 24. Arrest. 10. numero 3. Paulus libro 5. sententiarum, tit. 19. Cuiacius libro 13. observat. cap. 19.

Harmenopulus libro 6. tit. 5. Papon. *Arrest.*
24. 10. numero 4.

1. sacrilegij. 6

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 19. Harmenopulus libro 6. tit. 5. in fine. Couarruias libro 4. *resolutionum*, cap. 5. Menochius de arbit. iudic. cas. 389. Papon. 14. *Arrestorum*, 10. 4. Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 19. §. unico.

§. si quis. 2.

Furtum publicæ monetæ ad peculatus crimen accedit, Forcatulus in cupidine iurisper. c. 6. Turnebus libro 6. *aduers.* ca. 7. Petrus Faber 1. *semest.* 22. folio 239.

1. Peculatus. 7.

Papon. 2. *notar.* 7. *capite du crime de peculat.*

1. Qui tabulam. 8.

Cuiacius libro 10. *observationum*, ca. 2. Petrus Faber 1. *semest.* 22. folio 226. & seq. Brissonius libro 4. *select.* cap. 5. & 6. Cicero 6. *attic.* 7. & 2. *famil.* 17. *orat.* 3. in Pisonem 9. *familiar.* 20.

1. Sacrilegi. 9.

Papon. 2. *notar.* 7. Clarus libro 5. *sententiar.* §. *sacrilegium* 16. Forcatulus in cupidine iurisper. cap. 13. Quintilianus libro 7. cap. 3. nota autem hic crimen medium inter sacrilegium & furtum.

§. Eum. 6.

Peculatus non committitur traiectione pecuniæ publicæ. Forcatulus Necyom. dial. 6. Petrus Faber 1. *semest.* 22.

1. Hac lege. 10.

Coniunge hic 1. 6. *supra eod.*

1. Qui perforauerit. 11.

Petrus Grego. 39. *synag.* 19. numero 30. in fine. Petrus Faber 1. *semest.* 22. in fine.

1. Peculatus. 12.

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 19. §. unico.

1. Is qui. 13.

Petrus Gregor. 23. *synag.* 18. Papon. 2. *notario* rum 7. *titulo du crime de peculat.*

1. Publica. 14. & ult.

Vide Paponem iam supra dicto loco.

titul. 14. De lege Iulia ambitus.

Ad hanc legem Iuliam de ambitu, vide Paulum libro 5. *sententiarum*, tit. 30.

1. Hæc lex. 1.

Vide Paponem 2. *notar.* 7. *titulo d'ambition & simonie.* Petrum Gregorium 36. *syn.* 29. Cuiac. libro 20. *obser.* capite 34. & libro 7. *capite* 28. & libro 8. *capite* 39. Clarus lib. 5. *sententia-*

rum. §. *simonia.* Bodinum 1. *de Repub.* 10. Ciceronem pro Cluentio.

tit. 15. De lege Fabia, de plagiariis.

De plagiariis, Harmenopulus libro 6. *titul.* 9. Papon. 2. *notar.* 7. *cap. de crime de plagiaire.* Cotta in voce *plagiarij*, Duarenus li. 2. *disput.* ca. 20. Alcinius libro 1. *parerg.* cap. 47. Petrus Gregorius 36. *synag.* 11. Exod. 21. Deuter. 24.

1. Si liberum. 1.

Hæc lex videtur primo pertinuisse ad ciues Romanos, Paulus 14. *collat. legum Moisaic.* deinde ad eos qui in Italia liberti essent.

1. Sciendum. 2.

Ripens. ad 1. *obligatione*, 6. *supra de pignor. m.* mer. 15. Harmenopulus libro 6. tit. 14.

1. Leges. 3.

Qui fugitiuum sciens vendit plagij tenetur ut 1. 6. *C. eod.*

1. Lege Fabia. 4.

Coniunge hic 1. 4. *C. de seru. fugitiu.*

1. Eum qui. 5.

Vide Harmenopulum libro 6. tit. 15.

1. Non statim. 6.

Vide 1. 82. *supra de furtis*, & 1. 2. *supra de fugit.* Ioannem Robertum li. 4. *sententiarum*, iur. ca. 15. Iacob. Curt. lib. 3. *in g. ad fratrem* cap. 16.

1. Pœna. 7.

Pœna pecuniaria capitalis erat ex lege Moisaica, Exod. 21. & Deuter. 24. vide Harmenopulum lib. 6. *titulo* 14. Papon. 2. *notar.* 7.

tit. 16. Ad senatusconsultum turpillianum, & de abolitionibus criminum.

Harmenopulus libro 6. *titulo* 9. Petrus Gregorius 32. *cap.* 20. Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 27. Bossius 11. *de prauaricationibus.* De indulgentiis criminum, vide Papon. 3. *notar.* 10. *tit.* des lettres d'abolition.

1. Accusatorum. 1.

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 5. §. 1. Vt autem differat calumnia à fama, vide Eschinem in oratione *des faux témoins.*

§. Calumniari. 1.

Calumniari, est dissimulare crimina, quæ alias proposita ad suam causam maxime facerent, Rainaldus Corsus li. 2. *indag.* capite 17. Pyth. 3. *notar.* Moisaic. Iulianus in *Aniobio.* Longus apud Pyth. dicto loco.

§. Calum-

§. Calumniatoribus. 2.

Clarus §. sentent. §. ult. q. 62. Duarenus 1. di-
sp. 41. l. 6. C. ex quibus causis infam. Ioannes
Robertus dicto libro 4. cap. 15. Menochius de
arbit. iudic. cas. 321. & seq. Brissionius libro 2. se-
lect. cap. 2. Quid autem sit prauaricatio, op-
timè declarat hic D. Gothof.

I. Qui destiterit. 2.

Cuiacius ad l. 37. supra de minoribus. Paulus
libro 1. sententiarum, tit. 15. §. 2. l. 3. in fine, supra
de prauaricationibus.

I. Et in priuatis. 3.

Paulus lib. 1. sentent. tit. 15. §. 7. iunge l. 8. C.
de calumniatoribus.

I. Mulier. 4.

Iacobus Curtius lib. 2. eixa. ad collegam, cap.
7. Ioannes Robertus lib. 2. recept. lection. cap.
21. Cuiacius libro 20. obseru. cap. 8. l. 3. in fine, su-
pra de accusat.

*Fachineus controuersiar. iuris lib. 1. cap. 9.

I. Quæsitura. 5.

Accusasse nondum intelligitur, qui accu-
sationem tantum minatur, l. 1. §. 3. supra de ad-
dult. r.

I. Ab accusatione. 6.

Cuiacius lib. 3. obseruation. cap. 3. Apuleius 7.
de Afino. Trebellius Pello in Clodio. Augult.
epist. 159.

I. si quis 7.

Cuiacius lib. 1. obseru. cap. 33. Paulus libro 5.
sentent. tit. 4. §. 11.

I. Abolitio. 8.

Math. 27. vers. 15. Ioannes 18. vers. 19.

I. Vel ob rem. 9.

Hinc legibus apud Romanos ob grauem
pestilentiam inter cætera remedia numinis
placandi, victi vincula ademisse, ac religio-
ni deinde fuisse vinciri, Liuius dec. 1. lib. 5.

I. Aut priuatim. 10.

Liuius 3. decad. 4. Alexander ab Alexan-
dro lib. 5. genitium dierum, c. 16.

I. Quærebatur. 11.

Vide Cuiac. lib. 20. obseru. c. 30.

I. si interueniente. 12.

Turnebus 12. aduer. 11. in fine.

I. Destitisse. 13.

Vide l. 6. supra de iudiciis, & l. ult. supra si quis
cautionibus.

I. Diuus. 14.

Coniunge hic l. 22. supra de his qua ut indig.

I. In senatus. 15.

Clarus lib. 5. sententiar. §. ult. quæst. 54. Papp.

24. Arrest. 10. act. 8.

I. Domitianus. 16.

De vera huius loci lectione, vide Cuiac.
lib. 20. obseru. cap. 12.

I. Lucius. 17.

Facit hic l. 3. C. de episcopali audientia, quam
vide.

I. Imperatores. 18. & ult.

Iunge hic l. 3. C. de abolitionibus.

Tit. 17. De requirendis, vel
absentibus damnandis.

Quæ sit huius tituli series optimè expli-
cat hic D. Gothof. Bossius tit. de requir. reis, c.
7. cum sequentib. Eusebius apud Ammianum
14. Ambrosius 8. ad Siagrium.

I. Diui. 1.

Cuiacius lib. 1. obseru. cap. 33. in fi. & Demo-
sthenes in oratione *τῶν ἐπιφθόνων*. Duaren. lib.
1. disput. c. 8. Ioannes Robertus lib. 3. sentent.
iur. cap. 8. quæstio. 764. numero 1. folio 264. decis.
Francis. Marci. Plinius 4. epist. 9. Clarus §. sent.
§. ult. quæst. 44. vers. sed hodie & vers. licet Myn-
sing. 2. obseruationum, cap. 88.

§. Si autem. 1.

Vide Nouellam 134. cap. 5. & l. 6. Cod. de ac-
cusationibus.

I. Anni. 2.

Crimen morte expirat, causa fiscalis an &
quo tempore extinguatur, vide Cuiacium c.
28. de prescriptionibus.

I. Quamcumque. 3.

Vide titulum C. de prescriptione quadriennij.

I. Annus. 4.

Defensiones rei sunt perpetuæ, l. 18. §. 9. in
fra de quæst.

I. Mandatu. 5. & ult.

Obſignare Galli vocant ſeller, quod attri-
butum eſt commiſſariis & apparitoribus.

Tit. 18. De quaestionibus.

Paulus lib. 5. sent. tit. 14. & 16. Valerius Ma-
ximus tit. de quæst. Bossius in tit. de iudic. & tit.
de tortur. testium, de contest. in iurura, Papon.
24. Arrest. 9. Clarus §. sentent. §. ult. quæst. 64.
Petrus Gregorius 68. ynag. 12.

*Vide tractatum de tortura Petri Pellei.

I. in criminibus. 1.

Cicero 2. ad Herennium Paulus lib. 5. sent.
tit. 14. §. 1. Ferrandus lib. 1. explic. cap. 48. Cui-
acius lib. 6. obseru. 19. Clarus §. sent. §. ult. quæst. 64.
vers. antequam, Alciatus 1. praesumpt. 19.

I. Hæreditarij. 2.

Vide l. 45. *supra de re indicata.*

1. Constitutione. 3.

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 16. §. 5.

1. In incesto. 4.

Cicero *in oratione pro Milone.*

1. si quis viduam. 5.

Hic colligunt quidā adulterij summi supplicij aut mortis non fuisse.

1. Patre. 6.

De adulterij poena, vide *Nouellam* 134. *capite* 10.

1. Quæstionis. 7.

Vide l. 10. §. 3. *supra eodem.*

1. Edictum. 8.

Papon. 24. *Arrest.* 9. articulo 8. Clarus iam citato loco.

1. Diuus. 9.

Paulus libro 5. *sentent.* tit. 15. §. 16.

1. De minore. 10.

Minor quatuordecim annis quæstioni non subiicitur, & merito aras etenim venia meretur, l. 1. §. 32. *D. de Syllaniano.*

§. Plurimum. 5.

Papo. 24. *Arrest.* 9. artic. 7. Paulus lib. 5. *sententiarum*, tit. 16. §. vlt. Menochius *de arbit. iudic. cap.* 261. Quint. libro 5. *Iustit. c.* 4. iunge hic l. 12. *infra hoc eodem titulo.*

1. Etiam. 11.

Facit l. 17. & l. 18. §. 6. *infra eodem.*

1. si quis. 12.

De intellectu huius legis, dic vt in l. 1. §. 5. *quis dicatur supra hoc titulo.*

1. Certo. 13.

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 16. §. 3. adde l. 27. *supra de adulter.*

1. Statuliber. 14.

Robertus 1. *animad.* 6 hanc legem refert ad priuata delicta, Ant. Mer. 1. *notar.* 6.

1. Ex libero. 15.

Liber homo productus in testem, an possit torqueri, vide hic Bart.

1. Repeti. 16.

Papon. 24. *Arrestorum*, 9. articulo 2. Clarus, 5. *sententiarum*, §. vlt. *quæst.* 64. *vers.* vlt.

1. Extrario. 17.

Valerius lib. 8. *cap.* 7. Petrus Gregorius 48. *synag.* 12. *numero* 25.

1. Vnius. 18.

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 14. §. 2. & *titulo* 16. §. 1. & 2. Salyc. in l. 2. *C. de custodia reor.* Ioan. de Bellapertica in *tract.* de *quæstionib.*

§. Cogniturum. 9.

Baldus in *l. in crimine*, D. de adulter. Ang. in *tract. malef. vers. si iudex*, Cuiacius libro 7. *obseruationum*, *cap.* 16. Bartolus & Imol. in l. *custodias*, §. 1. *supra de pub. iud.* Baldus in l. *militēs*, *Cod. eodem titulo.*

1. is cui. 19.

Torqueri vii. possit, is cui fideicommissaria liberris relicta est, vide hic Glossam.

1. Maritus. 20.

Vnicus testis non sufficit ad quæstionem accusato adhibendam.

Ad gloss. hic in *verb.* a *quæstionibus*, vbi confessio facta in tormentis non valet, non precedentibus indicij post gloss. hic adde *Mathe. sing.* 55. *Roman. singul.* 132. & late Ias. *qui testatur de communi*, ad l. *qui in aliena*, §. *Celsus*, *num.* 37. D. de *acquir. hered.* *Marf. singul.* 329. Nec confirmatur si superueniant postmodum indicia. *Rom. vbi supra*, Dec. ad l. *quod ab initio*, *num.* 4. de *regulis iuris*, *Contius ad l. Iuliam maiestatis*, *pag.* 30. Vide Paponem 24. *Arrest.* 9. articulo 2. Confessione factæ in illicita tortura non statuitur, Baldus in l. *militēs*, in *fine*, C. *eodem tit.* Alex. *consil.* 69. *vol.* 3. Indicia sequuta post torturam eam non validant, vt notat Ang. in *suo tractat. malef. vers. nunc videamus de tortura*, late Baldus in l. *fin.* C. de *accus.* Felinus ad c. *ad nostram*, *col.* 1. de *prob.* *Rom. consilio* 167. Felinus in c. *clerici de iudic.* & in *cap. in literis*, extra de *test.* Anchar. *consilio* 246. Alexander *consil.* 23. in 2. *vol.* Ias. in l. *admonendi*, de *iure iur.* Raph. *Cum in consil.* 62. Alexander in *consil.* 127. Felinus in *cap. 1. in 2. not.* & in *cap. ex parte*, & in *cap. sicut*, extra de *testam.* Barb. *consilio* 47. *volumine* 2. Alexander *consil.* 14.

1. Quæstionis. 21.

Illud poenæ genus interdicitur, vt quis poenæ causa torqueatur.

1. Qui sine. 22. & vlt.

Cuiacius libro 14. *obseru. capite* 34. Vrgens autem suspicio facit ad quæstionem inferendam.

Tit. 19. De poenis.

Vide extrauagantem Ioannis 22. de *poenis*, Paponem 24. *Arrest.* 10. Clarus 5. *sentent.* §. vlt. Alexander ab Alexandro libro 3. *genial. dier. cap.* 5. Bossius *in de poenis.* Petrum Gregorium 31. *synagma* 1. *um cap.* 1.

1. Quotiens. 1.

Qui in seruilitate deliquit, postea manumissus non punitur, vt liber, sed vt seruus l. *pen. supra §. ex noxalib.* Gilbertus Regius lib. 2. *liar.*

2. *ART. cap. 15. Cuiacius lib. 10. obs. cap. 22. in fi.*
Horomanus 24. illust. quæst. 2. quæst.

1. Rei capitalis. 2.

Pœna capitalis an & quæ dicatur, Papo. 24
Arrest. 10. articulo tertio, Clarus §. sentent. §. ult.
quæst. 67. Cuiacius libr. 6. obser. capite 39. Brisso
pius libr. 3. select. cap. 5. & 6. Dion. 39. Solius au
tem est principis liber i deportari.

1. Prægnantis. 3.

Paulus *lib. 5. sentent. tit. 12. §. 5. Quintil. 277.*
Alianus 5. de var. histor. Diodorus libr. 2. cap. 3.
Brissionius lib. 2. select. ca. 20. Couarruias lib.
4. variar. resolut. c. 4. Menochius de arbit. tud. li.
1. quæst. 86. an mulier prægnas possit torque
ri. & an possit cogi ad dicendū testimonium,
vel expectare statim post partū, & alia mul
ta. Bald. in l. Imperator, D. de statu hom. Marc.
Mant. sing. 10. numero 16. folio 812. Plut. in 16.
de sera numinis vindicta.

1. Relegati. 4.

Nota hic gradus pœnarum, exilium tem-
 porarium, perpetuum, relegationum & de-
 portationum, Cuiacius libro 6. *obs. cap. 36.*
 ubi tractat de pœnis refugarum. Constat au-
 tem ex hoc loco, pœna capitis mortē infligi.

1. Absentem. 5.

Paulus libro 5. *sententia. tit. 5. §. 8. Harm. lib.*
1. tit. 4. Capitolinus in Antonino. Bell. libro 3.
suppl. cap. 17. Cagnolus ad l. favorabiles, n.
10. cum seq. de regulis iuris, Abbas consilio 31.
Bap. de sanct. Blasio. in tract. correlati. numero
16. Petrus Duen. reg. 389. num. 1. tomo 1. Iaco-
bis Menochius in tract. de arbit. iudic. libro 1. q.
80. numero 90. Bartolus de valma. conf. 69. n. 4.
41. inter cõ. crim. vol. 1. Cicero pro Sexto Roscio
in 4. chart. & in 2. off. in fine, in 4. charta. Absen-
tes etiam criminum rei damnantur.

§. in accusatorem. 1.

Vide l. 3. *in fine, C. qui accusare non poss. & l. 3.*
in fine, supra de prauaricatoribus, Bossius de con
uictis, numero 43. cum seq.

§. Refert. 2.

Bellonus libro 3. *suppl. cap. 17. iunge hic l.*
11. §. penul. supra eod.

1. si quis. 6.

Cuiacius libro 7. *obs. cap. 21. Plato apud Se-*
necam. 16. de ira, Seneca 2. de ira 31. Isidor. ca.
27. folio 493. numero 38. reper. 6. Cicero 3. Phi-
lippica, Lilius libro 5. Polyb. libro 6. Plutarch.
in Graccho, Tacitus libro 14.

1. Veluti. 7.

Iuuenal. 6. Horatius Satyr. 3. Isidorus lib.
 5. cap. 27.

1. Aut damnum 8.

Pœna est famæ amissionem pati, Clarus 5.
sententiarum, §. vlt. quæst. 72. Corrañus libro 3.
miscellaneorum, capite 17. Petrus Gregorius 31.
synag. 19. & 31. syntag. 30. numero 5. ubi de pœ-
na suspensionis.

§. Hostes. 2.

Spartianus in *Caracalla & in Geta, Xiphili*
nus ibidem, Cuiacius libr. 6. obseruationum. ca
pite 26. Quintilianus declam. 11. ante finē, Ter-
tullianus libro de trinit. Abdias 5. histor. apostol.

§. Quisquis. 7.

Diodorus 18. Xiphilinus in *Adriano, Suet-*
onius in Nerone, Cuiacius dicto libro 6. capite
35. Dion. 98. Tacitus libro 11. in principio Suet-
onius in Domitiano, cap. 8. vide Tacitum 16.

§. in ministerium. 8.

Quintilianus *declar. 177. Boetius 3. de philo-*
sophia coniebat. Constantius Landus enarrat.
in tit. de iustitia & iure. cap. 22. Grammat. decis.
32. Petrus Haber 1. semest. 4. Cuiacius libro 4.
observationum, 9. & libro 15. capite 4.

§. solent. 9.

Suetonius in *Nerone, cap. 49. Lilius libro 10.*
Cicero pro Rabirio, Gueuarra ad l. 14. num. 13.
cum seq. D. de officio præsidis, Fornerius libro 1.
select. cap. 6. Cuiacius libro 13. obseruationum, ca
pite 34. Salustius in bello Catilinario, Cuiacius
libro 8. obseruationum 27. Papo 3. not. 10. cap. des
emissions. Paulus li. 5. sententiarū, titulo 12. §. 2.

§. Quicumque. 11.

Cicero 4. *Caril. Halicarn. libro 1. Clarus lib.*
5. sententiarum, §. vltimo, q. 70. Cuiacius lib. 13.
observationum, capite 10. Constantius Lādus de
isto loco, capite 21. Valerius libro 6. cap. 3. Varro
libro 4. de lingua Latina, Petrus Gregorius 31.
syntag. 33.

1. Moris. 9.

Cuiacius lib. 12. *observationum, capite 9. &*
libro 7. capite 25. Cicero 7. Vetrina.

§. Sunt. 9.

Cuiacius libro 14. *observationum, cap. 34. Ter*
tullianus cap. 20. apologetici, Paulus libro 4. sen
tentiarum, titulo 6. §. 1. & Cuiacius ibidem.

1. in seruorum. 10.

Vide l. 3. *Cod. hoc titulo, & l. 45. §. 1. supra de*
re indicata.

1. Perspiciendum. 11.

Horomanus 2. *illust. quæst. 1. 20. §. de statulib.*

§. Furta.

Vide l. 17. & 89. *supra de furtis, l. vltima, Cod.*
eodem, Clarus §. furti, numero 22. Glossa in c. 1.
§. volens itaque de collar.

FF.

§. Delinquitur. 2.

Clarus §. homicidium, nu. 6. Plaza libro 1. mi-
soell. cap. 21. 27. & 30. ad totam verò legem ex
professo scripsit Iustinus Galterus, vide l. v-
nic. C. si quis imperat, & l. 30. & 31. supra ad le-
gem Aquiliam.

l. Quod. 12.

Terrull. c. 12. apologetic. Eusebius §. eccles. hi-
stor.

l. Hodie. 13.

• Tenendus est vbique modus, æquè peccat
quod excedit quàm quod deficit, Briffonius
libro 1. select. cap. 4. & libro 2. cap. 1. Seneca 2. de
beneficiis.

l. Quædam. 14.

Nota hic facta, dicta, scripta, ac consilia in-
terdum puniri.

l. Diuus. 15.

Pœna capitali puniri etiam possunt decu-
riones.

l. Aut facta. 16.

Clarus §. sententiarum, §. ult. quest. 88. Quin-
tilianus libro 6. Inst. ca. 1. & libro 7. 2. Cuiacius
libro 15. observationum, capite 3. Hotomanus li-
bro 5. obs. c. 17.

§. Locus. 4.

Sacrilegium separatur à furto, vt optimè
notat Cuiacius libro 15. observationum, 31. & li-
bro 13. observationum, capite 19. Menochius de
arbitr. iudic. cas. 389.

§. Qualitate. 6.

Alciatus libro 2. dispuñt. cap. 16. vide hic Bu-
dæum, Demosthenem in oratione aduersus
Mid. Quintilianum libro 6. Inst. 1.

§. Euentus. 8.

Quint. declam. 274. Demosthenes contra
Aristocratem, Alciatus libro 1. dispuñt. cap. 17.
& libro 2. pratermissorum, Cœlius Rhodiginus
libro 20. antiquar. cap. 27. l. 7. supra de extraord.
crimin.

l. Sunt. 17.

Hodie nemo pœnæ seruus efficitur & No-
nella 22. cap. 8. Alexander ab Alexandro libro
4. gentiliū dierum, cap. 10. Briffonius libro 1.
select. c. 13. Cuiacius libro 8. observationum, c. 12.

l. Cognationis. 18.

Gellius libro 7. nocturn. attic. cap. 3. can. homi-
cidium, de pœn. dist. 1. Pithocus in notis ad fra-
gmenta iuriconsultorum, pag. 69. Cuiacius libro
8. observationum, capite 22. & libro 15. capite 25.
Benedictus Capra in regul. conclus. 66. Iuena-
lis Saiyra 13. Senec. 1. de ira, cap. 14. Clarus §. sen-
tentiarum, §. ult. quest. 9.

l. Si non. 19.

Iudex potest ex officio inquirere defensio-
nes rei à nullo defensi.

l. Si pœna. 20.

Budæus hic, Suetonius in Claudio.

l. Vltimum. 21.

Cuiacius libro 3. observationum, capite 36. Gel-
lius libro 6. cap. 14. Seneca 3. controuerf. 8. in fine,
Papo 24. Arrest. 14. artic. 1.

l. in metallum. 22.

Paulus libro 5. sententiarum, tit. 17. §. 2. Liu-
lib. 3. Plinius 2. epist. Cuiacius 3. observationum,
36. Duarenus libro 1. dispuñt. cap. 14. Plinius 10.
epist. 40. & 41. Bellouif. 2. praef. 11. numero 19.

l. Sine præfinito. 23.

Tempus indefinitum pro quo æstimetur,
vide hic Glossam, & Cuiacium libro 6. obser-
uationum, cap. 25. vide l. 10. C. eod. titulo & seq.

l. Eorum. 24.

Val. libro 6. c. 3. Appian. 3. de bello civil. Var.
4. de ling.

l. Si diutino. 25.

Clarus §. sententiarum, §. ult. quest. 60. versic.
præerea potest. Val. libro 1. c. 8. Alciatus libro 2.
parerg. c. 10. Ferrandus libro 1. explic. c. 49. Cor-
rasius libro 2. miscellaneorum, capite 20. Forca-
tulus in cupidine iurisper. ca. 4. Duarenus libro
1. dispuñt. c. 29. Zoannetus restitut. ad D. cap. 18.
Rainaldus Corfus libro 1. indagat. ca. 29. Liui.
libro 1. c. 5. Suetonius in Caligula, Plutarchus
in Camillo.

* Vtrum pœna sit minuenda vbi à patrato
scelere multū temporis intercessit, vide Fa-
chineum controuerf. in iur. lib. 9. cap. 48.

§. Non potest.

Seneca 1. de ira, cap. 16. Tacitus libro 5. Liuius
libro 3. c. 3. Plutarchus in Romul. Constantius
Landus enarrationum, in iur. de iustitia & iure,
cap. 22. Halicarnassæus libro 8. Dion. libro 44.
Suetonius in Tyberio, cap. 62.

l. Crimen. 26.

Harmenopulus libro 6. iur. 6. Halicarnassæus
libro 8. vide l. 7. in fine, supra de ser. l. 8. in fine, su-
pra de in iur. Couarruias libro 3. variarum re-
solutionum, cap. 8. l. 34. supra de ritu, iuncto titulo
C. ne filius pro patre.

l. Diui. 27.

Petrus Faber 1. semest. 4. An & quando reus
possit absolui, Bart. hic.

§. Decurionibus. 1.

Pro intellectu huius §. vide l. 6. §. 9. supra de
iniur. Iacobus Ræuardus lib. 3. varior. c. 19.
l. Cap.

1. Capitalium. 28.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 17. §. 2. & iur. 22. §. 1. Suetonius in Nerone, c. 69. Contius libro 1. *lect. subsecuuarum*, c. 13. Couarruias libro 4. *variarum resolutionum*, c. 5. Cuiacius libro 16. *observationum*, cap. 1. August. in *quæst. veteris testamenti*, Nouella 22. c. 8.

§. Solent. 3.

Suetonius in Nerone, vide Pithœum ad 11. *notarum*, folio 160. Harmenopulus libro 6. iur. 7. Lipsius libro 1. *epist. quæst. epist.* 1. Delictum an iteratione augatur, vide l. 1. *supra de iure patronatus*.

§. Diuus. 6.

Facere opus metalli, & damnari in metallum diuerfa sunt, Paulus 5. *sententiarum*, 17. §. ult. Ioannes Robertus *recept. lectio. libro 2. c. 19*. Cuiacius libro 6. *obser. capite 25. & libro 15. c. 22*. Ant. Mercat. 1. cap. 28. Robertus 1. *animaduers.* 28.

§. Ad statuas. 7.

Plinius libro 10. *epist.* 97. Cuiac. libro 12. *obf. c. 29*. Tacit. libro 3. Cuiac. *dicto cap. 25. & libro 12. c. 29*. Brissonius libro 4. *resolutionum*, c. 11. Harmenopulus libro 6. *titulo 12. in prin.* Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 3. §. ult.

§. Famofos. 15.

Harmenop. libro 6. *iii. 6. in fine*. Apuleius libro 8. l. 16. §. 3. 5. *eod.* Pro intellectu, vide *Sozinum in l. a diuo Pio, in §. 1. num. 12. charia 53. de re iud. l. 8. in fine, C. de episcopis & cler.*

1. Qui vltimo. 29.

Iunge hic l. 12. *supra eodem hoc tit.*

1. Si quis. 30.

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 21. §. 2. Lactantius in *epitome*, c. 3.

1. Ad bestias. 31.

Bellouif. 2. *pract. ii. numero 9*. Clarus libro 5. *sententiarum*, §. ult. q. 60. Alciatus libro 2. *pauv.* c. 28. Couarruias ad l. 1. libro 5. *numero 16. de iust. & iur.* Ræuardus libro 2. *varior. c. 14*. Couarruias libro 2. *variar. resol. c. 9*. Plaza d. l. 1. c. 33. Papo. 3. *notar. 10. c. des remissions, & 24. ar. rest. 10. ar. 14. l. 4. in fine supra eod.*

1. Si præles. 32.

Damnata ex lege Iulia de vi priuata fit infamis.

In pœnalibus in dubio minor pœna imponitur, adde Dec. ad l. *semper, in obscuris, nu. 9. de reg. iur. l. 1. ad l. cum quidam, nu. 29. D. de lib. & post. & ad l. si prius, nu. 54. D. de noui operis nunt.* Neuz. lib. 6. *fil. nupt. nu. 47. vers. 3.* limitat Iacob. Menoch. *de arbit. iud. libro 1. q. 86. num. 25.* vide l. 1. §. 4. *supra ad Trebellianum*, Alciatum 3. *presumpt.* 6.

1. Fratres. 33.

Pœna ad tempus imposita, post tempus remissa intelligitur.

1. Seruus. 34.

Vide l. 1. *C. hoc tit. & l. 24. supra de iure fisci.*

1. Mandatis. 35.

Cuiacius libro 14. *observationum*, capite 34. l. 6. *C. hoc tit.*

1. In metallum. 36.

Facit Nouella 22. cap. 8.

1. in dardanarios. 37.

Cuiacius libro 10. *observationum*, capite 19. De dardanariis est l. 6. *supra de extraordin. crimin. l. penultima, supra de falsis.*

1. Si quis. 38.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 22. §. 1. Lactantius libro 4. c. 16.

§. Qui nondum. 3.

Grammaticus *decis.* 22. Harmen. libro 6. iur. 3. Paulus 1. *sent. iur. 23. §. 8*. Iuuenalis *Satyra 6.* Noua Leon. 31. Boffius *titulo de homicidio.*

1. Cicero. 39.

Cuiacius libro 19. *obser. 9*. Petrus Gregorius 35. *syntag. iur. 15. §. 18*. An mulier & quicumque alius interficiens, eum, qui in vtero est, puniri debeat, vide per Ioannem de Platea, in §. *posthumi, Instit. de exhered. lib.* & latius ibi per Bartolum numero 8. Aristoteles 7. *poliit. can. semina 32. q. 2. Exod. c. 21.*

1. Metrodorum. 40.

Cuiac. ad l. 8. *supra qui testamenta facere poss.*

1. Sanctio. 41.

Vide l. 99. *in fine, supra de legatis 2. & l. 80. §. de regulis iuris.*

Grammaticus *decis.* 40. numero 22. ibi, nec ambiguitur, quomodo specialis actus tollat generalem, latè Decius in l. *in tota, de regulis iuris*, l. 14. *supra de accusationibus.*

1. Interpretatione. 42.

Facit l. 20. *in fin. supra de rebus dub.* Menochius q. 86. & *praced. & q. 96.* faciunt ad hanc legem multa per Iasonem in l. *transigere, num. 9. C. de transactionibus*, l. 155. *in fin. supra de regulis iuris.*

1. Imperator. 43.

Cuiacius ad Nouellam 134.

Tit. 20. De bonis damnatorum.

Hodie hic titulus iure Romano abrogatur, nisi certis casibus, Nouella 17. cap. 12. & 134. ca.

FF. ij.

pire ultimo, Paulus libro 5. sententiarum, titulo 12. Luc. 9. plac. 9.

Bossius in iulo de bon. publ. & titulo de alimen. ex public. bonis prestant.

I. Damnatione. 1.

Constat ex hac lege confiscationem bonorum vniuersorum apud Romanos in usu non fuisse 1. 7. *infra eodem, Augustinus libro 1. emendationum, cap. 4.*

I. Non ut quis. 2.

Ante condemnationem reo mortuo in custodia eius bona ad hæredes deferuntur.

I. Quinque. 3.

An & quibus casibus dos mulieris confiscari & publicari possit, Bartolus hic.

I. Et omnes. 4.

Nota hic actiones fauorabiliores effectationibus.

I. Sed si. 5.

Hodie nemo liber per seruitutem seruus pœnæ dicitur, *Novell. 22. cap. 8. Vide Monterr. in 1. si constante, 1. coll. in si. D. soluto matrimonio. An deportatione matrimonium dissoluatur, vide d. Novell. 22. cap. 13.*

I. Diuus. 6.

Lampr. in Alexand. Gellius libro 15. noctium articularum, c. 12. Contius libro 3. lection. antiq. cap. 26. Cuiacius libro 10. observationum, capite 26. Corra in voce commentarienses, Alciat. libro 1. parerg. cap. 40. Cuiacius libro 6. observationum, capite 33. libro 4. observationum, cap. 18. De Sardoniche, vide Plinium libr. 6. Plutarchum in Galba.

I. Cum ratio. 7.

Ius gentium ratio naturalis interdum dicitur, 1. 1. *D. de acquir. rer. dom. in hac 1. habetur quod filius non portabit iniquitatem patris, vide textum in 1. crim. de pœn. Item quod lex naturalis habet vim legis, 1. si alienis de stipul. seru. & de stat. quod pater teneatur pro filio, Decius cons. 263. & de statu. quod agnatus teneatur pro delinquente, Dec. cons. 64. & alleg. propter delict. patris punient. filij. tex. hic c. 1. si vassal. feud. & in c. quibusdam, de pœnis, vide Michaellem Grossum libro 1. sentent. in §. legitima quasi 2.*

I. Liberis. 8.

Hæc quæ sequuntur restituta sunt à Cuiacio libro 6. obseru. cap. 23.

I. Nisi. 9.

Addel. 7. §. 2. supra eodem.

I. Sed et si. 10.

Coniunge 1. 42. §. soluto matrimonio.

I. Condemnatis. 11. & ult.

Facit hic 1. *ult. C. ad 1. Iul. maiest.*

§. Reus. 1.

Cuiacius libro 6. obs. c. 23.

rit. 21. De bonis eorum qui ante sententiam, vel mortem sibi consciuerunt, vel accusatorem corruperunt.

Petrus Gregorius 36. syntag. 22. Robertus 1. recept. 33.

I. in capitalibus. 1.

Vide 1. ult. supra de prauaricat. & 1. 23 supra de transact.

I. Imperatores. 2.

Plinius 10. epist. Suetonius in Iulio, & in Tyberio Tacit. libro 2. Cuiacius libro 6. obseruatio. cap. 24. & libro 9. obser. capite 14. Ioannes Robertus libro 1. recept. lectio. cap. 37. Cicero in diuinatione, Robertus 2. animaduers. 22. Ant. Mercat. 2. no. ar. 22.

I. Qui rei. 3. & ult.

Plinius libro 7. hist. cap. 53. & epist. 24. & 49. Petrus Gregorius 32 syntag. Menochius de arbit. iud. cas. 284. Gellius libro 12. cap. 6. Ammianus libro 29. Cicero 5. Tuscul. Lucanus 3. de bello civili.

Tit. 22. De interdictis & relegatis, & deportatis.

Crinitus libro 22. de honest. discip. cap. 5. Turnebus libro 20. aduer. cap. 16. Curtius libro 1. ena. ad collegam. cap. 2. Menochius de arbit. iud. cas. 330. Cælius Rhodiginus libro 14. antiquit. c. 48. Quid autem sit interdicere collige ex 1. 1. 6. 7. §. 10. infra eodem.

I. Caput. 1.

Bona relegati fisco non vindicantur, nisi specialiter adempta sint.

I. Manumittere. 2.

Vide hic 1. 8. supra de manumissionib.

I. eum qui. 3.

Ius liberorum, liberis non adimitur etiam si parens perduellionis reus, Gilbertus Regius libro 2. enantiop. cap. 5.

I. Relegari. 4.

Facit 1. 4 §. 7. supra eodem tit.

I. Exilium. 5.

Duarenus libro 1. disput. c. 37. Ioannes Robertus libro 4. sententiarum iur. cap. 11.

I. inter. 6.

An præfidi, ius deportandi competat, vide Hotoman. libro 3. obs. cap. 2.

1. Rele-

I. Relegatorum. 7.

Paulus libro 3 sententiarum, §. 9. l. i. §. 4. 5.
de legat. 3. & l. 4. sup. cod.

§. Est quoddam. 5.

Duarenus libro 2. disput. cap. 39. Cuiacius li.
8. obs. cap. 27. & in paratit. Nicephor. libro 14. c.
35. & 36. & libro 9. cap. 29.

§. Solet. 19.

Fornerius libro 1. select. c. 12. Minoribus in-
terdictis etiam maioribus interdicitur non
ē contra l. 6. j. de appellat.

I. Sed honore. 8.

Poenam & primum ex eodem facto ne-
mo pati debet.

I. Potest. 9.

An domum egredi possit quis damnari,
vide hic Gloss.

I. Non etiam. 10.

Cuiac lib. 14. obs. c. 34. Hæc autem quæ se-
quuntur restituta sunt à Contio & Cuiacio
in Basilicis. Ammianus 12. cap. 17.

I. Interdum. 1.

Petrus Gregor 2. syntag. num. 4. Paul. libro
5. sententiarum, l. ult. c. 6. §. 3.

I. A sua. 12.

Vide legem 4. supra de poenis.

I. Relegatus. 14.

Cuiacius ad legem 12. l. in verbo insulam. sup.
de verborum oblig.

Tit. 23. De sententiam pas-
sis & restitutis.

Bossius titulus de remed. ex sola principis clemen-
tia fol. 331. Græci autem restitutionem indul-
gentiam vocant, Pap. 3. notat. 10. cap. des letires
de rappel de Ban.

I. Ad successionem. 1.

Vide legem 29. supra de iure patronatus.

I. Sideportatus. 2.

Dignitas amissa à principe restitui potest
expresse tacite non remittitur.

I. in insulam. 3.

Facit hic l. 4. supra de bon. proscript.

I. in metallum. 4. & ult.

Coniunge l. 5. & l. 18. supra de status liber.

Tit. 24. De cadaueribus pu-
nitorum.

Lucius 12. placitorum 10. Pap. 24. arrest. 14.

I. Corpora. 1.

Poenæ species est sepultura priuari, Sueto-
nius in Vespas. capite 2. in fine.

I. Si quis. 2.

Lucius 12. placitorum 10. l. 1. c. ex delict. defunct.

I. Corpora. 3. & ult.

Innoc. in cap. certificari, de sepulchris. Gell. libro
10. cap. 10.



LIBER XLIX.

Titulus primus.

De appellationibus & re-
lationibus.

D rubric. scripsit Alciat. tom. 6.
Ad ibi dicta per Bart. circa dif-
initionem appellationis, vide
Decium in rubr. extra, de probat.
vers. 3. definitur tradita. Et §. fin. Limita vt per
Sozin. in regula 10. * Tractatum de appellatio-
nibus edidit Petrus Cornelius Biederodius.

I. Appellandi. 1.

Papo. 29. arrest. 1.

§. Quasitum. 1.

Alciatus lib. 4. dispend. capite 16. Appellare
possumus à Principis rescripto & eius execu-
tione, vt notant hic Doctores.

§. Libelli. 4.

Consules ex rescripto principis iudicem
dare possunt, qua de re vide Bartolum hic.

Rainaldus Corsus libro 2. indagat. cap. 20.
Balbus decis. 455. An à sententia iudicis à Cō-
sulibus dari appelletur, vide hic D. Gorch.

I. Sed si. 2.

Appellatio verbalis apud acta fieri debet.
Bartolus in l. nec quicquam, supra de offic. pro-
consul.

I. Scio. 3.

Ferrariensis in forma appellationis à de-
finitiva, in verbo occasione.

I. Ab executore. 4.

Imbertus in Enchir. Petrus Gregorius 50.
syntagm. 2. numero 2. & seq.

§. item. 3.

Procurator lite contestata. litis dominus
efficitur, & ideo tum alium procuratorem li-
tis facere potest. Cum ex edicto & dum pro-
bat, quod non præcedente citatione, senten-
tia est nulla. adde Decium cons. 544. num. 20.
& consilio 606. numer. 11. etiam si statutū vel-
let contrarium per eundem consilio 603. nu.

FF. iij.

11. & 13. & vide quæ addo ad l. *qua una*, de re iudic. & late Dec. confilio 410. nu. 8. & an requiratur perempt. etiam in sent. Imper. Dec. confilio 198. column. 3. in fin. & vide quæ addo ad l. *probat.* C. de sent. & an comminatio iudicis de præter. ad vlt. habeat vim per empt. Dec. in ca. *causam qua. de rescri.* An autem citas præsump interuen Abb. conf. 92. l. 1. vol. & in ca. *tenor. col. pen. & antepen. de re iudic.* quem in aliquibus reprehendit Felin. tradunt etiam Doct. in cap. *quoniam. de probat.* in illo artic. an præsumatur pro rectitudine processus, & ad hanc materiam, vide quæ addo ad text. in §. *omnium. Inst. de pæn. temerè litig.* l. pro curator. §. 1. supra de doli mali & meus except. l. 1. infra de appell. recip.

l. A sententia. 5.

Menochius de arbit. in l. *cas. 112.* Ferrariefis supradicto loco. & Masurius in pract. Nouell. 23. cap. 1.

l. Non tantum. 6.

Humanitatis ratione receptum est, vt quis pro damnato appellare possit.

Appellare cuilibet licet, pro eo qui ad supplicium ducitur, etiam eo inuito, quid iuris si iudex non vult eum admittere, & vult vlt. rarius procedere, vide Guidonem Pap. q. 579. numero 97. Cæpol. cau. 2. numero 4. Felinum ad cap. *cum super numero 234.* & 5. de re iud. folio 536. numero 25. 76. & 77. repetitionum 6. Baldum in cap. *at si clerici, de iudic.* Iafonem in l. *error, D. de iur. & facti ignorantia.*

l. Cum quidam. 7.

Cap. *appellatio, de appellat.* in 6. Bartolus in l. 1. §. 1. supra eod.

l. Illud. 8.

Requardus libro 1. *varior. cap. 3.* Paulus libro 5. *sententiarum. titulo 4. §. 17.* & titulo 35. ultimo, vide Petrum Gregorium 38. *syntag. 3. num. 7.* 8. 9. & sequent.

l. si qui. 10.

Hotomanus libro 4. *observationum, capite 9.* vide l. 1. supra de iurisdictione omnium iudicium.

l. Cum ex causa. 11.

An. & quando appellationi videatur re-auciare condemnatus, Bartolus hic.

l. si constet. 12.

Sententia prolata contra iudiciorum ordinem, sententiæ nomen non meretur.

l. Appellanti 13.

Vide in hanc legem Paponem 29. *arrest. 1. artic. 35.* & l. 3. in fine, supra eod.

l. si per lusorio. 14.

Virgilius 3. *Georg. de voce procludendi.* Iuuenalis *Satira 5.* Augustinus 2. *de ciuitate.*

Alciatus libro 8. *parerg. ca. 24.* Plinius libro 6. *epist. ad Vrsi.*

Sententia lata aduersus vnum, an noccat aliis Glossa hic.

l. Serui. 15.

An & quomodo nostra causa dici possit, vide hic Glossam.

l. Constitutiones. 16.

Petrus Duen. *regula 116. incipiente conuictus.* Angelus in l. *furus, supra de infam.* An liceat appellare executori condemnato, can. ei qui §. *sunt etiam quorum appellationes, ca. 1. quest. 6.* vbi late materia hæc tractatur à sententia regis item non appellatur, vt notat Bartolus in principio *fforum*, & in l. 1. supra de officio præfati prætorio. An confessus tantum vel conuictus possit appellare, vide Angelum in l. *finali, §. iussus, infra eodem titulo.* Baldum in l. *addictos, Cod. de episcopali audientia, c. Romana, extra eod. in 6.* Baldum in l. 1. *Cod. ex delict. defun. l. prouinciarum, C. de feriis.*

l. Cum in vna. 17.

Paulus libro 5. *sententiarum, titulo 33. §. 1. 4.* supra de excus. iur.

l. Lucius. 18.

Ad & vnde sumi possit huius legis dubitan di ratio, Gothof. hic.

l. Si expressim. 19.

Sententia contra ius lata non firmatur præscriptione.

l. Qui suspectum. 20.

Vide l. 1. §. 14. supra quando appell. fit, l. 3. supra de appell. recip.

§ Militibus. 21.

Brissionius libro 2. *select. cap. 19.* Vide Nouell. 23. cap. 1. Socinum *reg. 23.* An ordo in appellatione sit seruandus Glossa hic.

l. Imperatores. 21.

Paulus libro 5. *sent. titulo 37. §. unico, & tit. 36. §. 1. & sequent.* Alciatus libro 1. *dispunct. cap. 15.* Roman. *conf. 332.* Anan. *conf. 51. & seq.*

Appellatio ad principem, omisso medio regulariter non admittatur, vt hic, & c. *delet. extra de appellat.* cum similibus, adde ad regulam huius legis, per Socinum late in *reg. 23. de appell.* & per Felinum, qui ponit regulam cum pluribus fal. in ca. *super quest. numero 14. extra de officio delegat.* ibi idem rescript. de sequestratu fructuum, vide textum, & ibi late Docto. cap. *fin. de sequest. p. ff. & fruct. vide omnino textum in l. ab executione, quarum exceptio non recipitur.* Hostiens. in cap. *finali, extra de sequest. Imol. in l. amortio, §. interdictum, D. soluto matrimonio.*

1. Ad principem. 22.

Baldus in l. *præses*, in principio, Cod. *quomodo & quando iud.*

1. Ex consensu. 23.

Bartolus in l. i. C. de arbit.

§. Cum procurator. 1.

Brissionius libro 3. *select.* c. 18. Bartolus in l. *si expressim*, supra eod. Cuiacius libro 19. *obs. ca.* 13. Robertus 1. *animaduers.* 21. in fin.

1. Negotiorum. 24.

Hanc legem declara per l. *finalem*, supra de re iudicata.

1. Imperator. 25.

Impedimentum an & quomodo probari possit, Bartolus hic. Alciatus libro 1. *disput.* c. 16. l. *continuu*, §. *cum ita*, D. de verb. oblig.

1. Ad imperatorem. 26.

Clara satis per se est hæc lex.

1. tutor. 27.

Facit l. 2. §. 4. supra eodem, & l. 5. §. 6. supra de adm. tut.

1. Creditor. 28. & vlt.

Seruus pro domino appellare non potest, vt l. 15. supra eodem. An confessus & condemnatus possit appellare, Bart. hic.

Tit. 2. A quibus appellari non licet.

Alexander ab Alexand. libro 6. *genial. dier.* cap. 20. Roman. *sing.* 6. Cynus in l. *si quis ex con sensu*, C. de episcopali auctoritate.

1. tractandum. 1.

Pap. 3. *notar.* 10. cap. des *moyens contre arrests.* Grammat. *decis.* 35. cuius decisionis summa notanda est: nam ex ea probari fortassis posset, quod ab auditore generali, ad cuius relationem princeps sententiam mortis tulit appellari liceat, folio 185. numero 11. tractatum 14. De supplicatione erroris obtent. vide Lucium 5. placitorum 6.

§. interdum. 4.

Papon. 19. *arrest.* 8. cap. de la forme & iugement des *arrests.* Menochius de arbit. iud. *cas.* 197. Alexander *conf.* 113. & seq. vol. 5.

1. Quæsitum. 2. & vlt.

Sententia malè lata, mutari non potest, nisi appellatione.

titul. 3. Qui & à quo appellatur.

1. Quod dicitur. 1.

Glossa & Doctor. in cap. ad hac sumus, extra de rescriptis.

§. Ab eo. 1.

Baldus in l. *fi. C. ubi & apud quem.*

Adde ad hunc textum Zoannetum libro *restit.* & c. 9. Guid. Pap. q. 436. Vacon. libro 6. *declar. iur. civil.* c. 239.

Goucanus libro 1. *variarum lection.* cap. 46. Nota hic quod ab eo cui mandata est iurisdic- tio non appellatur is qui mandauit, quia is ipse sententiam dixisse videtur, quam dixit vicarius iurisdictionis suæ, non potest autem idem ab eodem appellare, ac proinde ab eo cui mandata est iurisdic- tio non appellatur is qui mandauit, sed is qui prouocaretur ab eo qui mandauit, Aretinus *conf.* 131. & Alexander *conf.* 282. vol. 2. Baldus in l. *pen.* supra de appellat.

1. Appellari. 2.

Goucanus libro 1. *variar. lection.* c. *pen.* Cuias lib. 7. *obs. cap.* 21. Menoch. de arbit. iudic. libro 1. q. 74. Hæc autem lex continet exceptionem legis superioris, vt faciliè videre est.

1. Dato iudice. 3. & vlt.

Videl. §. 3. supra de appellation.

Titul. 4. Quando appellandum sit, & intra quæ tempora.

Brissionius libro 2. *select.* c. 19. Paulus libro 5. *sent. tit.* 32. id est de temporibus, & reparationibus appellationum.

1. Si quidem. 1.

Duarenus libro 1. *disput.* cap. 8. Augustinus libro 1. *emendationum*, cap. 8. Bartolus in l. *ubi absunt*, supra de tutoribus & curatoribus dat. *Masu. in *pract. for. tit.* 3. de contum. num. 3.

§. Biduum. 5.

Tempus appellationis interpositæ currit à tempore sententiæ latæ, etiam si sententia fuerit conditionalis, Iason ad l. *si cui legetur*, in principio, de leg. 1. Tiraquel. de retract. §. 1. glossa 10. numero 47. & seq. Hoc autem immutatum est per Nouell. 13. Paulus libro 5. *sentent. tit.* 33. §. 1.

1. Si procuratoris. 2.

Procurator ad agendum appellare potest & appellationem persequi.

1. illud. 3.

Bartolus in l. *acta*, de re iudic. & l. *sciendum*, D. de verborum oblig.

tit. 5. De appellationibus recipiendis vel non.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 35.

l. Non solent. 1.

De ratione huius legis, vide Baldum in l. *alienam*, C. de proc.

l. Eius. 4.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 35. §. 2. l. 6. *supra de appellat.*

l. Ei cuius. 5.

Brissonus libro 2. *select. cap.* 19. adde l. 19. C. de appellat. & l. 31. *ibid.*

l. Sciendum. 6.

Bartolus in l. 1. C. quorum appellationes, & c.

l. Si res. 7. & ult.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 35. §. 2. & l. 1. *sententiarum*, §. 3.

* ¶ Fachineus *Controuersiarum iuris*, libro 1. cap. 76. 77.

tit. 6. De libellis dimissoriis qui apostoli dicuntur.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 34. §. 1. l. 9. *infra de iure fisci.*

l. Post. 1. & vnica.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 34. §. 2. l. 13. *supra quibus ex caus.*

tit. 7. Nihil innouari appellatione interposita.

Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 36. Baldus in l. appellatione, C. de appell.

l. Appellatione. 1.

Baldus in cap. doceri, circa finem, extra de rescriptis.

tit. 8. Quæ sententiæ fine appellatione rescindantur.

l. Illud. 1.

Oldendorpius cap. 27. de sententia & re iudicata.

l. Paulus. 2.

Baldus in l. 1. §. 1. in principio, Cod. de caducis tollendis.

l. Paulus. 3.

Oldendorpius cap. 27. de sententia, & re iudicata.

titul. 9. An per aliam causæ

appellationum reddi possunt.

De reddendis causis appellationum, Paulus libro 5. *sententiarum*, titulo 35.

l. Quæri solet. 1.

Causa principalis quando potest agi per procuratorem, tunc etiam causa appellationis per procuratorem agi potest, adde Anto. Rub. ad l. *seruum*, §. publico, D. de procur. num. 45. Iacob. Menoch. in tract. de arbit. iud. libro 1. quest. 80. numero 91. Alex. de Imol. conf. 90. numero 59. inter cons. crim. vol. 1. Paul. libro 5. *sententiarum*, tit. 35. §. 1. l. 2. C. de procurat. l. 10. Cod. de appellat. l. 3. C. quorum appellationes.

* Fachineus *Controuersiarum iuris* lib. 1. c. 26.

l. Si procurator. 2. & ult.

Absens nemo dari in seruitutem potest, aut damnari.

titul. 10. Si tutor vel curator, magistratus creatus appellauerit.

l. Si qui. 1.

Appellans an debeat causam appellationis probare, Spec. in titulo de sent.

tit. 11. Eum qui appellaue- rit, in prouincia defendi.

l. Eum qui. 1.

Reconuentio an habeat locum in causa, appellationis, vide Glossam hic.

tit. 12. Apud eum, à quo appellatur, aliam causam agere compellendum.

l. Si quis. 1. & vnica.

Appellans eo ipso quod appellat, nullam iniuriam facit appellanti.

tit. 13. Si pendente appellatione mors interuenerit.

l. Appellatore. 1. & vnica.

An & quando pœna, publicationis bonorum veniat, vide hic Bart.

tit. 14. De iure fisci.

Bosius in titulo de fisco & eius privilegiis folio 377. Paulus lib 5. *sent.* in 12. Harmenopolus libro 1. tit. 1. Papo 24. *arrestorum* 16. ad finem & amendes ciuiles.

l. Variè

I. Variè. I.

Cuiacius capite 28. de prescription. l. 3. supra de his quibus ut indignis.

* §. An bona. I.

* Fachineus controuersiar. iuris lib. 6. cap. 21.

I. Ex quibusdam. 2.

Brissionius libro 3. select. cap. 17. Boffius tit. de fisco & priuilegio eius 101. numer. 11. Clarus 5. senten. tit. 8. vlt. quest. 27. Cuiacius lib. 19. observationum, capite 1.

I. Non intelligitur. 3.

Paulus lib. 5. senten. tit. 13. §. vlt. Cuiacius lib. 19. obseruat. capite 4.

§. si in locis 10.

Alciatus lib. 7. parerg. c. 1. August lib. 1. emendationum, c. 3. Ruardus lib. 4. iurior. c. 4. Ioannes Robertus lib. 1. recep. lect. c. 5. Zoannetus restitut. ad D. c. 27. Forcatulus in sphaera legali. in fin. Non. Leonis 51.

* §. Quando autem.

* De sententia huius legis vide Anton. Fabrum, li. 12. coniectur. c. 20.

I. in fisci. 4.

Pro confesso habiti & conuicti eadem pœna.

I. si curator. 5.

Cuiacius lib. 9. obseru. cap. 37. addel. 15. §. 7. §. de senten. & re iudicata.

§. si ab eo. 1.

Pilæus quest. 678. Procurator an possit habere fidem de pretio, Ang. in l. cui iurisdictio, D. de iurisd. omnium iudic.

I. Fiscus. 6.

Ad intellectum huius legis, vide Bart. in l. procurator, Cod. de edendo.

I. si fiscus. 7.

Brissionius dicto libro 3. c. 21. vide l. 47. supra de sententijs, & re iudicata, & seq. Iaf. & Paulus de Castro hic.

I. Bonorum. 8.

Cuiacius lib. 9. obs. c. 1. Actores pro quibus interdum sumantur, vide hic Gloss.

I. Lucius. 9.

Occidens aliquem an possit ei succedere, vide hic Bartolum.

I. Non puto. 10.

Vide Doct. aa l. 1. D. soluto matrim. vbi Alex. col. 1. Soc. nu. 6. cum seq. Iaf. num. 37. Potta. num. 4. & 5. Bulg. num. 5. Crott. num. 16. & 18. Camil. Visitar. num. 31. Socin. Iun. numero 24. cum seq. Ruin. num. 10. Dec. ad l. in ambiguis, num. 3. D. de regulis iuris, & ibi Cagnol.

numero 5. Couarruu. lib. 1. Resolut. cap. 16. August lib. 1. emend. cap. 5. Cucchum de morator. prescript. a numero 47. Matth. sing. 70. Felin. in cap. 2. extra de re iud. Bald. in l. 1. C. de heredit. vel actio. vendit.

* Alciat. de presump. reg. 3. presump. 41. num. 3. Bald. Nouel. in tract. de dote 9. part. princ. in l. priuil. Rip. ad l. si debitor. num. 7. de pignor. & hypoth. Aret. ad §. fin. Inst. quib. mod. test. infirm. & ad §. si quis agens in fine de action. vbi Iafon adde notabilem repetitionem ad hanc legem per Gribaldum.

* Quomodo locum habeat hæc lex exponit Surdus. in decis. 13. num. 3.

I. Non possunt. II.

Alciatus lib. 3. presump. 41. Capitol. de Marco Antonino, Dynus c. 8. de reg. iur. in 6.

I. in metallum. 12.

Brissionius dicto libro 3. c. 9. Nota autem hic quod bona intelliguntur deducto omni ære alieno, vt notat hic Glossa.

I. Edicto. 13.

Brissionius dicto libro, cap. 10. Hunc locum optime interpretatur Albericus hic, quem vide.

§. Ad hæredes. 4.

Brissionius cap. 17. dicto libro 3. Cuiacius lib. 19. obseruation. capite 3. Baldus in l. eam quam, C. de fideicom.

I. Dicitur. 14.

Facit l. quidam, §. quoties, supra de leg. 1.

I. Senatus. 15.

Cuiacius ad l. 7. §. de in integ. restit. Martialis libro 1. epigramm.

I. Aut diuus. 16.

Pronomen Quicumque, continet masculinum & fœminam, l. 1. supra de verb. sig.

I. in summa. 17.

Paulus lib. 5. sentent. tit. 10. §. 10. Hac de re est tit. lib. 10. C. de pœn. sis. credit.

I. Deferre. 18.

Cuiacius lib. 18. obs. cap. 22. Oldendorp. cap. 4. de testibus, num. 19. & sequent.

I. Denique. 19.

Facit hic l. 5. C. de priuil. fise. l. cum quidam, supra de usu.

I. sed reuocata. 20.

Obligatus propriè non dicitur, qui reali actione conuenitur, Inst. de act. in prin.

I. Titius. 21.

Facit hic l. de ferre, §. fin. supra hoc eodem tit. & vide ibi notata.

I. Res quæ in. 22.

Paulus lib. 5. *sententiarum*, tit. 12. §. 7. Paulus de Castro in l. si marito, D. soluto matrim.

I. Non tantum. 24.

Delator tenetur mandatore exhibere, l. 2. §. 5. *supra eodem*.

I. Est & decretum. 25.

Iunge hic l. qui autem, *supra qua in fraud. creditor.* l. 4. *fraud. ff. de reg. iur.*

I. Cum quidam. 26.

Ob textum contrarium in l. fraudem, in pr. hoc eodem tit. dic post Bartol. vt per Gozad. *conf. 97. num. 12. Zafl. libro. Antimon. 1. part. pag. 5. Soc. Iun. conf. 124. num. 8. lib. 3. Cuiac. libr. 8. obseru. cap. 9. Gilbert. Reg. lib. 1. enantioph. cap. 14. Dos marito indigno erepta fisco cedit, quo casu dos eius esse potuit.*

I. Cum mortem. 27.

Cuiacius lib. 9. *obseruation. cap. 4. Bart. in 1. ei qui mortem, supra de his quibus vt indig. Baldus conf. 213. lib. 1.*

I. Si quis. 28.

Fornerius libro 1. *select. cap. 24. Couarr. lib. 1. Cuiacius lib. 10. obser. c. 22. Fiscus habet tacitam hypothecam in bonis futuris.*

* Hæc lex non habet locum quando mulier cõtendit cum fisco pro dote, vt not. Negusant. *tract. de pignor. 4. memb. 2. par. num. 109.*

I. Eius. 29.

Cuiacius lib. 15. *obseru. c. 25. Antonius Augustinus lib. 2. emend. cap. 2. Baldus in 1. generat. C. de reb. cred.*

I. Ne procuratores. 30.

Confessio ficta non transit in hæredem.

I. Diuus. 31.

Baldus in l. pen. in fi. C. de *const. pec.*

I. sed si. 32.

Cuius quis dicatur, vide l. ciues de incol. *Cod. libro 10.*

I. Eum qui. 33.

Bart. in l. si sequens, ad *senatusconsultum Syllanianum.*

I. Imperatores. 34.

Pro conuicto habetur qui sententiam re-dimit.

I. Apud. 35.

Nota hic quod tractatio causæ fiscalis priuatæ antefertur.

I. Prædiis. 36.

Vide Glo. in l. 2. C. de iure *hast. fise.*

I. Quod placuit. 37.

Nostrium quidnā dici possit, vide hic Glof.

I. Fiscus. 38.

Perempta instantia an durent effectus, Bart. hic.

I. Bona. 39.

Bald. in l. si. C. de *const. pec.*

I. ita fidei. 40.

An generalitas nimia sit reprobāda, Glof. fa hic.

I. Eum qui. 41.

Eiusta re emptor tenetur creditori ven-ditoris sui.

I. Arrianus. 42.

Facit hic l. 13. §. 5. *supra eodem hoc tit.*

I. Imperator. 43.

Cyn. & Bald. in *Anihen. incestas, in fin. C. de incest. nup.*

I. Delator. 44.

Facit l. qui ex libert. ff. de *aqua pluui. arcenda.*

I. In fraudem. 45.

Paulus lib. 5. *sent. iij. 12. §. 1. Rom. conf. 22.*

I. Aufertur. 46.

Vide Papin. in l. si pater tuus, in 3. col. *Cod. de hered. inst. Az. in summa, Cod. de iis quibus ve indignis. Bart. in l. 1. §. seruus, ad senatusconsultum Syllanianum.*

I. Moschis. 47.

De dictione omnis, vide Bar. hic.

* Fächineus *controuer. iuris lib. 2. cap. 46.*

§. Æmilii. 1.

Duarenus lib. 1. *disput. cap. 11. l. 3. C. de fund. rei priuata.*

I. Starius. 48.

Modern. Anco. in *tract. de mercat. in tit. de ob- tract. merc. num. 4. Cagn. ad l. qui cum post. nu. 3. de reg. iur. Felin. ad cap. ex parte, de rescript. si deicommissum relictum indicio mortis, non cedit ante diem mortis naturalis, Ruin. conf. 23. libro 6. Alex. conf. 23. lib. 1. Curt. Iun. consilio 120. Bero. q. 41. Boer. decis. 278. Alex. consil. 40. col. ult. vol. 3. Raph. Cum. conf. 20. Alex. consilio 28. col. 1. Rom. conf. 10.*

* Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro. lib. 17. *coniect. cap. 3.*

§. Cornelio. 1.

Beroius q. 41. Quis autem nō dicatur cre-ditor, vide hic Glossam declarantem.

I. Cum tacitum. 49.

Vide Vlpian. in *frag. tit. 19.*

I. Valerius. 50.

Augustinus lib. 2. *emend. cap. 3. Couarruuias lib. 1. variatur lect. cap. 15. Brissonius lib. 3. se- lect. cap. 21.*

Tit. 15.

Tit. 15. De captiuis & de postliminio, & redemptis ab hostibus.

Corraſius *epiſt. quaſt. cap. 17.* Cuiacius libro 11. *obſ. cap. 23.*

I. Quod. 1.

Cuiacius libro 15. *obſ. cap. 17.* vide l. 15. *ſupra ex quibus cauſis maior.*

I. Nauibus. 2.

Cuiacius d. *cap. 23.* Feſtus in verbo poſtliminium, adde l. 3. §. 13. *infra de re militari.*

I. Poſtliminij. 5.

Cicero *pro Sextio & de Senecaute, & tercio de officiis.*

I. Mulier. 6.

Quid ſit in cauſam ſuam redire optime declarat hic Gloſſ.

I. Non dubito. 7.

Alciatus libro 1. *parerg. c. 14.* Cuiacius d. c. 23. Menoch. *de arb. iud. libro 1. q. 100.* Plin. libro 4. *cap. 19.* Suetonius in *Caligula cap. 3. & in Auguſto.*

I. Non vt à. 8.

Feſtus in voce poſtliminium. Cuiacius lib. 11. *obſ. cap. 23.*

I. Apud. 9.

An ſubſtitutio pupillaris lege Cornelia confirmetur, Cuiac libro 15. *obſ. c. 27.*

I. Pater. 10.

Cuiacius eodem libro 15. *cap. 17.* adde l. 9. *ſup. de uſurpat.*

*Antonius Faber lib. 10. *Coniecturarum cap. 4.*

§. Si mortuo. 1.

Folio 552 numero 136. *repetitionum 1.* Subſtitui filio exheredato pupillariter an poſſit, vide hic Gloſſam.

*Antonius Faber lib. 10. *Coniect. cap. 5.*

I. Quod ſi filius. 11.

Zafius d. loco. Alciat. libro 1. *parerg. c. 33.* Auguſt. libro 4. *emend. cap. 10.* Lambinus in *Lucretium libro 4. de rer. natur.* Gilbertus Regius libro 2. *enantioph. c. 20.* Cuiacius libro 15. *obſ. c. 17.* l. 15. *ſupra ex quibus cauſis maior.*

*Antonius Faber libro 10. *Coniecturarum cap. 6.*

§. Sed ſi. 1.

Forcatulus *Necyom. dial. 77.* Bar. in l. *ſi ſiſ qui 15.* numero 53. *ſupra de uſucapionibus & uſurpationibus.*

I. in bello. 12.

Petr. Fab. 1. *ſemeſt. 7.* Cuiacius libro 19. *obſ.*

a. 7. in med. * & ad l. 1. §. 5. *ff. de paſt.* Cicero *Philop. 13.*

§. Si quis. 1.

Folio 491 numero 7. *tract. 5.* vide repet. in l. *ſilius*, in 18. *chari. propè fin. de vulg.* Paulus libro 5. *ſent. tit. 29. §. 1.* Budæus hic.

* §. Factæ.

*Iaſ. ad l. *ſciendum*, col. 1. in princ. num. 24. *ff. de verb. oblig. & ad l. 1. §. 6. nu. 6. ff. de acq. poſſ.* Cor-ta in verbo *facta.* Corn. conſ. 181. *viſis*, lib. 2. nu. 4. Forcat. *Necyom. iur. dial. 73.* num. 1.

I. Cum duas. 14.

Forcatulus *Necyom. dialog. 79.* Colligit hinc Bartol. duas fictiones concurrere circa idem poſſe.

I. Si pater. 15.

Facit hic l. 2. *C. eodem titu. l. 2. §. 1. ſupra qui teſtam.*

I. Retro. 16.

Hæc lex ponit effectum poſtliminij & legis Corneliæ.

I. Poſtliminio. 17.

Nota hic voluntatem coactam non eſſe voluntatem.

I. in omnibus. 18.

Captiuis ſi non reuertitur fingitur mortuus, eo momento quo captus eſt.

I. Poſtliminium. 19.

Forcatulus *dial. 76.* Cuiacius libro 11. *obſ. c. 23.* Hunc textum allegat Bart. in l. *ſin. ſupra de recep. arb.* Feſtus in voce *poſtlimi.*

§. 1.

*Cuiacius ad l. 5. *ff. de paſt.*

§. Transfugæ. 4.

Cuiacius d. c. 23. Nota autem hic quod reſſi-tutio in integrum denegatur transfugæ.

§. Filius. 7.

Folio 42. nu. 33. *repet. 1.* An filius poſſit occidere patre bannitum, vide hic Bar. in *prin.*

I. Si captiuis. 20.

Auguſtinus libro 1. *emend. c. 9.* Vide in hunc locum Cuiac. lib. 19. *obſ. c. 7.* & ad l. 5. *ff. de paſt.* Vigilius libro 50. *fforum folio 376.*

I. Si quis. 21.

Vide quæ notat Bart. in l. *ſi quis filio*, §. *ſin. D.* de leg. 1. & in *tract. qui ſint rebelles*, Bal. in *cõſ. 7.*

§. in ciuilibus. 1.

Nota hic Reſpublicas per diſſentiones ciuiles lædi, vt optime notat hic Bart.

I. Bona. 22.

Facit hic l. 28. *ſupra de vulg. l. 1. ſupra de ſuis* l. 18. *C. de leg. lib.*

I. Si quis. 23.

Iunge hic l. 3. & l. 14. *supra eodem.*

I. Hostes. 24.

Hostes qui dicantur, vide quæ notavi in l. 118. *infra de verborum sign.*

I. Diui. 25.

Virtus an dolus quis in hoste requirat, l. 1. §. 3. *supra de dolo.*

I. Nihil. 26.

Ant. Gilber. libro 1. *quæst. iur. c. 3.* Couarruias in *reg. peccatur, de reg. iur. in 6.*

I. Si quid. 28.

Capta in bello cuius sit, vide Innoc. in *c. si-ent 4. extra de iure iur.* * Cuiac. ad l. 5. *D. de pactis.*

Tit. 16. Dere militari.

Alex. ab Alex. libro 1. *genial. dier. c. 12.* Briffon. libro 2. *sele. c. 6.* & 7. Extat elegans Pet. Belg. *de re milit. tractatus.*

I. Desertorem. 3.

Hippol. Marfil. in l. 1. §. 1. numero 31. *D. de quæst.*

§. Emanfit. 2.

Cuiacius libro 6. *obs. cap. 26.* Veget. libro 4. *ca. 16.* Harmen. libro 6. *in. 5.* Capitolin. in *Gordianis.* Turneb. 3. *aduers. 13.*

I. Qui cum. 4.

Cælius Rhodiginus libro 2. *lect. antiq. c. 37.* Ioan. Aurpach. libro 2. *all. g. c. 38.* Ibi, *reus, vers. secundum diuum.* Ad intelligentiam huius legis, vide Doct. in l. *si quis postea, de re iud.* Miles ignominia notatus militare iure non potest, vide l. 5. *supra de quæst.*

§. Non omnis. 8.

Duarenus libro 1. *disput. c. 4.* Halicarn. *cap. 8.* Dion. libro 55.Pithoeus in *notis ad fragmen. iuriscon. pag. 97.* vide hic Budæum *can. qui partem. distin. 15.* Ammian. libro 15. *circa finem.*

§. Edicta. 13.

Cuiacius d. *capite 20.* addc *cap. 21. 22. 23. cano- num Apostolorum.*

I. Non omnes. 5.

Vide Dec. *consil. 175. coll. 5.* & *cons. 256. coll. 4.* numero 8. & text. in l. *famefi, ad l. Iulia maiest.*

§. Qui captus. 5.

Cuiacius libro 6. *observat. cap. 26. in fin.*

§. A barbaris. 6.

Super consilientibus in animo statur iuramento alicuius, ytrum sciuerit vel ignoraue-

rit, addc Fel. *qui ponit regulam ad c. significasti col. 2. de homic. faciunt ad h. l.* Corral. lib. 3. *miscell. cap. 7.* Ioan. Ign. in *repet. ad l. necessarios, non alias, numero 208.* D. ad Sill. folio 481. *numero 208. repet. 3.* Alciat. 2. *presump. 8.* & 7.

I. Omne delictum. 6.

Ammian. libro 24. Harmenop. libro 6. *tit. 14.* Pet. Fab. 1. *semeft. 28.*

I. Proditores. 7.

Iul. Frontin. libro 4 Harmen. libro 6. *tit. 8.*

I. Qui status. 8.

Soli ingenui olim milites erant, vide l. 29. §. *de liber caus.*

I. Milites. 2.

Folio 77. *numero 32. cum seq.* Arius Pinellus, *Cide bonus matern.* Permittuntur quædam ratione hæreditatis delatæ quæ alias non permitterentur.

I. Qui excubias. 10.

Donatus Tertul. libro *de resurrex.* Veget. libro 2. *ca. 20.* Suet. in *Caligula.*

I. Ab omni. 11.

Facit hic l. 6. & 7. *C. qui militare possunt.*

I. Officium. 12.

Valer. libro 2. *cap. 2.* Frontin. 4. *stratag. 12.* Veget. libro 21. *ca. 9.*

§. Officium. 2.

Couarr. libro 4. *var. resol. c. 23.* Ant. Roscius libro 1. *memorab. c. 8.* vide Alciat. libro 1. *de verb. sign. in 1. facie, prima pag.* Veget. lib. 3. *cap. 4.* De officio tribuni militum, vide Veget. libro 2. *cap. 12.*

I. Milites. 13.

Emptiones vetitæ etiam si supposito nomi-ne alterius fiant non conualescunt.

§. Missionum. 3.

Augustinus libro 1. *emend. cap. 3.* Cuiacius lib. 16. *observacionum cap. 13.* Quintil. lib. *de clam. 13.* Apul. 4. *de Asin.* Pet. Fab. 1. *semeft. c. 17.*

§. irreuerens. 4.

Emanuel Zoaes lib. 1. *obs. cap. 20.* Alexand. ab Alexand. libro 6. *cap. 18.* Guilbertus Regius libro 2. *avar. cap. 9.* Pithoeus lib. 1. *aduers. suc- cession. cap. 15.* Plutarchus in *Galb. Feltus in ver- bis sub vineam.* Lucan libro 6.

§. Desertorem. 6.

Menoch. *de arbit. iud. cas. 347.* Iuuen. *Saty. 8.* Plin.

Plin. libro 14. cap. 1. Apul. libro 9. de Asino. Alciat. i. praesumpt. 4.

1. Qui commeatus. 14.

Ornatur num. 4 fol. 146. à Cagnolo de reg. iur. Clarus libro 5. sent. 8. ult. q. 60. vers. foler.

1. Ex causa. 15.

Facit hic l. 3. §. 9. supra hoc eodem tit.

1. Qui metu. 16. & ult.

Coniunge hic l. 3. §. 18. & l. 10. in fine. supra hoc titulo.

TITULUS 17. De castrensi peculio.

1. Filiifamilias. 1.

Filiusfamilias non habet hæredem ab intestato, ut norat hic Bart.

1. Si filius. 2.

Ad hanc legem vide Paul. de Castro, in l. 1. t. ex contra. lib. de iud. & Ias. in l. qui se patris. nu. 60. M. unde liberi. folio 78. numero 268. repet. 3. Nouella de hereditatib. ab intest. §. si igitur defunctus.

1. Si mulier. 3.

Relictum filiofamilias censetur castrense peculium.

1. Miles. 4.

Paulus lib. 5. sent. 1. §. 4. §. 3. adde l. 12. Cod. de collationib.

1. Miles. 5.

Quænam dicantur castrensia, optime declarat hic D. Gothof.

1. Si militi. 6.

Augustinus libro 4. emend. c. ult. folio 262. nu. 9. rati. 6.

1. Si castrense. 7.

Facit l. 6. & l. 18. supra de re indicata.

1. Si forte. 8.

Homo fingere non potest, vide Bar. ad l. si is qui pro emptore, num. 24. versicu. item dubitatur, ubi late de materia fictionis, declarat Crot. ibi numero 42. quod non potest fingere in præiudicium tertij, sed in præiudicium ipsius, sic Alexand. ad l. sciendū, D. de verb. oblig. nu. 27. & ibi Crot. numero 33. Menoch. de arbi. iud. li. 1. quaest. 76. Hanc legem limitat. Bald. in l. si donatione, C. de collationibus.

1. Proponebatur. 9.

Vide Papiens. in l. si is qui pro emptore, n. 40.

cum sequent. de usucap. & ibi Ruin. in 33. chari. Rom. sing. 737.

1. Ex nota. 10.

Hanc legem declara ut per Bar. in l. si seruus communis, D. de stipul.

1. Castrense. 11.

Facit hic l. si forte, in principio, supra eod.

1. Pater. 12.

Ad eius intellectum & limitationem, vide Aretin. in l. sin autē, in 2. coll. de legat. Ad gloss. mag. positam in prin. vide Ias. Inst. de actio. 3. coll. in prin. in 1. p. numero 11. Donata à patre filio, à studiis reuerso filius ipse præcipua habet.

1. Filius. 14.

Vide Aret. Instit. de acquis. per arrog. §. 1. in notab.

1. Pater. 15.

Castrensis & quasi Castrensis peculij an & quæ similitudo Glo. hic.

1. Dotem. 16.

Bald. in Authen. ex testamento, Cod. de collationibus.

1. Pater. 17.

Bar. in l. si finita, §. si de vectigalibus, supra de dam. infect.

1. Ex castrensi. 18.

Bart. in l. cunctos populos, Cod. de summa trinitate.

1. De hæreditate. 19.

Alciatus libro 4. dispunct. ca. 17. Corras. lib. 2. miscell. ca. 4. Budæus in annotationibus posterioribus hic.

1. Sed si. 20.

Cuiacius libro 10. ib. c. 16.

§. Sed si. 1.

Sententia fauorabilis in causa libertatis solunda est.

TIT. 18. De veteranis.

Inscribitur alias hic titulus de privilegiis veteranorum.

1. Honestè. 2.

Brissionius libro 3. selet cap. 11. & libro 2. cap. 6. Gilbertus Reg. libro 2. enantioph. c. 9.

1. Veteranis. 3.

In hunc locum vide Forner. libro 2. selet c. 20.

l. Viæ. 4.

Briffonius libro 3. select. cap. 11. Grego. 8. epistol. 44. Procop. de Bello Vandalico.

l. Veteranos. 5. & ult.

Cuiacius ad tit. de cursu publico.



LIBER L.

& ultimus.

Titulus primus.

Ad municipalem, & de incolis.



Ornerius libro 1. lection. cap. 13. Cuiacius in paratit. pag. 47. & libro 9. observationum cap. 37. Alexand. ab Alexand. libro 4. genal. dserum cap. 10. Ræuardus libro 3. variorum cap. 15. Corralius libro 3. miscellan. capit. 16. vide Alciat. libro 3. dist. 1. cap. 50. vbi declarat qui sint tales magistratus.

l. Municipem. 1.

¶ Crinitus libro 7. de honest. discipl. cap. 6. vide Ruin. post alios in rub. soluto matr. in materia repressal. chart. 42. in fi. folio 156. numero 29 Repet. 4. Gell. libro 16. c. 13. Cuiacius libro 10. obs. 5. Connan. 11. cap. 11. Forne. libro 2. select. c. 6. Papo. 3. nota 7. cap. d'annoblissement. folio 491. Herodot. lib. 1. c. 1. Plutar. libro de claris mulierib. Guid. Pap. q. 180. Bal. in l. ciues, C. de incol. Bart. in l. non dubito, supra de captiuis, & conf. 172. Oldend. conf. 30.

l. Quotiens 2.

Folio 106. numero 26. repetit. 3. An & quo casu pater fideiubere pro filio videatur, vide hic D. Goth.

§. Sed si. 5.

Negotia publica quisnam gerere dicatur, notat D. Goth. hic.

¶ Molin. ad prin. legis 1. D. de verb. obl. nu. 36. Zoan. restit. cap. 20. iunge §. vlt. Inst. de his qui sunt sui.

l. Placet. 3.

Filiis familias domicilium habere possunt.

l. Non utique. 4.

An animo interdum domicilium constituamus, Glof. hic.

l. Labeo. 5.

Domicilium pluribus locis haberi potest.

l. Adsumptio. 6.

Vide Bart late in l. prouinciales, infra de verborum sign.

l. Non debere. 8.

Vide Papon. 2. notar. 7.

l. Eius qui 9.

Ad glossam ibi domicilio. vide textum in l. pen. supra de senatoribus. Mar. Socin. in c. fi. coll. 2. & 3. de foro competen. Fiscus an habeat tacitū pignus in bonis debitoris, vide hic Glof.

l. Simile. 10.

Negul. tract. de pignor. parte 2. membro 4. nu. 119.

l. Et ei. 12.

¶ Cuiacius libro 13. obser. c. 14. Aliter hanc legem explicat, is qui ob rem male a se gestam in magistratu, veluti ob pecuniam publicā, nō temere nominibus collocatam, is qui ob rem male gestam debitor est Reip. qui est principalis debitor primum conuenitur, tū si soluendo non sit tempore depositi officij, vel magistratus fideiussor eius conuenitur post fideiussorē nominator, vt lege sequenti, & si ab illis res ciuitatis seruari non possit, conuenitur collega.

l. Municipes. 14.

Cuiacius libro 11. obserua. cap. 32. Gellius lib. 28. cap. 3. Cicero 11. Phil. pp. & pro Lucio Flacco, & in Catilina.

l. Ordine. 15.

Bart. in l. quid ergo, §. pona grauior, D. de his qui not. infam. In hanc legem Ioan. Rober. li. 4. sent. iur. c. 15. In initio autē huius legis queritur, an decurio qui ex crimine aliquo ad tēpus ordine motus est, vel qui ad tēpus relegatus est in insulam, aut partem aliquā prouinciæ, (nec enim omnis relegatio fit in insulam, sed in ciuitatem aut regionē aliquā) an inquam expleto illo tempore, decurionatum recipiat, an redire in ordinem, & ad nouos honores municipales accedere & aspirare possit, Papianus sanē hic relegato ad tempus comparat eum qui ordine mouetur ad tempus.

¶ Lopus alleg. 93. numero 6. Roman. sing. 273. Marf. sing. 191.

§. in eum. 1.

¶ In hoc §. ostenditur non aliter dari actionem in nominato magistratu, quam si magistratus nominatus non fuerit idoneus, eo tempore quo conueniri potest. id est, tempore depositi magistratus vel cōsulatus, Reip. sponsum

Sponsum est de magistratibus municipalibus, siue duumviris, qui summi erant magistratus, & sibi sub finem anni successores nominabant, qui sequenti anno duumviratu fungerentur, & nominabat suo periculo, sua fide neque tamen si quid successores malè gessissent, ipsi qui nominauerant, statim conueniri poterant.

§. in fraudem. 2.

¶ *Fidem tacitam.* Tacita fides est tacita conventio, siue aliquem in fraudem Reip. ut se subtraheret, & liberaretur muneribus patri monialibus prædia quæ possidebat alienasse Senatori populi Romani, qui ea munera non cognoscit, & alienasse per imaginariam venditionem, vel ut hoc loco ait Papinianus per tacitam fidem, id est, interposita fide seruandi sibi ea bona, eorumque bonorum redditus omnes interposita tacita conventionone, hoc inquam genere fraus manifesta facta est Reip. cui debentur munera ciuilia.

§. ius originis. 3.

¶ Ex hoc §. notandum est per adoptionem non mutari ciuitatem, in qua is qui adoptatur, vitam accepit, sed augeri eam alia ciuitate, ut si te verbi igratia Lugdunensem, ego Massiliensem adoptaui, duæ sunt tibi ciuitates, duæ patriæ quasi bis genitus Lugdunum nempe & Massilia, & municipem ciuem non tantum origo facit, sed & adoptio, l. 1. hoc tit. l. ciues, C. de incol. lib. 10. l. in adoptione, C. de adoptione. Ideirco non tantum in ea ciuitate, unde originem ducis munera ciuilia facere debet, sed & in ciuitate & patria adoptionis quandiu durat adoptio.

l. Libertus. 17.

¶ Sciendum est libertum non excusari à muneribus Reipublicæ seu patriæ, suæ, propter operas, vel ministeria, vel obsequia quæ debet patrono suo, utrique etenim seruire debet, hoc est, & patrono & patriæ, l. 1. Cod. de liber. Vnde manumisso quasi natalis dies municipem siue ciuem facit, l. 1. hoc tit. sic Ælius Gallus apud Festum ait, municeps est qui in municipio à seruitute se liberauit à munice.

§. Liberti. 1.

¶ Ex hoc §. notandum est patrem, cuius voluntate filius familias decurio factus est, (qua in re sufficit tacita voluntas, id est, taciturnitas patris: taciturnitas enim consensum imitatur) eum inquam patrem pro filio obligari Reipublicæ ex nuda voluntate, atque tacita quasi fideiussores videlicet, eorum nomine quæ filius gesserit in Repub. unde si quid filius malè gesserit in Repub. pater ut admissor præstabit.

§. Præscriptio. 3.

¶ Notandum est legibus præscripta esse tempora, certa post depositum honorem municipale, interualla certa temporum, ut ait, quibus is qui perfunctus est honore aliquo municipali, neque cogitur eundem honorem repetere, neque capere nouum, hæc sunt tempora quinquennii, in repetendo eodem honore: nam qui perfunctus est semel, non cogitur repetere eundem ante quinquennium. In honore autem nouo adipiscendo est præscriptum triennium: ut ostenditur in l. 2. Cod. de mun. & honor. vide Iason. in l. si arrogator. 18. coll. ff. de adop.

§. sed eodem. 4.

¶ Ait hoc §. Papinianus, nos eodem tempore, eodem honore, in duabus ciuitatibus fungi non posse, ut ecce non possum esse duumvir in duabus ciuitatibus, at cum fortè in vtraque ciuitate quæ me ciuem habet, idem mihi honos defertur, quid fiet, potior erit causa ciuitatis ex qua ortus sum, potior erit causa originis, sanè plus debemus patriæ naturali, & originali quàm adcertitiæ & ciuili, in vindicando ciue duarum ciuitatum, potior rem habet causam ciuitas quæ genuit & procreauit, id est, originalis, quam adscititia & ciuilis.

§. Sola. 5.

¶ Hoc §. Papinianus notat solam rationem possessionis, muneribus ciuilibus possessori iniungendis idoneam non esse, citra speciale priuilegium, quod ciuitati dederit princeps, hanc autem Papiniani sententiam malè accepit Accursius de personalibus muneribus, cum nominatim loquatur de muneribus possessori iniungendis, id est, de muneribus quæ possessori iniunguntur, quæ constat esse patrimonialia, non personalia, l. 6. §. vltim. & l. vltim. §. patrimoniorum, ff. de muneribus & honoribus.

§. Postliminio. 6.

¶ Huius §. sententia hæc est, captiuitate amissam patriam postliminio recuperari, omnia iura, ergo, & ius patriæ, sed ait & postliminio recuperari etiam si nondum ingressi simus ciuitatem ipsam, ex qua pater originem duxit: sed in finibus consistamus, & in territorio alienæ ciuitatis in eadem provincia tamen, ut in l. postliminium, §. postliminio, D. de capi. & post. reuer. ideoque statim atque postliminio regressi patriam attigerunt, patriæ muneribus obtemperare coguntur, id est, inuiti, vocantur ad munera ciuilia.

§. Exigendi. 7.

¶ Exigendi tributi est patrimoniale mu-

nus, quo exactio sit periculo exactoris, l. 1 §. 1. l. 3. §. *exactionem*, D. de mun. & honor. hoc inquam recte decurionibus mandari potest, quia non habetur inter sordida & humilia munera, & decurionibus sordida munera non mandantur, veluti obsequium pistrini, Obsequium coquenda calcis, vel etiam panis ciuilibus, l. pen. C. de susceptoribus, lib. 10. at munus exigendi & redigendi tributum quod debetur fisco, iniungi potest etiam decurionibus, quia non est sordidum.

§. Ex causa. 8.

¶ In hoc §. dubitatur, cuius originem sequatur is, qui ex causa fideicommissi manumissus est, an testatoris qui reliquit fideicommissariam libertatem, & rogauit manumitti, an hæredis, an legatarij qui manumissit, nam in plerisque causis, is qui manumissit ex causa fideicommissi, non habetur pro patrono, tamen si reuera sit patronus, ideo autem in multis casibus pro patrono non habetur, & ius patroni non habet, quia libertatem non dedit, sed debitam soluit, is autem iure ciuili videtur esse patronus, qui gratuitam libertatem dedit non debitam.

§. in adoptiua. 9.

¶ Quoniam in §. ult. leg. xv. iam diximus filium adoptiuum etiam patris naturalis originem sequi, ne dum patris adoptiui, denique vtriusque patris originem sequi, cur etiam patris naturalis, ratio hæc est, ne si dicamus patriam, patris naturalis amitti per adoptionem, per hanc causam in fraudem Reipublicæ se quisquam det in adoptionem, & subtrahat se muneribus patriæ originalis, & certe fraude carere adoptio debet, l. cum ratio. ff. de bonis damnat. & Cicero pro Domo sua. Ne qua in adoptione calūnia, ne qua fraus, ne quis dolus adhibeatur.

§. Error. 10.

¶ Huius §. species hæc est: quidam cum existimaret falso se esse municipem, vel incolam certæ ciuitatis, per errorem ei ciuitati promissit se facturum munera ciuilia, cum Respub. de eo laboraret, & quæreret idoneum, qui ea obiret munera ciuilia, denique promissit per errorem se ea munera suscepturum, ex ea promissione in eum competit actio, sed se tueri potest exceptione doli mali, qui rem indebitam promissit per errorem, quam Papinianus vocat iuris defensionem in l. i. ff. de cond. indeb. ubi exceptio est defensio iuris.

§. Patris. 11.

¶ Domicilium patris filius non sequitur,

ita expressum est in l. assumptio, §. filius, D. hoc tit. non sequitur inquit domicilium patris filius: sed ciuitatem ex qua pater eius naturalem originem ducit, quod tamen ita verum esse ostendit hoc §. Papinianus, ut filius non sequatur domicilium patris, si ipse filius non in ea ciuitate in qua pater domicilium habet, sed in alia ciuitate, in qua sibi domicilium fecerit & constituerit, de filiofamilias loquitur qui proprium domicilium habere potest, vbiunque voluerit, l. 3. §. 1. pen. hoc tit.

§. in quaestionibus. 12.

¶ Papinianus in hoc §. non simpliciter significat nominatos à iudice: sed etiam accusatos capitali crimine, nam qui tantum nominatus est à iudice, nec dum reus postulatus ab accusatore iudicio publico, non prohibetur petere nouos honores, l. 6. §. si quis accus. ar. D. de muner. & honor. atqui accusatus est, qui factus est ab accusatore reus capitalis criminis, nouos honores. quandiu est in reatu petere non potest, ante causam finitā, l. 29. ff. de mun. & honor.

§. Sola. 13.

¶ Possessio (inquit Papinianus) quæ in aliena ciuitate comparatur, domicilium non facit, id est, eius ciuitatis incolam eum qui domum in ea possidet, non facit, & consequenter non obligat eum sola domus, sed etiam possessio, & certa larium collocatio domicilium facit, non sola domus aut fundi possessio, hac autem de re plura dixi in §. sola ratio. §. supra h. tit. l. 17.

§. Nominati. 14.

¶ Huius §. sententia hæc est, fideiussorem magistratus, siue duumviri qui cavit Rempub. saluam fore, teneri pro his quæ gessit magistratus in magistratu ipso, non teneri autem eum fideiussorem, pro eo quem honore deposito, magistratus sibi successorem nominauit: quia, scilicet in causam administrationis fideiussit, non in causam nominationis, ut in l. 2. C. de peric. tur. tenetur ergo ex administratione magistratus tantum, non ex nominatione: sed ipse solus qui nominauit tenetur, si res seruari non possit, ab eo qui est nominatus, ut in l. 15. §. in eum §. supra hoc titulo.

§. Fideiussores. 15.

¶ Fideiussores magistratus cauent, siue respondent, ut Papinianus loquitur in hoc §. ult. id est, damnum præstari, quod re per magistratum male gesta Reipub. cōtingerit. idemque respondisse intelliguntur, nominatores magistratum, quia suo periculo successores nominauerunt. Vt ut autem Papinianus respondendi

spondendi verbo, quo etiam in idiotismo nostro vtimur aptissime, quia omnis fideiussor, aut quicumque pro fideiussore habetur, tenetur ex responso, aut veluti ex responso.

1. Diuus. 18.

Continuare honores an & quibus casibus liceat, vide hic Glossi.

1. Quo maior. 19.

Roman. sing. 44. Panorm. in cap. ecclesia, supra de election.

¶ Lapus allegat 85. vide Sozin. in reg. 143. Et vide Abb. in oap. 1. in fin. extra de his qua fiunt à maiori parte cap. ornatur & limitatur num. 10. 12. folio 238. à Cagnol. de reg. iuris. Marc. Mant. sing. 39. numero 1. folio 942. Bart. in l. 1. in prin. & in fin. de albo scrib. Bald. in Auth. si omnes, Coa. si v. se ab hered.

* Factum à maiori parte regulariter ab omnibus factum esse censetur tex. glo. & Bart. & omnes hic.

An & qualiter intelligatur maior pars dic vt per Bart. ad l. si uni. 3. q. de re iud. Dec. & Fel. ad c. cum omnes, num. 17. & 20. de const. Cag. ad l. aliud. §. ref. iur. num. 10. 11. 12. & seq. ff. de reg. iur. Crot. ad §. Cato, num. 152. & seq. Marf. sing. 37. Corfet. in vers. vniuersitas. Roman. sing. 45.

1. Lucius. 21.

Minor an habeat vocem in consilio, vide hic Bart.

§. Idem. 7.

Cuiacius libro 2. obseruat. cap. 24. & libro 6. cap. 10.

1. Filij. 22. §. Senatores. 5.

Hotomanus illustr. quaest. 1. Vertranus de iur. libero. cap. 23.

1. Municeps. 23.

Marcus Vertranus de iure libero. c. 23. Ioan. Aurpachus libro 1. singul. alleg. cap. 6. Cuiacius ad l. 8. C. de incol. Paulus libro 2. sent. tit. 7. §. ult. Cicero 1. Philippica. Budæus hic.

1. Constitutionibus. 24.

An actio descendens ex statuto sit stricti iuris, Bart. hic.

¶ Alex. ab Alexan. libro 1. gent. al. hierum c. 7. Bald. in l. 1. in contractus, in prin. C. de fide instrum. Bart. in l. nec ei, supra de adop.

1. Eaquæ. 26.

Mench. libro 1. de arbit. iud. quaest. 17. Cuiac. ad l. 53. C. de decur.

§. Magistratibus. 1.

Vide Barto. in l. 4. §. 1. de damno infecto, & in l. tubere cauere, de iurisdictione omnium iudicum.

* Ludou. Bolog. ad l. si finita, §. Iulianus D. de damno infecto num. 148. & ibi Mich. V. reur. numero 192.

1. Eum qui. 27.

Colonia quid Cicero pro Fronteio, Cæf. de bello Gallico.

1. inter. 28.

Bald. in l. testamentum, Cod. de testa. & in l. 1. supra de iud.

¶ Vide Barto. in repert. l. nec quicquam, §. ubi decretum, de offic. procons. & leg. col. 4. vers. ait Accurs. Bald. in l. reperta, Cod. de de episcopis & clericis, & in l. certa ratione, C. quan. pronoc.

1. Qui ex vico. 30.

An recognito vico, videatur recognitum territorium loci, Old. conf. 12.

¶ Ad gloss. in verb. permittimus, in fin. vide Alexand. qui eam reprobatur ad l. filius, §. diui, coi. §. de leg. 1. num. 2. cum seq. ad declarationem huius textus. adde Laur. Val. libro 4. c. 20. Crotam in memorab. in verb. repesalia, Soc. lun. conf. 49. numero 31. libro 1. Vide Alexan. in rub. f. in mat. 4. coll. & ibi Ruin. num. 47. in fin. cum seq. Bart. conf. 4. vol. 1.

1. Nihil. 31.

Domicilia sunt libera, nisi in casibus exceptis.

1. Roma. 33.

Cuiacius ad l. vnic. C. de decurionib. ¶ Alciatus libro 2. dispunct. c. 21. Briffonius libro 3. select. c. 6. * Dec. ad cap. meminimus num. 16. ext. de appell.

* Roma communis patria sit: Felin. ad cap. si. col. pen. num. 26. de for. comp. & Hispani ad §. fuerat in fine Inst. de action. & Cur. Rom. sing. 146. Ioan. Ign. in repert. §. non alias, l. necessarios. D. ad Syllan. num. 3. & 4.

1. incola. 34.

In proposito huius legis, vide Bart. in l. 2. §. de verb. sing.

1. Scire. 35.

Ant. August. ad Modest. Alciat. libro 2. disp. cap. 21.

1. Titio. 36.

Gellius libro 7. cap. 7. Apuleius libro sexto de Asino. Zoan. cap. 11. restitution. ad Pandectas Ioan. Rober. recept. lection. libro 1. cap. 10. Bald. in cap. ex parte decani, extra de rescrip.

§. Titius. 1.

Bald. in l. creditor 2. C. de distr. pign. & l. fin. Cod. de iur. dom. Cuiacius libro 7. obser. ca. 12. & cap. 2.

l. De iure. 37.

Hunc §. limita vt per Bald. in l. cum quadam puella, supra de iurisdictione omnium iudic. Ioannes Aurpachus libro 2. Alleg. cap. 41. Iason. in lege ex quacunque, supra si quis in ius vocatus non ierit.

l. Imperatores. 38. & ult.

Feder. de Senis in cap. cum contingat, extra de iure iurand. Ioan. Andr. in reg. in malis. de re iuris in 6.

Tit. 2. De decurionibus & filiis eorum.

¶ Briffonius libro 4. select. cap. 13. Qui autem dicantur decuriones; optime declarat hic Bartolus.

l. Decuriones. 1.

Decuriones in originalibus curiis tenentur perseverare.

l. Qui ad. 2.

Hotom. 2. illustr. quest. 10.

§. in filiis. 2.

Rainaldus Corfuss libro 3. indagat. c. 6.

l. Generaliter. 3.

Vide Medicen. tract. de casibus fortuit. par. 1. quest. 6.

§. Spurius. 2.

Ioannes Aurpachus libro 2. alleg. cap. 10. Nota autem hic in fine, quod melius est qualemcumque eligere, quam ordinem plenum non esse.

§. Eis qui. 3.

Pro intellectu huius textus, vide Alciat. lib. 3. diffunct. c. 8. Paleot. de not. & spur. cap. 16. numero 4. Rom. sing. 679 nunc videamus. Castal. in tract. de nup. q. 75. num. 6.

l. Decurio. 4.

Successionis causa quædam licent, quæ alias essent prohibita.

l. Spurius. 6.

Franc. de Aret. in cap. ut si clerici, §. 1. extra de iudiciis.

¶ Papinianus in responsio primo legis huius ostendit, spurius, i. nato ex stupro ordine a dignitate decurionum non prohiberi, quia inquit impedienda non est dignitas eius, qui

nihil admittit, id est, qui est iuuenis, qui patris non suo vitio laborat, vt l. legem, Cod. de nat. lib. l. 2. §. per hoc tit. quia nec in potestate cuiusquam est, quomodo nascatur, eademque ratione nec qui nati sunt ex incestu prohibentur decuriones fieri, nascendi conditio infames non facit, sed vitæ institutique ratio turpis & nocens, itaque spurij & incesti si re & vita honesti sint, non prohibentur decuriones fieri. Quod spurij appellatione contineatur omnis natus ex damnato coitu, tenet hic Bald.

§. Minores. 1.

Bart. in l. Lucius, §. 2. supra tit. 1. Iac. de Aret. in l. de pupillo, de noui. In hoc §. ponit Iurisconsultus minores 25. annis decuriones creari, & senatores municipales, quod tamen temerè non fit, vt ostendit l. non tantum, loc. sed ex causa, vt puta si sit inopia ciuium maiorum natu, l. 1. C. qui & adu. quos, vel si minor. 25. annis liberos iam quæsiuerit ex iustis nuptiis, nā lege Iulia & Papia, singuli anni per singulos liberos remittuntur, l. 2. D. de minorib. vt si tres liberos habeat anno 22. decurionatum in sua patria petere possit.

§. Qui iudicij. 3.

Ex hoc §. colligere possumus infames, fieri decuriones non posse, quia decurionatus honor est, quod etiam notauimus in l. 25. supra ad municip. sed Papinianus in hoc §. exemplum ponit, in damnatis calumniæ, lege Rhemia, qui utrique famosi sint, itémque in accusationibus ob desertam iudicij publici accusationem, nō perita venia abolitionis. vt ait Papinianus publici iudicij, quia qui deserit accusationem extraordinariam, non incidit in penam Senatusconsulti Turpilliani, nec si damnetur notatur infamia, l. si quis, §. 1. D. ad Turpillian.

§. Pater. 4.

¶ Ex §. huius legis notandum est, patrem qui decurionatum filii familias non consentit, ciuilibus muneribus non obligari pro filio, in id quod Reipub. obest, ob ea quæ filius familias gessit in repub. quia huic honori nō consentit, vt l. 3. Co. ne fil. pro patre, & non consentire patrem. Papinianus ait si filio decurione creato, contrariam voluntatem contestatus sit, vel si quod gestum est, ratum non habuit.

§. Priuilegiis. 5.

¶ In hoc §. ostendit Papinianus, quo ordine incuria rogentur sententiæ a decurionibus, & ordo quidem vetus, & translatius, cuius exemplum etiam ab vrbe venit ad municipia, id est, vt antiquiores primi rogentur sententiam, primi promant arbitrium suum, vt l. 3.

933

l. i. tit. seq. Verum in hoc §. dicitur aliquando præferri iuniores, & novos decuriones, ut puta eos qui pluribus suffragiis eodem tempore, pluribus concordis suffragiis honore decurionatus, decorati sunt, tanquam potiores & excellentiores. *Gell. libro 2. c. 25.*

I. Honores. 7.

Decuriones non erant plebeij immo verò senatores.

I. Decurionibus. 8.

Alendus quis est interdum ex publico vel alieno.

I. Seuerus. 9.

Decurionati fungi tenentur creati.

I. Herennius. 10.

Quid sit perscribere optime declarat Budæus hic.

I. Non tantum. 11.

Hotoman. 3. *illust. quest. 18. infra de muner. & honor.*

I. Eos qui. 12.

Facit hic *l. 22. supra de his qui not. infam.*

¶ Duarenus libro 1. *disput. cap. 20.* Briffonius libro 3. *select. c. 10.* Tertullianus libro *de habitu mulierum* Plin. libro 18. *c. 19. c. 1.*

I. Imperatores. 13.

Plinius in *Panegyrico*. Cicero pro Marco Cælio. Cuiac. 20. *obs. c. ult.*

I. De decurione. 14.

¶ Nemo est qui nesciat decurionibus, qui sunt senatores municipales, hoc datum esse priuilegium primum, ne subiiciantur pœnis plebeiorum, ne fustibus cædantur, ne damnentur in metallum, sed mitius coerceantur: data decurionibus esse priuilegia in pœnis; immò & in quæstionibus: nam qui rei postulati sunt, tormentis subiici non possunt, neque ante, neque post damnationem, excepto casu legis 21. *C. ad l. Corn. de fal.* Arius Pincellus, *C. de bonis maternis.*

Tit. 3. De albo scribendo.

Tacit. libro 4. Dion. libro 55. Sueto. in *Claud.* cap. 16.

I. Decuriones. 1.

Gloss. in *cap. solita*, extra de maiestate & obedientia.

Tit. 4. De muneribus & honoribus.

Nota hic differentiam Muneris & Honoris.

I. Munerum 5.

Alciatus libro *præterm. 2.* Budæus in *annotat. posterioribus.*

¶ Ræuardus libro 3. *varior. cap. 13.* Turnebus libro 21. *aduers. c. 29.* Cuiac. lib. 9. *obs. c. 9.* Adde quòd aliquando munera merè personalia còsiderantur, habita ratione patrimonij, ut Bar. in *l. Lucius, §. idem respond. ad municip.*

¶ Græcum hic, declara, ut Alciat. in *Rubr. venem. lic. in empt. lib. 10.* Ammian. lib. 17. Apul. 7. *de asino.* Cuiac. ad *l. 7. C. de exact. tribut.*

I. Et qui. 3.

Liuius libro 2. Budæus in *annot. in pandect.*

§. Quamuis. 6.

Ferdinandus Paes in *tract. de paren. excus. ob num. liber.*

I. Cura. 4.

Quot liberi excusent à muneribus ciuilibus, vide hic D. Goth.

I. Rescripto. 6.

Allestus. Allegere quid sit, optime notat hic D. Goth.

§. Si quis. 2.

Duarenus libr. 1. *disput. c. 38.* Vide Bartolum in *l. nemo, infra de reg. iur.*

§. Munera. 4.

Ferdinandus Paes, *de parent. excus. & iur. libero.*

I. Reus delatus. 7.

Cuiacius lib. 2. *obseruat. capite 8.* & libro 17. *capite 23.* Baldus in *l. placet. Cod. de sacrosanctis eccles.* Abbas in *cap. quod clericis, extra de foro compet.*

I. Ad rem. 8.

Harmonopulus libro 1. *titulo 17. l. 2. in fine, infra de iur. immunit.*

I. Si quis. 9.

Tutores munus iniunctum administrare coguntur.

I. Honorem. 10.

Nota hic differentias Muneris & Honoris.

I. Ut gradatim. 11.

Folio 48. *numero 115. repetitionum 5.* Attamè ibi ad hanc regulam quod generalis sermo restringatur ad idoneos, vide per Iasonem in *l. filiusfam. si certum pet.*

§. Et si. 1.

Limita & declara hunc §. ut per Iasonem in *Instr. de actionib. §. plus autem. in ultima coll. ante med.* Bartolus in *l. 1. de eo quod certo loco.* Ad id quod genus restringitur ad habilitatem, vide Bartolum & Iasonem in *l. 1. col. 3.*

GG ij.

C. de sacrosanctis ecclesiis. An & quam statuta recipiant interpretationem, vide Bartolum in l. omnes populi. supra de iustitia & iure.

l. Cum muneris. l. 2.

Paulus libro 5. sententiarum, titulo 6. §. 2.

l. Vacatio. l. 3.

Familiae appellatione, an & qui contineantur, Glossa hic.

l. Honor. l. 4.

Gellius libro 2. noctium attic. c. 2. Aristot. 4. Politic. c. 1. & 2.

¶ Briffonius libro 3. select. cap. 15.

l. Munerum. l. 8.

Iulius Pollux lib. 1. Cuiacius libro 2. obs. c. 33. in fi. Cicero 7. ad Atticum 10.

¶ Ferrandus libro 1. explicat. c. 50. Cotta in vo de limnarcha, Turnebus dicto c. 19. & libro 9. adue. f. capite 16. Dion libro 43. Horat. 2. serm. 8. Cicero 13. ad Atticum 2. Augustinus libro 14. de ciuit. Liuius libro 3. dec. 7.

§. Defensores. l. 13.

Vide Petrum Gregorium 49. syntagm. & 1. decret. 39. Lipsium libro de gladiatoribus.

¶ Alciatus libro 1. parerg. capite 5. Briffonius libro 1. select. capite 5. & libro 4. capite 17. Seneca epist. 7. Xiphilinus in Nerone. Eusebius libro 5. capite 1.

§. Patrimoniorum. l. 18.

Cuiacius ad titulum C. de cursu publico, qui autem dicantur agminales, D. Goth. hic. Cotta in voc. hospitaria. Peckius de reparat. eccle. capite 11. in fine. Socrates libro 3. capite 1. Herodianus libro 4. Procop. libro 2. de Bello Persico.

§. Mixta. l. 26.

Molinæus tit. 2. consuetud. in princip. numero 2. Lampridius.

¶ Vide Alciatum in l. munus. in glossa 1. de verborum significatione. & declara vt per eam in rubr. vt nemi. liceat in empt. lib. 10. huncque declara vt per Alc. in l. nec potest.

§. Magistris. l. 30.

Cuiacius ad l. 6. de excus. sup. Briffonius lib. 2. select. cap. 3.

Tit. 5. De vacatione & excusatione munerum.

¶ Vacatio nec legem nec causam habet, excusatio vtique habet.

l. Omnis. l.

An excusatio omnis nitatur æquitate. Bartolus hic.

l. Sextum. l. 2.

Vide Glossam in cap. 17. de prescriptionibus. in fin.

§. Numerus. l.

Briffonius libro 3. select. capite 11. Marcus Vertranius de iur. libero capite 28. Tacitus libro 15.

§. Qui. l. 8.

Duarenus libro 1. disput. cap. 3.

l. His qui. l. 3.

Cuiacius libro 6. obseruat. cap. 3. Liui. libro 21. Cic. Verr. 7.

l. in honoribus. l. 8.

¶ In hanc legem Gilbertus Regius libro 1. in vi. c. 30. Ex principio autem huius legis intelligimus, à muneribus ciuilibus in prouinciis excusare numerum quinque liberorum, qui modo incolumes sunt, id est, qui viuunt, vel qui bello amissi sint, quoniam bello amissi pro supersticibus habentur, l. vi. hoc tit. l. bello, supra de excus. iur. Quoniam vt est in institutionibus, per gloriam viuere intelligitur, qui per virtutem bellicam pro patria interierunt, additur etiam à muneribus ciuilibus excusare ætatem 70. annorum, à muneribus ciuilibus personalibus, vt puta à tutelis & curationibus, l. supra. C. de decur. Cuiacius libro 2. obs. cap. 13.

§. Non alios. l.

¶ Publicanos ait excusari à tutelis, & ceteris muneribus ciuilibus, quod est ex constitutione duorum fratrum, & non honori publicanorum, hoc priuilegium, vel immunitas data est, ne igitur publicani patrimonium ex alia causa oneretur, ne minus idoneus fiat exercendis vestigalibus fisci, ideo hæc ei vacatio, siue excusatio munerum ciuiliū datur, sed iis tantum publicanis, vt Papinianus ait, quibus hoc mandauerunt. Cuiacius ad legem unicam, C. de conductoribus vestigalium fisci.

§. Vacationum. l. 2.

¶ Subiicit hoc §. Papinianus vacationum priuilegia non spectare ad liberos veteranorum. Veterani vacationes habent à decurionatu, & omnibus honoribus & muneribus personalibus, non patrimonialibus, habet vacationem à tutelis & à curationibus, à nauis fabrica, & ab exactione tributorum, quamuis non sit sordidum munus, l. 2. h. l. 2. & §. C. de vetera. est autem priuilegium hoc quod veteranis datur personale, quoniam nec ad liberos veteranorum transit.

§. Qui muneris. l. 3.

Hoc §. declarat Iuriconsultus, quod ei qui princeps

937

princeps concessit vacationem publici, vel civilis muneris, ut ait Papianus non videri remissiones solennes & ordinarias in tributio-
nes, quæ legibus, vel senatusconsultis, vel cō-
stitutionibus principum iniunguntur, l. i. c. de vacat. pub. mun. proinde cui commissa spe-
cialiter est vacatio civilium munerum, non
excusatur a solemnibus collationibus, indi-
cationibus, quia remitti nō possunt rescripto
principis, l. 6. t. de ann. civilib.

§. Philosophis. 4.

Lactant. libro 6. Inst. cap. 12. Seneca l. epistol.
c. 17. & 18.

¶ In hoc §. docet Papinianus, vacationem
dari philosophis, à tutelis & fordidis muni-
bus personalibus, non à muneribus patri-
monialibus, in quibus sumptus maxime postu-
lantur addita elegantissima ratione, quod
qui patrimonialia munera refugiūt, quæ pa-
trimonio imponuntur, produnt se fictos ef-
se, non veros philosophos, quia veri philoso-
phi pecunia studiosi non sunt, quod etiam
prodictum est in l. 6. §. philosophi, & in l. sequen.
D. de excus. tutor.

§. Qui maximos. 5.

¶ Innuunt hic, cum qui Komani. præfectus
est apud principem exequendæ appellatio-
nis causa, interim excusari à muneribus ciui-
libus patriæ suæ, qui locus singularis est, nec
enim alibi puto notari hanc ipsam vacatio-
nis speciem.

I. Eos qui. 9.

Facit hic l. 5. supra de muner. & honor.

I. Ab his. 10.

Brissotius libro 3. select. c. 11. Vide Bartolum
in l. prima, supra de exceptionibus.

I. Sunt. 11.

Privilegiū non excusat à muneribus, quæ
rebus coherent.

I. Prætor. 13.

Cuiacius ad legem l. c. de pericul. succes.

I. Ad excusationē. 14. & ult.

Gell. libro 2. cap. 15. ad hoc ut pater excuse-
tur ob numerum liberorum, quid requiratur
Goth. hic.

Tit. 6. De iure immunitatis.

I. Ob hoc. 1.

¶ Privilegium concessum generi posteris-
que suis, ad natos ex feminis non pertinet.
In materia vide per Dec. consilio 32. fin. & con-
silio 223. & 468. colum. fin. & consilio 498. viso,

colum. 6. numero 5. & 20. latē ad reg. fomite præ-
servim numero 65. usque ad nu. 73. D. de regulis
iuris, & ad c. novit, de iud. col. 2. per Ancharam.
conf. 319. colum. 4. ubi limitat Cor. conf. 177. li.
4. Fulg. conf. 120. Ias. ad l. si quis, numero 8. D. de
iuris d. om. iud. Ant. de Burr. conf. 9. col. 1. Alex.
conf. 160. libro 2. Cor. conf. 219. li. 2. latē Tiraq.
in tract. de retract. pro x. §. 1. glo. 9. num. 234.

I. Maiores. 3.

Septuagenarius excusationem habet à mu-
neribus personalibus.

I. Immunitates. 4.

Hotom. 2. illustr. quest. Cicero de Senectute.
Alciat. 10. par. 10.

I. Semper. 5.

Mors senectutem ipsam sequitur. Senec. 4.
epist. 30.

I. Quibusdam. 6.

Vitru. libro 2. cap. 7. Plaut. in Asinar. act. 1.
scen. 1.

¶ Cotta in voce optioes Ferrand. libro 1. exp. i.
ap. 1. Forcatulus auriar. c. 13. Turnebus. libro
2. a. luerf. cap. 16. Cuiacius libro 6. obs. c. 33. Ve-
getius libro 1. cap. 10. Colum. libro 6. cap. 8. Vi-
tru. 10. 16.

I. it. 7. De legationibus.

Scripāt de legatis & legationibus integrū
tractatum Contardus Pruius.

I. Cum quæritur. 3.

Cuiacius tractat. ad Africanum tertio, se-
lio 30.

I. Sciendum. 4.

Necessitas excusat à servando ordine, l. 14.
supra de muner.

I. Legato. 5.

Probatur legatus ex literis suæ legationis,
l. publicanis, infra de pub.

I. Si filius. 7.

¶ Ad huius legis intellectum sciendum est,
legationem publicam, munus esse persona-
le non patrimoniale, quia plerumque solo
ministerio eius, quem ciuitas mittit legatū,
de certis rebus ad principem, id sumptu pu-
blico peragi dato viatico de publico, quod
legatium dicitur, l. ult. §. legatī, D. de mun. &
honor. & hoc quidem munere funguntur de-
curiones in ordine vice pari, l. 4. §. h. t. ordi-
ne vnumquemque decurionem munere le-
gationis fungi debere.

GG iiij.

1. Paulus.8.

Vicissitudo in deferendis legationibus seruanda est.

§. Paulus.2.

Folio 136. numero 52. repetitionum 6. Rom. in l. 1. supra de verb. oblig.

1. Legatus.10.

Barto. in l. 2. in princip. D. ad legem Rhod. de iactu.

1. Legatus.12.

Nota hic domum rutissimum cuique refugium.

1. Qui libera.14.

Cuiacius libro 9. obser. ca. 24. Cicero 1. Philipp. & 15. epist. ad Attic. 6. & 11. & 3. de legib. Budæus hic Liu. libro 7. de bello Macedonico.

1. Si quis.17. & vlt.

Cuiacius libro 11. obser. c. 5. Forcatulus Necyom. dial. 1. Contius ad l. 1. D. ad l. Iul. Maies. pag. 7. Horoman. libro 1. Inst. tit. 2. §. 2. Cicero 2. de oratore.

*Cuiac. ad l. 5. ff. de pact.

Tit. 8. De administratione rerum ad ciuitates pertinentium.

1. Quod.1.

Peckius de repar. eccles. cap. 32. num. 3.

1. Non utique.2.

Nota casum in quo valet sententia, lata contra non contumacem absentem.

1. Curatores.3.

¶ In primo responso huius legis, agitur de duobus curatoribus, communis officij, & muneris, finge ordinatos fuisse duos curatores frumeti comparandi, & omnibus publice insolidum datam fuisse pecuniam, qua frumentum Reip. coemerent, post eos inter se eam pecuniam & curam diuisisse, quæ data & iniuncta erat singulis insolidum, quæritur, si in eo munere quis fraudulenter versatus sit, an alter pro eo conueniri possit, quod sanè videtur: quoniam commune est, indiuiduum fuit officium, & commune periculum esse debet Bart. in l. cum eorum, C. de sentent.

§. Ex eodem.1.

In hunc §. Franciscus Zoannetus restitution. ad D. cap. 16.

§. In eum.2.

¶ In hoc §. proponitur hæc facti species

Curator Reip. creditoribus Reip. cauit nouatione facta, quo genere liberauit Reip. a creditoribus, & in se transfudit omnem obligationem, quæritur an teneatur etiam creditoribus, post depositum officium, & merito respondet cum teneri etiam post depositum officium, quia obligationem suam fecit, alioquin creditores versarentur in damno, quia non possunt experiri cum Repub. quæ nouatione liberata est. Verum addit diuersum esse si curator Reip. creditoribus Reip. constituerit se debitam pecuniam soluturum, quæ ratione obligatio non nouatur.

§. Filium.3.

¶ Filius emancipatus non cogitur pro parte curatore Reip. cauere Remp. saluâ fore, licet in eum pater tempore emancipationis donationis causa, partem bonorum suorum contulerit, ut in emancipando moris erat, semper dare aliquid filio suo, quo toleraret vitam suam, l. vi liberi, in fi. C. de coll. & sic legi apud Spartianum in Adriano. filiam, inquit, dato patrimonio emancipauerat, alioquin abdicatio potius esset quàm emancipatio.

§. Pro magistratu.4.

¶ In hoc §. vltimo ostenditur cum qui pro magistratu fideiussit, & pignora certa dedit non aliter posse conueniri actione in personam, itemque non aliter posse excuti pignora quæ opposuit, quàm si res ab ipso magistratu seruari non possit, prius etenim excutiendus est reus principalis, quàm fideiussor, quæ de re satis superque dixi, in l. 18. §. 1. & l. 17. §. filium supra ad municip.

1. Calculi.8.

Forcatulus Necyom. dial. 20. Cuiacius ad l. 1. C. de iure fisci. Quidam autem hic emendare contendunt.

1. Imperatores.9. & vlt.

Hanc legem declara, ut per Alex. in Rub. ut nem. liceat ab emp. l. 10. Paulus lib. 5. sent. tit. 2. §. 4.

Tit. 9. De decretis ab ordine faciendis.

1. Illa decreta.2.

Abbas Siculus in capitulo primo, de his quæ fiunt à maiori parte.

1. Ambitiosa.4.

Roman. cons. 63. An populus possit donare. Imol. in l. municipibus, supra de cond. ¶ Ræuardus libro 5. variorum cap. 6. Menoch. de arbit. iud. libro 1. quest. 12. cum 3. sequ. Forn. libro 3. select. c. 17. Alciatus libro 2. dispunc. c. 8. Ad

An decurionibus liceat aliquo casu donare,
vide Bar. in l. 1. *supra de iustitia & iure.*

1. Quod. 5.

Civitas an possit reuocare immunitatem,
Bart. in l. 2. *supra de iur. immun.*

1. Municipij. 6. & vlt.

Bart. in l. omnes populi, in 5. *quest. prima quest. princ.* Innoc. in c. humilis, extra de matoritate & obediens.

1. titulus 10. De operibus publicis.

1. Curator. 1.

Munera plura quis suscipere potest, nisi excusetur.

1. Qui liberalitate. 2.

Coniunge l. 61. *infra de regu. iuris.* Roman. *sing. 56.*

1. Opus. 3.

Forcatulus *anuarij. c. 13.* Pileus *q. 94* Bartol. in l. ex hoc iure, in prin. D. de iust. & iur. Bald. in l. 2. C. de fund. limit.

1. Nec præsidis. 4.

Cuiacius libro 5. *obs. cap. 28.*

1. De operibus. 6.

Publicarum rerum appellatione quæ contineantur, declarat hic Gloss.

Tit. 11. De nundinis.

Vide Papon. 3. *notar. cap. 8. des lettres d'otroy de foires & marchez.*

1. Nundinis. 1.

Brissionius libro 1. *sele. c. 15.* Plin. lib. 5. *epist. 4.* Quanto tempore perdatur privilegium, vide Bart. in l. filius, C. de decur.

1. Si quis. 2. & vlt.

Alciatus libro 4. *disposit. c. 8.*

Titulus 12. De pollicitationibus.

Connanus libro 5. *commentar. iuris civilis, capite 8.*

1. Si pollicitus. 1.

Forcatulus *Neyom. dialog. 52. glo. ibi. coeperit,* & an hoc extendatur ad pacta, vide Alex. in l. iurifigentium, §. quinimo, numero 11. & numero 14. per Ias. de pact. An dos peti possit ex pollicitatione, Bart. in Rub. C. de dos. *promiss.*

§. Coepisse. 3.

Folio 405. numero 67. *repetitionum 5.* Cuiacius libro 3. *obs. c. 38.*

1. Si quis. 2.

Vide Alciat. libro 4. *paradox. cap. 2.* Roman. *sing. 504.* Crot. ad l. si is qui pro emptore, numero 185. D. de usufructu Alciat. lib. 5. *parerg. c. 9.* Connanus d. cap. 8. Cuiacius lib. 3. *obs. c. 38.* De Decimis apud Christianos receptis, vide Rebuf. in tract. de decimis. Cuiacius libro 7. *observat. cap. 5.*

1. Pactum. 3.

Pollicitatio est solius offerentis promissio, vide Doct. ad rub. de verborum obl. vbi Ias. nu. 6. an pollicitatio possit fieri præsentis & tacenti, vide ibi num. 6. & 7. & adde vnum argumentum contra communem de qua ibi Ias. quod possit fieri etiam præsentis quia offerre dicitur ille, qui sponte non interpellatus, præsentis offert textus in l. si fundus, §. fin. D. de leg. Cor l. qui decem, §. 1. in fi. D. de solut. & de verbo offerre, quod significet sponte Dec. ad l. filia licet, C. de cellar. in not. & quod proprie significet præsentiam, vide Rip. ad d. Rub. nu. 23. ad fin. vide Nigr. post eos, quos allegat in Rubr. de verborum obl. col. 21. in illo art. utrum oriatur naturalis ex pollicitatione. Ad §. fin. vide Ruin. in Rubr. D. de verborum obligation. *chart. 4.*

1. Propter. 4.

Molinæus in Rub. de verb. oblig. nu. 7. Alciat. libro 12. *parerg. c. 9.*

1. Charidemus. 5.

Pro intellectu huius textus vide Ias. ad rubr. de verborum obl. nu. 7. vbi omnes, vide & quæ posuit Alc. libro 12. *parerg. cap. 9.* hic adde Caccial. in tract. de pact. q. 5. Zuccard. ad rubr. C. pact. numero 68. & seq. Crot. ad d. Rubr. D. de verb. obl. 2. *lest. numero 10.* vide Ias. in Rubr. de verb. obligat. in 2. col. in fi. cum prin. seq. & Nigro ibi in 21. col. Quint. libro 8. Cic. de legib. Lips. 1. Satur. cap. 7.

1. Totiens. 6.

Vitru. libro 6. Sueton. in Nerone. Scalig. lib. 1. *poet. cap. 21.*

1. De pollicitationibus. 8.

Qui non potest per se an possit per alium? Bart. hic.

1. Ex pollicitatione. 9.

Hæres an interdum teneatur alio modo quam defunctus, Gloss. hic.

GG iij.

I. Septitia. 10.

Alciatus libro 1. parerg. cap. 22. & libro 3. dispunct. cap. 1. Cuiacius libro 9. observation. c. 26. Cic. 14. Philip. Scalig. 1. poet. cap. 19.

I. in priuatis. 12.

Augustinus libro 4. emend. cap. 8.

I. Imperatores. 13.

Facit hic l. 16. supra de usufruct. leg.

I. Si quis. 14.

Vide l. 7. C. noua vestigalia.

I. inter liberos. 15. & vlt.

Coniunge l. 57. in fine, infra de verborum significacione.

Titul. 13. De extraordinariis cognitionibus, & si iudex litem suam fecisse dicetur.

An & quomodo iudex litem suam faciat, vide hic D. Goth.

I. Præses. 1.

August. libro 6. de ciuitate Dei, cap. 2. Cicer. 1. de orat.

¶ Alciat. libro 2. parerg. cap. 23. Forcat. Auiarij cap. 8. Menoch. de arbit. iud. cas. 385. Rainaldus Corfus libro 2. indaga. c. 25. ibi, quedam enim, ad hoc vide in contrarium glos. in l. unica, C. de public. vide hic Budæum. De medicis, vide l. 1. supra de decret. ab ordin. facie.

§. Sed. 2.

De fistula Fuchsum 3. meth. Aeginet. 4. de remed. cap. 49. Cuiacius libro obseruat. cap. 27. Orybar. 7. synop. 30. & 3. de morbor. curatione, c. 45. Celsus libro 5. de re med.

§. in honorariis. 10.

Cicer. 1. de orator. & 1. Tuscula. & tercio offitiorum.

¶ Vide Alciat. libro 3. dispunct. cap. 9. Arius Pinnellus, C. de bonis matern. Ammian. lib. 39. Cuiacius ad l. 6 § 1. supra de excus. iur.

§. Si cui. 12.

Alciat. libro 3. dispunct. facit l. 5. & 6. C. de postul. l. 5. supra de pactis.

§. diuus. 13.

Pilæus quest. 59.

I. De vsu. 2.

Vide hic l. 39. supra de vsu.

I. Si medicus. 3.

Alciatus d. libro 2. c. 39. Guterius resol. par. 1. 657. numero 28.

I. Diuus. 4.

Cuiacius libro 4. obs. c. 25. vbi agit de variis appellationibus iurifconsultorum.

I. Cognitionum. 5.

Quomodo hæc lex intelligenda sit, vide Aldobran. ad §. maior. Inst. de c. dim. Menoch. de arb. iud. libro 2. centur. 4. cas. 366. numero 2.

¶ Ad §. si. hic, adde Moder. Bonon. Zoannet. in lib. restit. D. c. 17.

¶ Duar. lib. 1. disput. ca. 9. Ioan. Rob. lib. 3. sent. iur. c. 9. Ræuar. libro 3. varior. c. 2.

I. Si iudex. 6.

Cuiacius libro 8. obs. cap. 9. Gilbertus Regius. libro 1. iur. c. 14.

Tit. 14. De proxenetis.

I. Si proxenetica. 1.

Cuiacius libro 11. obseruat. c. 18.

I. Si proxeneta. 2.

Alciatus libro 8. parerg. c. 11. Ferrand. libro 1. explic. c. 52. Cuiacius d. c. 18. Ant. Contius disp. libro 1. c. 4. Pilæus quest. 38. Cuiacius in paratilis, C. a tit. de sponsal.

I. De proxenetico. 3. & vlt.

Cont. libro 1. disput. c. 14.

Tit. 15. De censibus.

De antiquo iure Italię scripsit Carol. Sigo. de annuis redditibus multa Couar. libro 3. variarum resolut. c. 7. cum seq. usque ad c. 11. vide Cuiac. libro 10. obs. c. 35. & Zasium libro 2. sing. intell. c. 3. Parlador. rer. quonia. c. 3.

I. Sciendum. 1.

Alciatus libro 2. dispunct. c. 21. Cuiacius d. cap. 35. & d. libro 1. c. 9. Turn. libro 9. aduers. cap. 15. Augustinus libro 3. emend. c. 9. Parlador. d. c. 31. Confer hanc legem cum Tyrio libro 11. c. 14. & libro 13. cap. 1. de bello sacro, cuius contextus ex hac lege potest emendari, & pro vera huius legis lectione attendere oportet ad notitiam orientis & occidentis.

I. Vitia. 2.

Gloss. ibi tenebatur, & quid si talis propere ra committat dolum circa aliquod matrimonium, vide add. ad las. in §. actio, numero 44. in fin. de actio.

I. Ætatem. 3.

Turnebus d. cap. 10. adde Ciceronem pro Archiapoeta Halicarn. libro. Capitolinus in Marco Antonino.

I. Formæ.

1. Forma. 4.

Nota hic quænam requirantur in forma censuali.

§. is verò. 2.

Cuiacius d. cap. 31.

§. Quæ post. 9.

Cuiacius d. loco.

1. Cum possessor. 5.

Vide Cuiacium in hunc locum *libr. 19. obs.*

cap. 5.

1. Colonia. 6.

Cuiacius *ubi supra.*

1. iuris. 7.

Alciatus *libro 2. dispunct. c. 21.*

1. in Lyfytania. 8. & vlt.

Augustinus *libro 3. emend. cap. fin.* Cuiac. d. c. 36. Turnebus *libro 9. cap. 15.* Plin. *libro 5. ca. 10.* & *libro 5. cap. 27.*

Titulus 16. De verborum significatione.

¶ Ad hunc tit. totum Alciat. & Brecheus, & Rebuffus scripserunt. ad partem vero Cælius Calcagninus. Hotoman. scripsit *comment. de verb. iur. & rerum signif. tract. Isagogicū* scripsit aureum David Saius. vulgo autem inscribitur hic titulus, de verborum, & rerum significatione, verum delendum est *Rerum*, vt in antiquis Codicibus, ex autoritate Pādest. Florent hic enim explicatur omnia ferè verba, quæ ad ius pertinet, & ad iuris partes omnes, & eadem de re Ælius Gallus librum suum inscripsit de verborum quæ ad ius pertinent significatione, ex quo est *lex 152. h. t.* optime hac de re disputat Dionysius Gothofredus hic quem vide. Ang. *conf. 27.*

* Extant in hunc Titulum commentarij trium illustrium iuris interpretum Alciati, Buchej, Fornerij simul iuncti.

1. Verbum. 1.

Filiis institutis filix etiam institutæ videntur, *l. 1. supra de vent. in pos.*

¶ Masculinum concipit fœminam ultra latè tradita hic per scribentes, Cott. in *memor. in verb. masculini.* Ruin. ad *rub. de leg. 1. 4. col.* Alciat. *libro 1. parerg. c. 33.* Tiraquel. in *ll. con-nub. l. 1. glo. 1. par. 1. numero 82.* Polit. in *tractat. subst. col. 3.* Alciat. *libro 7. parerg. c. 7.* dicit autem hæc lex verbum hoc, si quis vtrumque sexum complecti, ac si commune esset, hoc est tam masculos quàm fœminas, vt & apud Græcos *ἄνδρας*, tam masculos quàm fœminas complectitur: hinc etiam constat fœminas

masculorum nomine comprehendendi, nisi cōsuetudo aut leges aliam fuisse mentem testatoris demonstrent, adde concord. text. cum gloss. in *c. generali. in prin. de electio. in 6.* & de materia iustius legis primæ, vide Præpo. in *c. cum apud*, & ibi Benedict. de Vadis, in *addit. ad eum in c. cum apud. extra de spons. Bald. in c. ad audientiam. de rescrip. Anch. conf. 112.* Capra *conf. 62.* Corn. *conf. 271.* Dec. in *litem 1. hoc tit.* Guid. Pap. *quest. 505.* Bald. *conf. 460.* Plaut. in *vidularia.* Teren. in *Eunucho.* Salyc. in *l. post sentent. C. de sentent. Bald. in Authen. quicumque. Cod. de episcopis & cler. Innoc. in c. graue. extra de sentent. excomm.* Sic etiam voce Quicumque tam masculum quàm fœminam intelligere debemus, vt Cicero in *Cluentiana.* Hominis quoque appellatione fœmina etiam continetur, *vt l. 152. hominis. infra hoc tit.* sic nomine frater soror intelligitur, *l. ires fratres 35. ff. de pactis.*

Masculos. Nota hic quod si expressa mentio facta sit de masculis, fœminas excludi, idem si de viro, id enim nomen nullo modo ad fœminas pertinere potest, seruorum etiam appellatione ancillæ comprehenduntur, vt *l. 82. supra de legatis 2.*

1. Vrbis. 2.

Cuiacius *cap. 2. de prescriptionibus.* Vitruv. *libro 9. c. 9. & seq.*

¶ Crinitus *lib. 4. de honest. discipl. c. 9.* Ioann. Rob. *sent. iur. lib. 1. c. 1.* Menoch. de *arb. iud. cap. 155.* Duo autem proponuntur in hac lege prius latiore esse Romæ appellationem quàm vrbis, urbem finiri mœnibus, Romam verò continentibus ædificiis siue suburbis, quamobrem Romæ videntur dati tutores, qui dantur in continentibus, *l. pen. §. Roma. ff. de excusat.* & quod fit in continentibus Romæ fit. Proinde Romæ ædificia fieri dicuntur, quæ in continentibus ædificiis Romæ sunt, *l. 1. & 9. infra eodem,* & qui in continentibus vrbis nati Romæ nati, *l. 147. infra eodem.* Romam enim non murò existimamus: sed cōtinentibus ædificiis, *l. 87. inf. eod.* Cuiac. *34. obs. c. 6.* Deinde ponitur hac lege, cuiusque diei maiorem partem esse septem horarum primarum non supremarum, loquitur autem de die naturali, id est de lumine, non de ciuili: dies enim ciuilis Romano more incipit à sexta noctis hora id est media nocte, & finitur sequentis noctis eadem hora, & habet dies ciuilis horas 24. *l. more. D. de ferijs:* dies verò naturalis horas duodecim tam æstatis quàm hyeme, & hæc est differentia diei naturalis & ciuilis, Vitruuius Palladius Asconius Pedianus & Plautus, media igitur pars diei naturalis est horarum sex, maior horarum 7. Vnde Virgilius:

Nunc adeo quoniam melior pars acta diei est.
Vnde & optime Martialis:

Sexta quies lassus, septima finis erit.

¶ Sic etiam sufficere labori sex horas ante meridianas, reliquas sex esse impendendas delitiis, & voluptatibus, notatur elegantissimo disticho Græco, adde Plutarch. in Rom.

¶ De diuisione autem diei Macrobi. libro 1. Saturnal. c. 3. Gellius lib. 3. noct. attic. c. 2. Alex. in Rub. soluto matrimonio. Petrus Crinitus libr. 4. Cicero libr. 1. de Repub.

I. in itinere. 3.

Bart. in tract. de insul. 50. Archidiac. c. statutum, de rescrip. in 6. Felin. in c. cum olim, extra de excomm.

¶ Itinere. In vulgatis editionibus legitur Itineri, vt in exempl. Haloandri.

¶ Viginti millia passuum. Id spatium tempus iter facientibus præstitum dicitur, l. 137. §. 2. D. de verb. oblig.

¶ Non conueniri. Conuentiones etenim dāt formam contractui. Vegetius lib. 3. de re milit. & libro 1. c. 8. Procop. lib. 4.

§. Eius. 1.

Seneca lib. 4. controuer. Cicero pro Cecinna & in Topicis.

¶ Certissimum hoc est quod serui hæreditas non est: sed excipiendus est seruus publicus populi Romani, nam hic habebat pro semisse testamenti factionem, vt Vlpianus declarat in fragmentis tit. de testam. is autem qui apud hostes decessit, seruus decessit, ergo eius nulla est hæreditas, quoniam seruus hæreditatem nō habet, sanē minus propriē dicere habere hæreditatem, eum qui apud hostes decessit, vt ait l. lege Cornelia. ff. qui testament. fac. poss. sed hoc intelligendum est de iure stricto: nam de æquitate lex Cornelia fingit eum decessisse prima hora captiuitatis, & sic dicitur hæreditas, & habet hæredem. alia tamen est Alciati opinio, quem vide hic, l. non aliter, supra de adop. l. ult. supra quod cuiusque vniuersitat.

I. Nominis. 4.

Alij legunt Nominis, alij Pecunia, sed parum interest.

¶ In hanc legem Forcat. Necom. dialog. 63. certum autem est rei appellatione significari etiam nomen, id est obligationem, vt in l. 25. D. rem pupil. sal. for. qui etenim promittit rem pupilli saluam fore, & nomina pupillaria salua fore promittit. Hæc autem lex diuersimode legitur in Pandec. in Floren. legebatur pecuniæ: & inde rectius nominis quam unctionem confirmat Basilic.

¶ Rem significari Proculus ait. Res in hac lege pro substantia accipitur, vt optime notat

hic Alciat. Rei autē nomē generalius est quā pecuniæ, l. 1. ad finem, D. si certum pet.

I. Rei. 5.

Terentius in Andria. Aufonius, & Plautus in Pænulo.

¶ In hanc legem Corraf. ad l. naturaliter, §. nihil commune, pag. 297. sup. de acq. poss. Rei appellatione latiore esse quā pecuniæ ait, quā de re in l. pecunia verbum. 178. in hoc tit. dicemus: sed obiter notabis, quod pecuniæ significatio ad ea refertur, quæ in patrimonio nostro sunt.

¶ Quæ in patrimonio. Hæc est differentia pecuniæ, & rei quoniam pecunia dicitur mea, quæ est in patrimonio meo, res verò mea quæ est, etiam extra meum patrimonium, sic res mea dicitur (vt testatur Horatius) cum vicini paries ardet. patrimonij autem appellatione continentur ea, quæ continentur bonorum appellatione. Virg. 3. Aeneid. Bald. in l. 1. D. de statu homin. Cicero in oratione pro Rabinio posthume.

§. Opere. 1.

Cicero libro 2. de diuinitio. Harmen. libro 3. tit. 7. Cic. in Verr.

¶ Quidam Cod. habent Legato: sed quoquo modo legatur, nihil refert, huius autem legis sensus hic est, quod operis faciendi debitor, nisi perfectionem operi addiderit, non liberatur, vt & partis præstationem: nam obligatio facti indiuidua est, l. 139. in fin. infra eod. interdum tamen operis vocabulo cœptum, non perfectum intelligitur. Quid autem sit ἐπιτελεσµα & ἔργον optime explicat hic Alciatus. Vlp. Frag. tit. 3.

I. Nominis. 6.

¶ Nominis appellatione continetur quodlibet nomen, id est debitum, rei vero nomine significatur etiam nomen, complectuntur etiam hæc verba quodlibet debitum, & quamlibet obligationem. coniunge autem hanc legem cum l. 4. nominis supra hoc tit. vnde Horat. Epist. lib. 11.

Cautos nominibus certis expendere numos.

¶ Quid & quot significationes habeat verbum Nomen. vide hic Alciat.

¶ Et Rei. An speciali significatione, res aliquando sit accipienda, an iura contineantur rebus meis legatis, declarat hic Alciat. Bald. in l. 1. D. de sta. hom. Andr. Sicul. conf. 26. Cic. libro 1. de orat.

§. Verbum. 1.

¶ Verbum ex legibus accipiendum esse, ait hoc loco I. C. tam de verbis legum, quā de sententia, id est ex legibus est, non tantum quod est ex verbis: sed & quod est ex sententia,

ria, vt non tantum actio directa est ex legibus: sed etiam actio utilis, huius rei exemplum defami potest, ex l. 2. *D. de iur. f. om. iud.* vbi si quis edictū prætoris publicè propositum corrasit, tenetur actione populari albi corrupti ex verbis edicti, quod si edictū pro pmodum corrasit, & ait illa lex ex sententiā edicti, hoc esse, vt teneatur etiam ex edicto, quod ex sententiā legis est. Quintilia. 3. *Inst.* 6. & 7. 7.

¶ Quid differat mens, sententiā & ratio legis, vide hic Alciat. num. 12. *Fel. in ca. in nostra, extra de rescript. §. ad finitatis, Inst. de nup.*

I. Sponsio. 7.

Budæus in annotationibus ad l. 2. *D. de origin. iuris.*

¶ Sponsio nō tantum appellatur, quæ fit per sponsum, id est quæ fit hoc verbo *spondeo*, sanè non loquitur de sponsalibus, hoc est de promissionibus nuptiarum: sed de ea sponsione quæ fit hoc verbo *spondeo*, & propriè sponsio est quæ fit ita, verum etiam sponsionem esse, si fiat alio quolibet verbo, vt *fidei promittis, fidei promittit, fidei iubes, fidei iubeo*: quæ tamen si proprietatem spectes, distinguenda sunt in lib. *sen. Paul. tit. de fideiuss.* & *sponsor*. denique sponsor est si quis quolibet verbo interrogetur, etiam si non dixerit *spondeo*.

¶ Spondere est dicere *spondeo* à sponte, nam id valet, & à voluntate, vnde spondet qui dicit sua sponte, *spondeo*, spondet etiam sponsor qui idem, vt faciat obligatur.

¶ Per sponsi interrogationem fit. Ex hoc loco satis constat sponsionem tantum de stipulatione dici. Budæus in *commentariis linguae, Græcæ. Cic. in orat. pro Cecin. Quint. libro 7.*

I. Verbum. 8.

Can. in *Christo, de consec. dist. 2. Bart. in l. si ita, de auro.* * Cuiacius ad legem 2. *D. de patris.*

¶ Quidam oportet legendum esse existimant, quod probatur à quibusdam, sed si ita sit, obstat l. 76. §. 1. & l. 125. *D. de verborum obligat.* vt exempli gratia finge locari colono prædium in quinquennium, post triennium egi cum ex eo locato, hoc modo quidquid te mihi dare, facere oportet his verbis, id tantum in actionem deducitur, quod præsentī die debebatur, futura obligatio non deducitur, nisi adiciatur, verbum oportebit. Verbum ergo oportet præsens tantum tempus significat non futurum: Idem etiam dicendum est de verbo *erit* & verbo *absinturum* de verbo *perueniet*, vide l. 40. in fi. & l. 83. *D. de leg. 3. Seneca de tranquillitate vite, libro primo, cap. 8.*

§. Actionis. 1.

Cap. cum inter, extra de exceptio, & Abbas in Rub. ibid.

¶ Quod actionis verbo non contineatur exceptio, obstat l. 2. §. *ait prator, D. de dolo, cuius edicti verba hæc sunt: Si alia actio non erit de dolo, iudicium dabo, quod si non sit actio, sed exceptio sit, qua quis se iuri iusque sibi suum saluū seruare possit, nō dabitur iudicium de dolo.* edicto igitur illo actionis verbo continetur iudicium de dolo. sic etiam in edicto de edendo actionis verbo, non continetur exceptio. actor enim solus edit actionem, reus exceptio nem allegat. Cicero in *Verrem. Quintil. libro 7. & libro 3.*

I. Marcellus. 9.

Alexand. conf. 108. §. *ex maleficiis, Institut. de actionibus.*

¶ Verbo periisse. ¶ Alij legunt *Rupisse*, alij *Rapuisse*, Florent. *perisse*, quod confirmavit Basilica, est etiam vitiatā hæc inscriptio, nō est enim ex libro 5. Vlpiani ad edictum, sed ex xv. vt & in pluribus locis possum in iure, verum hæc res periisse dicuntur, quæ scissæ, vel fractæ, vel collisæ, vel vstæ, vel contusæ sūt, vel quoquo modo sublatæ à rerum natura, dubitatur autem an res distractæ verbo periisse contineantur, qua de re doctores passim in iure Bald⁹ in l. 1. *sed eximendi, supra ne quis eum qui in ius.*

I. Creditores. 10.

Accursius in §. 1. in princ. *Instit. de action. & in §. omnium. ibid.*

¶ Creditorum loco nō haberi, ait hæc lex quibus natura tantum debetur, & contra in titulo de constituta pecun. creditorum loco habentur, quibus natura debetur, vel natura deberi sufficit, vt constitui possit. l. 1. *D. de constituta pec.* sic etiam in titulo de fideiussoribus creditorum loco accipiuntur, quibus natura debetur, nam vt fideiussor accedat utiliter sufficit: si vel procedat, vel sequatur naturalis obligatio tantum, l. 7. *D. de fideiussorib.* Sed hoc dicitur per quādam abusionem, creditorum autem loco accipiuntur hi, qui exceptione temporali repellī possunt, veluti pacti conuenti temporales creditores etiam eos sic definit Harmenop. libro 3. titulo 5. §. 64. quem vide. Alciatus in titulo *D. si certum pet. nume. 7. l. creditores, & l. creditoris, de verborum signif.* ista lex intelligitur loqui absolute de creditore qui comprehend. qui est creditor propriè & improprie vide Ioannem Campeg. in articulo illo, *virū creator dicatur ille cui ex delicto & legato aliquid debetur, in 3. arg. in fine: vide Doct. in l. 1. in pen. col. D. si certum pet. in eod. artic. Similiter iste textus potest ponderari, vt text⁹ in l. creditorum appellatione, videlicet, quod illa verba creatores accipiendos esse, constet, eos, quibus debetur ex quacūque actione, vel perse. uione intelligantur, de impropriis creditoribus.*

quia alias sequeretur, quod ille qui purè est creditor, & numeravit pecuniã, alicuius improprie esset creditor, quod non est dicendũ contra omnes in l. i. D. si cert. petat. Creditor ergo in diem vel sub conditione dicitur proprie creditor, cum requiratur illa verba, siue purè siue in diem, vel sub cõditione ab illis verbis creditores accipiendos esse cõstat. Sed responde quod textus in dicta l. si credito- res, & in hac l. creditores loquitur, tam de pro- prio quàm de improprio, & sic illa verba cre- ditorum, & creditores generaliter de proprio & improprio intelligi debet. Bartolus in l. ex hoc iure, supra de iust. i. & iure. & Iason ibid. Terent. in Phor. Cicero libro i. epist. fam. epist. i. & in actione in Verrem. Bartolus in l. i. D. si cer- tit. pet. Vlpianus f. ag. tit. 25. Inst. tit. de fideic. §. i. Seneca libro 5. ne beneficiis.

I. Creditorum. ii.

Bartolus in l. fin. ad fin. de iniur. Alciatus in l. i. ff. si cert. petat.

¶ Probat iste textus quod creditor dicitur ille, & proprie, cui debetur ex delicto vel ex legato, considerando illa verba in primis cre- ditorum appellatione quæ de proprio creditore intelliguntur, per verba sequentia, qui pecu- niam crediderunt, quia aliàs sequeretur, quod ille qui mutuatur pecuniam improprie, dicere- tur creditor, quod non est dicendũ, intelligen- do illa verba creditorum appellatione de impro- prio creditore. Cum ergo text. ille loquatur de proprio creditore, & in fine dicat omnes qui- bus ex qualibet causa debetur, appellatione creditorum accipiendos esse. Ergo & proprie hi quibus ex causa delicti vel legati debetur, proprie creditores dicuntur.

Nunc videamus quis sit proprie creditor, & certè est textus clarus & apertus in l. credi- tor autem est is. D. de verborum signif. non dicitur ille, qui exceptione perpetua submoue- ri non potest. Sed ista descriptio creditoris proprie cadit in illo, cui debetur ex causa de- licti, & ex causa legati. Ergo proprie dicuntur creditores. Et quod textus in d. l. creditor autè is est, loquatur de proprio, puro & vero cre- ditore, probat. Nam considero. quod in l. prae- cedenti I. C. declarauerat, qui essent cõditiona- les creditores, qui certè dicuntur improprie creditores, vt tenent communiter Doctores in l. i. D. si certum petatur: & dicuntur hi, dicit textus, quibus nondum competit actio. Est autem competitura, & qui speciem habent, vt competat. Et sic in l. praecedenti exposuerat I. C. creditores Conditionales & improprie subsequitur in l. seq. I. C. exponere, quis esset purus & proprie creditor, dicens: creditor au- tem is est. Nã considera dictione illã, aut quæ ponitur aduersariuè ad præcedentia: h. e. sen-

tit contrarium præcedetis clausulæ. Textus est cum gl. & ibi notat Bartolus in l. hoc am- plius §. de his autem. de damno infect. sed præce- dentia locuta fuerunt, de improprio credito- re: sequitur ergo quod sequentia loquantur de proprio. Baldus in l. i. C. de action. & oblig. Glof. in §. præterea debitor Inst. de excep. & Glof. in l. inde Neraius. D. ad leg. Aquil.

I. Si cui. 12.

Ioannes Andr. in addit. ad Spec. tit. de cession. act. ad Rub. Baldus in l. si quis in quod supra de iur. sub. action. omnium in iurum.

¶ Creditores accipimus eos quibus iure ci- uili debetur, vti ex stipulatu, exempto, lo- cato, cõducto, mutuo, vt iure honorario vel actione de constituta pecunia. l. 2. §. ult. D. de constituta pec.

¶ Quod si ex populari actione. Malè Græci le- gunt populari pro populari: qua de re vide Cu- iacium libro i. obser. cap. 12. Aristotelem lib. 5. ethic. cap. 2. Iul. Poll. lib. 8. onomast. Seneca li. Aul. Geill. lib. 2. cap. 4. vide ut de popul. action.

§. Minus. i.

Aufon. Molineus in tract. de usur. numero 416. sequentibus.

¶ Hoc pertinet ad verbum creditoris, vt sci- licet intelligatur, eum cui solidum solum est creditor manere si tardius solum sit, quod superfit ex eo quod interest actoris, hoc igitur significat creditorem manere, cui integra fors soluta est: sed tardius, ideo inter- vsurij petitionem superesse, quasi solidum nõ soluto, l. Iulianus. §. i. D. de verborum obi. si igitur minus soluit, qui tardius soluit, rectè di- cemus eum nondum solidum soluisse, etiam si sortem integram soluerit, & hoc est quod ait, l. solidũ, D. de solutionib. solidum soluitur, non minus quantitate quàm die, id est minus intelligi, non tantum à summa: sed etiam à die. Et qui præmaturè petit, plus petere dicitur l. unica, C. de plus petit. §. plus. Inst. de act. ita etiam qui tardius soluit minus soluit, vt declarat hæc lex.

I. Mulieris. 13.

Hoc etiam Varro & Lactantius aiunt, Te- rentius in Adelph. act. 4. Scan. 5. & Scan. 7. Sa- lustius in Iugurtha.

¶ Ad faciliorem totius huius legis intelle- ctum, vide Forcatulũ Necyomani. dist. 21. n. 4.

¶ Vide Alciatum hic latè, & Rip. a. l. 2. §. ff. sponsa. nume. 19. D. de priuilegiis credit. Dicitur autè hic, quod mulieris appellatione etiam virgo viripotens continetur. Verum mulier quor & quibus modis dicatur, præter hic di- cta ab Accursio, vide Bartolum, in l. i. v. ius le- gatus. D. de legatis 3. adde etiã gl. ff. in can. mu- lier, cap. 12. q. 2. Fulgentium epistol. 3. ad probam. de vir-

953

de Virginitate, Varronem libro 11. de re rustic. c. 10. Virgil. Eglog. 6. August. libro de consensu Evangel. cap. 25.

§. Res. 1.

Baldus in capite 1. de noua forma fidelitatis. §. si quis aliena, Instit. de rerum diuis. Ouidius 2. metamorphos.

¶ In hac lege Brissonius lib. 4. select. cap. 23. Constat autem eam rem abesse, quæ deperit, & in rerum natura esse desit, sed abesse etiam videtur domino ea quæ redditur domino, si corrupta sit reddita, vel transformata veluti vestis scissa, vel scyphi collisi, vel tabula rafa, pictura pretiosissima, propè enim est, ut videatur Res perisse cuius forma mutata est, l. Iulianus, §. si quis rem. ff. ad exhib. bend sic Harmenopulus lib. 6. tit. 3. §. 2. m rebus autem humanis non sunt, quarum pretium abest, l. seq. sic etiam abest is, qui eo loci non est, quo petitur, l. 199. inf. eod. vel qui extra continentia vi bis est.

¶ Si corrupta redacta sint. Res abesse dicitur, quando redditur corrupta, vel transfigurata, corruptio etenim & transfiguratio formam rei mutat, & res petita non videtur exhiberi forma mutata, ut l. 9. §. 3. D. ad exhib. sic etiam reddi debitum aut depositum non potest, nisi eadem causa reddatur: & generaliter de hac voce *Abesse*, vide Hotoman. in tit. de ver. sign.

¶ Quoniam plerumque. Perperam Hotomanus emendat, *Quanquam* contra fidem omnium librorum.

¶ Manus pretio. Vide Erasmi. Chil. cent. 9. pro uerb. 53. vnde Virgil.

Artificum manus inter se operumque labores miratur.

Cæsar. lib. 1. comment. de bell. civil. Plin. l. bro 33. c. 4. Homer. libro 4. Odyss. Connan. lib. 3. commentar. iur. civil. cap. 6.

§. Definere. 2.

Verba huius §. commemorantur à Gellio lib. 17. Quid autem significet definendi verbum, optime Alciatus hic.

¶ Res definire abesse tunc videtur, cum sic credit in potestatem, ne amittere eius possessionem possimus, sic in l. Sequitur. 4. §. 6. quod autem. ff. de sucap. l. qui fundum, §. 7. si tuas res. ff. pro empt. Gell. libro 17. Virgil. lib. 4. Aeneid.

Define meque tuis incendere teque querelis.

§. Abest. 3.

Cicero in Tuiculi. lib. 1. c. si delegatus, extra de off. delegat. in 6. susceptum, & rescripti. in 6. cap. si delegatus, ac off. delegatus in 6.

¶ Res dicitur abesse, quæ furto substracta est vel rapina, quod est furtum improbius, sicut in l. si quis. D. de perit. hared. perisse videtur res furto, quæ etiam rapta à fure abesse, scilicet videtur res quæ furto substracta est, licet redierit in potestatem domini, si modo non tanquam res mea redierit, & sic ei res abesse dicitur, cui pretium. Cum autem hæc dictio variè sumatur, prudens iudex ex subiecta materia, quæ interpretatio capienda sit diiudicare debebit. Theoph. §. 1. Instit. de excusation. tutor.

1. Labeo. 14.

Bartolus in l. qui Roma, §. duo fratres, in 12. quaest. ff. de verborum obligat. Cæli. lectio. antiqu. lib. 27. cap. 27. Plin. libro 33. natur. histor. cap. 12.

¶ Scyphi collisi. Scyphus est vasis potioris generis, quo veteres vsi sunt in conuiuuiis, quæ de re Cicero 6. Verr. Plin. lib. 33. c. 11. Plutarchus tamen in Antonio statim in ipso principio scyphum posuisse videtur pro eo vase, quo vulgo Bassin dicimus, Macrobi. libro 5. Saturn. cap. 21. vnde Virgilius & Sacer. impleuit dextram scyphus. Aleiat. lib. 2. parad. cap. 19. Bart. in l. si aliquam rem. ff. de acquir. poss. & in l. si cum dotem. §. si ad fin. ff. solut. matrim. l. Imperator. §. fin. ff. de legatis 2. & l. sequent. cum l. grege, supra de legat. 1.

* Cuiac. ad l. iur. gentium. ff. de pact.

§. Rem. 1.

Doct. in l. Gallus, §. videndum, supra de lib. & posth. Bud. in comment. ling. Græc. Spec. tit. de interrogat. qua sunt ante litem contestatam.

Rem amisisse videtur, qui aduersus nullam eius persequendæ actionem habet, & vnde constat quod qui actionem habet, ad rem recuperandam eam amisisse non dicitur, vel cui actio à prætorè restitui potest. Quod amitto inuitus perdere dicor, siue id ipsum furto ablatum mihi fuerit, seu elapsum à me nesciente & incauto, sed propria significatione quod meum sit.

1. Bona. 15.

Vide cap. venerabilem, extra de electio. August. libro 4. de ciuitate Dei. Theophilus in §. flumina, Instit. de rerum diuis. Cicero in oratione pro Plancio.

¶ Bona publica propriè sunt populi Romani, & abusiue bona sunt ciuitatis, cuiuslibet, quia in vsu publico habentur, ut viæ publicæ, theatra, amphitheatra, stadia, loca sacra, vel religiosa, sed bona publica sunt ciuitatum. Aret. in §. & quidem, l. 7. ff. de ver. an. si Cicero 11. Philij. Procop. libro 2. belli Persici. Aleiat. lib. 9. par. cap. 22. Cicero libro 4. Rhetor. ad Heren. Quint. libro 8. cap. 6.

l. Eum qui. 16.

Alciat. libro 3. *dispunct. cap. 10.* Restitutio in integrum an sit ciuitatibus concedenda, vide hic Alciatum l. *Rempubicam, C. de iur. Reip. libro 11.*

¶ Fornerius libro 2. *select. cap. 22.* Coniunge autem cum hac lege l. 12. *D. de publi. vbi* definitur quis dicatur publicanus. publicanum etenim hic definit Gaius, qui vectigal populi Romani conductum habet, horum autem ordinem & numero amplissimum, & personarum digritate potentissimum fuisse constat, ut ait Cicero pro Plancio, & *act. 4. in Verrem.*

¶ *Nā publica appellatio*, Respublica proprie dicitur ipsius ciuitatis Romanæ, ut notat gl. in *cap. 2. in § item nec, de elect. in prag. sanct. in verb. Reipub.* adde gloss. in *Authent. de hered. & Falcid. in principio*, Bar. in *Rubr. C. de iure fis. Demosthenes in oratione aduersus Timocratem*, Liuius lib. 5. *deca. 3.* Cicero libro 3. *Officiis.* & 2. *Philip.* Connanus libro 4. *comment. iur. ciuil. cap. 16. ad princip.*

l. Inter. 17.

Agitur hic de vectigalibus, ideo publici verbo non ea quorum vsus populus communis est, ut forum, theatrum significantur, sed vectigalia.

Nota hic quod res religiosæ sacræ publicis vsibus destinatæ, bona ciuitatis, peculia feruorū ciuitatis, inter publica habentur. Aristot. lib. 8. *Ethic.* Varro libro 1. *de re rustica. cap. 7. l. 5. D. de rerum diuis. § flamina, & § riparū, Inst. eodem titulo*, l. ergo 30. *D. de acquirendo rerum dominio.*

§. Publica. 1.

¶ Solebat antiquitus prædiorum pars vice sima fisco persolui, sicut Osius tradit, & Cornelius Tacitus scriptum reliquit plerisque in locis.

¶ Cuiacius libro 3. *observat. capite 31. & libro 6. cap. 28. & libro 7. capite 2.* publica vectigalia proprie dicuntur, quæ ad populum Romanum, vel fiscum, qui populo Romano successit redimunt. Appianus lib. 1. Cicero *act. 5. in Verrem*, Appia. in bello Lybico, Suetonius in *Calig. cap. 16. Virgil. Eclog. 7.*

¶ Vectigal portus, & venalium rerum. Aliud est vectigal, portus, aliud rerū venalium, & proprie vectigal rerum venalium, id dicitur quod exigitur a fisco ob venditionem publice proponendam, ob merces publicè proponendas l. 2. *Cod. de iur. sue. hast. fis.* quod vectigal fuit mancipiorum venalium ducentesima pars, cæterarum rerū, modo centesima,

modo ducentesima. Tacitus libro 13. Cuiacius 6. *observat. 26. & 7. obser. 5. & 4. vectigal* aut rerum venaliū, non est octaua & ult. Accur. qua de re, vide Cuiacium 1. *observationū 28. Colum. libro 12. ca. 28. Suetonium in Tyber. c. 101. Iuuen. Satyra 4. Alexander ab Alexand. libro 2. genial. iter. c. 2.*

¶ Pessimè antea legebatur piscariorum, nam Tullius in Bruto piscarios: dixit ubi & huius verbi vi cognita emendauit piscaria, picaria autem sunt, in quibus pix coquitur, qua de re Plin. 16. *cap. 12.*

¶ Salinarum. Vide Cuiacium 3. *observationū 31. Plinium libro 31. ca. 7. Liuium libro 1. deca. 1. & libro 7. deca. 1. & libro 2. deca. 1. lib. 11. deca. 3. Plin. nat. hist. c. 7. 8. 9. 10.*

¶ Metallorum. Bud. libro 4. *de ass. cap. 25.* An metallorum appellatione lapidicinæ quoque veniant, vide Brechæum, Mart. libro 12. *Quintilianum de declam. 361. Ciceronem lib. 4. de Reipub. Herod. l. br. 2. Suetonium in Iulio, Symm. libro 10. epist. 58. Plin. libro 18. cap. 11. Dioscor. libro 5. cap. 123. Varro libro 1. ca. 7. Strab. lib. 5. Georg. Gell. libro 2. cap. 22. Plinium libro 16. cap. 12.*

l. Munus. 18.

Bartolus in l. 1. *C. de muner. & honor. C. lib. 10. Varro li. de ling. Latin. Liuius lib. 2. de bello Punico.*

¶ Munus tribus modis dici, ait hoc loco Paulus, vno donum quod officij causa præstat, altero officium ut munera militaria veluti angariæ & excubiæ, quæ qui faciunt, dicuntur milites munifici, tertio modo munus significat onus ciuile, quod cum remittitur, muneris militiæque vacationem præstat.

¶ Igitur *municipes dici.* Municipes tantum hi proprie sunt, qui munerum tantum populi Romani sunt participes non dignitatum, non suffragiorum: porro *municipes* habet Rempublicam separatam à populo Romano, suis enim legibus vtuntur ex quo intelligitur, qui distent à colonis.

¶ Tertull. libro de spectaculo 10. *lip. 1. Saturn. numero 7.* hinc munificus apud Festum est officiosus & immunis, qui nullo fungitur officio.

¶ Et quosdam milites munificos. Munifices ij sunt qui non vacant, sed munus principis, id est militi principali, de quo Veget. 2. c. 7. *Plin. 11. ca. 40. vide Budæum hic, & Pet. Fab. l. 1. m. 17. Liuium 12. 8. & 5. de Bello Macedonico, Budæum in comment. ling. Græc. Alciatum lib. 3. dispunct. cap. 15. Gellium libro 16. no. 1. miscat. c. 13.*

l. Labeo

I. Labeo. 19.

Bartolus in l. si unus, §. pactus ne peteret, D. de pactis. Gellius lib. 13. cap. 10. vel 12. Aristoteles libro 1. peliuc. Colum. libro 5. cap. 1.

¶ Pro intellectu huius legis, vide Anton. Guibert. libro 1. quæstion. iur. cap. 8. Bellonum libro 2. suppur. cap. 27. Explicatur autem hic quid sit actum, contractum, & gestum, & Labeo proprietatis verborum studiosissimus fuit.

¶ Et actum quidem. Actum proprie interpretatur esse, non verbis aut non per actum vel stipulatione, aut mutuo, aut promutuo.

¶ Contractum. Contractum esse rem confessa perfecta, unde mutua nascitur obligatio, vel ut ipse ait, dicemus esse vltro citroque obligationem, ut in emptione, venditione, locatione, conductione, & similibus. & hi proprie sunt contractus quos ait appellari συλλογισματα contractus igitur proprie est, res cōsensu perfecta, unde mutua obligatio nascitur, ut si quis velit ex contrario confirmare distractus, siue acceptilatio est vltro citroque liberatio.

¶ Gestum rem. Gestum ait Labeo hoc proprie esse sine verbis rem factam: vel numerationem pecuniæ, vel quasi ex contractu.

¶ Græci συλλογισματα. Vide Aleiat. 2. præter miss. hoc ipso titulo, & Aristotelem Erhicor. Bart. in Rub. C. de pact. Ciceronem lib. 3. offic. Varonem lib. 5. de lingua Latina, Valerius Max. libro 4. Gellius libro 1. capite 13. 13. D. de re militari.

I. Verba. 20

Bartolus in l. 2. C. quæd. decret. Doct. in auth. sacramenta. C. si advers. vend.

¶ In hanc legem Valerius libro 2. miscell. 2. 27. Lapis allegat. 41. An autem in testamento contrahi possit, necne, vide quæ notat Gothof. ad l. 21. in fin. §. qui testam. fac. post hinc autem colligere possumus, nec tutò nec passim argumentum duci à contractibus ad vltimas voluntates. Fornerius libro 6. selection. l. fin. C. de sententiam passis & restitutis.

I. Princeps. 21.

Liuius libro 8. decas. 1. & libro 4. decas. 1. Cicerone libro 1. Tusculanarum quæstionum.

¶ Princeps bona concedendo, per restitutionem in integrum, videtur etiam obligationes concedere, & primò quidem si fuerit restitutio sine indulgentia generali, ut si omnes exules pœna liberauerit princeps, vel etiã si quem exilio damnatum princeps specialiter restituerit ciuitati & dignitati bona eum restituisse nō videtur, nec enim plena est restitutio, ergo nec obligationes siue actiones:

siue obligationes fisco, & in fiscum competunt l. 2. C. de sent. pass. Cicero Philip. 9. ad fin. Capitolinus in Gordiano. Budæus in annotat. in Pandect.

I. Plus est. 22.

Baldus in Rub. de fructibus, & litium expensis, & in l. cum propria. C. si quis.

¶ Plus est rem restituere quàm exhiberi, & ideo qui rem exhibet tantum, nihilominus condemnatur in quadruplum, vel in id quod interest, quia non satisfacit arbitrio iudicis, exhibere autem est corporis factum præbere, restituere est possessorie facere, item restituere est damnum præstare, si res deterior facta sit: denique restituendi verbum continet omnem causam pristinam, & hoc quidem in arbitrariis actionibus & plus est quàm exhibere exhibere enim est non satisfacere arbitrio iudicis. Interdum exhibere tantum valet quātum restituere: sed non inuenio nisi vno loco ita accipi verbum exhibendi, nempe in l. Iulianus, §. quantum, D. ad exhib. Paul. lib. 1. sentent. tit. 7. vide l. restituere 35. & l. vlt. infra hoc titulo.

I. Rei. 23.

¶ Malè inscripta est hæc lex. Flor. n. est VI. pian. libro 14. ad edictum reponendum est 13. & referenda est ad titulum de alienatione iudicij mutandi causa facta: in illo etenim edicto rei nomine non tantum continetur corpus, sed etiam ius, ut si quis iura prædiorum alienauit, l. 4. §. ad eura. ff. de alien. iud. mut. cau. fact. complectitur etiam rei verbum, causam omnem pristinam quæ sit ante alienationem, quasi non restituatur omnis, non extinguitur liberatio, lex hoc ead. D. eod. tit. sic etiam est in stipulatione rem pupilli saluam fore, l. 9. ff. rem pupilli saluam fore. Innocent. in c. cum ad sedem, extra de restit. spolia. Bald. in l. 2. C. de condit. inst. tit.

I. Nihil. 24.

Bart. in Rub. de acquir. hæred. Corn. conf. 103. Socin. conf. 75 in 3.

¶ Adde quod aliud est hæres, aliud successor realis, secundum Paulum in l. iam in contractu. 3. de iud. & an appellatione successoris veniat etiam particularis, Dec. conf. 237. in fi. Adde quod hereditas cum sit quid intellectuale, non circumclusiuū loco, non videtur comprehendi sub statuto disponente de bonis secundum Alex. conf. 44. coll. 2. in §. vel. quod tamen eget consideratione, quare cogit. Bald. in 393. §. cap. si ciuitas, extra de sentent. excommunicat. Socin. dicto conf. 75. in 3. Alex. ad. conf. 93 in 2. Dec. conf. 69. Arct. conf. 148. Ang.

conf. 30. Alex. conf. 2. Bald. conf. 162. & conf. 361. Doct. in cap. Rainuius, extra de testam. Alciat. libro 10. parerg. Budæus in annot. in pandet. & in comment. ling. Græc. Cicero in oratione pro Cecinna, Iuven. Satyra 1. Alexander ab Alex. libro 1. genialium dier. capi. 1. Virgil. 7. Aeneid. 4. & 3. Georg. Harmen. libro 5. capite 8. Imol. in capite poruit, extra de locatio. Dec. in l. hereditas, D. de reg. iur. Loriott. Axiom. titul. de aditione hereditatis. Bald. in l. i. Co. ut se ab hereditate abst.

¶ In hanc legem præterea Vvaltherus libro 1. miscell. ca. 30. ait autem hoc loco Gaius, hæreditatem nihil aliud esse quam successio nem in vniuersum ius quod defunctus habuit, quasi diceret heres, est successor vniuersi iuris quod morientis fuit l. quotiens. §. hæredes, D. de hered. instit.

¶ In vniuersum ius. Multa his verbis comprehenduntur, complectimur enim commoda, & incommoda, delata & credita, in hæc omnia hæres succedit, atque ita non tantum succedit in dominio rerum singularium: sed & in nomina & obligationes tam actiuas quam passiuas, alter Cicero definit hæreditatem in Topicis quem vide, vide Bartol. in Rub. de acquir. hered. Senecam libro 6. de beneficijs, cap. 5. & sequentibus.

l. Rectè. 25.

¶ Ait hoc loco Paulus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius vsusfructus alienus est, vnde rectè quis totum fundum suum esse dicit, non tantum qui pleno iure dominus est: sed etiam qui proprietatis tantum ad eum pertinet vsusfructus, ad alium proprietatis quæ sola efficit dominum, & parit vindicationem, & vsusfructus non est pars domini, neque species, neque seruitutis est pars, i. species, sicut via est seruitutis species, proinde ut iter est seruitutis pars, ita vsusfructus est seruitutis pars, id est species folio 303. numero 5. Arius Pinellus Co. de bon. mater. Alex. in l. naturaliter, §. nihil commune, D. de acquir. possess. Conna. libro 4. comm. iur.

§. Quintus. 1.

Bart. in l. stipulationes non diuidunt, D. de ver. oblig.

¶ Pars dupliciter accipitur pro diuiso, & pro indiuiso, vtramque rectè vindicari: de parte pro diuiso dubium non est, quia per diuisionem propriè definit esse pars, & incipit esse totum, constat de parte pro indiuiso ambigi posse, sed hæc etiam rectè vindicatur, si sciatur quora sit, puta tertia vel quarta, vel dimidia, l. 8. D. de rec. vind. Est autem pars pro

indiuiso propriè pars, ut hæc lex propriè significat, & commune est propriè quod pro indiuiso commune est, & in quibusdam prouinciis compascua appellantur indiuisa, quæ dicuntur etiam communalia, pars autem pro diuiso est totum quoddam, potius quam pars, & commune pro diuiso, & pro sua regione cuiusque proprium quam commune. Alex. conf. 24. Gell. libro 4. capite 1. l. 8. infra commun. diuid.

l. Partum 26.

¶ Scæuola ut ait hoc loco Vlpianus, negat partum esse partem ancillæ furtivæ, putabat enim partum esse in fructu, fructus autem pars non est, & proinde partum posse vsucapi, editum apud bonæ fidei possessorem: non ab eo quidem apud quem editus est, cum statim ei acquiritur, quasi fructus siue foetus pecoris: sed vsucapi posse ab alio bonæ fidei possessore, apud quem non sit editus, hoc latius explicatur in l. si aliena, §. vltimo, D. de vsucap. Verum Marcelli aliud fuit iudicium, is enim existimauit partum esse partem ancillæ furtivæ: sed huius rei facilis solutio est. Aug. libro 5, cap. vlt. Paulus libro 3. sentent. tit. 6. Bassamon. titulo 4.

l. Ager. 27.

Paulus libro 3. recept. sentent. titulo 9. de vsu fructu.

¶ Agrum propriè esse locum sine ædificio, sine villa, comparatum ad vsum hominis, de clarat hoc loco Vlpianus, & quod in vrbe est area, id ruri est ager. Varr. libro 4. de ling. Lat. §. 4. Isidor. libro 15. Orig. cap. 13. Horatius Quint. libro 1. cap. 10. Virgilius 1. Georg. Horatius l. carmin.

§. Stipendium. 1.

Tacitus libro 1. & libro 20. Liuius libro 3 de cad. 7.

¶ In hunc §. Cotta in voce stipulum, Cuiac. lib. 7. obs. cap. 3. Nota autem hic differentiam stipendij, & tributum: nam stipendium inferitur populo, & tributum principi, ut optime notat Theophilus in §. per traditionem, Instit. de rerum diuis. & de hac differentia, vide Cuiacium 7. ob. 3. Porro stipendium a stipe appellatur, quod per stipes, id est, media arca colligatur. Plin. libro 23. capite 9. militem stipendiari inquit, id est, stipis ponderandæ pensionatio, in fine subiicit stipendium, tributum etiam dici, ita ut confundantur promiscue, verum tributum dicitur à contributione collectorum, quod militibus contribuatur, igitur subtilis tantum est quædam inter stipendium, & tributum differentia, quæ non semper obser-

per obseruatur, & de hac differētia, vide Cuiacium *libr. 7. obs. cap. 3.* Liuium *libro 4. sub fi. de ca. 1.* Alexan. ab Alex. *libro 4. genialium dierū, cap. 24.* Budæum *libro 5. de asse.*

I. Alienationis. 28.

Iason in *l. fi. Cod. de iure emphy.* Bart. in *l. cen semus, de litig.*

Annibal. de Cano in *rub. D. de vsuca. nu. 39.* nou. s. Arius Pinel in *repe. ad Auth. nysiricena, C. de bon. mater. milit. fol. 615. nu. 9.* & seq. Ad glo. in princ. quod prohibita alienatione per legem censetur, prohibita etiam vsucapio, vide Socinum *ad reg. 13. Alex. cons. 59. col. 8. lib. 3.* Affli. & decif. 13. nu. 4. Hæc autem lex est. *ex lib. 11. ad edictum Pauli cum potius referēda sūt, ad lib. 23.* verum in sūma vult venditionē significare, aut donationē, aut permutatiōnem. Sed etiam interdicta alienatione interdicitur vsucapionem videri, ne quis patia tur rem vsucapi, eodem modo alienasse videtur, qui seruitutem non vtendo perire passus est, post litem contestatam, vt etiam hoc loco declaratur dominum acquiri & amitti vsucapione. Paulus Castrenf. *cons. 329. Alex. cons. 105. Calc. cons. 25.* Cicero in *Topicis.*

§. Oratio. 1.

Quint. *libro 9. cap. 3.* Cicero *libro 4. Rhetor. ad Heren.*

§ Oratio soluta est, quæ neque coniunctio nem neque disiunctio nem habet. oratio soluta est quæ ad quæstionem hæredum pertinet, si quis heredes scripserit, in hūc modum, Lucius Titius, P. Mæuius hæredes sunt, quæ oratio superior pro coniuncta accipitur, maxime si seorsim eis adiecerit aliū coheredem ex alia dimidia parte, *l. triplici, §. h. si. sicque illi tres Mæuius, Titius, Seius, qui numerati, vel nominari fuerint oratione soluta, videntur coniuncti in vnā dimidiam, & reverbisq. coniuncti.* Chass. in *cōment. ad consuetud. Burg. titulo des droits appartenans, Cynus in l. 2. Cod. qua sit long. cons.* Cicero pro Marco Marcello. Aelius Aphor. *libro 6. Zas. in l. 1. D. de iurisdic. omn. iud.* Felin. in *cap. Gregor. in procem. decret.*

I. Coniunctionem. 29.

§ Nihil mirum est si soluta aliquando oratio accipiat pro coniuncta, cum & coniunctam orationem aliquando pro disiuncta accipi conueniat, vt si stipulor mihi hereditate meo dari, vel te heredem que tuum datum, nec enim mihi heredem meum cōiungo, sed id tantum ago, vt vel mihi, vel hereditate meo tantum detur, non simul quidem vtrique, & ita coniunctio pro disiunctione acci-

pitur, sic etiam disiuncta pro coniunctis accipitur, vt in actione pro socio, cuius formula hæc est, quod pro socio communiterve gestum sit, *l. actione. §. si post, D. pro socio.* ibi enim disiunctio pro coniunctione accipitur. Cicero. *libr. 4. Rhetoric. ad Herennium.* Baldus in *l. 2. Cod. de iure auctor. anul.*

I. Silua. 30.

Varro *libro 3. de re rustica. cap. 4.* Virgilius *lib. 1. Georg.*

§ Hæc lex cum sequenti, pertinet potius ad Grammaticos, quam ad iuriscōsultos, huius autem legis quæstio est, an is cui legatus est vsufructus fundi, cuius particula quædā habet syluam, an sylua cædua vti possit, & sanè si nominatim syluæ cæduæ constitutus sit vsufructus cædere potest: sed si fundus vsufructus legatus sit, in quo sit sylua cædua, hoc casu fructuarius sylua cædua vti non potest, quæstus sui & compendij causa, ita nec vendere: sed ad eum duntaxat modum, quo paterfamilias ea vti eamque cædere solebat. Ouidius *libro 11. metamor. & 3.* Virg. *libro 2. Georg. Ouid. libro 2. Fast.*

§. Stipula. 1.

Palladius *libro 7. & 8.* Virgilius *libro 1. Georgicorum.*

§ Caius definit hoc loco stipulam illectam esse spicas in messe deiectas, primū & explēt iustam operam messis, deinde cum est otium leguntur, spicas in fūdo temerè deiectas Græci καλαματας vocant, in pratis est Siciliter: cum leguntur quæ præterierūt, quasi diceret hoc loco Caius, spicas quæ post messorum terga à tenuioribus legi solent stipulas appellari, vnde Terentius in *Adulpho* præter hæc meridie ipso faciam, vt stipulam colligam, Plin. *libro 17. cap. 4.* Seruius *libro 1. Georg.*

§. Noualis. 2.

Appianus *libro 1.* Varro *libro 1. de re rustica. cap. 29.*

§ In hoc §. Alciat. *libro 2. prætermiff. 3.* Propositur autem his duobus §. definitio noualis terræ & integræ: noualem definit esse terrā præcisam, quæ anno cessauit, quam Græci νιαννι vocant quo quidem loco legendum est νιαννι vt in Basilicis.

§ Terra præcisa Malunt quidam legere præscissa, quæ aratro præscissa est, verum præcisa rectius, hæc terra dicitur etiam vno nomine vernaculum, cui opponitur terra integra: sed etiā cruda quæ non præcisa, sic etiam veteres Grammatici inquirunt, Noualis ager est, qui primū præscissus est, ad quam significationē

RR.

respicit Ovidius 1. *Metamor.* Colum. libro 1. Virgil. libro 1. *Geor.* Budæus in *comment. ling. Græc.*

§. integra. 3.

Plin. libro 18. cap. 19. Varr. libro 1. cap. 44.

¶ Integra terra ea definitur esse, in quam nō dum pecus immisum est, recte autem non ualis terra opponitur integræ, unde Columella libro sexto, dum ponit differentiam inter pastorem & agricolam, ait agricolam gaudere solo subacto herboſo, pastorem noualis gramineoſo, una recipit pecus, alia non recipit, itaque fructuarius immittit pecus in noualia, non in integras terras. nā & huius rei causa non habentur, & modicam etiam suppeditant herbam. Seruius libro 2. *Geor.* Palladius libro 1. cap. 6. Varro lib. 4. de *ling. Lat.* Isidor. libro 17. cap. 2.

§. Glans. 4.

Virgilius libro 6. *Æneid.* & 1. *Georg.* Hora. libro 3. *Carminum.*

¶ Glans caduca est quæ ex arbore cecidit, qua de re est *lex unica*, D. de glande legenda veruntamen hæc minus propria videtur significatio: nam caducus non qui cecidit: sed qui facile casurus est, ruinamque minatur significat. unde & paries caducus dicitur. Alcianus libro 3. *disputat.* cap. 6. Connanus libro 8. *comment. iur. ciuil.*

§. Pascua. 5.

Virgil. libro 3. *Georg.* Plin. libro 18. cap. 3.

Pascua sunt quæ pastui pecorum destinata sunt, l. 1. C. de *pascuis publicis.*

l. Pratum. 31.

Varro libro 1. de *re rust.* Plinius libro 18. capite 26. & seq.

¶ In hac lege definitur pratum esse, in quo ad fructum percipiendum falce opus est, quia paruum operam desiderat, & ideo veteres in agrolatione primas tribuunt pratis, unde nota hic, quod prati fructus non pertinet ad fructuarium dum pedit, necesse enim est, ut scœnum cadat, scœnum cœsum pertinet ad fructuarium, l. si *absente*, §. ult. D. de *usufr.* l. 13. §. ult. D. quib. *mod. usufr.* amitt. sed non factio scœnicatio si decesserit fructuarius, an poterit res cadere minimè. Varro libro 1. cap. 7. de *re rust.* Plinius libro 18. cap. 28. Columella libro 3. cap. 3.

l. Minus. 32.

Minus soluit. qui tardius soluit, l. 12. *supra* *opidem.*

¶ Hæc lex licet exposita fuerit supra in l. 12. ut si cui, §. 1. *minus soluit*, D. h. r. tamen adde quod minus is soluit, qui nihil soluit, vel l. 150. §. eod. & qui tardius & is in quæ amplioris summæ competit actio, l. 13. *infra* eod. vel qui non integræ summam soluit, ut ait l. 25. D. de *solut.* In fine autem notabis quod comparatium *minus* sumitur aliquando propositiuo ut in hac lege videre est præterea varia exēpla huius rei proponit hic Accursius, quem vide. Donatus in *Adelph.* act. 3. *scen.* 2. Augustinus libro 3. cap. 74. *contra Crescentiū.*

l. Palam. 33.

Card. cap. *vestra*, extr. de *cohab. cleric.* Feder. *conf.* 8.

¶ In hanc legem, vide Corras. *epist. quæst. can.* 11 & ad eius faciliorem intellectum, utar exemplo Ædilitij edicti, quo veditores iubentur morbos, & vitia mancipiorum palam, & recte prouintiare ac dicere, l. 1. & 3. D. de *adil. edict.* palam est coram pluribus. nam in eo edicto prouintiare & dicere, idem est quod in xij. tab. lingua nuncupare, Cui inquit, Decem uir nexum faciet mancipiumque: uti lingua nuncupasset, ita ius esto: omnis autem nuncupatio palam fieri debet, id est coram septem testibus vel coram pluribus quam septem, l. *heredes*, §. 1. D. qui. *testam. fac. possint.* non tamē minus quam septem. Bart. in l. *heredes palam*, C. de *testa.* Cicero in *oratione pro Milone.* Valer. Maxim. libro 6. cap. 3. Aulus Gellius lib. 9. cap. 12. Cicero *contra Rullum.* oratione 2. de *lege Agraria.*

l. Actionis. 34.

Alex. in l. 1. D. de *iurisdic. omn. iud.* Placent in 11. de *rer. vind.* libro 1.

¶ Lex alicui actionem indulget, & perfectionem, ut in l. 10. *creditores.* §. h. t.

¶ *Persecutio.* In rem scilicet, vel in personam, vel extraordinaria, l. 178. §. 1. *infra* eod. directam, utilis, præiudicialis, prætoriam, interdictam, l. 37. §. de *oblig. l. exceptiones* 1. D. de *except.* Actio nis item vocabulo continetur interdictum, præiudicium, officium iudicis, ut optime notat Sichardus in l. *actionem*, §. Co. de *procuratoribus.* Cicero pro *Quintio.*

l. Restituere. 35.

Varro libro 5. de *ling. Lat.* Anchir. *reg. pæccatum* in 6.

¶ Restituere iussus fructum à tempore litis contestare, perceptorum nomine tenetur, & l. 20. D. de *rei vind.* l. 9. §. 5. D. ad *exhib.*

¶ *Vsucapionis causa* & fructum. Rem restituit qui causam vsucapiendi possessionem, l. 22. §. 1.

965
22. §. eod. fructus partus, l. 10. D. de rei vind. vti
litates, l. 9 §. ult. D. ad exhib. omnes utilitates,
l. 81. §. eod. corpus rei, omnem rem, conditio-
nemque eius, l. ult. in p. §. eod. omnem causam,
l. 31. D. de rebus cred. & pristinum statum resti-
tuit, l. 2. §. 43. D. ne quis in loco publico qua de re
Harmen. libro 6. tit. 3. Alex. in l. si maritus, §. si. D.
solutio matr. Cicero pro Cecinna.

I. Litis. 36.

Quint. libro 3. cap. 5. Cicero libro 1. epistol. fa-
mil. epist. 1. & libro 3. de orat.

¶ Docet hac lege Vlpianus, litis nomine si-
gnificari, tam actionem in rem, quam actio-
nem in personam, & pertinet hæc lex ad titu-
lum de in litem iurando, quod quidem com-
plectitur omnem actionem, & est iurandum
in litem. quod iuratur rei, quæ in iudicium
deducta æstimandæ causæ, nam iurat aduer-
sarius quanti rem æstimat, quam adversarius
contumaciter redde e decretat, litis igitur
nomen in ea parte refertur ad omnem actio-
nem, & ideo promiscuè vitur litis, & actio-
nis appellatione, l. litis, D. de iuratus. Cicero
in par. suorum oratorum, Quintilianus libro 3.
Varro in ling. Latin. Quint. libro 12. c. 7. Con-
nanus libro 5. cap. 4. comment. iur. civil. Varro li-
bro 5. de ling. Latin.

I. Verbum. 37.

Val. Prob. n. opus de notis antiq. Felin. in cap.
1. de const. vers. 7. Aretius cons. 22. Aretin. in §.
fi. Inst. quib. mod. ius pat. pot. sol.

¶ Paulus interpretatur verbum oportere,
referri ad veritatem, quo scilicet reum dam-
nari oportere in pretium, quanti res est, non
quanti rem æstimaverit iudex, sequi enim
debet iudex veritatem, non rem æstimare
suo arbitratu, cum tamen alia parte eiusdem
edicti, qua cauetur, ut is qui dolo malo de-
sit possidere, condemnatur quanti ab aduer-
sario iuratum fuerit in litem, & ea in parte
verbum oportere pertinebit ad facultates iu-
dicis. Niceph. libro 3. capite 19. libro 7. capite 16.
& libro 9. capite 9. Harmenopulus libro 1. Ci-
cero pro Roscio Comæd. Seneca de beneficiis. li-
bro 3. Nou. 165.

I. Ostentum. 38.

Cicero libro secundo de natura deor. Virgi-
lius libro 1. Georg. Cicero libro 1. de divinatio-
ne.

¶ Duo esse ostentorum genera, declarat hic
Vlpianus, quæ non eodem modo expiantur:
sed alia expiantur maioribus hostiis, alia lu-
strationibus, Linius lib. 2. & lib. 27. & 41. sic e-
tiam ius pontificum docuit, duo esse porten-
torum genera, vnum est si quid contra natu-

ram factum sit & genitum, ut Græci inter
pretes eleganter differentiam faciunt inter
factum, & genitum, hac ratione, scilicet ut
gignidicatur contra naturam. equus biceps
aut puer quadrupes, fieri autem veluti puer
cum elephantino capite, atque ita scite o-
stendunt quid distet genitum à facto, quæ duo
verba accuratè etiam distinguunt Theologi.
Virgilius libro tertio Aeneidos, & 11. Linius li-
bro primo decad 3. Plinius libro 17. capite 25.
Theoph. libro 2. capite 4. Virgilius lib. 1. Georg.
& Servius in libro 6. Aeneid. Budæus in comm.
ling. Latin.

I. Subsignatum. 39.

¶ Subsignandi verbum iuris pontificij est
& civilis, accipiturque pro subscribere, ut hæ-
reditibus subsignarentur, id est, subscriberen-
tur feriæ & ceremoniæ, sic veteres loquuntur
Festus in verbo signare, antiqui ponebant pro
scribere, ut consignare, & signare pro scribe-
re, & conscribere, antiquum igitur est subsi-
gnandi verbum, antiquum detestandi verbum
pro denuntiatione & contra etiam Festus re-
signationis pro rescriptionis.

§. Bona. 1.

Quint. declam. 273. Theoph. tit. quod cum eo
qui in al. en. pot.

¶ Bona accipienda sunt deducto ære alieno,
& huic coniunge l. 72. D. de iure dot. l. 1. §. 2.
D. de collat. l. 6. Codic. ad legem Falcidiam, in eo
autem differt ab hæreditate, quoniam bono-
rum usufructu legato æs deducitur ex omni-
bus rebus l. ult. D. de usufr. leg. hæreditate vero
legata non deducitur, l. 104. in fin. D. de leg. 1.
quia possunt in hæreditate esse onera, & ita
bona & hæreditas distinguuntur in l. 83. D. de
leg. 3. & in l. 16. §. 1. D. ad Treb. in fine tandem
nota quod collatio bonorum fit etiam dedu-
cto ære alieno. Harmenopulus libro 5. tit. 9.
Nou. 1. & 22. l. litibus 19. Codic. de agric. & cens.
l. fructus, D. soluto matrimonio, Cassiodor. libro
7. epistol. ult.

§. Attestari. 2.

Horat. Plaut. in Curcul. & in Persa, Aul. Ro-
gati, C. de test.

¶ Detestari est vetus pontificum verbum,
rectè Servius scribit libro 20. de sacris detesta-
do, Gellius etiam lib. 6. c. 12. citat Servium di-
cto loco, Paulus itaque hoc loco ait detestari
esse absenti denuntiare, detestari sacra inter-
pretatur esse absenti denuntiare testibus cõ-
putatis aut comparatis, sic etiam detestari in
xij. tab. accipitur pro denuntiare absenti cum
omnibus hæreditibus & legatariis quibus tan-
ta pars bonorum relicta est quanta hæreditibus,

HH ij.

& hi qui vſucceperint plurimum bonorum defuncti, vt Cicero ait ſecundo de legibus. Horatius libro 1. ſermon. Satyr. 1. Plautus in Curcul. Budæus in annotationibus, Cicero pro Roſcio Comæda.

1. Detestatio. 40.

Bartolus in l. non ſolum, §. morte. ſupra de noui operis nuntiat.

¶ Detestatio definitur hic denuntiatio facta conteſtatione cum teſtibus, vide autem in hunc locum Alciatum, vbi agit de teſtatione, nuntiatione, denuntiatione, obnuntiatione, anteſtatione, conteſtatione, renuntiatione, proteſtatione, & eorum effectibus, qua de re adde Cuiacium 3. obſervation. 16. vbi de anteſtatione tractat, detestatio etiam auctore Feſto, libro 23. dicebatur cum Deus feſtis in deteriorem partem vocabatur, inuenitur & apud Gellium libro 10. capite 27. detestatio ſacrorum, & libro 6. capite 16. Cicero Philippica vndecima, Socin. conf. 118. Anchar. conf. 32. Spec. tit. de ſentent. §. ſpecies. Alex. conf. 28. numero 3.

§. Serui. 1.

¶ Serui appellatione continetur etiam ancilla, & è conuerſo ancillæ appellatione ſerui non continentur. l. ſerui, D. de leg. 3. quod ſanè obſeruandum eſt, etiam ſi vtriuſque eadem ratio ſit, vnde ſeruis legatis ancillæ etiam continentur ex proprietate ſermonis. nomenque commune eſſe in ſubſtantia, licet non ſit in prolatione ſermonis interpretatur Angelus in l. quicumque Cod. de ſeruis fugit. verba etenim generaliter accipièda ſunt, quatenus ex vi ſermonis inferre poſſunt, idem etiam de diſtione filius, qua continentur etiam filix.

§. Familiæ. 2.

Ariſtot. lib. 1. politi. capi. 3. Cicero lib. 5. de fin. bon. & malor. Tacitus libro 1.

¶ Familiæ appellatione contineri declarat hac lege Vlpianus nō tantum ſeruos: ſed & liberos homines, liberos ſcilicet, qui ſunt nobis in miniſterio, vel mercenarij, qui mercede nobis operas præbent. Dubium autem hic facit, quoniam familia ab Oſco verbum Famulæ deducitur quod ſeruum ſignificat, atque ideo de ſeruis propriè dici debuit, non autem ad filios, vel etiam liberos homines trahi: ſed tamen vſus aliter obtinuit, qua de re plura dicemus in l. pronuntiatio. 195. §. 1. familiæ, D. h. l. Lianus libro 43.

§. Vnicus. 3.

Baldus in l. iubemus, §. ſin autem, Cod. ad Trebellianum.

¶ Poltremo adicit familiæ appellatione non contineri vnicum ſeruum, nec duos ſeruos, ſignificat tres facere familiam, ſicut tres collegium faciunt in l. Neratius, infra hoc tit. hac opinor ratione is cui legatur familia vel optio ſeruorum tres tantum eligere poteſt, l. 1. D. de opt. leg. frugalitas enim veterum tribus contenta fuit ſeruis, memoriæ proditum eſt de Catonis frugalitate, qua de re meminit Valer. libro 4.

¶ Ne duo quidem faciunt familiam. Immo duo vel vnus faciunt familiam, vt l. 2. §. 6. D. vi bonor. rapt. l. 1. §. familia, D. vnde vi. & Cicero pro Cecinna, verū facilis eſt ſolutio, ſi verba vniuſcuſque edicti inſpiciantur, qua de re Cuiacius in Paul. recept. ſentent. libro 5. titul. 6. §. 3.

1. Armorum. 41.

Bald. in l. 1. & l. ſi. de vi pub. Ang. in l. cum ar, D. de furis.

¶ Armorum appellatio non tantum ſcuta, & gladios & galeas ſignificat: ſed & fuſtes & lapides, Angeli autem ſententiam ſequi hic non poſſum, impropriè dici exiſtimantis quæ ſolum deſenſionis cauſa parantur, id enim à Iuriſconſulti noſtri mente ac ſententia procul abeſt, non tamen negauerim ex ſubieſta materia armorū appellationem, aliter quandoque aſſumi, vt in Iuſtiniani conſtitutione de armis, qua fabricæſibus prohibet, ne arma priuatis hominibus vendā, intelligitur, n. de his quæ militāribus vſui eſſe poſſunt, quoniā id publicæ ſecuritatis cauſa cōſtitutum fuit. Aretinus conf. 80. Varro libro de ling. Lat. in Homer. lib. 6. Iliad. ſub fin. Bud. libro 2. & §. de aſſe. Alexand. ab Alex. libro 6. genial. diſcr. capite 22. Aret. in §. ex maleficiis, Inſtitut. de aſſon. & in tract. de malef. Virg. lib. 1. Geor. Veget. de ramilit. Polyb. lib. 5. Iof. Antiq. libr. 7. Ouid. 21. Metamor. Cicero pro Cecinna, Caſſiod. libro 7. epiſt. 19.

1. Probrum. 42.

Cicero libro 1. Officior. Budæus in comm. Ang. Græc.

¶ In hanc legem Forcatulus Neeyo. dial. 24. Probrum autem & opprobrium idem eſt, ſicut infamia, & ſtagitium idem eſt, & Cicero hanc legem explicans, vſurpat probri & opprobri vocabulum. nam debemus, inquit, probrum audire, & Feſtus probrare eſt probū obicere, atq. infamiæ vel ſtagitiū, vel probrum obicere idem eſt, igitur probrum vel opprobrium, ſi quis dicat furem cum eſſe, qui non eſt l. item apud §. vltim. D. de iniur. dam.

nam si fur est, non est probrium, vel opprobrium. Cicero *Phil.* 2. Gellius *lib. 12. not. attic.* c. 18. Rhodiginus *libro 18. l. 1. antiq.* Gellius *libro 12. c. 43.* Alexand. *libro 6. genia. dier. c. 10.*

I. Verbo. 43.

Bartolus in *L. legat. supra de alim. leg. Teren.* in *Andr.*

¶ In hanc legem Forcat. in *pen. iur. c. 3.* plerique autem existimant verbum *vivere*, ad vitum solū pertinere. Sed obstat sententia opinantium ad vestimenta & stramenta pertinere, quia sine his vivere nō potest, eodēque verbo contineri, quidam existimant, cibum, potum, vestitutum, statum: patet autem hoc loco quod *victus* vocabulū, latius patet quā diarij & cibarij, vt *l. 2. §. de aliment. & cib. leg.* educationi autem victus exequatur, vt ait *l. vlt. D. de alim. & cib. leg.* hac de re vide Vallam *elegant. lib. 6. cap. 6.* Liu. *libro 4. de cad. 1.* Cicero *libro 1. Rhetor. ad Heren. Hyppoc. libro 2. Aphorism.* Tiraq. in *tractatu de nobilit.*

I. Et cætera. 44.

Virgil. *libro 1. Æneid.* Vitruv. *lib. 6. de Archit.*

¶ Victus appellatione significantur ea omnia quibus tuendi, curandive corporis gratia utimur, tuemur etenim corporis vitam esu & potu, vt *§. dicta l. 43. veste*, vt *l. 21. §. de alim. & cib. leg.* Quæritur autem hic an & Pharmaca contineantur, vide Rebuffum in *tractatu de sententiis provisionalibus, art. 1. glo. 5.* Sed si quis forte de victu transigat, tunc fauoris causa nec de habitatione, nec de vestiario transigisse legatarius intelligitur, vt *l. 8. §. 12. D. de transact.* Salustius in *coniuuati. one Castilina.* Cicero *lib. 1. Offic. & libro 1. quæst. Tuscul.* Seneca *libro 4. de benef. c. 38.*

I. in stratum. 45.

Cicero *11. Philip. Tit. Liu. lib. 23.*

¶ Iuriconsultus videtur distinxisse statum à victo, dicit enim victus nomine etiam contineri vestem non stragulam, contineri etiā indumenta, & in *l. vestis, D. de aur. & arg. leg.* victus inquam appellatione continebitur vestis non stragula, id est indumentum, & omnis vestis quæ iniicitur, sicut ait hoc loco, omne pallium quod iniicitur *vestis quæ*, aliud est pallium *vestis quæ*, aliud pallium, quod habetur induendi causa, vel etiam iniiciendi, & hoc dicitur *vestis quæ*, eadem etiam dicuntur *vestis quæ*, qua de re vide Athen. de bello Macedonico.

Lazar. Baif. ad *tit. de auro & arg. leg.* Valla *lib. 6. eleg. cap. 46.* Cicero *actio. 4. in Verrem.*

I. Pronunciatum. 46.

Gellius *libro 6. not. atticar. cap. 8.* Cicero pro *Planco.*

¶ Pronuntiare dicuntur iudices, vel arbitri à magistratibus dati, qui cognitionem habent, non iurisdictionem cum causam definiunt, *l. 26. D. de re iud. idem & statuere dicuntur, l. 42. supra eod.* quæ tamen verba prætor promiscuè usurpauit: & idcirco ait hoc loco pronuntiatum & statutum idem esse & promiscuè pronuntiasse, & statuisse eos dici, qui ius cognoscendi habent, i. iudices datos. Sed proprius videtur esse verbum pronuntiandi, quando iudices non rem esse, testamentum non esse verum, id propriè est statuere. Sed rem esse videri, testamentum verum esse videri pronuntiabant, *l. 2. §. 1. D. ad Turpillian. l. diui fratres, D. de liberali causa, l. ob hac verba, D. de his qui not. infam.* Cicero pro lege *Murana, & de legibus.*

§. Matrem. 1.

Gellius *libro 18. not. attic. cap. 7.* Virgilius *libro 1. Georg.*

¶ In hunc §. Cuiac. *lib. 3. obs. cap. 18. & Ræuar. lib. 4. varior. c. 12.* Aulus Gell. *lib. 18. c. 6.* Fernelius *select. lib. 1. c. 11.* matrem familias autem accipimus pro qualibet honesta fœmina siue sit nupta, siue vidua: & generaliter definit in hac lege Iuriscōsultus, neque nuptias neque natales matrem familias facere. non nuptias, quoniam vidua mater familias etiam est, nō natales. nam liberta & libertina quæ nata est ex serua mater familias est. Sed bonos mores quod iisdem verbis reperit Diuus Hieronymus in *epist. 7. ad Octavianam* de regeneratione loquens quæ fit per baptismum, hoc ipso inquit, quod manumissa est mater familias dicitur, cum ante natales matrem familiam nō faciat. Cicero in *oratione pro L. Murana.* Boet. in *Topic. C. Connan. lib. 8. comm. iur. ciu. c. 3.*

I. Liberationis. 47.

Virgil. *lib. 4. Æneid.* Gell. *lib. 14. c. 1.*

¶ Iuriconsulti interpretantur soluisse non tantum eum qui numerauit, sed etiam eum qui liberatus est obligatione, *l. 4. §. soluisse, D. de re iud.* idem etiam proditum est in hac lege quæ ait, illud verbum potius ad substantiam obligationis pertinere, quam nummorum solutionem, hoc est eo verbo significari solutionem obligationis, potius quam debitorum pecuniæ præstationem, idcirco iudicari soluisse videri, si acceptilatione liberatus sit, etiam si nihil dedit in *l. si in stipulam, D. de donatio.* Seneca *lib. 6. cap. 5. de beneficiis.* Theoph. in *§. curare, Inst. de action.* Paul. *lib. 5. sent. tit. 31.* Tertull. de *prescrip. aduers. hæret.* Cicero pro *Rabir. & Academ. q. libro 4.*

HH iij.

I. Solutum. 48.

Ang. in l. si à bona fidei, supra de rei vindicat.
Caius 1. In fit.

¶ Ad intellectum huius legis, vide Duaren.
lib. 1. disp. cap. 1. Ræuandum ad l. 12. tabul. pag.
16. cum seq. Cuiac. libro 7. obser. capite 17. loqui
tur autem hæc lex de in ius vocando, in ius
enim vocati ab aduersario, sequi debent ad
uersarium, vel si nolint, duci inuiti, trahique
possunt, si modo prius attestati fuerint: ne
que enim licet in eum quem in ius vocamus
manus iniicere, nisi testibus præsentibus, te
stantur qui vocant se manus idè iniicere,
quod nolit sequi, quod est ex lege 12. tabula
rum his verbis. Si in ius vocatus non eat ma
nus iniicito, incipito attestari, alioquin qui
manum iniicit, tenetur iniuriarum. Gell. li
bro 20. capite 1. Horat. libro 1 Satyr. 9. Cicero
pro Rabirio. Valer. Max. libro 2. capite 1. Cicero
5. actio. in Verrem.

I. Bonorum. 49.

Rom. sing. 30. Cicero libro 5. Tuscula. Horat.
lib. 4. Carm. Cicero libro 5. de fin. bonor. & ma
lor. Arist. libro 1. E. bitor.

¶ Bona dupliciter dicuntur naturaliter &
ciuilitè, id est, ciuili modo, ciuilitè ea bona
dicimus quæ nocent, vt hæreditatem damno
sam dicimus bona successionem damnosam
bonorum possessionem, in iur. de bonor. possess.
bona accipiuntur ciuilitè, alias bona acci
piuntur naturaliter, quæ beant tantum, id
est, profunt, vt in lege falcidia in bona acci
piuntur, & in tit. de collat. bonor. ita etiam in
titulo de re iudicata bona accipiuntur natura
liter, cum à creditori bus, scilicet bona iudi
cat, pignori accipiuntur, & distrahantur iudi
cati seruandi causa, absque vlllo onere æris
alieni. Connan. libro 3. comment. iur. ciuil. cap.
21. Tiraquellus in tractatu de nobilit. capite 8.
Bart. in Rub. Cod. hoc titulo.

I. Nurus. 50.

Connanus libro 6. comment. iur. ciuil. cap. 4.

¶ Ait hæc lex nurus appellatione contine
ri etiam pronurum, & vltra & sequentes, quæ
tamen interpretatio non procedit, cum i
psius nurus personam tantum inspicimus, vt
si tibi promiserim pro tua nuru, non intelli
gitur de pronuru, l. si quis ita, D. de restam. iur.
propriè enim non est nurus quod sanè indi
cat. Iurisconsultus, cum ait appellationem
porrigendam, porrigere enim nihil aliud est
quam extendere.

I. Appellatione. 51.

Oldrad. conf. 25. Valla libro 3. elegant. cap. 70.
Iuuen. Sat. 14.

¶ Ait etiam hæc lex parentum appellatio
ne, non tantum patrem, sed etiam matrem,
auum auiam cæterosque superiores contine
ri, quasi diceret parentum nomine ascen
dentes intelliguntur in infinitum, l. 4. §. 25.
de in ius voc. quomodo autem hoc verum sit,
vide l. vlt. C. si aduers. f. s. obiter autem noran
dum hic est quod parentis vocabulum porri
gatur ad omnes ascendentes, at non ex voca
buli propria significatione extendimus, & sa
nè parentes hodie vulgo intelliguntur eius
dem gentis, & inuicem quoquomodo, con
iuncti, quod & Hieronymum non latuit, libr.
2. aduersus Rufinum. hinc est parentela quæ
dictio apud Capitolinum in Gordiano legi
tur, Cic. in Verrem, act. 7. & in orat. pro Cluen
tio. Virgilius libro 3. Æneid. & 4. Georg. Cæ
sar. libro 7. belli gallici.

I. Patroni. 52.

Cicero libro 2. de orat. & lib. 3. Offic.

¶ Patroni appellatione continetur etiam
patrona, ita vt masculinum concipiat quan
doque fæmininum, quod tamen vbique ve
rum est, vt puta lege per modum qualitat
is de masculo loquente, in materia etiam cor
rectoria masculinum non concipit fæmini
num, idem etiam est in contractibus, vbi quo
que mentio vtriusque sexus distinctè facta
est, masculinum non concipit fæmininum,
denique si verba ad literam sint intelligen
da, masculinum non concipit fæmininum, ve
rum tamen in vltimis voluntatibus mascu
linum comprehendit fæmininum, quia le
gatis mulis, mulæ etiam continentur, l. qui
duos, D. de leg. 3.

I. Sæpe. 53.

Rom. conf. 104. par. Angel. conf. 16. visis.

¶ In hanc legem Ræuardus d. libro pag. 38.
In summa autem vult hæc lex quod ita com
paratum est, vt oratio coniuncta ponatur
pro disiuncta, nisi iuris dispositio aliter re
pugnet.

¶ Soluta pro separatis. Orationes solutæ di
cuntur in quibus coniunctio non est copula
tiua, vel disiunctiua, & quidem quandoque
pro separatis & disiunctis accipiuntur, quan
doque etiam pro coniunctis, licet hoc non
dicatur. Adgnatorum Gentiliumque. Qui di
cantur gentiles, vide Ciceronem in Topici
in loco à definitione, & Auctorem ad Heren
nium. Suet. in Nerone. Plin. libro 33. Tiraq.
in libro de nobilitate. cap. 2. numero 50. Alciatum li
bro 1. par. cap. 13.

§. Item. i.

Ang. in l. furri, §. ope, supra de furt. Bald. in l. si
con. fireris, C. fin. reg.

¶ Huius §. quæstio est, an hæc verba eum,
cuius ope. consilio furtum factum sit, coniun
tum

973

Etiam an separatim accipi debeant, varix fuerunt in hoc antiquorum sententiæ. Sed Labeo eos qui separatim accipienda dixerunt, probavit, quod aliud sit opus, aliud consilio furti fieri, unde qui solum opem adhibet furti tenetur, tamen si ipse non consuluerit factum fieri debere. Ioan. Andr. in capite perpetuo, de elect. in 6. Cicero libro 3. de finibus. Paul. libro 5. sentent. tit. 29.

I. Conditionales. 54.

Bartolus in l. 1. D. si ceri pet. Alciatus in l. de questione, C. de pact.

¶ Creditores conditionales appellantur, quibus nondum competit actio, sed competitura, & facit ad hanc legem, §. 4. in si. Inst. de verborum obligat. in conditionalis autem creditor, proprie non est creditor, ut optime declarat doctissimus Alciatus, libro 8. respons. 73. numero 9.

¶ Vel qui spem habent. Hic nota quod spei quandoque & sapissime ratio habetur.

I. Creditor. 55.

Bart. in l. 1. stipulatus, in 1. quest. D. de verbo. obligat. Ias. in l. creditori, D. de oper. nou. nuntiatio. Bartolus in l. Papinianus, D. de inoffic. testam.

¶ Quis proprie dicatur creditor, explicat nunc Iuriscōsultus. is autem proprie dicitur qui exceptione perpetua summo ueri nō potest, & qui temporalem exceptionem timet, similis est condicionali creditori, verum generaliter creditor is non alius est, quam cui debetur aliquid: unde Ulpianus ait creditores accipiendos esse eos quibus debetur ex quacunque actione vel persecutione, vel iure ciuili, sine vlla perpetuæ exceptionis remotione, vel honorario vel extraordinario, siue purè, siue in diem, siue sub conditione, quod si natura debeatur non sunt loco creditorum: sed & si non sit mutua pecunia, sed contractus creditores accipiuntur. Paul. lib. 5. sentent. tit. 4. §. 2. Non. 48.

I. Cognoscere. 56.

Bart. in Rub. D. solut. matrim. Cicero in Caril. orat. 3.

¶ In hanc legem Cuiacius ad tit. de excus. pag. 11. Ait autem hoc loco Ulpianus, cognoscere esse relegere instrumenta, & cognoscere, dispungere esse computare accepta & data. malè autem Accursius putat idem esse expungere & dispungere, dispungere enim est subducere rationem, expungere est perimere, & delere rationes non ducta linea, dispungere est cōferre accepta & expensa, hinc Deus meritō iudex & dispensor dicitur à

Tertulliano quarto aduersus Marcionem, & 5. aduersus Marcionem. dispungere etiam idem est quod delere.

§. Liberorum. 1.

Bartolus in l. heredes, §. cum ita, D. ad Trebellianum.

¶ Ait hoc loco Iuriscōsultus liberorum appellatione contineri, non tantum eos qui sunt in potestate, sed etiam emancipatos, non tantum mares, sed etiam fœminas, & non tantum ex maribus, sed etiam ex fœminis descendentes, id est, non tantum nepotes, neptelæ ex filio, sed etiam ex filia, quâuis non sint nobis adgnati, quod ita non est in edicto unde liberi, & de coniungendis cum emancipato liberis, in eis enim edictis significantur tantum liberi sui, vel qui sui futuri erant, non igitur liberi descendentes ex fœmina qui non sunt sui nec futuri erant.

I. Cui præcipua. 57.

Plautus in Aulularia. Varro de ling. Latin. Cicero libro 3. de legib. & in oratione pro Cluentio. Aristot. libro 4. politic. 2.

¶ Cui præcipua. Magistri nomē dicitur, quod magis cæteris possint, quod summam rem omnium creditorum solui exequerentur, unde etiam magistratus appellantur, quod potentiores sint priuatis.

¶ A magistris cognominantur. Sicut albus cognominatur ab albo, magistri autem qui dicantur, & in quo à Doctore differant, vide Gl. in clem. de magistr. 1. Hostiens. in sum. §. 1. eo.

¶ Cuiuslibet disciplina. Hinc magistri societatis dicuntur, & l. 2. supra de pactis, sic etiam vniuersitatis, & venditioni bonorum præpositi. Cicero att. 1. in Verrem. Valla libro 4. eleg. cap. 16. Gellius libro 4. noct. attic. 2. Cicero libro 6. ad Atticum. Quint. libro 6. c. de visu. Laet. libro 3. cap. 14.

§. Persequi. 1.

Aulus Gellius libro 11. Budæus in commentariis.

¶ Malè Accursius interpretatur hic persequi, pro consequi, cum hic sit sensus, ut is nondum suum assequutus intelligatur, cui datus est fideiussor, nondum enim ei plenè satisfactum est, hæc igitur expositio mihi non probatur, quoniam proprie illud persequimur, quod nondum sumus consequuti, unde Aulus Gell. lib. 2. nō puto inquit Cæcilium, sequi debuisse, quod assequi nequiret, dic igitur quod quâuis aliquis satis acceperit, adhuc tamen dicere persequi, quoniam satisfactio pro vera solutione non est, l. 1. D. qui satisf. cog.

I. Licet. 58.

Quint. declam. 264. Gell. libro 20. cap. 1. Paul. H H iij.

lib. 3. sent. iij. 3. Quint. libro 8. cap. 1.

¶ In hanc legem Alcia. libro 3. dis. punct. cap. 4. Nota autem hic nullam esse differentiam inter facere & gerere, quoniam abusu pro eodem sumuntur, licet Valla, quandam differentiam attulerit, quod nempe gesta referantur ad Rempublicam, acta vero de priuatis etiam dici, quod omnino mihi non probatur, facienti autem verbo quæ contineatur optime declarat hic glossa prima, qua de re vide plura hic apud apud Alciat.

§. Paternos. 1.

¶ In hoc §. explicatur qui dicantur liberti nostri, ad intellectum huius loci facit Iuuenalis Satyra cum ait.

Collige Sarcinulas clamat libertus & exi.

Iam grauis es.

¶ Quoniam solebant Quirites cum repudiare uxorem vellent, libertum suum, huius rei nuntium mittere, unde dubitatum fuit quem libertum suum intelligeremus, & paternum quoque, seu autum suum libertum esse Iurisconsulti tradidere.

¶ *Liberiorum nostrorum.* Quidam codices habent *libertorum*, nam libertus liberi mei meus libertus non est: sed verior lectio est *liberiorum*.

l. Portus. 59.

Virgilius libro 1. & 2. *Aneid.* Virruu. libro 3. de archit. capite 12. Varro. libro de lingua Latina.

¶ Ait hoc loco Iurisconsultus portum esse locum conclusum, quo importantur merces, & inde exportantur: statio autem & portus idem sunt, quoniam ambo publica loca sunt, adeo ut cuiuslibet liceat piscari in portu, §. *flumina*, Inst. de rer. diu. Seruius 1. *Aneid.* de ratione portus construendi, vide Virruuium libro 5. cap. 12.

¶ *Angiportum dictum est.* Portus etiam dicitur angustus, ut optime notat Festus, qua de re adde Varronem quarto & quinto, de lingua Latina, id est, angustus portus: sed hæc potius ad Grammaticos quam Iurisconsultos pertinet, Cicero Philip. 2. Terent. in Phorm. Seneca libro 6. cap. 8. de beneficiis.

l. Locus. 60.

Arist. in partiu. Orator. & in Top. Virgil. libro 6. *Aneid.*

¶ Ostendit in hac lege Iurisconsultus differentiam esse, inter locum & fundum, vetus autem dictum est Iurisconsultorum, quo tamen hodie non vimur, nempe furtum fieri fundi locive, §. *quod autem*, Inst. de usuc. sed ex eo dicto veterum, liquet differentiam esse inter fundum & locum differentia hæc est, fun-

us est cum villa, villa est pars fundi, locus potest esse sine villa, fundus est totus quoddam. Locus est pars, fundus constat multis ex locis fundus habet suos terminos qui constituuntur possessorum arbitrio, locus vero non habet certos fines, & animo concipitur potius quam fundus, ad has differentias confirmandas pertinet, l. *quid tamē*, ff. quib. mod. usus. am.

Varro de lingua Lat. n. Virgilius libro 2. Georg. Connanus libro 6. comment. iur. civil. c. 6. Valla libro 6. elegant. cap. 4. l.

§. Loc. 1.

Connanus libro 7. comment. iur. civil. cap. 7. Cicerone in Rullum.

¶ Labeo hoc §. scribit loci appellationem, non solum ad rustica, verum etiam ad urbana prædia pertinere, eius autem metaphoricæ varia est significatio, ut exempli gratia cum dicimus aliquem esse, obscuro loco natum, tunc enim refertur ad genus nobilitatemque, alia etiam est Aristoteli Ciceronique huius vocabuli significatio: sed in nostro iure locus quandoque generaliter accipitur, & ex mente proferētis interpretationem capit, l. *fundi*, §. *eod.* qua ratione in prædiis vi banis locus sine edificio, dicitur area, in rusticis vero ager, at cum specialiter respectu fundi locum dicimus, de portione aliqua accipimus Aggenus Urbicus de limitibus agrorum ad Frontinum, Cato de re rust. cap. 3.

§. Sed fundus. 2.

Varro libro 1. de re rust. cap. 11. & cap. 13. Cicerone in Top.

¶ Quamuis initio huius legis satis superque declarauerim, differentias inter locum & fundum, tamen hæc omittenda non est, ut scilicet fundus suos, habeat limites, locus vero latere possit. Fundus autem dictus est quod eo fundatur, vel stabiliatur patrimonium, præterea fundus & urbanum & rusticum ædificium intelligendum est, ut optime notat Isidor. lib. 15. orig. c. 13. Differt etiam locus à prædio. nam prædium est, quod ex omnibus patrimonii familiis maximè præiudetur, id est, apparet quasi præiudicium, vel quod antiqui agros, quos bello ceperant, ut prædæ nomine habebant. Cicero Philippica 2. Gellius libro 10. no. c. 4. pte 4.

l. Satisfactionis. 61.

Tafon. in l. 1. in fin. D. de qui satisf. cog. Macrobius libro 1. Saturn. cap. 6.

¶ Satisfacere est fidiuissores dare, cauere est stipulanti promittere, tantum, quod est etiam promittere, sed satisfactionis verbis, ut hic docet Vle-

cet Vlpianus, in interdicto continetur nuda re promissio, qua contentus fuit is cui satisfactio dabatur, opponitur autem satisfactio nudæ cautioni *vi l. 45. supra de procur. l. 5. supra de heredit. petiit.* sic etiam satisfacere is dicitur qui pignore, vel qualibet alia ratione securum contentumve creditorem reddit, *l. 1. D. de prator. stip. obiter autem nota hic quod compulsus satisfacere, si propter paupertatem non possit sufficere eum prestare cautionem fideiussoriam, vt notat Ias. in l. 1. in fi. D. qui satisf. cog.*

I. Tigni. 62.

Vitruuius libro 4. c. 2. Albert. de re adificat. libro 6.

Tigni appellatio. Tigna sunt materiæ lignæ, quibus insident trabes ad sustinendas cōignationes, quod gallicè vocamus, *poutres* & *soliveaux*, at lōge aliter Tigna appellantur, in lege duodecim tabularum: tignorum enim appellatione continentur pedicæ, pedamenta, iuga, & in ædificiis, non tantum materia ex tigno, sed etiam postes, regulæ, lapides, calx, arena, & generaliter omnia quibus ædificia constant, idem de trabium appellatione dici potest, qua de re ibi dicitur. Vitruuius libro 10. Varro libr. 1. de re rust. c. 31. Vitruuius lib. 5. & lib. 2. c. 9. Plinius lib. 16. c. 39.

I. Penes 63.

Valla libro 6. eleg. cap. 54.

Penes amplius est quàm apud, penes nō est quod iure aliquo possidetur & traditur, penitus. n. apud nos est quod qualiter, qualiter retinetur, vt liber homo retinetur quidē, sed non possidetur Errauit autē Accursius qui in interdicto de tabulis exhibendis, accepit penes pro apud. hoc enim est contra hanc legem, hanc autem differentiam plerumque confundi optimè animaduertit hic Alciatus. qua de re Valla lib. 6. eleg. cap. 54. & Festus Pomponius, præterea apud quem res est, is eam tenere dicitur penes quem ea est possidere, & hæc est vera differentia.

I. intestatus. 64.

Bart. in l. 1. D. de suis & legit. Alex. in l. generaliter. C. de instit. & substit.

Intestatus est qui testamentum non fecit. intestatus etiam dicitur, cuius hæreditas adita non est, cuius testamentum ab hærede destitutum est, quia pro eo est, ac si testatus non fuisset, eo genere dicitur fieri irritum testamentum. Intestatus etiam dicitur is qui testari nō potest, *l. 1. ff. de suis & legit.* porro intestatus etiam alio sensu sumitur, cū opponitur antestato, id est ei qui testato conuen-

tus est, qua de re Cuiac. 7. obs. c. 16. An autem aliud sit intestatum mori quàm sine testamento, variè admodum dubitatur. sic Imm. affirmat in l. 15. D. de verb. oblig. ita etiam Raphael Fulgosius in l. 6. Cod. de instit. Brissonijs verò negat.

I. Hæredis. 65.

Ias. in l. si quis filium, §. fin. ff. de acquirend. hæredit. Corn. conf. 69. Oldradus conf. 24. Baldus conf. 304.

Hæres hac lege Iurisconsultus hæredis appellationem referri, etiam ad vltioriẽ hæredem. nam etiam vltiori hæredi procedit bonorum possessio defuncti nedū proximo, *l. 21. §. etiam, ff. pro emptore.* Sed sciendum est heredis etiam appellationem intelligi per multas successiones in prætoris stipulationibus. huc etiam refert l. 194. qui per successionē, ff. de reg. iur. ait enim ibi Modestinus, qui per successionē quauis longissimā defuncto, heredes constituerunt, non minùs hæredes intelliguntur, quàm qui principaliter heredes existant, qua de re ibi plura dicemus. Obiter autem hic notabis hæredis heredem, testatoris heredem esse, notat Ias. in l. si quis alium, §. fi. D. de acquir. hæred.

I. Mercis. 66.

Alex. obs. 36 Bald. tract. de test. vers. 62. Bald. in l. 3. Cod. de nau. fan. Molinæus tract. de usur. quest. 22.

Mercis appellatio pertinet tantum ad res mobiles, mers ergo non immobiles continet, fundus non est in merce non res semouentes veluti serui aut pecora. Collige autem ex hac lege mobilium appellatione seruos non venire: præterea nota hic mercatum deduci à merce, à loco, à coniugatis, vt testatur Cicero in Topica. nam vbi mers non est ibi, nec mercatus. Quapropter verbum *mercari* simpliciter emere plerumque significat, atque ita vulgaris loquendi vsus obseruat, hinc mercatores denominantur qui res emunt, vt in eadem specie carius vendant, qua de re Roman. in l. si publicanum. §. 1. D. de publican. & Bart. in tract. de test. vers. 62. Tirac. quel. in tractat. de nobilit. c. 33.

I. Alienatum. 67.

Ias. in l. quoties, de rei vindic. Butrig. conf. 343. Rom. sing. 605. Baldus in Auth. res qua, Cod. com. de leg.

Alienatum hoc loco Iurisconsultus, differentiam esse inter viri dationem & donationem. nam veditio alienatio non est, perficitur enim veditio, nudo cōsensu, nudus con-

seus non transfert, dominium traditione opus est *l. traditionibus. C. de pactis*. Donatio alienatio est, quoniam donatio non est, nisi mancipatione, vel traditione, præterquam inter coniunctas personas (ex constitutione Diui Pij, *l. 4. C. Theo. de donation. vnde donatio inter omnes personas perficitur nudo consensu. Cassio libro 2. epist. 11.*

§. Donationis. 1.

Corn. cons. 237. Imol. in l. Aquilius, de donationibus, Alex. cons. 21. Calcan. cons. 24. Homerus Odys. 5.

¶ Donationis verbo generaliter sumpto, omnem donationem comprehendit, siue sit mortis causa, siue non mortis causa, cum vero specialiter accipitur, proprie ea donatio solum dicitur, quæ pura est, & protinus sine vlla spe recuperandi dominium transfert, *l. 1. ff. de donat.* recte igitur Iurisconsultus donationis verbum, omnem donationem comprehendere existimat, licet in contrarium disputari possit, verum hoc certum est diuersis temporibus, & diuerso modo, quæ de re plura vide hic apud Alciat. *Liui. lib. 2. de bello Macedon.*

1. Illa verba. 68.

Bart. in l. si quis arbitratur, D. de verb. oblig.

¶ Ad huius legis intellectum distinguenda nobis sunt arbitratorum duo genera, alij etenim ex compromisso adeuntur quos arbitratores vulgo appellamus, *l. societatem, §. a bitratorum, ff. pro socio*, alij sunt qui tanquam boni viri arbitrari & constituere aliquid debent iuris dispositioni minime obnoxij. Cicero in oratione pro L. Murena, & pro Plancio.

¶ In seruum non cadunt. Nota hic seruum, nec arbitrum, nec arbitratorem esse posse, vt *l. pedius, ff. de arbit.* ratio est, quoniam illa verba arbitratur Titij fieri ad ius tantum referuntur, lex autem non censuit, ad ea quæ iuris sunt seruos admittendos pluribus de causis quas enumerat hic Alciat. *Gell libro 5. cap. 29.*

1. Hæc verba. 69.

Bart. in l. quod Nerua, D. de positi. Ambr. libro 3. cap. 10.

¶ Verba hæc, cui rei dolus malus absuerit, generaliter omnem dolum comprehendunt, puta furtum, periurium, falsum, damnum datum, stellionatum & similia. dolus itaq. vox generalis est, vt dolum verum & præsumptum contineat, latissimam etiam quandoque culpam, & plerumque latiore, vt optime notat *Bart. in l. Nerua, D. de positi*, dolo etiã fraus inest, vt optime notat Labeo, quæ de re infra disputabimus. *Paulus libro 3. sent. 11. 4.*

¶ *Aberit, asuerit.* In vulgatis libris sic est, *Dolus malus absuerit*, vide autem integram formulam in *l. 19. §. 1. ff. iudic. sol.*

1. Sciendum. 70.

Valer. Max. libro 8. Vlpian. tit. 1. de libertis.

¶ Dicit hac lege Paulus in stipulationibus prætoris hæredis appellatione non contineri proximum heredem tantum, qui statim à morte stipulatoris promissorisque succedit in vniuersum ius, vniuersumque dominium, sed etiam heredem vltiorem, & breuiter heredem heredis per multas successiones in infinitum, per longissimam successionem, vt loquimur *l. 1. 4. D. de regur. & l. 2. C. de in lit. iur. heres*, inquit Horatius, heredem alterius velut vnda superuenit vndam, eodemque modo Symmachus in epistolis bona inftar vndæ & fluctuum a succedentibus sibi dominis occupari. Sunt & aliæ species in quibus heredis nomen latissime patet. *Tacit. libro 13. histor. Val. Max. libro 2. cap. 1. Non. Leon. 25. & Nouell. Valenti. 6. Vlpian. in fragment. 11. vlt.*

§. Verba. 1.

Ias. in l. quadam. §. 1. ff. de edendo.

¶ In hæc verba, Quisquis mihi heres erit idem filio heres esto, heres proximus tantum continetur, non heres heredis qui & incertus testatori fuit *l. qui liberis, §. vlt. D. de vulg. subst.* Quoties igitur hæc verba in lege aliqua reperiuntur considerandum est, ob quã causam sint adiecta: accipient itaque hæc verba interpretationem pro subiecta materia, alioquin ex sui proprietate successorem particularem comprehendere putauerim, ad eum enim etiam pertinere, ne dum ad heredem: quod maxime notandum erit si materia sit fauorabilis.

1. Aliud est capere. 71.

¶ *Bart. in l. centurio, D. de vulg. & pup. Ias. in l. 1. §. 1. ff. quod quisque iuris. Valla libro 6. elegan. cap. 3. & 7.* Capere aliud est quam accipere. capit qui accipit cum effectu non restitutus alteri, *l. si quis parte, §. vlt. ff. de inoff. testam.* est igitur subtilis differentia inter capere & accipere, at in edicto de calumniatoribus promiscue vtimur verbo capiendi & accipiendi, *ff. de verb. signif. vide Arcetium in l. seruus eius in 2. col. de acquir. hered. Gell. libr. 7. c. 10. Vlpianus in fragment. Tit. 19.*

§. Hæc verba. 1.

Varro libro 11. de re rust. Strabo libro 6.

¶ Hæc

¶ Hæc verba, *His rebus recte præstari*, ne in prætoris cautionibus vsurpatur, vt cum possessor cum quo actum est rei vindicatio, vel possessor, vel emptor qui egit redhibitoria, de venditore stipulabatur hoc modo, quod pro eo nomine vel ea re iudiciū accepisset, si quid ob eā rem datum esset, his rebus recte præstari ipsi quoque est. l. a quo. ff. de rei vind. redhibere. §. i. in Pomponius. ff. de adil. edict. Hæc autē verba, *His rebus recte præstari*, Vlpianus hoc loco docet hūc habere sensum, ne quod dānum vel periculum stipulator sentiat, id est, ne quid ex ea re ei depereat, periculum est rei deminutio.

I. Appellatione. 72.

Bartolus in l. si mater. §. si inter. ff. de execut. rei iudic.

¶ Appellatione rei pars etiam continetur, quia etiam si pars rei cuiusdam perierit culpa curatoris, hæc stipulatio committitur.

I. Hæc verba. 73.

Bartolus in l. lecta. ff. si cert. per. Plinius libro 18. cap. 3.

¶ In hanc legem Briffonius libro 2. sele. ca. 9. Hæc autem verba, *Rem recte restitui*, sic interpretantur re boni viri arbitratu restitui, verbum autem *recte*, significat arbitrium boni viri æquitatem: non propter verbum *restitui*, quia verbum *restituere* in reddendi significatione habet plenam significationem, l. videamus. ff. de vsur. quādoque tamē restituere non est reddere, sed omnia reponet in pristinum statum opus diruere, & demoliri, Cato de re rust. c. 144. & c. 148. & seq.

I. Signatorius. 74.

Budæus libro 3. de asse. Liuius libro 7. decad. 2. Cicero libro 2. de orat. Plin. lib. 13. natur. hist. c. 1. Alex. ab Alex. lib. 2. genia. cap. 9.

¶ Hoc autem hæc lex quod signatorius annulus ornamenti appellatione nō cōtineatur. Paulus igitur hoc loco inrer hominū ornamenta docuit nō numerari annulos signatorios quib. custodiæ causa sigillamus. Liuius libro 3. decad. 3. Cicero in Verrem. act. 5. Gellius lib. 10. noct. attic. cap. 10. Macrobius libro 7. Saturn. ca. 13. Cicero act. 6. in Verrem. & libro 3. de orat.

I. Restituere. 75.

Ang. conf. 158. Salic. in l. si constante. ff. soluto matr. Cicero 7. in Verrem.

I. Dedisse. 76.

Abb. in cap. veniens, extra de testam. Bar. in l. adit. c. de trans.

¶ Dedisse intelligitur non tantum is qui numerauit pecuniam, sed etiam qui permittit. qui dedit rem insolutum pro pecunia, vel etiam pro eo homine alium dedit, vel etiam qui compensauit aliquid. nam compensatio pro numeratione est, & dedisse dicitur non tantum qui dedit veditori, sed etiam qui dedit alij propter eam emptionem. sic in actione redhibitoria emptor consequitur, quod propter eā emptionē, dedit vel obligatus est, vbi dari interpretatur, nō tantum quod numeratur, sed etiam quod permutatur, aut compensatur. Spec. tit. de empt. & vend. Barr. in l. si ff. de condit. ob caus. Theoph. §. vlt. Instit. de stip. seruor. Quintilianus declam. 12. Harm. libro 3. tit. 9. in fine Basilicon. libro 7. tit. 7.

I. Frugem. 77.

Varro libro de lingua Latina. Seruius libro 1. Aeneid. Virgil.

¶ Ad faciliorem totius huius legis intellectum, vide Cottam in voce lupinum Forcatul. in penult. iur. c. 5. Frugum autē appellatione cōstat propriē contineri frumenta tantū & legumina, nō reliquos fructus. Paulus 3. senten. Legumina sunt quæ siliqua cōtinentur, vt legumina, faba, vt scilicet spica sit veluti siliqua frumētī, neq; recipiēda est Seruij sententia, quæ in frumento legumina contineri putabat, legumina continentur in frugibus, nō in frumento, id est, fruges sunt, non frumentum propria autē frugum definitio hæc est, fruges esse frumenta & legumina. illa autē est eorum definitio qui definitio fruges quibus homo vescatur. caro enim & aues non sunt fruges sed fructus. Virgil. libro 2. Georg. Cicero actio 5. in Verrem. Plinius libro 18. c. 7. Liuius libro 4. decad. 1. & libro 5. decad. 1. Laur. Valla libro 4. c. 25. Connanus libro 4. comment. iur. ciuil.

I. Interdum. 78.

Cicero in Philipp. & in paradoxis. Bartolus in l. uxore, §. legauerat. D. de legat. 3. l. a. in l. 1. D. de acquir. possess. in prin.

¶ Nihil commune habet proprietas cōm possessione, l. naturaliter, §. nihil cōmune. D. de acquir. poss. quid est possessio? est vsus rei: proprietas, est dominium rei, confunduntur autem plerūque hæc vocabula nam interdum possessio pro proprietate accipitur, vt si quis leget possessiones suas. nā is vtiq; videtur legare proprietatem agrorum suorum non tantum vsum. igitur sicut agri & fundi nomine significatur proprietas & quidem plena, l.

si alij fundum, D. de usufr. leg. ita ex mēte pronunciantis interdum possessio plenam proprietatem significat. Cicer. *Phil.* 5. Connan. libro 3. *comment. iuris civil.* c. 8. Harmen. libro 2. titul. 2.

1. Impensa. 79.

¶ Vlpian. *Fragm. tit. 6.* Duaren. in l. fructus, §. ob donationes. D. solut. matrim.

¶ Ad intellectū huius legis distingue tria impensarum genera, aut enim necessariae aut vtilis, aut voluptariae, de quibus ordine nobis dicendum est, & primo de necessariis. Necessariae impensae sunt, quae si fiant rem deteriore esse non sinunt, si non fiant rem deperire vel deprimi, ut si maritus domū ruentem dotis causa datā fulserit, vel refecerit, si vites propagaverit, si arbores curaverit, si seminaria fecerit pro utilitate agri, haec enim sunt pro utilitate necessaria, seminariū etenim est veluti instrumentum agri. l. 9. D. de usufruct. Senec. libro 6. de benef. cap. 4. c. penult. extra de restit. spol.

§. Vtilis. i.

Colum. libro 4. cap. 28. Virgil. in Georg. Gellius libro 17. cap. 2.

¶ Vtilis impensae sunt quibus factis meliores fit & fructuosior, omissis non fit deterior, ut si nouelletum in fundo dotale feuerit, ut si pristinum vel horreū in fundo dotali fecerit, haec erogatio plerumque imputatur vtilibus impensis, & recte ait plerumque, quoniam interdū haec erogatio necessaria est, l. 1. §. 1. D. de impens. in res dot. fac. Praeterea vtilibus impensis adscribitur stercoratio. Plin. libro 17. c. 13. Colum. de arbor. c. 16. & libro de re rust. lib. 3. ca. 13. Ant. Ang. libro 1. emend. c. 2. Vlpian. in frag. tit. 6. Colum. libro 4. cap. 28. Aristot. lib. 8. politic.

Arbusti. ¶ Arbustum accipitur pro vinea mactata arboribus, atque ita accipitur in d. l. vlt. D. de term. mor. Colum. libro 3. cap. 18. Isidor. lib. 14. Pallad. in Februar. 12. c. 9.

§. Voluptariae. 2.

Plin. libro 19. cap. 14. Varro 3. de re rust. c. 14. Horat. 1. Satyr. 13.

¶ Impensae voluptariae sunt, quibus res melior non fit, omissis non fit deterior, ut si maritus in fundo dotali fecerit, vel rectoria, vel viridaria, vel aquae salientes in aedibus harū autem impensarum nomine neque retentio, neque repetitio marito cōpetit, etiam si voluntate mulieris haec factae sint, omittendum

tamen illud non est, neque propter necessarias, neque propter viles hodie esse repetitionem ex dote dotem confestim esse reddendam, competere tamen repetitionem necessariorum, vel vtili actione mandati, vel negotiorum gestorū, l. vnic. §. sed nec, C. de rei uxor. act. Vitru. libro 2. ca. 8. & libro 7. cap. 1. Varro libro 1. de rust. cap. 57.

1. In generali. 80.

Facit l. 20. infra eodem.

1. Cum praetor. 81.

Folio 89. numero 113. repet. 6.

1. Verbum. 82.

De verbo amplius, vide l. 23. 33. 34. & l. 54. supra de leg. 3.

1. Proprietate. 83.

Proprietate accipi quoniam dicantur, vide Glo. hic.

1. Filij. 84.

Cuiacius ad l. 2. supra de accus. tit. Harmenopul. libro 6. tit. 2.

¶ Pilaeus quaestio 85. §. vlt. Inst. qui testamento. Paulus lib. 4. sententiar. titul. 10. §. 2. Vlpianus tit. 12. §. 3.

1. Neratius. 85.

Collegium tres homines constituunt, cap. cum omnes. extra de const.

1. Qui aliud. 86.

Guilbertus libro 1. quaest. cap. 18. Cuiacius libro 9. obsequiat. ca. 37. Fornerius libro 2. select. cap. 28.

1. Ut Alfenus. 87.

Facit nonnihil ad hanc rem Pet. Crinit. si de bon. discip. 4. c. 9.

1. Tantum. 88.

Cuiacius libro 14. obs. cap. 3. Hanc autem legem repetit Tiracuellus quem vide.

1. Boues. 89.

Limita ut per Bald. in l. inuitus, C. de procur. in l. fidei commissis, §. si quis decem de legat. 3. & per Ruin. in l. placet, char. 39. de liberis & posthumis. Alio modo per Arc. in l. si à princip. 4. not. eod. tit. quem sequitur ibi Ruin. in l. Gallus, §. idem credendum. in 30. char. eodem tit. & in repet. §. & quid

985

quid si tantum, in 3. col. in fin. Et eundem in l. 2. in 18. chari. de liberis & posthumis. Et vide Iaf. in l. inter stipulationem, §. sacram, numero 27. in 10. col. de verborum obligat. Et in l. si sic stipula- & in 2. not. eod. titul. & vide Ozer. post alios in 1. gloss. in princip. & Dec. in l. edita, col. C. de e- den. in 1. lect. qui aliter limitat nostrum hunc §. adde Felin. in ca. innouamus, de treug. & pac. col. 3. limitatur per Corn. in l. si mihi & Titio de verborum oblig. vide Dec. in l. 1. numero 13. in fin. Cod. de pact. Isidor. libro 12. cap. 1.

* Dispositio seu promissio aliqua intelligitur de primo actu, Caro in materia ad hunc per Tiraq. hic ubi multa congerit Bellon. lib. 4. supput. cap. 6. Iaf. ad l. diuoriso §. quod in D. sol. matrim. numero 12. cum seq. & ad l. edita, num. 8. & 27. & ibi Dec. Cod. de edendo Crem. sing. 76. & 146 Boer. decis. 141. limita vt per Dec. cum ad l. si Rufinus numero 8. Cod. de testam. mil. Iaf. ad l. prator ait, §. deinde num. 11. de nou. oper. nunt. Alex. conf. 16. vol. 4. Port. lib. 3. conc. 21. ubi ponit quatuor ampliaciones & quatuordecim limitationes. Declarat Ioannes Ceph. conf. 160. num. 13. vol. 2.

I. Qui vti. 90.

Facit hic l. 59. supra de contrah. emp.

I. Meorum 91.

Iunge l. 30. supra ad Trebellianum.

I. Proximus. 92.

¶ Proximum cum esse ait hac lege Paulus, quem nemo antecedit. id est, qui solus est, & similiter supremum cum esse, quem nemo sequitur qui solus & vnicus est. Sic etiam sup- premas tabulas interpretatur esse solas, quas nullæ aliæ sequuntur, l. 163 h. r. eodem exem- plo docuit quod proponitur in hac lege, sub- stitutionem quæ fit ei qui supremus morietur, factam videre etiam ei qui solus est, sic etiam proximus agnatus dicitur, circa com- parationem vllam is qui solus est, vt l. 162. hoc tit. Sic etiam primogenitus dicitur, quem nemo sequitur cum ante se neminem ha- beat.

I. Mouentium. 93.

In materia. An iura & actiones veniant ap- pellatione mouentium mobilium & immo- bilium. Soc. r. g. 108. numero 1. & 2. Soc. Iun. con- silio 51. colum. 2. r. §. conf. 79. & 97. col. fin. libro 2. ubi infra per Tiraq. retract. §. 1. glo. 7. num. 95. Ioan. Robert. libro 2. recap. lect. cap. 30. Gilber. Reg. libro 2. enantiop.

I. Verbum. 94.

Vide l. 21. in fine, §. de leg. 2.

I. Potest. 95.

Exemplum huius legis pete in l. caterorum, infra eod.

I. Littus. 96.

Cicero in Top. Quint. libro 5. c. ult.

I. Cum bisextum. 98.

Ioannes Robertus sent. iur. libro 1. c. 2.

I. Notionem. 99.

Cicero in orat. pro domo.

§. Instrumentorum. 2.

Viglius ad §. testes, numero 9. Inst. de testam. ordinand. vide Bart. ad illum tex. cum gl. in l. qui testamento, §. 1. in vlt. oppos. D. de testam. Glo. in l. 3. ad legem Falcid. & ibi Bart. & Doctor. post Glo. Inst. de testamen. §. testes, super glo. in verb. impubes.

I. Speciosas. 100.

Duarenus libro 2. disput. cap. 1. Brisson. libro 3. select. cap. 16.

I. inter. 101.

Corta in voce adulterium.

I. Derogatur. 102.

Pithoeus in notis ad fragment. I. C. pagina 77.

I. Licet. 103.

Vide Alciat. libro 1. dispuet. cap. 4.

I. H. τὸ τελευτῶν 104.

Alciatus libro 4. dispuet. c. 10.

I. Modestinus. 105.

Vassallus vassalli, non est primi vassallus.

I. Dimissorias. 106.

Vide l. unicam, C. de libell. dimisso.

I. Adsignare. 107.

Iunge hic l. vlt. supra de oper. libert.

I. Debitor. 108.

Martialis libro 2. epigramma, l. 41. D. de pos- culio.

I. Bonæ. 109.

Exemplum huius l. pete in l. fina. supra pro empt.

I. Sequester. 110.

Gellius libro 20. cap. 10. Quint. libro 12. ca- pit. 8.

1. Censere. 111.

Varro libro 2. de vi. a popul. Roman. Cassiod.
libro 3.

1. Littus. 112.

Floridus Sabinus libro 1. successuar. c. 10.

1. Morbus. 113.

De morbo fontico, vide quæ notavi in tit.
de adil. edict.

1. Soluendo. 114.

Hac de re vide Briffonium b. r.

1. Quæstio. 115.

Connanus libro 3. comment. cap. 8. Ræuar-
dus ad l. xij. tab. pag. 50. Briffonius libr. 4. select.
cap. 1.

1. Quisquis. 116.

Filij appellatione an contineatur filia præ-
ter supradicta. Vide ad illam tex. Bologn. in
l. naturaliter. §. nihil. numero 7. de acquir. p. sses.
vide Marcel. Bering. in l. 1. char. 37. col. 1. D. de
acquir. possess.

1. Non potest. 117.

Summæ ampliori minor opponitur, l. 32.
supra eod.

1. Hostes. 118.

Facit hic cap. 116. & l. 24. supra de captivis.

1. Hæreditatis. 119.

Iunge l. 3. de bonor. possess. & l. pecunia, §. hæ-
reditas, infra eodem illo tit.

1. Verbis. 120.

Huius legis fragmentum extat in l. 53. supr.
eodem.

¶ Post Doct. hic vide Vacon. libro 4. declar.
iur. civ. cap. 126. Petr. Crisp. ad rub. de leg. 1. nu.
100. & ibid. Aluar. numero 46. & 48. Soc. lun.
numero 67. & 69. Fortun. Garz. ad l. Gallus, in
princip. D. de liberis & posthum. vel ulterius
posset forsitan intelligi, quantum ad res de
quibus testator velit disponere, non quan-
tum ad personas, folio 14. numero 46. & 48.
repet. 4. folio 8. numero 100. repet. 4. folio 30. num.
67. & 69.

¶ Facit Nouell. 22. cap. 2. Vlpianus tit. 12.
§. 17.

1. V fura. 121.

An & quæ differentia sit inter fructus & v-
furas D. Goth. hic.

1. Seruius. 122.

Congruit hic l. 16. supra de test. tutor. §. 5. Inst.
qui iustam.

1. Verbum. 123.

De verbo Esse, vide Gellium supra dicto
loco.

1. Hæc verba. 124.

Gellius libro 5. cap. 11. Huius legis an & quæ
sit sententia D. Goth. hic.

1. Nepos. 125.

Gellius libro 11. noct. atticar. c. 12. l. 80. supra
de verborum oblig.

1. Si cum. 126.

Facit hic l. 75. supra de emption. & l. 62. §. 3.
supra de leg. 1.

1. Vestis. 127.

Varro libro 9. de lingua Latin. Paulus libro
4. sentent. iii. 6. §. 8.

¶ Fornertius libro 1. select. cap. 1. & 21. Petrus
Fab. l. semest. c. 15. Scalig. l. poet. 13. & 14.

1. Spado. 128.

Galenus 15. de usu parium apud Præcium,
Paulus 3. sent.

1. Qui mortui. 129.

Paulus libro 4. sentent. iii. 9. §. 6. l. 12. supra de
liberis.

1. Lege. 130.

Deferre hæreditatem leges dicuntur, quo-
ties delatam confirmant.

¶ Bellonus libro 3. supput. cap. 7. folio 681. &
f. q. Arius Pinellus, Cod. de bonis maternis. De
verbo deferendi & confirmandi, vide l. 6. su-
pra de iurisdic. omnium iud. & l. 36. D. de dona.
inter virum.

* ¶ Fachineus Contronesiarum iuris libro 6.
cap. 41.

1. Aliud est fraus. 131.

De fraude vide l. 79. supra de reg. iur.

§. inter multam 1.

Harmenopol. libro 6. tit. 3. adde l. 15. supra ad
muni. p.

¶ Briffonius libro 1. select. cap. 3. Henrisonus
de imper. & iurisdic. contra Goucanum. Cui-
cius libro 15. obferuat. ap. 39. Crimen autem à
delicto, vt distet vide l. 7. §. 18. supra de adil.
edict.

1. Anniculus. 132.

Ant. Mercat. 4. emend. cap. 5. & Ant. Aug. lib.
4. cap. 6.

¶ Declara

989

¶ Declara vt per Dec. in l. posthumus, in adi. col. 2. vers. in 2. not. C. de contra tab. Ad vers. ante diem decimum, vide infra iterum, in l. anniculus, & adde hic. Cuiacius ad l. 8. & l. 13. supra de verborum oblig. Robert. 3. animad. c. 29. Ant Mercat. 3. notat. c. ult.

l. si quis. 133.

Gellius l. b. 2. c. 13. notat. ant. l. 1. §. 8. & 9. supra de successorio edicto.

l. Anniculus. 134.

Annus quo spatio definiatur, vide hunc textum.

¶ Valtherus lib. 2. Miscell. c. 26. Hotom. lib. 1. obs. in D. c. 5.

l. Quæret. 135.

Paulus libro 4. sent. tit. 9 §. 3. l. 6. supra de pignoratitia actione.

¶ Marcus Vertranius de iur. lib. c. 28 & 29. vide l. 14. supra de statu hominum, & l. 33. Cod. de posth. hered.

l. Generi. 136.

Generos appellare possumus, neptis aut proneptis maritos.

l. Terenixa. 137.

Vno imperu plures nasci non possunt, l. 15. supra de statu hom.

¶ Duarenus lib. 1. disput. ca. 40. Marcus Vertranius de iur. lib. c. 29. Paulus lib. 4. sent. tit. 9. §. 2.

l. Hæreditatis. 138.

De bonorum possessione, vide tit. Cod. de bon. poss. secund. tab.

l. Ædificia. 139.

Facit hic l. 5. & l. 87. in fine, supra hoc titulo.

l. Cœpisse. 140.

Coniunge l. 71. supra eodem tit.

l. Etiam. 141.

Vide l. 132. supra hoc eodem tit.

l. Triplici. 142.

Zaf. l. respons. 18 & 19. Solet autem hic tractare materia diuidui & indiuidui à Doct. ribus Robert. libro 2. sent. iur. cap. 24.

l. Id apud. 143.

Coniunge l. 52. supra de obligation. & l. 15. infra de reg. iur.

l. Libra. 144.

Gellius libro 4. cap. 3.

l. Virilis. 145.

Adde hic l. 2. C. de hered. inst.

l. Soceri. 146.

Soceri appellatione pro focer continetur.

l. Qui. 147.

Iunge hic l. 87. supra eod.

l. Non est. 148.

Singulari numero plures res interdum significuntur.

l. Nam. 149.

Colligit hic Alciatus argumentum à contrariis, semper concludere.

l. Si ita. 150.

Quanto minus Quid contineat hæc vox, vide hic D. Goth.

l. Delata. 151.

Delata hæreditas dicitur quam quis possit adeundo consequi.

¶ Bellonus libro 2. supput. cap. 16. vide Alexad. ad eius limitationem in l. 3. potest, col. 3. de acquir. h. hered. & Pap. in 9. colum. in fin. cum sequen. Et vide ad eius declarationem Dec. in l. 1. in vlt. lectura, in 1. not. Cod. qui admittit. * & ad cons. 55. col. 5. num. 8. Iste textus debet intelligi quum indistinctè loquitur, de hæreditate, quam ex iure quis potest consequi, non autem ex facto, cum in aliis legibus de hac sit prouisum, l. si in facti, Cod. de iure delib. berand.

* Math. not. 193. Iaf. ad l. 3. potest, num. 25. ff. de acquir. h. hered. vbi Alex. 3. col.

l. Hominis. 152.

Vide l. 1. §. 1. supra de homine libero.

l. intelligendus 153.

Esse intelligitur qui est in vtero, vel in rerum natura.

l. Mille passus. 154.

Dion. lib. 54. Plutarch. in Galba. Plin. libro 3. Tacit. libro 3.

l. Proximi. 155.

Proximorum appellatione, legendum hic esse, sed contendit D. Goth.

l. Maiore. 155.

Paulus libro 5. sent. tit. 6. §. 4. *Inst. de interdictis.*

l. Paries. 157.

Vitru. libro 2. cap. 8. & libro 7. cap. 3. *Plin. libro 35. cap. 12.*

§. Item. 1.

Isidor. libro 5. cap. 16. & libro 15. c. 6.

l. In visu. 158.

Hæredis appellatione hæredes intelliguntur, ita ut vox singularis interdum apud Latinos plura significet.

l. Etiam. 159.

Inde æs alienum, id est nummi quos debemus, sic æs suum, id est qui debentur.

l. Cæterorum. 160.

Cuiacius libro 7. *observat. cap. 33.* Notandum autem hic est dici etiam in singulari certam partem.

l. Non est. 161.

Pupillus qui natus, definit in patris potestate esse, l. 239. *infra eodem tit.*

l. In vulgari. 162.

Proximus etiam dicitur vel qui solus habetur, l. 92. *supra eod. tit.*

¶ In hac lege supremus dicitur, qui vnicus fuit, latiusque est ut ultimus quis censeatur, qui post se neminem habeat, etiam si à nemine quoque precedatur, de proximo vide §. *fi. in. de legit. adgnat. succes.*

¶ In vulgari substitutione. ¶ Accursius interpretatur pupillari quod non probatur ab Alci. quem vide, licet Accursius defendi possit. vulgaris etenim substitutio plerumque sumitur pro pupillari, præterea substitutio pupillari ratione substituitur dicitur vulgaris.

l. Illa. 163.

Nota hic superlativa pro positivis accipi.

¶ Hæc duo verba *optimus, maximus*, in eum cadere possunt qui solus est, sic & circa edictum prætoris supremæ tabulæ habentur pro solæ, obiter autem notabis, superlativa hæc *optimus, maximus, supremus* pro positivis accipi, sic etiam in comparatio inest significatio positivæ, est contra autem videtur comparativum minus simpliciter pro non accipi, nec positivum vllum plerumque supponere, l. *minus, l. verbum amplius, infra de verborum signific.* quod etiam Iason. docet hic. Grammatici tamē plerumque fatentur pro

positivum comparativum poni, qualiter apud Virgilium. *Tristior & lachrymus, &c.*

l. Nomen. 164.

Vlpian. 24. 25. De legato parciario, vide Ciceronem secundo de legibus.

¶ Vide Dec. in l. *posthum. num. 2. de bon. poss. contra tab. limita* ut per Bart. *Inst. de hæred. instit. in §. hæreditas plerumque, in 2. col. in princip.* vide Dec. in l. *posthumus, in 20. C. de bonor. poss. contra tab.*

§. Portionis. 1.

Limita ut per Bart. *Inst. de hæred. instit. in §. hæred. as plerumque, in 2. col. in princip.* vide Decium in l. *posthumus, numero 2. Cod. de bon. poss. contra tab.*

l. Venisse. 165.

Iunge hic l. 39. §. 1. *supra eodem tit.*

l. Urbana. 166.

Gellius lib. 3. c. 2. Tacit. libro 3. adde l. 15. *supra de off. præsid.*

*Hanc legem explicat Hugo Donell. *tract. de pignor.*

l. Carbonum. 167.

Cotta in voce *ballanus*. Alciat. libro 2. *prætermiss.* Materiati appellatione an contineatur materia & est contra, vide hic Gloss.

l. Pali &. 168.

Iunge hic l. 56. *supra de leg. 3.*

l. Non tantum. 169.

Facit l. 69. §. 3. *supra de legatis 3.*

l. Heredis. 170.

Hæredis appellatione, qui comprehendatur, vide hic Glossam.

*Hæredis appellatione omnes significari successores credendum est, etsi verbis non sint expressi ultra latissimè tradita hic per scribentes Bellon. lib. 4. *supp. c. 16.* Cotta in *memorab. in verbo hæredis appellatio.* Tiraq. in *tract. de viroq. retract. 2. part. §. 5. gloss. 6. num. 20. & seq. & in tract. le mort saisi in §. declar. 2. part. num. 11.* Moder. ab Aqu. lib. 1. *com. conc. sub lict. emphytiota in verbo regula est.*

l. Peruenisse. 171.

Adoptivus pro quo interdum sumatur Gloss. hic.

l. Liberti. 172.

An liberti appellatione, liberta cōtinetur, declarat hic textus.

l. Collegarum. 173.

Cuiacius d. libro 7. c. 34. Varro libr. 5. l. 3. *C. de probat. l. 2. C. de administr. tut. l. 5. in fine.* *supra de suspens.*

l. Aliud. 174.

Serv

Serui venditor quæ promittere & prædicere debeat, vide hic Glosf.

I. Faciendi. 175.

Adde hic facere idem esse quod sollicitare, mandare, donare.

I. Solutionis. 176.

Idem habemus in I. solutionis verbum, supra de solutionibus.

I. Natura. 177.

Gellius lib. 1. c. 1. Cicero in Hortensio & Lucullo. Cuiacius 5. ad African. folio 54.

I. Pecuniæ. 178.

Alex. ab Alex. lib. 4. genial. dier. c. 15. Vvaltherus libro 2. Miscell. cap. 35. Ferrandus libro 1. explic. cap. 53. vide quomodo intelligat eam Alex. in l. 1. de leg. 1. numero 13. circa fin. numero 1 & Doct. omnes. Et ad §. fin. vide Petr. de Bella Pert. Inst. de action. in princ. coll. 7. versic. responde, quam vide omnino & cogita. vide per Doct. in l. 1. de leg. 1. & Aret. quod iste textus loquatur de persecutione, de qua in tit. ut leg. nom.

I. Inter. 179.

Vide l. 38. §. 2. supra de verbo. blig.

I. Tugurij. 180.

De Tugurio vide Isidor. libro 15. cap. 12. vbi de casa tractat.

I. Verbum. 181.

Glosf. in c. inter dilectos, extra de fide instrum.

¶ Pertinere verbum latissime patet de significatione verbi pertinere ultra Alciat. hic vide Socin. ad l. rem. num. 14. ibi & idem concludendum, D. de acquir. poss. Marf. sing. 275. notantur Fel. ad Rubr. extra de rescript. numero 7. Simo. de Prat. 4. vlt. vol. 1. interpret. dub. numer. 38. & sequenti.

I. Pater. 182.

Paterfamilias dicitur, qui sui iuris est.

I. Tabernæ. 183.

Colum. libro 7. c. 8. Plin. lib. 21. c. 43.

I. Inde. 184.

Festus in voce Tabernacula.

I. instructam. 185.

Facit hic l. tabernam, supra de fund. instr.

I. Commendare. 186.

Commendare aliquem est, charum eum habere.

I. Verbum. 187.

Exegisse intelligitur qui delegatum admisit.

I. Habere. 188.

Rei nomen generale ad omnem causam pertinet.

I. Prouinciales. 190.

Domicilium habitandi causa in prouincia facit prouinciale.

I. inter. 191.

Harmen. libro 6. tit. 3. Isidor. libro 9. c. 8.

I. Hæc adiectio. 192.

Modica pecunia an & quæ dicatur Glossa hic.

I. Hæc verba. 193.

Pretia non ex affectu, sed communiter statuuntur.

I. inter. 194.

Cotta in voce donum, Alciat. libro 3. disput. c. 13. Vall. lib. 6. eleg. c. 39.

I. Pronuntiatio. 195.

Familia est vniuersitas seruorum, quia eiusdem domini potestate sunt.

I. Familiæ. 196.

Familiæ nomen accipimus à patre, non autem à matre.

I. Indicasse. 197.

Antonius Augustinus lib. 1. emend. c. 19.

I. Urbana. 198.

Corraf. ad l. 1. pag. 42. & seq. de seruit.

I. Absentem. 199.

Cuiacius libro 17. obs. c. 34. Briffonius libro 3. select. c. 13.

I. Hæc stipulatio. 200.

Tutela finitur tutoris captiuitate.

I. Iusta. 201.

Filij appellatione filiafamilias & nepos comprehenditur, l. 116. supra hoc tit.

I. Cum in testamento. 202.

Liuius libro 4.

I. in lege. 203.

Censoria edicta dicuntur non à censu, ve putat Accursius, sed à censoribus Turnebus libro 27. aduers. c. 1. Cuiacius lib. 14. obseru. cap. 3. Liuius libro 4. de censura loquitur.

I. Pueri. 204.

Varro apud Nonium, sic puer dicitur filius impubes.

I. Qui fundum. 205.

Macrobius 3. Saturnal. cap. 19. & 20. Plinius libro 14. §. 1.

¶ Alciatus libro 6. parerg. cap. 2. Forcat. in pen. iur. c. 16. Ouid. lib. 8. metamor. Plinius libr. 14. cap. 3.

l. Vinaria. 206.

Cato de re rust. cap. 6. Colum. cap. 18. Perf. Satyra 2.

¶ Alciatus lib. 2. pratermiss. Cuiacius libro. 9. obseru. c. 26 Vopiscus in Aureliano.

l. Mercis. 207.

Vide Cuiacium tertio, tract. ad Africanum, folio 30.

l. Bonorum. 208.

Vide Cuiacium quarto ad Africanum, folio 61.

l. Coram. 209.

De voce palam, vide l. 33. supra eodem hoc titulo.

l. is qui. 210.

Urbanorum mancipiorum appellatione quæ contineantur Glossa hic.

l. Fundi. 211.

Vide Laur. Vallam elegantiarum lib. 6. c. 40.

¶ Fr. Floridus lib. 2. successuar. lection. cap. 9. adde hic l. 166. supra hoc eodem tit.

l. Præuaricatores. 212.

De præuaricatoribus diximus supra in tit. de præuari. at.

l. Cedere. 213.

Hotom lib. 3. obs. cap. 32.

¶ Vide Doctor. hic Cagnol. ad l. in omnibus oblig. numer. 10. de regul. iur. vbi ampliat hunc textum, vt præcedat etiam in conditione tacita à lege subintellesta. lason. ad l. 2. §. mutui datio, col. 3. si certum pet. Franc. Conna. in sommentar. iur. civil. libro 4. cap. 8. numero 6. & vide Franc. Hotom. in commentar. verb. iur. in verb. cedere. vbi redarguit Vlpianum hic. ornatur post numero 10. folio 63. Cagnol. de regulis iuris.

§. Es alienum. i.

Cuiacius libro 7. obs. cap. 33.

l. Munus. 214.

Vide Laur. Vall. libro 6. elegant. c. 39. & Alciat. libro 3. cap. 13.

l. Potestatis. 215.

Gellius libro 14. noctium atticarum cap. ult. & libro 17. c. 79.

¶ Forcatulus Auiarij, c. 3. Puluerus ad l. A. uniam, c. 15. vide quæ remissive ponit Ias. Instit. de act. §. rursus, super gloss. in verb. potestate, in prin. l. 13. supra de iurisd. l. 3. supra ne vis fiat ei, l. 1. supra ad leg. Iul. marit. est.

l. Verum. 216.

Augustinus lib. 1. emend. c. 8.

l. Inter. 217.

Facit hic text. in can. hoc quoque, de consec. dist. 1.

l. Verbum. 218.

Facere verbum quid comprehendat, vide l. 60. supra de cond.

l. in conuentionibus. 219.

Bald. in cap. 1. de prohib. feud. alien. in vltim. feud.

¶ In contractu emphyteutico heres intelligitur in infinitum per multas successiones, vt l. 55. & 70. hoc igitur certum est ius emphyteuticum ex lege huius conuentionis siue contractus transferri in heredem heredis, & vltioris gradus & bonorum possesores, quia loco heredum sunt, at quæritur an transferri etiam hoc ius prædij vctigalis vel ius emphyteuticum possit in legatarium puta conductore vel herede eius legatæ fundum vctigalem alteri, quo genere non legat proprietatem quæ est Reipublicæ, sed ius emphyteuticum posse transferri in legatarium, idque aliquatenus confirmat, si domus, §. vlt. ff. de leg. 1. vnde heredis nomine non continetur legatarius. Vltra ea quæ addidi ad l. conditionibus, de cond. & demonstrat. adde quod in contractibus inspicitur id quod est verisimile, vt per Paul. conf. 173. vlt. casu. Ale xand. conf. 18. in princ. in 1. vol. Fulgos. conf. 197. & Soc. conf. 73. col. 5. cum verba torquerent, vt per Dec. conf. 48. colum. penult. adde l. si Celsus, §. si fundus, de contrah. empt. & ad textum add. Dec. conf. 47. in si. Verbum successor an comprehendat singulare successore, vide Bald. in l. emptor, Cod. locat. legatarius tamen impropiissime dicitur hæres, vt notat Bald. in l. ab aucta, Cod. de furt. An autem appellatione hæredis veniat hæres in re certa, vide Bald. in l. liberi libertaque, Cod. de oper. libert. latius per Imol. in l. ex factio magna, vers. vltioris, supra de hered. inst. Ang. in l. Gallus, §. etiam, supra de liberis & posthum. An donatarius dicatur hæres, Bald. in l. quædam, §. nihil, de eodem. Spec. in tit. de emphyteusi.

l. Libe

I. Liberorum. 220.

Gellius lib. 4. cap. 3. Vlpian. 3. §. 3. Tacit. lib. 2.
 ¶ Zoannetus rerum quotidian. cap. 58. August.
 3. contra Iulianū, & sermon 244. Vide Cuiac.
 ad Nou. 22. can. pudor. 32. q. 2.

I. Paulus. 221.

Felin. in cap. ex tenore, extra de rescrip.

I. Pecuniæ. 222.

Pet. Fab. 1. semestr. 23. vide l. 32. D. ad Tre-
 bellian.

I. Latē. 223.

¶ Cuiacius libro 7. obser. cap. 8. vide ad intelli-
 gentiam Barto. in l. quod Nerua, in 1. oppof. D.
 de pos.

I. Vinculorum. 224.

Salycet in l. nullus. Cod. de exhibendis reis.

I. Fugitiuus. 225.

Cicero libro 3. offic. Terent. act. 4. scen. 6. Pla-
 to libro 11. de leg.

I. Magna. 226.

Alex. in l. si mora, D. soluto matrimon. Cōna.
 libro 7. cap. de depo.

I. Ex illa. 227.

Facit hic, l. sed si plures, D. de vulgar.

I. Municipēs. 228.

Tacit. libro 15. Aulus Gellius libro 16. no. 7.
 attic. cap. 13.

I. Transacta. 229.

Forcatulus Necyom. dial. 46.

I. Vt sunt. 230.

Forcatulus d. dialog. 46.

I. Quod dicimus. 231.

Barto. in l. qui in viro, D. de statu homi-
 num.

I. Hæc enunciatio. 232.

Ias. in l. 2. §. in his, D. de verborum obligatio-
 nibus.

I. Si caluitur. 233.

Sallust. 3. histor. Fest. in voce fruere. Plin. 10.
 epist. 9. 4. q. 15.

¶ Goueanus libro 1. variarum lect. cap. 32. Ræ-
 uardus ad leges xij. tab. pag. 13. Petrus Plaza
 lib. 1. cap. 4. Augustinus lib. 4. emend. cap. 6. Ter-
 tull. in Apologetico. Plin. 10. epist. 1. Tranquill.
 in August.

I. Quos. 134.

Ræuardus ad l. xij. tab. pag. 78. Contius ad l.
 Iul. maies. pag. 22.

§. Verbum. 2.

Forcatulus in penu iur. c. 4. Vide Rolandum
 à Valle 1. conf. 22.

I. Ferri. 235.

Cuiacius ad 3. Paulus 3. §. 50. Paul. libro 3.
 sent. tit. 6. §. 50.

I. Qui venenum. 236.

Homer. Odys. 25. vers. 230. Hotoman. in voce
 ἀποδρα. Cuiacius in Paral.

I. Duobus. 237.

Cuiacius libro 10. obser. cap. 16.

I. Plebs. 238.

Gellius libro 10. no. 7. attic. cap. 20. Ifid. libro.
 9. orig. 5.

I. Pupillus. 239.

Ad illum textum cum glo. vide gloss in l.
 quam, §. pupillū, D. de pecu & Ozer. in Rub. In-
 str. de vulg. substi. in §. col. pone Græcū quod
 deest, vt ponit Alciat. in l. 4. Cod. de iure psci.
 libro 10.

§. incola. 2.

Alciatus libro 2. paver. c. 7.

§. Oppidum. 7.

Varro libro 4. de lingua Latina Ifidor. libro 15.
 cap. 1.

¶ Forcatulus Necyom. dialog. 28. Rainaldus
 Corfus, indagat. cap. 3. De territorio, Ifidor.
 libro 14. orig. cap. 15.

I. cum quærebatur. 240.

An & quomodo dissoluatur matrimoniū,
 vide l. 1. supra de dinor.

I. in rutis. 241.

Vitruuius libro 8. cap. 7. Pallad. lib. 9. cap. 11.
 Terrul. in libro de idololatria.

I. Malum. 242.

Varro libro 3. de re rust. Vitruu. libro 2. ca. 9.
 & libro 4. cap. 2.

¶ Alexand. ab Alexand. libro 1. genial. diert. 3.
 cap. 25. Cotta in voce Ariemon. in voce Maus-
 num. in voce plumbū, & in voce ausias, Couar.
 in practi. 9. cap. 7. Ferrand. libro 1. explic. cap. 54.
 Baptista Pius in annotament. c. 52. Floridus li-
 bro 2. subcesu dixit Delrio in aduersariis su-

per traged. Senecæ. folio 12. numero 14. repetitionum. 4. Isidorus libro 9. orig. capite 8. Gellius libro 5. capi. 12. cap. 2. §. sed neque extra de transf. epis.

* Ad vers. Neque enim notat Bartolus quod dictio Ex dinot. causam immediatam, adde Dec. in Auth. si quis in aliquo Codice de eden. ad l. non dubium Codice de legib. ad Rubr. Codice qui admitti numero 13. Adde quod aliquando accipitur improprie, secundum subiectam materiam pro causa mediata, vel etiam simul proprie & improprie diuersis respectibus vt per Decium. consilio 69. columna prima, numero 7. Alber. Perg. in tractat. de propof. numero 25.

l. Scruola. 243.

Facit hic l. 172. supra eodem.

l. Si qua. 244.

Nota differentiam hic pœnz & multæ, Bartolus hic.

l. Statuæ. 245.

Virgilius libro 1. Aeneidos Nouell. Leonis 57.

* Cotta in voce basos, & voce prothiron. Alciacius libro 2. paterniss. Cuiacius libro 14. observationum cap. 1. Lipsius libro 1. epistol. question. epis. 7.

l. Apud. 246. & ult.

Restitutio omnis in quo consistat, declarat hic Glossa.

Titul. 17. De diuersis regulis iuris antiqui.

In hunc titulum scripsere Decius, Cognolus, Mayerius, Loriott⁹, Francus, Ioannes Ramus, Petrus Faber, & Iacobus Ræuardus. Vegetius libro tertio, capite 16. Cuiacius autem ait quasdam esse alienissimas ab hoc titulo.

* Præcipuos autores, qui in hunc titulum scripserunt, vna coniunxit D. Godofredus.

l. Regula. 1.

Dynus ad cap. 1. in sexto eodem. Hanc legem optimè explicat hic D. Goth.

* Alciacius libro 5. pæverg. cap. 1. Duarenus libro 1. disput. cap. 46. Vualtherus libro Miscellan. cap. 21. Mercerus libro 2. opin. cap. 16. Hotomanus libro 2. obs. c. 4.

l. Fœminæ. 2.

Fœminæ nobilitatem vel à matre vel à maritis accipiunt.

l. Eius. 3.

Harm. libro 6. iur. 2. Robertus 1. animad. 30. Merca. 1. not. 30.

* Cuiacius libro 5. obser. cap. 39. Ioannes Robertus libro 2. recept. lection. cap. 26. Adde, quod inter velle & nolle est quoddam medium, l. 1. §. scientia, de tribut.

l. Velle. 4.

Harmenop. libro 6. iur. 2. An velle dicatur qui cogitur, vide Cuiacium libro 16. obs. c. 40. & libro 15. cap. 23.

l. in negotiis. 5.

Facit hic l. 43. supra de oblig.

l. Non vult. 6.

Irenæus libro 4. cap. 44. aduersus hæreses. An & quomodo hæreditas adeatur Glossa hic. Valla de rebus dubiis, & c. tract. 6.

l. Ius nostrum. 7.

Clarus 5. sent. §. testamentum, quæst. 64. Dec. in l. 27. infra eod.

* Non potest quis pro parte decedere testatus, & pro parte intestatus: ultra tradita hic latè per Dec. & Cagnol. adde Socin. in regul. 400. testatus, & adde Bald. ad l. sed si, §. ad substitutos, D. de vulgari & pupillari, quod hæc regula habeat locum etiam in pupillo substituto, vide Rip. ad l. re coniuncti, numero 78. de leg. 3. Afflic. decis. 69. Iaf. ad l. si. Cod. qui testament. facere poss. 2. col. Rip. ad l. 1. §. in filiis, num. 3. D. ad Treb. Barto. ad l. 1. Cod. de sacrosanctis eccles. & ad l. hac consulsissima, §. ex imperfecto, num. 2. Cod. de testam. & ad l. centurio, de vulg. numer. 6. Ioan. Cepha. consilio 60. num. 4. libro 1. vide Socin. in l. si iurum, & ibi in si. princ. de leg. 1. & in reg. 400. De paganis & Ethnicis, vide hic Io. Ferrar. Montanum.

l. iura. 8.

In nuptiis ius naturale dominatur iure sanguinis quod naturale est, Vide Socin. in l. si cognatis, in l. not. de rebus dub.

l. Semper. 9.

De obscuro, vide l. 22. in fine, supra de fideicom. libert.

* De ambiguo, vide l. 80. supra de verborum oblig.

l. Secundum. 10.

Vigalis libro 2. variar. lect. c. 17. * Bald. Nouel. in tract. de dote priuil. 13.

l. id quod. 11.

Contra hanc legem videtur textus in l. si procuratorem, §. ignorantes, & ibi Bart. D. mandati. & Bartolus in §. Caro, in 8. oppos. & ibi Latè per alios in l. 4. de verborum obligation. Limitat Iaf. in l. qui Roma, §. Flauius, de verb. oblig. in pr. col. * Corr. in explic. arresti Mart. Guer. l. 1.

l.in testamentis.12.

Concennat.2. *quæst.* 15.

¶ Emanuel Costa libro 2. *select. cap.* 4. Adde quod in sententiis stricta fit interpretatio, vt per Dec Item & in dispensatione secundum Innocetium, in *c. demon. 2. coll. si. de elect.* Item in legatis factis in personis coniunctis fit latior interpretatio, l. *Aurelius, §. Titius, de lib. legat.* Ad glo. d. l. *in sensus*, nota hic plures poni differentias inter contractus & vltimas voluntates & rescripta.

l. non videtur.13.

Facit hic l. 115. in fine, supra de verborum significatione.

l. in omnibus.14.

Præsenti die cur nõ semper res debeat, vide hic Glossam.

l. is qui.15.

An & quæ sit actionis commoditas, vide hic Ferrar.

l. imaginaria.16.

Imaginaria venditio vnde irrepserit, vide Ferrar. hic.

l. Cum tempus.17.

An & quomodo in dubio tempus censeatur adiectum.

l. Quæ legata.18.

Vide in hanc legem Hotoman. libro 5. *obs.* cap. 3.

* Fachineus *Controueriarum iuris* libro 7. cap. 77.

l. Qui cum.19.

Cuiacius libro 7. *obs.* c. 36. Hotom. libro 5. *obs.* cap. 8. Dec. hic, numero 6. Seneca 1. *de benefic. in princip.*

* An hæc lex habeat locum in muliere, declarat Pet. Surdus *decis.* 62. num. 42. & quod procedat non solum respectu personæ, cum qua contractus celebratur, sed etiam respectu rei & aliorum iurium exponit idem Surdus in *decis.* 265. num. 46.

l. Quotiens.20.

An & quare secundum libertatem potius respondendum sit, Glof. hic.

l. non debet.21.

Facit Nouel. 89. cap. 11.

l. in personam.22.

In hanc legem vide Hotomanum libro 5. *obs.* cap. 10.

l. Contractus.23.

Legem hanc repetierunt Igneus & Hugo, Cynus, Campanus: repetiit etiam Contius, vide Cuiac. *ad Afric. tract.* 5. pag. 86. Benedictum Capram in *reg. conclu.* 78. Gilbertum Regium libro 2. *enantioph.* cap. 19.

* Cuiacius *ad l. iurigenium ff. de pact.*

l. Quatenus.24.

Hotomanus libro 2. *obs.* c. 10. & c. 8. vol. 1. var. *disput.* Rinaldus Corfius libro 17. *indagat.* c. 21. Hugo Donellus in libro de eo quod interest, c. 2. in fin. l. 30. in si. supra de testam. iur.

l. Plus.25.

Bellonus libro 1. *supput.* c. 8. Corraf. *ad rub. supra de rebus crea.* pag. 445.

l. Qui potest.26.

Ad istam legem vide Ias. in l. 1. in 6. & 7. coll. C. qui admitt. & ibi Dec. & alios, post glo. l. 2. §. voluntatis, numero 19. sol. mar.

l. nec ex pratorio.27.

Hotom. 35. *illustr. quæst.* folio 236.

¶ Quod ait pacto conuenito cum inchoatur actio, id est, ius persequendi, id est, incontinenti & initio contractus ipso iure causam obligationum immutari, modum actionum infirmari, hoc tam pertinet ad iudicia bonæ fidei quam ad iudicia stricta & in iudiciis bonæ fidei sanè verum est, tam ex parte actoris quam rei, d. l. *iurigenium, §. quinimo, D. de pactis, l. in bonæ fidei* 13. C. *cod. iur.* in strictis non est verum nisi ex parte rei.

* Cuiacius *ad l. iurigenium* 7. §. *ut puta ff. de pact.*

l. Diuus.28.

Nota hic donationi renuntiari posse, vt notat Dec. hic.

l. Quod initio.29.

Ias. in l. *iuste possidet, D. de acquirenda possessione.*

¶ Amplia per l. *filium fam. de testib.* & vide ibi Dec. plenissimè.

l. nuptias.30.

Consensum solum facere nuptias ait Iustinianus in Nou. 74. c. 4. Corraf. libro 1. *Miscell.* c. 17. cap. non solum, extra de spons. can. sufficiat. 22. q. 2. Hotom. 4. *obs.* c. 26.

l. Verum. 31.

De eo quod est impossibile vtile factum nasci non potest.

l. Quod attinet. 32.

Seneca 4. epistolar. 32. l. 2. & l. ult. D. de natal. rest.

l. in eo. 33.

Duobus de lucro certantibus, deterior est actoris conditio.

l. Semper. 34.

Quod est de consuetudine habetur pro pacto.

l. Nihil tam. 35.

Facit hic cap. 1. extra eodem tit. §. ult. Inst. qui bus mod. toll.

l. Culpa. 36.

Cap. non est sine culpa 19. extra de regulis iuris in sexto.

l. nemo qui. 37.

Ab hac regula excipienda est l. 3. §. 2. C. ubi senatores.

l. Sicuti. 38.

Poenalis actio an & quando detur aduersus heredem Gloss. hic.

l. in omnibus. 39.

Rationem huius legis pete ex l. 155. infra eodem tit.

l. Furiosi. 40.

Hotomanus libro 3. obs. cap. 19. Clarus 5. sent. §. ult. q. 60. numero 6.

l. non deber. 41.

Dyn. in cap. non licet 32. extra de regulis iuris in 6. l. II. §. 6. supra de minoribus. Folio 277. numero 38. repetitum 2. Actori quibus casibus aliquid liceat, quod reo non sit permittum, Glossa hic.

l. Qui in alterius. 42.

An ignorantia in herede defuncti agere excuset, Vide Rip. ad cap. sape, num. 44. extra de restitutione spolia. Plot. in repet. l. si quando, C. unde vi, numero 622. Iacob. Menoch. in tract. de arbit. iudic. libro 2. cenit. l. cas. 315. numer. 12. cap. cum quis 14. extra de regulis iuris in 6. l. 2. Cod. de dilationibus.

l. nemo. 43.

Facit cap. nullum pluribus. 20. extra de regulis iuris in 6.

§. Quotiens. 1.

Hotomanus 27. illustr. quest. Authen. qui se mel. C. quomodo & quando iud. Vide Ruin. in l. naturaliter, §. nihil commune, in §. l. et ubi hanc l. citat. de acquirenda possess. vers. ad l. nemo, folio 116. numero 145. repet. 7. l. 1. §. ultimo, supra quod de peculio actio.

l. Totiens. 44.

Facit hic l. 37. supra eodem, & l. 33. supra de obligation.

l. Neque. 45.

Pignus rei suæ an & quando consistat, vide hic Gloss.

l. Quod. 46.

Pœnæ depensæ repeti non solent, l. 42. supra de cond. indeb.

l. Confilij. 47.

Fraudulentum an aliquando obliget, vide D. Goth.

¶ Menoch. de arbit. iud. cas. 351. Quidam autem inscriptionem huius legis emendandam esse censent.

l. Quidquid. 48.

Facit hic can. si quis iratus, 2. q. 2. Decius hic, numero 3. & 4.

¶ Gestæ calore iracundiæ non habentur rata, nisi perseverantia apparuerit ultra Dec. & Cagn. hic latè vide Ias. ad l. si duo, §. si quis. et 2. D. ac iureiurand. & ad l. si filiam, C. de inofficio testamento, Felin. ad cap. sicut, extra de iureiur. latè Rom. sing. 154. Corral. libro 1. Miscell. cap. 8. Hieron. Abb. consilio 12. & merito, nam ex perseverantia animi deliberatio præsumitur, l. 38. §. 6. supra de adul.

l. Alterius. 49.

Quasi diceret serui vel procuratoris circumuentio, alij damnum vel lucrum non præbet.

l. Culpa. 50.

Proditionis species est, delictum futurum non detegere.

l. Non videtur. 51.

Facit. l. 49. supra de dona. inter viri & uxori. l. 45. ad legem Falcid.

l. Non defendere. 52.

Defendere quid sit, vide l. 35. §. 3. D. de procur. l. 21. ex quibus caus.

l. Cuius

1. Cuius. 53.

Qui dat indebitum per errorem repetit,
qui consulto donare intelligitur.

1. Nemo plus. 54.

Vide cap. nemo 79. D. de regulis iuris in 6. &
ibi Dynum.

1. Nullus. 55.

Facit hic l. 129. infra eodem, & l. 26. D. de
damno infecto.

1. Semper. 56.

Vide l. 18 supra de legibus, & l. 4 supra man
dati.

1. Bona. 57.

Vide Hotomanum libro 5. obs. cap. 18. facit l.
26. supra de peculio

1. Ex pœnalibus. 58.

Quæ sit huius legis ratio, optimè declarat
hic D. Goth. vnde quæritur, quod si filius fue
rit condemnatus, nam pater conueniri pote
rit de peculio, l. 3. §. idem scribit de peculio, & l.
si condemnatus, de noxalibus actio. in prin. post gl.
in verb. absens, de verborum oblig. & ibi Ruin. la
tè & per las. in l. sciendum, in col. 2. in fin. eodem
tit. Hanc legem limita per l. 3. §. 12. supra de pe
culio, & l. 57. supra de iudiciis.

1. Hæredem. 59.

Castren. conf. 197. Dec. hic, numero 7. in fine,
Dyn. in cap. 9. hoc tit. * Corraf. in explicatio
ne Arresti Martini Guetra.

1. Semper. 60.

Mandare videtur qui præsens patitur suo
nomine aliquid fieri. Ioannes Robertus libro
1. sent. iur. cap. 6. Dec. hic, numero 6. can. raium
9. de regulis iuris in 6. Dec. numero 19.

1. Domum. 61.

Aliud est reficere, & ad pristinam formam
reducere, aliud de nouo facere.

1. Hereditas. 62.

Socin. ad l. 1. §. 16. D. de acquirenda poss. Dec.
hic, numero 6.

1. Qui sine. 63.

Iustè etiam dicitur prouocare qui id facit
quod communiter fieri solet.

1. Ea quæ. 64.

Facit hic Non. 94. cap. 2. §. 21. Inst. de rerum
diuisione.

1. Fa est. 65.

Dec. hic, numero 6. & 3. & numero 7. & 8. hac
lege.

1. Marcellus. 66.

Nulla est actio quæ exceptione repelli
tur, l. 7. & 8. supra de dolo.

1. Quotiens. 67.

Facit hic l. 5. §. 4. supra locati, & l. 4. supra
de usuris.

1. in omnibus. 68.

Persona deficiente, personalia extinguan
tur, l. 196. infra eod.

1. inuito. 69.

Facit hic l. 62. supra de verborum obligatori
bus, l. 5. Cod. de eman. Adde glo. in verb. solutio.
in si. quibus mod. toll. oblig. Inst. in prin. l. 26. §.
4. supra de conditione indebiti, l. 24. supra de a
doptione.

1. Nemo. 70.

Gladij potestas est vitæ ac necis potestas.

1. Omnia. 71.

Facit hic l. 2. supra de offic. eius cui. l. 5. §. 9. su
pra de rebus eorum.

1. Fructus. 72.

Nota hic non valere pactum, ne creditori
liceat pignora vendere.

1. Quod tutela. 73.

Eò tutela redit, quò hæreditas peruenit.
Hotom. libro 5. obs. ap. 26.

1. Non debet. 74.

Hæc lex optimè aptari potest, ad l. arbitri.
33. D. de receptis arbitrus.

1. Nemo. 75.

Vide cap. quod semel placuit. 21. cap. mutare
consilium 33. de regulis iuris in 6.

1. in totum. 76.

An aliquando delinquatur, sine voluntate,
te, vide Glossam hic.

* Gloss. §. conuersiones in glo. fin. Inst. de verbor.
oblig. Dec. hic, numero 7. & seq.

1. Actus. 77.

Hotomanus 32. ill. st. quæst. folio 210. Dyn. ad
cap. actus legitimi. 50. extra de regulis iuris in 6.

Corraf. ad l. servitutes 3. de servitut. num. 18. Vigilius in §. hares, in fin. Instit. de hered. instit. Alciat. libro 3. parerg. c. 4. & 5. Couarr. de sponsal. 2. par. c. 3. Forcatulus Necyom. dialog. 831. Cuiacius libro 11. obs. c. 16. Portius Instit. de action. tit. numero 6 Alexand. consilio 75. volum. 1. col. 2. Zaf. ad l. dum qui, §. si hominem, numero 3. D. de verborum obligation. Paulus libro 2. sentent. tit. 25. §. 4.

I. Generaliter. 78.

Balduinus in commentarijs ad legem Aquilianam. Harm. libro 6. tit. 2.

I. Fraudis. 79.

Fraus non tantum ex euentu, sed ex consilio æstimatur hac lege, l. si quis cum 35. qua in fraud. Connanus libro 5. comment. cap. 8. Seneca 2. de tranquill. cap. 7. & 4. controu. c. 7. Harmenop libro 6. tit. 2. in prin.

I. In toto. 80.

Species vocabulo quid intelligendum sit vide D. Goth. hic.

I. Quæ dubitationis. 81.

Hæc lex extendenda etiam est ad vltimas voluntates, l. 17. C. de testam.

I. Donari. 82.

Facit hic l. 29. supra de donat. & l. eod.

I. non videtur. 83.

Amiti dicitur quod quis consequi non potuit, l. 35. D. ad legem Aquil.

I. Cum amplius. 84.

Nihil iure gentium æquum est, quin & natura quoque sit æquum.

De obligatione naturali, adde Moder. Sabbin. libro 1. declar. cap. 2. & adde textum expressum quod ex pacto nudo oriatur natura lis obligatio, in l. in his, §. Imperator, D. de solu. Fortun. Garz. ad l. 1. §. ius autem, D. de iustitia & iure, numero 53. Conna. in commun. iur. cin. libro 2. cap. 3. & libro 3. c. 1. numero 6. non autem continuo qui natura debent iure gentium debent, vt notat hic D. Goth.

I. in ambiguus. 85.

Vide Oldend. in tract. de iure sing. c. 23. Dyn. ad cap. 73. hoc titulo.

I. non solet. 86.

Litem contestantium, an & quibus casibus conditio melior fiat, vide Glossam hic.

¶ Non solet eius qui litem contestatus est deterior conditio fieri, immo melior plerumque quam si litem contestatus non esset, hæc verba non solet, & plerumque propriæ regulæ conueniunt, nam regula in iure constituitur ex his quæ plerumque fieri solent, nec vlla est in iure regula perpetua, nulla conclusio necessaria, quia omnes constituantur ex iis quæ plerumque eueniunt, plerumque autem litis contestatione non fit deterior, sed melior conditio actoris non fit deterior, nec enim actori si vice mutua à reo conueniatur, denegatur compensatio eius quod petit, l. 8. de compensationibus. Ad intellectum autem huius legis vide Hotoman. 3. obseruationum capite 28. facit hic l. 58. supra de verborum obligation.

I. Nemo enim. 87.

Iunge hic l. 52. supra de rei vind.

I. Nulla. 88.

Facit hic cap. non est in mora 60. extra de reg. iur. in 6.

I. Quandiu. 89.

Iunge hic l. 82. supra de heredibus instituentibus.

I. in omnibus. 90.

Concordat. rex. in cap. intelligentia, extra de verborum sign.

I. Quotiens. 91.

Cuiacius libro 8. obs. c. 33. vide l. 77. supra de acquir. hered.

I. Silibrarius. 92.

Horat. de arte 2. Menoch. 3. coniect. vltimar. volum. 3.

I. Filius. 93.

Interdicta dantur pro possessione, l. 4. supra de acquir. poss.

I. Non solent. 94.

Facit l. 65. supra de verborum oblig.

I. Nemo. 95.

August. libro 4. de ciuitate, cap. 27.

I. In ambiguus. 96.

Vide cap. intelligentia 6. extra de verborum signifi.

I. Ea sola. 97.

Bona auferuntur de portatione, aut non re legatione.

I. Que-

1. Quotiens. 98.

Petitoris aliquando deterior est causa, *ca. qui prior, hoc tit.*

1. Non potest. 99.

Nota hic ignorantiam excusare debitorem interdum.

1. Omnia. 100.

Vide l. 35. *supra eodem titulo*, & l. 81. *supra de solutionib.*

1. Vbi lex. 101.

Tempora in testamentis quemadmodum computemus Glo. hic.

1. Qui verante. 102.

Cuiacius *cap. 13. de prescript.* adde hic l. 132. *supra de verb. sign.*

1. Nemo. 103.

Peckius *in libro de iure sistendi, cap. 6. numero 3. 4. & 5.*

1. Si in duabus. 104.

Sueton. *in octauio cap. 94.* Virgil. *eglo. 5.* Cic. *in Tus.*

1. Vbicunque. 105.

An & in quibus rebus causæ cognitio sit necessaria Glo. hic.

1. Libertas. 106.

Libertas summum pretium dicitur à Terentio. *act. 1. scilicet in Auct.*

1. Cum seruo. 107.

Cuiacius *libro 9. obs. c. 13.* Facit tit. Codicis an seruus ex suo facto teneatur, l. 7. *supra de iud.*

1. Ferè. 108.

Tiraquellus *de pœnis temperandis causa. 3.*

1. Nullum. 109.

Harmen. *libro 6. titulo 2. l. 45. supra ad legem Aquiliam.*

1. In eo. 110.

Pupillus non obligatur in iis in quibus patientia inducit consensum.

1. Pupillum. 111.

In delictis proximus pubertati pro pubere habetur.

1. Nihil. 112.

Effectu paria sunt nullâ habere actionem & quæ elidi possit, Bellonus *libro 2. supputar. capit. 10.* vide l. 7. §. 14. *in fine supra ex quibus caus.*

1. In toto. 113.

A toto absolutus, à parte absolutus videtur.

1. In obscuris. 114.

Dyn. *in cap. 46. extra de regulis iuris in 6. numero 5.*

1. Si quis. 115.

Propriè aliud est dare, aliud remittere. § Liberatur quis obligatione plerumque vel per acceptilationem, vel nudo pacto, & siue hoc siue illo modo liberetur plerumque videtur pecuniam accepisse: & primum quid de acceptilatione, quia acceptilatione ipso iure perimitur obligatio nec agi cum eo potest, cui accepto latum est, unde dare videtur qui debitum remittit l. 2. & l. D. de calum. l. 10. *in fi. D. de cod. cau. dat. l. 41. §. 2. D. de iur. dot.* Dicitur autem quod insinuatio interuenire debeat, vbi cumque aliquid remittitur, ratio est quoniâ remissio donatio est: quod tamè verum est si fit per modum donationis, secus si fiat per modum tràsactionis, qua de re vide gloss. huic similem, *in l. 9. §. 1. D. de donationibus.*

§. Non potest. 1.

§ Is non videtur quidquâ accepisse, qui stipulatus est certam pecuniam sibi dari vt alij negotiû faceret aut non faceret, quia ea stipulatio per exceptionem doli irrita constituitur, vel etiam ipso iure per exceptionem doli, si ob illam turpem causam, si ob calumniæ causa stipulatus sit certâ pecuniam, illa causa non expressa, cum inter eos tacitè ageretur, unde si causam non expresserit ipso iure nulla est stipulatio, l. iur. gentium. §. si ob maleficium, D. de pactis, l. generaliter, D. de verb. oblig. l. 5. D. de condict. ob turp. caus.

1. Nihil consensui. 116.

Vis & metus consensui contraria sunt, Har. *libro 6. tit. 2.*

1. Prætor. 117.

Iunge hic l. 29. §. 12. *supra de conditionibus & demonstrationibus.*

1. Qui in. 118.

Facit hic l. 54. *supra de acquirenda hereditate.*

l. Non alienat. 119.

Alienatio est proprie domini, l. 67. *supra de verborum sign.*

l. Nemo. 120.

Rationem huius legis collige, ex l. 67. *sup. de contrah. emp.*

l. Qui non. 121.

Quis in fraudem alterius facere videatur, declarat hic D. Goth.

l. Libertas. 122.

Facit hic l. 16. *supra de manum. testam.* & l. 18. *supra de re iud.*

l. Nemo. 123.

Paulus lib. 1. *sententiarum*, tit. 25 §. 4. Decius hic.

l. Vbi. 124.

Corpore praesens quis esse potest, & mente absens.

l. Favorabiliores. 125.

Aristot. *problem.* 18. *cum sunt paria iura, de regulis iuris in 6.*

l. Nemo. 126.

Harmen. lib. 2. tit. 1. *circa finem*, c. qui contra 82. *extra hoc tit.*

§. Locupletior. 1.

Folio 107. numero 6. Arius Pinellus, C. de bonis matern. adde hic l. 63. *in fine principij*, *supra ad legem Aquiliam.*

l. Cum praetor. 127.

Momento aliquid fieri sufficit, ut factum esse dicatur.

l. In pari. 128.

Harmen. lib. 2. tit. 1. *circa finem*, cap. in pari, *extra de hoc tit.*

l. Nihil. 129.

Facit hic cap. *accessorium* 42. *de regulis iuris in 6.*

l. Nunquam. 130.

Hotomanus 27. *illust. quast.* l. 10. *in fine*, *supra de act. emp.*

l. Qui dolo. 131.

Dynus ad cap. 36. *de reg. iur. in 6. num. 2.* & seq.

l. Imperitia. 132.

Facit hic l. 29. §. de pactis, & l. pen. *supra de pos.*

l. Melior. 133.

Paulus libro 5. *sententiarum*, tit. 25. & ult.

l. Non fraudantur. 134.

Iniquum est ut dolus proprius alteri noceat.

l. Ea quæ. 135.

Vide l. 188. 185. & 182. *supra hoc eodem tit.*

l. Bona. 136.

Bona fides sumitur interdum pro probabili ignorantia.

l. Qui auctore. 137.

Dynus in cap. qui contra 82. *de reg. iuris in 6.*

l. Omnis. 138.

Coniunge hic l. 54. *supra de acquir. hered.*

l. Omnes. 139.

Congruit hic l. 25. *supra de verborum obligat.*

l. Absentia. 140.

Servus abesse ita non potest, l. ult. §. eod.

l. Quod contra. 141.

Duorum insolidum dominium esse non potest, l. 5. §. ult. *supra de commod.*

l. Qui tacet. 142.

Cuiac. libro 16. *obs. cap. ult.* Harm. lib. 4. tit. 1. cap. 44. *extra hoc tit.*

l. Quod ipsis. 143.

Resoluto iure dantis, resoluitur ius accipientis & habentis ab eo causam.

l. Non omne. 144.

Exemplum huius legis, vide in l. 27. *in fine*, *supra de hered. pet.*

l. Nemo. 145.

Facit hic cap. *scienti & consentienti*, *extra de regulis iuris in 6.*

l. Quod. 146.

Coniunge l. 1. & passim, Cod. an servus ex suo facto.

l. Semper. 147.

Species inest suo generi, cap. *generi per speciem* 34. *de reg. iur. in 6.*

l. Cuius. 148.

Idem ius est in parte, quod in toto, exceptiones vide apud Decium hic.

l. Ex qua. 149.

Vide l. 13. §. 1. *supra de acquirenda possess.* l. 14. *supra de rei vind.*

l. Parem. 150.

Coniunge l. 31. *supra hoc eodem tit.*

l. Nemo. 151.

Damnum dare est iniuriam facere, l. 1 §. 11. *no quid*

ne quid in loco publico.

l. Hoc iure. 152.

Cap. rati habitio, 10. extra de reg. iur. in 6.

l. Ferè. 153.

Harmen. lib. 2. tit. 1. l. 3. §. 6. §. de acquir. possess.

l. Cum par. 154.

Dyn. in l. 65. de reg. iur. in 6. & c. in pœnis eod.

l. Factum. 155.

Alciat. 3. presump. cap. odia, 15. de reg. iur. in 6.

l. inuitus. 156.

Hanc legem optimè explicat D. Gothof. hic, quem vide.

l. Ad ea. 157.

Fornerius libro 1. select. cap. 27.

l. Creditor. 158.

Causa dubitandi in hac lege vnde sumi possit, vide hic D. Gothof.

l. Non vt ex. 159.

Ex pluribus causis possidere rem eandem possumus.

l. Aliud est. 160.

¶ Declara hanc regulam procedere, quando qui consentit non est perfectè dominus: sed quando ille qui consentit est plenè dominus, ipse intelligitur vèdere, Doct. hic & notat Tiraq. in tract. de ll. connub. gloss. 3. q. 2. & ad l. si unquam, C. de reuoc. dona. Ruin. ad prin. Inst. de don. nu. 500. & 101. in fi. Hinc aliud est contrahere, aliud contrahenti consentire.

l. in iure. 161.

Harmen. lib. 6. tit. 2. cap. imputari, 41. & capis. cum non stat 66. extra hoc tit.

l. Quapropter. 162.

Clarus §. sent. §. furum, vers. quandoque. Harmen. libro 6. tit. 2.

l. Cuius. 163.

Donare qui potest, vendere etiam potest l. 21. supra eod.

l. Pœnalia. 164.

Facit §. 1. Inst. de de perperuis, & Nou. 38.

l. Cum qui. 165.

Cui maius licet, eidem minus est pernissum l. 66. supra eod.

l. Qui rem. 166.

Nota hic argumentandi speciem à contrario sensu.

l. Non videntur. 167.

Iussus iudicis excusat à dolo & edicto, l. 7. §. 4. supra de iurisd.

l. Rapienda. 168.

De obscuro, vide l. 9. supra eod.

l. is damnum. 169.

Facit l. 167. in fine, supra eod. tit.

l. Factum. 170.

Factum prætoris iuri derogare non debet l. unic. qui pro sua.

l. Nemo. 171.

Quis huius legis sensus sit D. Goth. hic.

l. in contrahenda. 172.

Pactio obscura vel ambigua venditori nocet l. 39. supra de pact.

l. in condemnatione. 173.

Mora rei nocet aliquando fideiussori, l. 88. supra de verborum oblig.

l. Qui potest. 174.

Quod non potest haberi repudiari non potest, l. 18. supra de acquir. hered.

l. in his. 175.

Facit hic l. 120. & 160. in fi. supra hoc eod. tit.

l. Non est. 176.

Nemini permittendum est vt sibi ius dicat l. 54. C. de decur.

l. Qui in ius. 177.

Vide l. 69. supra eod. & l. 37. §. de acquir. hered.

l. Cùm. 178.

Ad hanc legem, vide hic Decium.

l. in obscura. 179.

Coniunge hic l. 20. supra eod.

l. Quod iussu. 180.

Facit l. 95. supra de solut.

l. Si nemo. 181.

¶ Hereditate non adita nihil in testamēto valet, declara vt per Mathes. ad l. 1. C. de sac. eccles. & Spec. in tit. de instrument. edit. num. 60. per plura, tenet quod non, tamen communis opinio est in cōtrarium, vt testatur Ias. ad distam l. 1. num. 134. in repet. & ad l. eam quam, C. de fideicom. vide ad hunc textum Dilect. de art. testan. caut. 2. in tit. de leg. Dec. conf. 476. ad fi. Alex. conf. 209. col. 2. & pen. vol. 2. Rip. ad l. 2. col. 54. de leg. 1.

l. Quod. 182.

Vide l. 83. §. 5. supra de verbor. oblig.

l. Vani. 184.

Vide l. 13. supra de re iudicat.

l. impossibilium. 185.

Facit hic cap. nemo potest, de regulis iur. in 6.

l. nihil. 186.

Exemplum huius legis, pete in l. 46. supra de verborum obligat.

l. Si quis. 187.

De hac dictione, vide l. 89. §. 5. supra de leg. 2.

l. vbi. 188.

Iunge hic l. 14. C. de fide instrum.

l. Pupillus. 189.

Congruit l. 2. §. 19. *supra de bon. rapt.*

l. Quod. 190.

Contrarium asserit l. 15. §. 6. *supra qui satisf. cogant.* qua de re cogita.

l. Neratius. 191.

Priuilegium datum viuenti, ad hæredes non transit.

l. Ea quæ. 192.

Quænam diuidi possint necne, vide hic Glossam.

l. Omnia. 193.

Vide l. 3. *supra de petit. hered.*

l. Qui per. 194.

De hæredis stricta significatione, vide hic Dec.

l. Expressa. 195.

Interdum magis profunt quàm tacita, Dec. hic.

l. Priuilegia. 196.

De diuisione priuilegiorum, vide l. 68. §. e.

l. Semper. 197.

Corras. *epist. quæst. cap. 28.* vide Iasonem & Dec. in l. 1. C. de pact.

l. Neque. 198.

Vide *cap. delictum persone 76. extra de regul. iur. in 6.*

l. Non potest. 199.

Facit l. unic. *supra si quis ius dicenti.*

l. Quotiens. 200.

Harmen. lib. 6. tit. 2. c. odia, *extra hoc tit.*

l. Omnia. 201.

Iunge hic l. 1. *supra de regul. Caton.*

l. Omnis. 202.

Cotta in voce carrotium, Cuiac. lib. 17. obs. cap. 15.

¶ Omnis definitio in iure periculosa est, rarum est enim quod subuerti non possit, vide Budæum Cagnol. & alios hic. Alciat. lib.

ult. paradox. c. 9. & in tract. de prescrip. 5. Corral. lib. 2. miscell. c. 9. Vigli. ad princ. Inst. de test. nu. 25. Gribal. de ratione studendi, c. 12. Pontan. ad l. 1. num. 31. D. de acq. poss. Hotom. in comm. ver. iur. in vers. definitio. Harmen. libro 6. tit. 2. cap. damnus. de reg. iur. in 6.

* Definitio nihil aliud est quàm regula, vt constat ex Harmenop.

* Periculosam autem esse in iure definitionem, hoc ita intelligendum est quasi diceret non posse sine periculo aliquid generaliter in iure statui & quasi regula definiri, ita vt definitio hic pro sententia & regula ponatur, vide Constantinum lib. 6. epitom.

l. Quod quis. 203.

Facit hic l. 46. §. 5. *supra de procur.*

l. Minus. 204.

An & quomodo minus sit actionem quàm rem habere Glossa hic.

l. Plerunque. 205.

Cæpol. *tract. de seruis. urban. præd. c. 14. nu. 7.*

l. iure naturæ. 206.

¶ Regula est quod nemo debet locupletari cum aliena iactura & iniuria, fallit in usufruptione, qua de re vide Bartolum in l. 1. D. eod. de usuc.

l. Res. 207.

Concordat textus in *cap. cum inter, extra de re iudic.*

l. Non potest. 208.

Desisse non videtur quod nec cœpit, l. 5. *supra de iniustis.*

l. Seruitutem. 209.

Nota hic quod serui mortuis comparantur.

l. Quæ ab initio. 210.

Iunge hic l. 29. *supra eod. tit.*

l. Seruus. 211.

Abesse Reipub. causa qui dicantur, Glossa hic.

F I N I S.

EXPLICITVS EST EX ORDINE
DIGESTORVM SIVE PANDECTARVM
Liber quinquagesimus feliciter.